

UNIwersytet w Białymstoku

Wydział Historyczno – Socjologiczny

Jerzy Wojciech Sołub

nr albumu: 2029

Opisy parafii dekanatu pobojskiego (1784 r.).

Praca magisterska

napisana pod kierunkiem

prof. dr hab. J. Maroszka

Białystok 2003

WSTĘP

Źródło – opisy parafii dekanatu pobojskiego

Podstawowym założeniem niniejszej pracy jest edycja opisów parafii dekanatu pobojskiego. To również pierwsza redakcja tego konkretnego źródła. Przetłumaczone według *Instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*¹ może służyć wielu celom. Przede wszystkim ma szansę stać się kolejnym narzędziem badawczym w rękach historyków. Ponadto pozwala ocalić obraz minionej rzeczywistości. W konfrontacji z innymi źródłami mu współczesnymi lub późniejszymi może posłużyć określeniu zmian w geografii terenu, sieci osadniczej czy drogowej na obszarze dekanatu. To także doskonały punkt wyjścia do badań genealogicznych i własnościowych. Praca nad edycją opisów parafii diecezji wileńskiej jest ważna również z perspektywy społecznej i kulturalnej. Źródła te powstały w okresie przedrozbiorowym na obszarze, na którym przez wieki rozwijała się polska świadomość narodowa. Tu współlistniejąc z litewskim i białoruskim narodem Polacy tworzyli swoją kulturę. Warunki ku temu stwarzało państwo polsko-litewskie. W 1791 r. sejm czteroletni uchwalił Konstytucję 3 Maja, która stała się dopełnieniem, w sensie instytucjonalnym i organizacyjnym, dzieła jednoczenia wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej. Od tej pory świat nie znał Korony i Litwy jako oddzielnych państw, lecz jako jedno. Ten fakt, podając za Józefem Maroszkim², udokumentowany wolą społeczną wyrażoną w ustach sejmowych, potwierdzał pełną wspólnotę Polaków, a termin Litwa stał się pojęciem geograficznym, miano Litwin określało więc Polaków o określonych odrębnych cechach kulturowych³. Oczywiście proces tworzenia polskiej świadomości narodowej nie zakończył się wraz z uchwałą sejmu czteroletniego. Zmiany w świadomości społecznej następują przecież przez stulecia. Niestety rozbiory brutalnie dokonane na Polsce przerwały ten proces. Przez kolejne dwieście lat trwało niszczenie śladów kultury, żyjących tam Polaków. Okres rozbiorów, ucisku i rusyfikacji wycisnął swoje piętno na ludziach zamieszkujących te tereny. Proces łączenia w jeden organizm mieszkańców Rzeczypospolitej został tragicznie przerwany polityką zaborców, a szczególnie rosyjskiego, który tępił wszelkie przejawy polskości. Dzieła zniszczenia

¹ Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku, Wrocław 1953.

² Pragnę w tym miejscu podziękować swojemu promotorowi prof. dr hab. Józefowi Maroszkowi za okazaną pomoc przy tworzeniu niniejszej pracy.

³ Przyszłość kultury Polaków na kresach, pod red. J. Maroszka, Białystok – Drohiczyń 2000, t.2, s.5.

dopełniła II wojna światowa, a następnie lata stalinizmu. Po 1945 r. w ZSRR zwalczano katolicyzm. Wraz z gwałtem dokonywanym na Kościele, jego instytucjach, duchowieństwu i wiernych miał miejsce gwałt na kulturze i tradycji narodu polskiego, białoruskiego i litewskiego, które przez wieki ze sobą współlistniały. Stalinowski terror robił wszystko, aby zatrzeć ślady historii. Działania te nie ograniczały się do prześladowania osób z nią związanych. Równie często obracano w niwecz świadectwa kultury materialnej nawiązującej do owej tradycji tych ziem i ludzi. Konfiskowano świątynie, aby przerobić je na składy, burzono obiekty sakralne, odbierano ziemię parafiom, aby uniemożliwić im godny byt materialny i działalność duszpasterską. Co gorsza nie oszczędzono także archiwów, które wywożono w głąb ZSRR, gdzie dokonywano na nich aktu zniszczenia. Wiele zasobów archiwalnych zginęło bezpowrotnie, a z nimi część kultury narodów, zamieszkujących te tereny. Na szczęście nie wszystko przepadło i z tego też powodu warto dotrzeć do wszelkich archiwalnych dokumentów, które pomogą odtworzyć obraz minionej rzeczywistości. Także w tym kontekście należy rozpatrywać wartość opisów parafii i konieczność ich edycji.

W PRL-u na gruzach tradycji polsko-litewskiej wznoszono model państwa piastowskiego. Nie rozwijano tematu wspólnoty kulturowej Korony i Litwy oraz tradycji polskiej tym obszarze, który w umysłach Polaków miał pozostać etnicznie rosyjskim. Tymczasem państwo Obojga Narodów to także była Polska. Żył tu naród, jak powiedział Józef Maroszek, *o odmiennych tradycjach językowych, konfesyjnych i kulturowych, naród ze swą charakterystyczną synkretyczną kulturą*⁴. Lata zaborów i stalinizacji miały zmienić stan ludzkich umysłów, wymazać z ich pamięci ślady odrębności narodowej. Imperialistyczny Związek Radziecki dążył do stworzenia państwa - socjalistycznego monolitu, w którym nie było innych narodów prócz rosyjskiego. Taki stan rzeczy doprowadził do obrócenia wniwecz tradycyjnych wartości i do sowietyzacji kultury.

Dzisiaj, kiedy naród polski, litewski i białoruski same tworzą swoją państwowość, struktury polityczne i społeczne, mogą to robić w oparciu o wartości zaczerpnięte z historii i tradycji. Również mniejszości narodowe mają dzisiaj prawo do legalnego manifestowania swojego istnienia i kultury. Jest to szczególnie ważne dla Polaków, do dziś pozostających poza wschodnią granicą Polski. Dzisiaj, kiedy istnieje taka możliwość warto im pomóc w utrzymywaniu ich kultury i świadomości narodowej. Z tego też powodu istnieje konieczność dotarcia do dokumentów, które nieskażone

⁴ Tamże, s. 5.

ideologią stalinowską, pozwolą sięgnąć do źródeł polskości na dawnych kresach wschodnich Rzeczypospolitej. Do tych świadectw należą niewątpliwie opisy parafii rzymsko-katolickich z 1784 r. Powstały zanim wspomniane wydarzenia dokonały zniszczeń środowiska kulturowego obszaru, o którym piszę. W chwili, gdy je tworzone, robiono to z myślą o stworzeniu szczegółowych map województw całej Rzeczypospolitej. Sporządzenie opisów parafii nakazał wszystkim biskupom kościoła polskiego prymas ks. Michał Poniatowski, brat króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Biskupi zastosowali się do poleceń, a metropolita wileński przesłał opisy królowi już w 1788 r. za co otrzymał listowne podziękowania. Owe kopie, które otrzymał S. A. Poniatowski, po III rozbiorze zostały wywiezione do Rosji. Przechowywano je w Petersburgu. W 1930 r. powróciły do Polski. Znalazły swoje miejsce w Bibliotece Narodowej, gdzie w 1944 r. spłonęły podczas Powstania Warszawskiego⁵. Na szczęście 248 oryginalnych opisów parafii (wszystkie pochodzą z diecezji wileńskiej) możemy dzisiaj oglądać w Centralnym Archiwum Historycznym Litwy, dokąd trafiły po 1944 r. z katedralnego archiwum diecezji wileńskiej⁶. W tym samym archiwum jest przechowywany komplet kopii opisów parafii, wykonany dla Joachima Chreptowicza, kanclerz wielkiego litewskiego⁷.

Na obszarze biskupstwa wileńskiego akcję opisywania parafii zainicjował tutejszy biskup Ignacy Massalski (1729-1794), który doskonale zdawał sobie sprawę z przydatności tego przedsięwzięcia. 7 czerwca 1784 r. wysłał list pasterski do wszystkich dziekanów z poleceniem dostarczenia do 15 sierpnia do kancelarii biskupiej dokładnej charakterystyki obszarów swoich parafii. Czytamy w nim, że *potrzebna jest wiadomość położenia szczególnych miejsc diecezji naszej. Te bowiem, gdyby na karcie geograficznej wiernie i dokładnie były wyłożone i pod oczy podpadały, wiele sprzeczek i spraw, z samego na karcie wejrzenia, mogły być ułatwione i przyśpieszone.*(...) *karta geograficzna diecezji naszej (...) do wielu pospolitych pożytków byłaby zdatną.* Opisy miały być sporządzone na podstawie bardzo szczegółowej dziewięciopunktowej ankiety. Punkt po punkcie proboszczowie zobowiązani zostali do podania *odległości tego kościoła od wszystkich sąsiednich miast, szczegółowego opisu sieci wodnej (rzek, strumieni, bagien, stawów), gór, wąwozów, zalesienia terenu z uwzględnieniem gatunku drzew, wymienienia rudni żelaznych, harmerni miedzianych, młynów wodnych i*

⁵ Tamże, s. 11 - 12.

⁶ Centralne Archiwum Historyczne Litwy (dalej: CAHL), F. 694, op. I/3508, 3504.

⁷ Przyszłość kultury..., t. 2, s. 17.

wietrznych, tartaków i innych. Określić należało granice administracyjne przebiegające przez teren parafii. Poinstruowano duchownych co do arkuszy, na których mieli opisać parafie, tak aby można je było złożyć w jedną księgę bez żadnego obrzynania. Plebani z właściwą powagą podeszli do powierzonego im zadania⁸.

Z dekanatu pobojskiego dotrwały do naszych czasów opisy wszystkich osiemnastu parafii. Ich siedziby znajdowały się w: Bolnikach, Czabiszkach, Dubinkach, Giedrojiach, Giełwanach, Inturkach, Janiszkach, Malatach, Muśnikach, Nidokach, Owancie, Pobojsku, Skiemianach, Szeszalach, Szyrwintach, Upnikach, Widzieniskach i Żmujdkach. W połowie XVI w. obszar tych parafii należał do województwa wileńskiego oraz powiatów: niemenczyńskiego, giedrojskiego, kiernowskiego, wilkomierskiego oraz kurkiewskiego⁹. W chwili sporządzania opisów, większość kościołów leżała w województwie wileńskim i powiecie wilkomierskim. Jedynie parafia czabiska została podzielona rzeką Wilią pomiędzy województwo wileńskie i trockie. W 1849 r. wymienione kościoły znalazły się w granicach guberni wileńskiej i kowieńskiej, w powiecie wileńskim oraz wilkomierskim. W połowie XIX w. nie istniał już dekanat pobojski, którego parafie wcielono do dekanatu giedrojskiego, uciańskiego, wileńskiego i wilkomierskiego. Opisy parafii dają kompletny obraz tego niezwykle zróżnicowanego pod względem geograficznym obszaru. Także kroniki z 1849 r.¹⁰ ukazują walory krajoznawcze parafii dekanatu pobojskiego. Jeden z obszerniejszych opisów pochodzi z kroniki kościoła w Dubinkach, którą sporządził miejscowy pleban Tadeusz Augustowski. Czytamy w niej: *cała parafia dubińska położona jest w górach i w dołach; wszędzie przerzyna ją [...] jeziora, zarośli i lasy; rzadko która wioska nie jest umieszczona nad wodą. Przejeżdżające osoby przez Dubinki zachwycają się piękną pozycją a szczególnie góry, przy miasteczku, na której niegdyś założony był kościół przez Witolda, a książęta Radziwiłowie zniszczyli ony, postawił zbór murowany z domem dla Kalwinów. Przed laty 10-ciu była tu góra wodą oblana, lecz dżdże obfite lat zeszłych, przez zanieśenie ziemi z gór, niszczyło z jednej strony wodę i most mniejszy zginął*¹¹. Z owych kronik, a przede wszystkim na podstawie opisów parafii otrzymujemy dokładny obraz dekanatu pobojskiego. Okolice Giedrojc, Malat, Inturek i Dubinek były bogate w jeziora. Parafie przecinały liczne rzeki. Największe z nich to: Wilia, Szyrwinta, Sesarka (Cesarka) i Święta. Teren wokół Giełwan to prawie

⁸ Tamże, s. 6 - 12.

⁹ J. Jakubowski, Mapa Wielkiego Księstwa Litewskiego w połowie XVI wieku, Kraków 1928.

¹⁰ BUWil, F. 4, rkp. 2565, 2933, 2650, 2631, 2629, 2696, 2916, 2765, 2762, 2822, 2943, 2941, 2602.

¹¹ Kronika kościoła parafialnego w Dubinkach (dalej: KKP) 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2650, k. 1-8.

płaszczyna, jak donosił w 1849 r. pleban Jan Duniewicz. Parafie pokrywały lasy, ale w niektórych miejscach przeważały pola i równiny. Zwraca uwagę bogactwo form geograficznych omawianego obszaru.

W momencie powstawania opisów w 1784 r. funkcję dziekana pełnił Kazimierz Wilczyński kanonik inflancki. Rezydował on w parafii szyrwinckiej. Po nim dziekanem został około 1790 r. Józef Mieleszko¹², który prawdopodobnie od 1785 r. był plebanem owanckim.

W wizytacji generalnej z 1796 r.¹³ czytamy, że ksiądz Józef Mieleszko posiada beneficjum owanckie rok jedenasty. Wynika z tego, że w roku 1785 zasiadł na probostwie po Józefie Korsaku, który sygnował się pod opisem parafii owanckiej z 1784 r. Pięć lat później Mieleszko był już dziekanem pobojskim.

Jak widzimy na przykładzie księży - Wilczyńskiego i Mieleszki, urząd dziekana wcale nie był przypisany proboszczowi parafii, od której dekanat brał swoje imię. Biskup Ignacy Massalski, kierujący w tym czasie diecezją, urząd ten i obowiązki z nim związane powierzał temu duchownemu spośród prezbiteratu danego dekanatu, który w danym momencie najbardziej się do tego nadawał. Pilnował również by pierwszy kapłan w dekanacie nie sprawował żadnej godności lub urzędu, który by mu utrudniał lub uniemożliwiał zachowanie obowiązku rezydencji¹⁴.

Niestety, dzisiejszy stan wiedzy nie pozwala wiele powiedzieć o dziekanach. Literatura podaje skąpe informacje, a ponadto wydaje się, że pod tym kątem nikt nie prowadził badań naukowych i poszukiwań archiwalnych. Znamy natomiast większość nazwisk plebanów, którzy sporządzili opisy. Jedynie pod parafią upnicką w ogóle nikt nie złożył swego autografu. Pod szyrwincką zostawił podpis aktualny dziekan pobojski (ks. Kazimierz Wilczyński – kanonik inflancki), pod giedrojką podproboszczy (ks. Jakub Omulski), a widzieniską wikary (jego nazwisko jest nieczytelne). W żadnym przypadku nie wiemy, dlaczego osobą składającą swój autograf, nie był pleban. Pozostali autorzy opisów to plebani: ks. Tomasz Potujan (parafia bolnicka), ks. Adam Karpiński (czabiska zwana leoponarską), ks. Paweł Trzeciak (dubińska), ks. Stanisław Landzberg (giełwańska), ks. Mikołaj [Glyski] (inturska), ks. Łukasz Wasilewski (janiska), ks. Antoni Januszkiewicz (malacka), ks. Antoni [Pohdziewicz] (muśnicka), ks. Józef Skarewicz (nidocka), ks. Józef Korsak

¹² T. Kasabuła, Ignacy Massalski biskup wileński, Lublin 1998, s.184.

¹³ CAHL, Akta Konsystorza Generalnego Wileńskiego (dalej: AKGW), Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k.81.

¹⁴ T. Kasabuła, op. cit., s. 185.

(owancka), ks. Adam Wolweran (pobojska), ks. Antoni Sawiński (skiemiańska), ks. Ignacy Karęga (szeszolska) oraz ks. Jan Wojciechowski (żmujdecka). Generalnie rzecz biorąc oprócz podpisów źródło nie zawiera informacji na temat sygnatariuszy ankiet. Jedynym punktem zaczepienia przy ich identyfikacji było imię i nazwisko. W przypadku herbarzy czy Polskiego Słownika Biograficznego¹⁵ okazało się że to za mało. Dopiero Wizytacja generalna z 1796 r. pozwoliła mi nakreślić parę słów na temat tych plebanów, którzy od 1784 r. pozostawali na swoim stanowisku.

Opisy parafii powstały nim środowisko kulturowe zniszczyły rozbiory i stalinizacja. Dokumenty wykonane przez duchownych są wyraźnie świeckie w treści. Wszystkie zostały sporządzone według wspomnianej dziewięciopunktowej ankiety. Mimo to różnią się między sobą. I tak ksiądz z parafii dubińskiej, jako jedyny podawał liczbę chat przy każdej z wsi i miejscowości. Opis parafii giedrojckiej zawiera stronę tytułową, a upnickiej zamiast łacińskiej numeracji ma artykuły.

W większości przypadków widać, że opisy sporządzano z wielką starannością. Chociaż nie brakowało takich, w których sprowadzała się ona do pierwszej strony. Tylko w przypadku parafii muśnickiej i widzieniskiej zwraca uwagę niedbalstwo. Obie są niewyraźne i sprawiają wrażenie pisanych w pośpiechu.

Ważną kwestią jest również znajomość wśród plebanów topografii terenu i jego mieszkańców. Prawie przy każdej wsi, zaścianku, dworze, folwarku, karczmie lub młynie zostali wymienieni ich właściciele, tak jak nakazał to w instrukcji biskup Massalski. W wielu przypadkach widzimy właścicieli zbiorowych, np. Kossakowskich, Tyszkiewiczów, Komarów. W innych są to plebanie, księżstwa, starostwa, do których należała część dóbr. Stosunkowo rzadko mamy styczność z ludźmi wymienionymi z imienia oraz nazwiska, a nawet z urzędu. Szczególnie dane o urzędach w znacznej mierze pomogłyby określić o jaką osobę chodziło. Tego rodzaju informacje o wiernych mają sporadyczny charakter. Przyczyny takiego stanu rzeczy mogą mieć różne podłoże. Niewykluczone, że w niektórych parafiach, wśród właścicieli wsi czy dworów nie było wielu urzędników lub pleban od niedawna zasiadał na probostwie i nie znał dobrze wszystkich parafian. Przyczyn mogło być wiele. W każdym razie osoby z urzędem przy nazwisku okazały się stosunkowo proste do zidentyfikowania. Najwięcej było ich w parafiach: giedrojckiej (głównie z rodu Giedrojciów), skiemiańskiej, szyrwinckiej oraz upnickiej. Do rozpoznania osób posłużyły mi herbarze Adama Bonieckiego¹⁶

¹⁵ Polski Słownik Biograficzny, t. 1-38, 1935-1998.

¹⁶ A. Boniecki, Herbarz polski, t. 1 – 17, Warszawa 1985 – 87.

i Kaspra Niesieckiego¹⁷ i w mniejszej mierze PSB. Sporo informacji zawdzięçam książce J. Wolffa, *Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego*¹⁸.

Znajomość terenu przez proboszczów była niewątpliwie wysoka. Dowodzą tego obszerne spisy miejscowości i wiosek oraz dokładne opisy dróg, lasów (włącznie z jakością i gatunkiem drzew), rzek, jezior, przepraw mostowych, grobli i wielu innych szczegółów. Przy miejscowościach określono w milach ich położenie względem kościoła parafialnego oraz przynależność do struktur administracyjnych takich jak województwo lub powiat. To później ułatwiło identyfikację określonych w źródle miejsc. W wielu przypadkach mamy wzmianki o narodowości osób zamieszkujących wsie. Spotykamy się z takimi określeniami jak osada Moskalów (staroobrzędowców). Ponadto opisy podają przybliżony czas podróży między kościołami parafialnymi i miastami. Świadczy to o wysokim stopniu znajomości parafii przez plebanów. Jedynie w przypadku proboszcza z Dubinek można domniemywać, że nie znał dokładnie obszaru, którego był rewizorem. Nie wiedział o istniejącym już w XIV w. na półwyspie jez. Dubińskiego zamku. W XVIII w. pozostały po nim już tylko ruiny. Proboszcz stwierdził, że *lubo tam nic podobnego do zamku nie ma*. Wiedzę tą oparł na obserwacji, a nie na znajomości historii obszaru. W 1784 r. ludzie mówili o istnieniu zamku, o czym informuje pośrednio opis parafii. *Kronika z 1849 r.*¹⁹ wspomina o starszych osobach, według których w twierdzy mieszkała Barbara Radziwiłłówna – żona Zygmunta Augusta. Gdyby pleban od dłuższego czasu był związany z parafią, to zapewne znałby jej historię i tradycję. Wszystko wskazuje na to, że posadę proboszcza kościoła w Dubinkach piastował od niedawna.

Dzięki dobrej znajomości ludzi i terenu przez plebanów, a także sumiennym wykorzystaniu tej wiedzy w opisach, historycy dysponują dziś doskonałym materiałem badawczym. Źródło pozwala określić jakie zmiany zaszły od momentu jego powstania w kulturze i geografii tego obszaru. Nadaje się również do poszukiwań genealogicznych i badań nad siecią osadniczą. Nazwy geograficzne sprawiły najwięcej problemów podczas edycji źródła. Niektóre z nich były albo błędnie podane, albo uległy nieznaczącej zmianie w późniejszych czasach. Na ok. 1200 osad wymienionych w opisach odnalazłem tylko ok. 500. W ustaleniu właściwych nazw pomógł mi Polski Słownik Geograficzny. Równie przydatne okazały się mapy taktyczne Polski o

¹⁷ K. Niesiecki, *Herbarz polski Kaspra Niesieckiego S. J. Powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nepomucena Bobrowicza*, t. 1 – 10, Lipsk 1839 – 1846.

¹⁸ J. Wolff, *Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386 – 1795*, Kraków 1885.

skali 1: 100 000²⁰. Na ich podstawie zidentyfikowałem część miejscowości z parafii: dubińskiej, giedrojckiej, inturskiej, janiskiej, szeszolskiej, szyrwinckiej oraz widzieniskiej. Wraz z opisami posłużyły mi one do sporządzenia czterech innych map, przedstawiających przebieg dróg podany przez plebanów. W pozostałych przypadkach odwoływałem się do mniej dokładnej mapy operacyjnej Polski o skali 1: 300 000²¹. Trudności przysporzyło również samo tłumaczenie tekstu, który w wielu miejscach był niewyraźny. W przypadku, gdy nie powiodły się próby odczytania konkretnych fragmentów źródła, zaznaczałem w kwadratowym nawiasie liczbę wyrazów, których nie mogłem odczytać. Ponadto, gdy było to możliwe, wątpliwe wyrazy oznaczałem za pomocą kropek. Ich ilość w przybliżeniu odpowiada ilości liter danego wyrazu. W nawiasie kwadratowym umieściłem także inne wersje tych samych nazwisk lub miejscowości, podawane przez plebanów, rozwinięcia niektórych skrótów oraz wartości danych liczbowych zawartych w źródle, np. pół trzeciej zapisywałem jako [2, 5].

Diecezja wileńska. Dekanaty.

Początki chrystianizacji Litwy sięgają czasów Władysława Jagiełły. 17 lutego 1387 roku wydano w Wilnie przywilej fundacyjny dla biskupstwa wileńskiego. Akt ten stał się fundamentem położonym pod przyszłe struktury kościelne na tym terenie. Proces ich tworzenia trwał dziesięciolecia. Wzorów miała dostarczyć Polska, w której Kościół był zorganizowany w diecezje, te zaś dzieliły się na dekanaty, w skład których wchodziły parafie²². Pierwotnie sieć kościołów na Litwie nie należała do najgęstszych, a zasięg terytorialny diecezji wileńskiej był ograniczony. Kształtowanie się granic biskupstwa trwało wiele lat i postępowało wraz ze wzrostem liczby świątyń.

Z czasem zostały wprowadzone dekanaty. Wiemy, że nastąpiło to stosunkowo późno i wynikało najprawdopodobniej z rzadkiej początkowo sieci parafialnej i wielkich odległości między kościołami. Nie wiemy jednak, kiedy tak naprawdę miało to miejsce. Historycy prezentują różne poglądy na ten temat.

Według J. Ochmańskiego, pierwsze wzmianki o dekanatach pochodzą z synodu

¹⁹ KKP w Dubinkach 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2650, k. 1-8.

²⁰ Mapa taktyczna Polski 1: 100 000 (Orniana, Pozelwa), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1932.

²¹ Mapa operacyjna Polski 1: 300 000, WIG 1930-9.

²² J. Ochmański, Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie, Poznań 1972, s. 55.

diecezjalnego, który się odbył w 1555 r. i wyraźnie wskazywał na konieczność ustanowienia oficjałów wileńskich w każdym dekanacie, a także z rejestrów podatkowych lat 1553 i 1559²³. Takie zdanie prezentuje również T. Krahel²⁴. W owych rejestrach spisano kościoły parafialne przydzielając je do tzw. „kluczy”. Tych było pięć: trocki, mejszagolski, antokolski, miednicki i rudomiński. J. Ochmański sugeruje, że mogły one stanowić odpowiednik dekanatów. Jeszcze w początku XVII w. dostrzegamy analogię do tego podziału. Diecezja wileńska składała się wówczas z pięciu części (partes): wileńskiej, niemenczyńskiej, rudnickiej i miednickiej. Kierowali nimi „decani rurales”.

Z kolei T. Kasabuła podaje, że pierwsza wzmianka o dekanatach w diecezji wileńskiej pochodzi dopiero z początku XVII stulecia. Ma o tym świadczyć relacja biskupa Benedykta Wojny o stanie diecezji, przekazana w 1604 r. Stolicy Apostolskiej. Zawiadamy w niej o dokonaniu podziału diecezji na pięć części, o czym była mowa wyżej, którymi zarządzali dziekani²⁵.

Stanowisko kompromisowe prezentuje Stanisław K. Olczak, według którego zalecenia synodu diecezjalnego z 1555 r. nie weszły w życie²⁶. Oznaczałoby to, że dekanaty rzeczywiście utworzył Benedykt Wojna. Mamy jednak podstawy, aby twierdzić, choć nie bez krytycyzmu i ostrożności co do tego poglądu, że istniały już w połowie XVI w. i określano je mianem kluczy.

W 1604 r. funkcjonowało pięć dekanatów, a w 1608 r. już dwanaście. W 1635 r. było ich tylko dziesięć, ale w 1651 r. aż 26, a między nimi pobojski²⁷. Również akta synodu Sapiehy z 1669 r. wymieniają dekanat pobojski, wśród 26 innych²⁸. Zaliczał się on do najmniejszych terytorialnie. Średnia dla parafii wynosiła poniżej 200 km². Dzięki temu administrowanie nimi było stosunkowo proste. Z drugiej strony należał do najludniejszych. W połowie XVIII w. miał w swych granicach 672 miejscowości oraz prawie 72 000 ludności. W XVIII w. na parafię w diecezji wileńskiej przypadało przeciętnie 531 km². Dla porównania warto powiedzieć, że dla dekanatu bobrujskiego średnia ta wynosiła aż 4166 km². Według S. K. Olczaka obszar dekanatów był tym większy, im dalej leżały na wschód i południe. Na tych terenach mieszkało mniej ludzi,

²³ Tamże, s. 72.

²⁴ T. Krahel, *Zarys dziejów (Archi)diecezji Wileńskiej*, (w:) *Studia Teologiczne*, t. 5-6, Białystok - Drohiczyń - Łomża 1987 - 1988, s. 15.

²⁵ T. Kasabuła, op. cit., Lublin 1998, s. 179.

²⁶ S. Olczak, *Rozwój sieci parafialnej w Diecezji Wileńskiej do II poł. XVIII w.*, (w:) *Studia Teologiczne*, t. 5-6, Białystok - Drohiczyń - Łomża 1987 - 1988, s. 113.

²⁷ Tamże, s. 113.

²⁸ T. Kasabuła, op. cit., s. 179.

a do tego znaczna ich część wyznawała inną niż katolicka religię. Na wschodnich i południowych rubieżach diecezji istniała gęsta sieć parafii obrządku wschodniego. To powodowało, że parafie katolickie miały do kilku tysięcy kilometrów kwadratowych²⁹. Zależność ich wielkości od położenia, gęstości zaludnienia oraz wyznawanej religii sprawdza się w przypadku dekanatu pobojskiego. Był on jednym z najmniejszych obszarowo i posiadał rzadką sieć parafii unickich³⁰. W 1796 r. greko katolicy zamieszkiwali parafię żmujdecką (21 osób), owancką (ok. 30), nidocką (20), szeszolską (40), inturską (254), malacką (ok. 200), szyrwincką (55), janiską (ok. 20), dubińską (85). W dekanacie tym mieszkali także luteranie. W parafii nidockiej było ich 6, malackiej 5, szyrwinckiej 16 oraz 4 ewangelików w muśnickiej³¹.

Stosunkowo łatwo wyobrazić sobie plusy, jakie wiązały się z niewielkim obszarem parafii. Przede wszystkim ułatwiała to dostęp wiernych do posługi pasterskiej, pociągało za sobą rozwój stosunków społecznych na danym obszarze. Parafie były ośrodkami, które koncentrowały w sobie życie miejscowej ludności. Wokół nich tworzono szpitale dla ubogich, czy chociażby bractwa religijne. Dlatego niewielkie odległości sprzyjały rozwojowi kultury, tradycji i kontaktów międzyludzkich. Nie mogli narzekać i dziękani, do których obowiązków należało odbywanie wizytacji na podległym sobie terenie.

Oprócz małych odległości ważnym elementem integrującym miejscowego plebana z parafianami była znajomość miejscowego języka przez duszpasterza. W czasach biskupstwa Ignacego Massalskiego bardzo dbano o to, aby ksiądz obejmujący probostwo mówił językiem ludu. Znane są jednak dwa przypadki z dekanatu pobojskiego z 1785 r., w których *wierni wśród wielu zarzutów postawionych swemu plebanowi podnieśli i ten, iż duchowny ów, nie znając ich języka, odsyłał potrzebujących posługi duszpasterskiej do sąsiednich parafii*³². Z podobnymi przypadkami spotykamy się również w 1796 r. w parafii inturskiej i janiskiej. O obu wspomina wizytacja generalna z tego roku. W pierwszej z parafii pleban Antoni Kuczewski nie znał języka litewskiego. Z tego powodu nie mógł prawić nauk podczas nabożeństw oraz spowiadać. Czynili to za niego inni księża, których miał do pomocy. W wizytacji parafii janiskiej zamieszczono notkę, w której zaleca się plebanowi

²⁹ S. Olczak, op. cit., s. 114 – 117.

³⁰ T. Kasabuła, op. cit., s. 464.

³¹ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006.

³² T. Kasabuła, op. cit., s. 200.

Tadeuszowi Łappie, aby wystarał dla siebie komendarza z językiem litewskim. Możliwe, że sam nie władał tym językiem i potrzebował pomocy osób trzecich³³.

Wiek XVII ostatecznie ukształtował terytorialny zasięg diecezji wileńskiej. Przetrwiała ona w granicach z tego okresu aż do rozbiorów. Kolejne zmiany w strukturze terytorialnej kościoła wileńskiego nastąpiły wraz z I rozbiorem Polski w 1772 r. Następne miały się dokonać w związku z uchwałą sejmu czteroletniego z 11 lipca 1789 r. Zaproponował on podział najbardziej rozległych i najliczniejszych w parafie i ludność katolicką diecezji w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim, w celu wzmocnienia tych najsłabszych terytorialnie i organizacyjnie. W wyniku owych zmian diecezja wileńska miała być podzielona na: smoleńską, inflancką i wileńską. Plany te nie do końca się powiodły, a pierwszym wydarzeniem bezpośrednio wpływającym na diecezję wileńską był drugi rozbiór Polski, który ją przepołowił³⁴.

Dekanat pobojski pozostawał w granicach Rzeczypospolitej aż do III rozbioru w 1795 r. Potem znalazł się w zaborze rosyjskim. Wiemy, że przestał istnieć w latach 1801-1806, aby ponownie odżyć i funkcjonować jeszcze w 1829 roku³⁵. W późniejszych latach został ostatecznie zlikwidowany, a w jego miejsce powstały nowe. Warto zauważyć, że ich siedziby znalazły się w miastach, które wcześniej należały do dekanatu pobojskiego. Nowi dziekani zasiedli w Giedrojciach w 1843 r.³⁶ oraz w Malatach w 1923 roku³⁷. Natomiast sam Pobojsk został zdegradowany do roli parafii. Wiemy, że znalazł się w dekanacie wilkomierskim. Po I wojnie światowej granica polsko-litewska przedzieliła diecezję, a dekanaty giedrojcki i malacki zostały po stronie litewskiej.

W lipcu 1940 r. Litwa stała się jedną z republik ZSRR. Sytuacja kościoła uległa diametralnej zmianie. Wprowadzono rozdział kościoła od państwa, parafiom odebrano ziemię, upaństwowiono dobra kościelne, a wiele z nich skasowano.

Po Jałcie i Poczdamie prawie cała archidiecezja wileńska znalazła się w ZSRR. Rozpoczął się tragiczny okres w jej dziejach. Władze zamykały kościoły i kurie. Likwidowano zakony i zgromadzenia zakonne. Biskupi po 1945 r. zostali zmuszeni do

³³ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 11, 17.

³⁴ B. Kumor, Ustrój i organizacja kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772 – 1918), Kraków 1980, s. 149 – 151.

³⁵ J. Skarbek, Organizacja parafialna w Diecezji Wileńskiej w latach 1772/73 – 1914, (w:) Studia Teologiczne, t. 5-6, Białystok -Drohiczyń - Łomża 1987 – 1988, s. 140 – 142.

³⁶ T. Krahel, op. cit., s. 16.

³⁷ L. Müllerowa, Organizacja (Archi)diecezji Wileńskiej w latach 1914 – 1984, (w:) Studia Teologiczne, t. 5-6, Białystok -Drohiczyń - Łomża 1987 – 1988, s. 148.

wyjazdu do Polski. Likwidacji uległy wszelkie instytucje kościelne ze szkołami i wydawnictwami na czele. Szerzył się terror wobec duchowieństwa i wiernych³⁸.

Parafie dekanatu pobojskiego

Akcja erekcyjna parafii rozpoczęła się wraz z utworzeniem biskupstwa wileńskiego w 1387 roku. Miało w niej swój udział państwo (hospodar), klasa feudałów oraz kościoł. Na obszarze późniejszego dekanatu pobojskiego spotykamy w okresie średniowiecza, wszystkie z wymienionych rodzajów fundacji. Pierwszych erekcji dokonywali książęta litewscy oraz królowie polscy. Należały do nich: Dubinki, Pobojsk, Bolniki i Inturki³⁹.

Kościół dubiński wybudowany w 1430 r. z polecenia Witolda był jednym z najstarszych w Wielkim Księstwie Litewskim. Po śmierci Witolda toczyła się na Litwie wojna domowa (1431 – 1440) o tron wileński. W 1436 r. Zygmunt Kiejstutowicz po zwycięstwie nad Krzyżakami i Świdrygiełłą postanowił zbudować kościół w miejscowości zwanej odtąd Pobojskiem, dla upamiętnienia tej bitwy⁴⁰. W Bolnikach świątynia p.w. św. Stanisława została wzniesiona w 1544 roku⁴¹.

Za czasów Kazimierza Jagiellończyka (wielki książę litewski od 1440 r.) do akcji fundacyjnej włączyło się bojarstwo litewskie. W jego dobrach zaczęły powstawać liczne świątynie, m.in. w: Giedrojciach, Skiemianach, Upnikach, Muśnikach, Owancie oraz w Szyrwintach. Tylko w Malatach (ok. 1522 r.) świątynia pochodziła prawdopodobnie z fundacji kościelnej. Samo miasteczko należało do dóbr biskupstwa wileńskiego⁴². Nie mamy pewności co do fundacji kościoła w Giedrojciach. Według Kurczewskiego⁴³ i *Kroniki z 1849 r*⁴⁴. świątynia p.w. św. Bartłomieja została założona i uposażona w 1410 r. przez Michała Gintyłowicza. Natomiast *Wizytacja generalna z 1796 r*⁴⁵ oraz ks. Przyałgowski wskazują na rok 1445, jako ten, w którym miał miejsce akt fundacji i nadania. Kolejne prywatne erekcje przypadają na II połowę XV wieku. W 1477 r. Radziwiłłowie ufundowali kościół w Upnikach⁴⁶. Nowe świątynie

³⁸ B. Kumor, *Historia Kościoła*, cz.8, Lublin 1998, s. 209 – 217.

³⁹ J. Ochmański, op. cit., s. 55 – 70.

⁴⁰ Tamże, s.63-64., W. Przyałgowski, *Żywoty biskupów wileńskich*, t.1, Petersburg 1860, s.48., SGKP, t.8, s.344.

⁴¹ J. Ochmański, op. cit., s.68.

⁴² tamże, s. 61 – 71.

⁴³ J. Kurczewski, *Biskupstwo wileńskie od jego założenia do dni obecnych*, Wilno 1912, s.187.

⁴⁴ KKP w Giedrojciach 1849, BUWil., F. 4, rkp. 2631, k.1-2.

⁴⁵ CAHL, AKGW, *Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796*, F. 604, op. I/4006, k. 21.

⁴⁶ J. Ochmański, op. cit., s. 67.

wzniesiono również w Szyrwintach⁴⁷ w 1475 r. (p.w. Michała Archaniola), w Skiemianach⁴⁸ w 1500 r. (p.w. Najświętszej Marii Panny), w Muśnikach⁴⁹ (istniała już ok. 1522 r.), w Owancie⁵⁰ w 1534 r. (p.w. św. Jakuba apostoła).

W połowie XVI w. akcję erekcyjną zakłóciły nowe okoliczności. Na Litwie postępował rozwój protestantyzmu. Losy świątyń w okresie reformacji były często bardzo skomplikowane. Wiele z nich znalazło się w rękach kalwińskich⁵¹. Przejmowanie obiektów sakralnych następowało różnymi drogami. Część z nich przerabiali na zbory sami magnaci, porzuciwszy uprzednio wiarę katolicką dla protestanckiej. Taki los spotykał świątynie pochodzące z prywatnych fundacji. Niektóre powracały na łono kościoła katolickiego, gdy ich fundatorzy zdecydowali się porzucić wiarę protestancką. Inne unikały zbezczeszczenia, przechodząc pod patronat wielkiego księcia. Jednakże wiele kościołów erygowanych przez hospodara, przejęli protestanci. Stało się tak w przypadku Dubinek⁵². Przyałgowski tak pisał o reformacji: *Duch reformy coraz to dalej rozszerzając się po diecezji, przenikł w głąb kraju. Już pp. Radziwiłłowie, Sapiehowie, Kiskowie, Zienowiczowie, Wołłowiczowie, Chodkiewiczowie i.t.d. zostawszy lutrami czy kalwinami, mając w dobrach swoich kościoły parafialne z prawem kolacyi, kaplice lub filie funduszem od nichże nadane mówili do księdza: „ Waszeć ożeń się, byś mógł czystą ewangelię nam ogłaszać, albo precz ztąd! Nam trzeba pastora lub ministra tu posadzić ”*⁵³. Zdarzało się że ksiądz przystawał na te propozycje i zostawał pastorem lub ministrem nawet na tych samych prawach do funduszu co wcześniej. Niepokorni plebani ustępowali, często nie z własnej woli, ze swego stanowiska. *Było i tak, że przysięgły proboszcz katolicki i od lat kilkunastu na jednym miejscu zamieszkały, nie życzył sobie ani przyjąć stanu małżeńskiego, ani z plebanii się wynosić, takiego starali się naprzód wystraszyć jakim bądź sposobem, a jeżeli śmiały i odważny nie lękał się kija, strzałów, gróźb, ani czarów, ani diabła samego, to już zwoławszy ludzi gwałtem wyrzucali jego rzeczy z plebani*

⁴⁷ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 26-27., KKP w Szyrwintach 1849, F. 4, rkp. 2943, k. 1-2., SGKP, t.12, s.127., J. Kurczewski, op. cit., s. 187.

⁴⁸ SGKP, t.10, s.671., J. Ochmański, op. cit., s. 67.

⁴⁹ J. Ochmański, op. cit., s. 69-70.

⁵⁰ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 81., SGKP, t.7, s.767.

⁵¹ S. Olczak, op. cit., s. 110.

⁵² A. Bumblauskas, *Položenie kostelov v Velikom Knjažestve Litovskom v period reformacii (Vtorajo polovina XVI v)*, (w:) Naučnye trudy vysšich učebnych zavedenij Litovskoj SSR istorija, 1990, t. 31, s. 110-112.

⁵³ W. Przyałgowski, *Żywoty biskupów wileńskich*, t.1, Petersburg 1860, s. 154-5.

*i samego z kościoła wyprowadzali*⁵⁴. Taki przypadek miał miejsce we wspomnianych wyżej Dubinkach, gdzie ksiązę Mikołaj Radziwiłł zostawszy kalwinem, zniszczył kościół katolicki, a na jego miejscu postawił murowany zbór. Wcześniej odebrał księdzu majątek kościelny i grunty. Pleban nie mając z czego żyć, musiał ustąpić. W Kronice z 1849 r. czytamy o starych ludziach, według których Radziwiłłowie ustali płacić kalwinom, po tym jak zwrócili się ponownie na łono kościoła katolickiego. Nadto piorun spalił dach kościoła. Wówczas księża kalwińscy opuścili zbór, w którym dwór dubiński urządził skład siana. Zanim jednak to nastąpiło, Radziwiłłowie toczyli długi proces z kapitułą wileńską o dobra kościelne⁵⁵.

W rękach protestanckich pozostawał również, przez bliżej nieokreślony czas, kościół w Muśnikach. Do katolików powrócił w 1614 r. za sprawą Stanisława Kiszki, jak pisze Przyałgowski, wojewodzica witebskiego, z przyrodzenia głuchego i niemego⁵⁶. Również w Upnikach w 1650 r. odebrano świątynię z rąk kalwińskich⁵⁷.

Reformacja pociągnęła za sobą wiele skutków. Znaczna część kościołów popadła w ruinę, inne przestały funkcjonować. Na obszarze, który nas interesuje, zapuszczeniu uległy świątynie w Inturkach i Malatach (1595 r.)⁵⁸. Rozwój protestantyzmu nie zdołał przerwać procesu tworzenia struktur parafialnych w diecezji wileńskiej.

W 1555 r. królowa Bona kazała zbudować kościół w Inturkach⁵⁹. Świątynia otrzymała fundusz ziemny w postaci 16 włók oraz folwark Rudesę. Pierwszym plebanem został Jerzy z Trok. Natomiast w Szeszolah, należących do majątku dóbr stołowych biskupstwa wileńskiego, Walerian Protasewicz wybudował w 1572 r. świątynię p.w. Trójcy Najświętszej, Narodzenia Najświętszej Panny i św. Jerzego⁶⁰. Biskup wydzielił tu nową parafię, a plebanem uczynił ks. Franciszka Ropońkowicza z Radomska, żeby ludzi do Boga i Jego Wiary św. nakłaniał⁶¹. W 1568 r. Gracjan Alabus, rektor kolegium jezuickiego w Wilnie, wzniósł kościół p.w. św. Kazimierza w Żmujdkach, otrzymawszy wcześniej pozwolenie od generała w Rzymie⁶².

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ KKP w Dubinkach 1849, F. 4, rkp. 2650, k.1-8.

⁵⁶ W. Przyałgowski, op. cit., t. 2, s.70.

⁵⁷ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 43.

⁵⁸ A. Bumblauskas, op. cit., s. 112.

⁵⁹ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 8, 12., KKP w miasteczku Inturkach 1849, F. 4, rkp. 2696, k. 1-2.

⁶⁰ W. Przyałgowski, op. cit., t.1, s.200., J. Kurczewski, op. cit., s.188.; W innych źródłach data fundacji przypada na rok 1568. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 56., KKP w Szeszolah 1849, F. 4, rkp. 2941, k. 1-2.

⁶¹ W. Przyałgowski, op. cit., t.1, s. 200.

⁶² Tamże, t.2, s. 37-8., SGKP, t.14, s. 807-8.

Następne fundacje, na terenie późniejszego dekanatu pobojskiego, przyniósł dopiero wiek XVII. W 1618 r. wzniesiono świątynię w Widzieniszkach (p.w. św. Wawrzyńca)⁶³ oraz w 1623 r. w Nidokach (p.w. św. Michała)⁶⁴.

Do 1686 r., kiedy to powstała świątynia w Giełwanach⁶⁵, nie wybudowano już żadnego innego kościoła, któryby należał w XVIII w. do dekanatu pobojskiego. Lata 1648 – 1667 stały pod znakiem wojen w Wielkim Księstwie Litewskim. Ten niespokojny okres w dziejach Litwy rozpoczął się powstaniem Chmielnickiego. Od 1655 do 1660 trwała wojna ze Szwecją. Działania wojenne toczono w Księstwie Żmudzkim, powiecie upickim i wiłkomierskim. Lata 1654 – 1667 to okres walk z Moskwą. Nie był to dobry moment na zakładanie kościołów. Wszystko to co wiązało się z wojną, a więc ciągłe przemarsze wojsk, rabunki na ludności, głód i choroby nie sprzyjało temu. Co więcej, wraz z wojnami przyszedł na Litwę kryzys demograficzny⁶⁶. Na obszarze powiatu wiłkomierskiego, który nas najbardziej interesuje, w latach 1648 – 1667 ubyło na skutek wojen 22,7% dymów oraz 28,7% ludności⁶⁷. Straty poniosły również miasta. W Bolnikach liczba dymów zmniejszyła się o 18%, w Owancie o 50%, natomiast w Dubinkach, które leżały w powiecie wileńskim, aż o 82,1%⁶⁸.

O stanie kościołów w diecezji wileńskiej po najściu nieprzyjacielskim 1655 – 1661 r. pisał J. Kurczewski. Ze spisu dowiadujemy się, że po 1661 r. w dalszym ciągu istniały świątynie w: Szyrwintach, Muśnikach (Tu kościół istniał, ale kazano budować nowy), Giełwanach, Żmujdkach, Nidokach, Pobojsku, Malatach, Inturkach oraz w Dubinkach⁶⁹.

Początek osiemnastego stulecia stał pod znakiem wojny północnej (1700-21). Działania wojenne nie ominęły Litwy. Na jej terytorium miały miejsce przemarsze wojsk szwedzkich i rosyjskich. Mimo to, na początku osiemnastego stulecia, misja jezuicka założyła w Janiszkach kościół p.w. św. Jakuba Apostoła⁷⁰.

⁶³ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 1., KKP w Widzieniszkach 1849, F. 4, rkp. 2602, k. 1-2., SGKP, t.13, s.296., J. Kurczewski, op. cit., s. 185.

⁶⁴ SGKP, t. 7, s. 38.

⁶⁵ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 39., KKP w Giełwanach 1849, F. 4, rkp. 2629, k. 1-2., J. Kurczewski, Biskupstwo..., s. 188.

⁶⁶ J. Morzy, Kryzys demograficzny na Litwie i Białorusi w II połowie XVII wieku, Poznań 1965, s. 139-149.

⁶⁷ Tamże, s. 152.

⁶⁸ Tamże, s. 194.

⁶⁹ J. Kurczewski, Stan kościołów w diecezji wileńskiej po najściu nieprzyjacielskim 1655-1661 r. podany przez X. Prał. J. Kurczewskiego, (w:) Litwa i Ruś, 1912, t. 1, z. 3, s. 164 – 209.

⁷⁰ J. Kurczewski, Biskupstwo..., s. 188.

Akcję powoływania parafii w dekanacie pobojskim zakończył, w dziesięć lat po pierwszym rozbiórze Polski, w 1782 r. biskup wileński - Ignacy Massalski. Z jego inicjatywy erygowano parafię w Czabiszkach⁷¹.

W latach 1387 – 1784 powstało 18 parafii dekanatu pobojskiego. Pełny wykaz świątyń oraz niektórych plebanów przedstawia poniższa tabela.

Tabela I. Parafie i plebani w latach 1661 (1555, 1572) – 1796.

Lp.	Parafia	Rok	Pleban	Uwagi
1.	Bolnicka	Ok. 1661	-	-
		1784	Ks. Tomasz Potujan	-
		1796	Ks. Tomasz Potujan	Lat 53, na plebanii rok dwudziesty trzeci, wyświęcony w 1753 r.
2.	Czabiska	Ok. 1661	-	-
		1784	Ks. Adam Karpiński	-
		1796	Ks. Kazimierz Januszkiewicz	Lat 28, na plebanii rok 5, wyświęcony w 1791 r. przez biskupa wileńskiego P. Toczyłowskiego.
3.	Dubieńska	Ok. 1661	Ks. Leonowicz	Zalecono urządzić tabernakulum w szopie.
		1784	Ks. Paweł Trzeciak	-
		1796	Ks. Paweł Trzeciak	Wyświęcony przez biskupa Zienkowicza, sufragana wileńskiego w 1777 r.; zachowuje się nienagannie.
4.	Giedrojcka	Ok. 1661	-	-
		1784	Jan Nepomucen Januszewski	-
		1796	Jan Nepomucen Januszewski	Lat 45, w kapłaństwie rok 19, na plebanii lat 17; odbywał Seminarium w Woroniam, a święcenia otrzymał od sufragana żmudzkiego w 1777 r.
5.	Giełwańska	Ok. 1661	Franciszkanin	-
		1784	Ks. Stanisław Landzberg	-
		1796	Ks. Stanisław Landzberg	Lat 51, plebanem rok 11 (?).
6.	Inturska	1555	Jerzy z Trok	-
		Ok. 1661	Ks. Piotr Baziński	Pochwalony przez wizytatora; zalecono mu nie gościć długo poza parafią i uporządkować sprzęty kościelne
		1784	Ks. Mikołaj Głyski (?)	-
		1796	Ks. Antoni Kuczewski	Lat 45, na plebanii rok 6, seminarium w Wilnie, wyświęcony przez biskupa Zienkowicza; nie zna języka litewskiego, a nauki i spowiedzi odbywa przez innych księży; zgoda, spokojność i miłość u parafian posiada, zupełnie nie wymagając nad zamię i owszem czyniąc im powinność wedle możliwości; metryki utrzymuje porządknie;

⁷¹ Tamże, s. 184., T. Kasabuła, op. cit., s. 390.

7.	Janiska	Ok. 1661	-	-
		1784	Ks. Łukasz Wasilewski	-
		1796	Ks. Tadeusz Łappa	Kanonik smoleński i Kawaler Orderu Opatrzności, lat 65.
8.	Malacka	Ok. 1661	Ks. Stanisław Perkowski	Radzi mu się siedzieć przy kościele, nie rozjeżdżać po innych. Zaleca mu się, ze względu na starość, nie obarczając innymi przepisami, unikać grubiaństwa i wypitki.
		1784	Ks. Antoni Januszkiewicz	-
		1796	Ks. Antoni Januszkiewicz	Wojewodzianin wileński, lat 54, plebanem rok 28. Seminarium odbywał w Wilnie, gdzie został wyświęcony w 1765 r. przez bpa Zienkowicza. Sposób życia ma osobliwie samotny. W sobie niespokojny i przykry, nieznosny.
9.	Muśnicka	Ok. 1661	Ks. Mikołaj Maliszewicz	Nie rezyduje, ale trzyma wikarego.
		1784	Ks. Antoni Pohdziewicz	-
		1796	Ks. Gaspar Dydynski	Lat 52, plebanem lat 8. Nauki pobierał w Zgromadzeniu Pijarów. Został wyświęcony w Wilnie w 1770 r.
10.	Nidocka	Ok. 1661	Ks. Bartłomiej Czyżewski	-
		1784	Ks. Józef Skarewicz	-
		1796	Ks. Józef Skarewicz	Lat 34, nauki pobierał w Wilnie i tam otrzymał święcenia.
11.	Owancka	Ok. 1661	-	-
		1784	Ks. Józef Korsak	Kanonik wileński
		1796	-	-
12.	Pobojska	Ok. 1661	Ks. Mikołaj Bowgiałło	Kanonik smoleński, pilny.
		1784	Ks. Adam Wolweran	-
		1796	Ks. Józef Burba	Na plebanii pierwszy rok. Wyświęcony w 1786 r. przez biskupa Toczyłowskiego;
13.	Skiemiańska	Ok. 1661	-	-
		1784	Ks. Sawinski	-
		1796	Ks. Kajetan Wienckowicz	Lat 56, na plebanii rok pierwszy.
14.	Szeszolska	1572	Ks. Franciszek Rapalkowicz z Radomska	-
		Ok. 1661	-	-
		1784	Ks. Ignacy Karęga	-
		1796	Ks. Roch Erdman	Lat 32, na plebanii rok drugi. Święcenia otrzymał w Wilnie w 1787 r. od sufragana biskupa Toczyłowskiego; dobry dla ludzi;
15.	Szyrwinska	Ok. 1661	Ks. Jakub Kuściński	-
		1784	Ks. Kazimierz Wilczyński	Kanonik inflancki, dziekan pobojski
		1796	Ks. Franciszek Kiełpsz	-

16.	Upnicka	Ok. 1661	-	-
		1784	Ks. Leo Borcewicz	-
		1796	Ks. Leo Borcewicz kanonik smoleński	Lat 55, na plebanii rok dwudziesty drugi;
17.	Widzieniska	Ok. 1661	-	-
		1784	-	-
		1796	Ks. Hipolit Stanisławowicz	Przełożony – komisarz zgromadzenia Kanoników Regularnych o d Pokuty. L at 4 1, n a p lebanii rok szósty.
18.	Żmujdecka	Ok. 1661	Ks. Jan Jędrzejewski	Godzien pochwały
		1784	Ks. Jan Wojciechowski	-
		1796	Ks. Jan Wojciechowski	Lat 42, w kapłaństwie lat 15, plebanem rok czternasty. Święcenia otrzymał w 1781 r.

Źródła: CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006.; W. Przyałowski, op. cit., s. 156, 200; J. Kurczewski, Stan kościołów..., s. 164 – 209., oraz opisy parafii dekanatu pobojskiego zamieszczone w tej pracy.

Należy pamiętać, że fundacje wiązały się nie tylko z postawieniem budynku sakralnego, ale przede wszystkim z zabezpieczeniem jego bytu. Każda ze świątyń otrzymywała fundusz, pozwalający utrzymać plebana, duchowieństwo i kościół. Na uposażenie składała się najczęściej ziemia wraz z ludnością, obciążoną różnymi powinnościami na rzecz plebana.

Wielkość ziemi i liczba gospodarstw świadczyły o stopniu zamożności parafii. J. Ochmański podzielił je na pięć grup: 1) parafie najbogatsze, 2) bogate, 3) średnio zamożne, 4) ubogie, 5) najuboższe. W połowie XVI w. do pierwszej kategorii nie należała żadna z dziewięciu parafii. W grupie drugiej znalazła się zaledwie jedna w Giedrojcach (50 dymów), w trzeciej Dubinki (28) i Pobojsk (26). Natomiast takie parafie, jak Szyrwinty (13), Upniki (19), Małaty (8), Muśniki (6), Owanta (6) oraz Bolniki (2), czyli zdecydowana większość, kwalifikowała się do ubogich i najuboższych⁷². Generalnie rzecz biorąc parafie te były biedne. Ten stan rzeczy nie uległ zmianie w XVIII w. , gdy do dekanatu pobojskiego należało już 18 parafii, ani w połowie wieku XIX, gdy dekanat ten już nie funkcjonował. Generalnie rzecz biorąc w parafiach się nie przelewało. Szereg świątyń wymagało remontów, ale niejednokrotnie brakowało na to funduszy. Oczywiście podejmowano próby napraw i renowacji, jednak ze względu na ograniczone środki zdarzało się to stosunkowo rzadko. Stan niektórych świątyń w 1796 r. wskazuje na wieloletnie zaniedbania.

⁷² J. Ochmański, op. cit., s. 102 – 104.

Przykładem niech będzie kościół w Malatach, który w tym czasie wymagał naprawy dachu. Janiski potrzebował nowej ambony, ponieważ stara była nikczemna i niebezpieczna. Z kolei w Szyrwintach zawaleniem groziła jedna ze ścian świątyni. Chyba najgorszą kondycję prezentował kościół w Dubinkach, gdzie należało wykonać nowe podwaliny, posadzki, naprawę sufitu, a przede wszystkim podważyć podmurowanie⁷³.

O stanie zamożności parafii i wiernych możemy pośrednio wnioskować z liczby szpitali na danym terenie. Według Kurczewskiego w 1781 r. w diecezji wileńskiej istniały 304 takie obiekty. W dekanacie pobojskim miało być 16 szpitali z 175 ubogimi⁷⁴. W tym roku dekanat liczył 17 parafii. To dość optymistyczne dane. Wynika z nich, iż osoby najgorzej sytuowane mogły liczyć na opiekę. Informacje z 1796 r. pochodzące z wizytacji generalnej, rzucają na to zagadnienie zupełnie inne światło. Budynki szpitalne nie były już tak liczne, jak w roku 1781. Mieściły się w Nidokach (1 budynek) i Widzieniszkach (2). Nowy szpital budowano w Dubinkach⁷⁵. Z drugiej strony liczba przytułków świadczy o wysokim stopniu ubóstwa w dekanacie, które stanowiło pochodną wojen, toczonych od 1648 roku. Zostawiły one po sobie wiele kalek i doprowadziły do zubożenia społeczeństwa. W związku z tym nastąpił wzrost aktywności charytatywnej kościoła, który zaczął tworzyć nowe szpitale⁷⁶.

W II połowie XVIII w. sam biskup Massalski zachęcał możnych do wznoszenia przytułków. Powstały również deputacje szpitalne, mające zapobiegać żebractwu⁷⁷. W liście pasterskim z dnia 16 lipca 1799 roku Jan Nepomucen Kossakowski nawoływał, *żeby każde miasto i miasteczko, każda wieś i parafia utrzymywała swoich żebraków i niedołęgów*⁷⁸. Możliwe, że w wyniku prośb biskupów: Massalskiego i Kossakowskiego powstał szpital w Szeszolah⁷⁹. W 1849 r. wiemy o istnieniu przytułków w Pobojsku, Widzieniszkach, Bolnikach, Szeszolah (zbudowany na nowo), Muśnikach, Szyrwintach, Janiszkach i Dubinkach. Część ubogich przebywała w różnych domach gospodarskich oraz na plebaniach. Żyli przede wszystkim z jałmużny, ponieważ nie było żadnego funduszu, przeznaczonego na ich potrzeby. Nędzarzy znajdujemy

⁷³ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 4, 15, 18, 27.

⁷⁴ J. Kurczewski, Biskupstwo..., s. 289 – 290.

⁷⁵ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006.

⁷⁶ B. Kumor, Historia Kościoła, cz. 6, Lublin 1985, s. 120.

⁷⁷ J. Kurczewski, Biskupstwo..., s. 354.

⁷⁸ Tamże, s. 355.

⁷⁹ Tamże, s. 370.

praktycznie w we wszystkich parafiach⁸⁰. Opiekę w 1796 r. zapewniono im zaledwie w trzech, a w 1849 r. w ośmiu.

Ze stopniem zamożności wiązał się poziom wykształcenia parafian. Pierwsze szkoły w dekanacie pobojskim powstały prawdopodobnie w Dubinkach, Giedrojciach i Muśnikach. Z Giedrojc pochodziło siedmiu słuchaczy Akademii Krakowskiej, co zapewne było zasługą możnego rodu Giedrojciów, którzy mogli sobie pozwolić na kształcenie synów⁸¹. Jednak wielu parafian nie posyłało dzieci do szkół. W 1781 r. we wszystkich parafiach dekanatu nauki pobierało 262 uczniów, w 1782 r. było ich 228, a w 1783 r. już tylko 221. W tym czasie dekanat zamieszkiwało aż 42530 osób (1781 r.). Liczba szkół parafialnych zmniejszyła się diametralnie po III rozbiorze Polski. W 1804 r. funkcjonowało ich 11, w 1805 r. już tylko 8, a w 1828 r. jedynie 2⁸².

Wierni dekanatu pobojskiego, aczkolwiek w większej części ubodzy i słabo wykształceni, przykładnie wykonywali swoje obowiązki względem Kościoła. Popularną formą aktywności religijnej były bractwa, tworzone przy parafiach. Odnajdziemy wśród nich Bractwo Opatrzności Boskiej⁸³, Bractwo Szczęśliwej Śmierci⁸⁴, Bractwo Różańcowe⁸⁵, Bractwo im. Maryi⁸⁶, Bractwo NMP Szkaplernej⁸⁷ i Bractwo Świętej Trójcy⁸⁸. A tak o parafianach pisał wizytator z 1796 r.: *Wszyscy parafianie na ogół wiadomi Praw Boskich i Kościelnych czynią zadość obowiązkom swoim. Nie masz z pogorszeniem publicznym żyjących, ani też bez kapłana umierających*⁸⁹. Powyższy opis dotyczy parafii inturskiej, ale można go odnieść co całego obszaru dekanatu. Sporadycznie miały miejsce takie przypadki, jak w parafii skiemiańskiej, gdzie jeden z parafian żył z publicznym pogorszeniem. Mowa tu o Józefie Chlewińskim, który porzucił swoją żonę i wraz z kochanką przeniósł się do dekanatu wilkomierskiego⁹⁰.

Podsumowując lata 1387 – 1784 zauważymy, że z inicjatywy gospodarskiej, bojarskiej i kościelnej wzniesiono na omawianym terenie 18 świątyń. Aż 9 z nich to fundacje prywatne. Należą do nich kościoły w Giedrojciach, Skiemianach,

⁸⁰ BUWil, F. 4, rkp. 2565, 2650, 2916, 2762, 2822, 2943, 2941, 2602.

⁸¹ J. Ochmański, Dawna Litwa, Olsztyn 1986, s. 113-132.

⁸² J. Kurczewski, Biskupstwo..., s.289 – 290.

⁸³ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 70.

⁸⁴ Tamże, k. 56.

⁸⁵ Tamże, k. 9.

⁸⁶ Tamże, k. 5.

⁸⁷ KKP w miasteczku Giedrojciach 1849, F. 4, rkp. 2631. oraz KKP w Widzieniskach 1849, F. 4, rkp. 2602.

⁸⁸ KKP w Janiszkach 1849, F. 4, rkp. 2916.

⁸⁹ CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 13.

⁹⁰ Tamże, k. 72.

Upnikach, Muśnikach, Owancie, Szyrwintach, Widzieniszkach, Nidokach oraz w Giełwanach. Kościoły w Malatach, Czabiszkach, Szeszolah, Żmujdkach i Janiszkach pochodziły z fundacji kościelnej. Gospodarom i królom zawdzięczamy istnienie parafii w Dubinkach, Pobojsku, Bolnikach i Inturkach. Akcji erekcyjnej nie zdołała przerwać wojna domowa na Litwie (1431 – 1440), niepokoje wieku XVII i początku XVIII, ani reformacja. W pierwszym przypadku wzniesiono kościół w Pobojsku, a w ostatnim w Inturkach. Co prawda część świątyń przeszła czasowo w ręce innowierców, tak jak w Dubinkach, ale ostatecznie przywracano je katolikom. Wśród parafii dekanatu pobojskiego przeważały te najuboższe. Najbiedniejsi parafianie często nie mogli liczyć na żadną pomoc. Liczba przytułków przyjmujących ludzi chorych i niedołężnych była ograniczona, podczas gdy żebracy żyjący z jałmużny znajdowali się w każdej parafii. Warunki materialne często nie pozwalały rodzicom na kształcenie dzieci. Tylko najzamożniejsi, tak jak Giedrojciowie mogli sobie pozwolić wysyłać synów na studia. Tak w skrócie rysuje się obraz parafii dekanatu pobojskiego.

Podstawa bibliograficzna

Zwracając uwagę na literaturę trudno nie zauważyć, że najwięcej uwagi poświęca ona diecezji wileńskiej, jako instytucji i jednostce administracji kościelnej. Do tej pory napisano wiele książek na ten niezwykle szeroki temat. Osobne opracowania traktujące o dekanacie pobojskim nie istnieją, a szczątkowe informacje są porozrzucane po wielu opracowaniach. W wyniku przeprowadzonej kwerendy udało mi się dotrzeć do kilku interesujących pozycji dotyczących parafii dekanatu pobojskiego.

Wiele ważnych informacji znajduje się w *Żywotach biskupów wileńskich* księdza Wincentego Przyałgowskiego⁹¹. Dzieło ilustruje fakty z życia biskupów, podając przy okazji wiadomości na temat kościołów. I tak otrzymujemy daty erekcji świątyń, imiona fundatorów, a także fakty z życia parafii przedstawione niejednokrotnie w szerszym kontekście historycznym. Autor nie ograniczył się do suchych faktów, ale osadził je w wydarzeniach o historycznym znaczeniu. Ważne jest to z perspektywy stosunków społecznych, mających miejsce na obszarze parafii. Szczególnie interesujące fragmenty dotyczą okresu reformacji i przechodzenia możnych na wiarę protestancką. Na osiemnaście kościołów parafialnych dekanatu pobojskiego o dwunastu z nich znajdziemy wiadomości u Przyałgowskiego. Są to: Malaty, Pobojsk, Giedrojcie,

⁹¹ W. Przyałgowski, op. cit., Petersburg 1860, t.1 – 3.

Dubinki, Owanta, Inturki, Szeszole, Żmujdki, Muśniki, Giełwany, Widzieniszki oraz lakoniczna wzmianka na temat Czabiszek.

Ważnym źródłem informacji jest również *Biskupstwo wileńskie od jego założenia do dni obecnych* Kurczewskiego⁹². Najwięcej danych mamy tu na temat samych świątyń, dat fundacji czy fundatorów. Dla dekanatu pobojskiego są wiadomości o dziesięciu kościołach (Muśniki, Czabiszki, Giedrojcie, Dubinki, Widzieniszki, Szeszole,, Giełwany, Malaty, Inturki oraz Szyrwinty i Janiszki, o których nie wspomina Przyałkowski). W książce mamy również wzmianki o kościołach parafialnych czy klasztorach. Dotyczą one między innymi obszaru, o którym piszę. Przy okazji tego autora warto wspomnieć o artykule *Stan kościołów w diecezji wileńskiej po najściu nieprzyjacielskim 1655-1661 r*⁹³. Praca ta to doskonały materiał uzupełniający nasz stan wiedzy na temat świątyń we wskazanym przez Kurczewskiego okresie.

Ważną pozycją dla badaczy dziejów tego obszaru jest niewątpliwie *Kodeks Dyplomatyczny Katedry i Diecezji Wileńskiej*, wydany przez J. Fijałka i W. Semkowicza⁹⁴. Znajdziemy w nim wiele dokumentów, zawierających informacje na temat uposażeń kościołów oraz licznych nadań. Są tu świadectwa dotyczące kościołów w: Upnikach (mówiący o uposażeniu kościoła), Pobojsku, Dubinkach (o fundacji i uposażeniu świątyni).

Szersze spojrzenie na dzieje parafii w diecezji wileńskiej mamy w pracy J. Ochmańskiego *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu*⁹⁵. Autor roztacza przed nami wizję powstawania diecezji. Omawia fundacje pierwszych parafii przez Jagiełłę i Witolda oraz późniejsze, zamożność kościołów i rozwój sieci parafialnej. Szkoda tylko, że ramy czasowe opracowania nie wykraczają poza średniowiecze. Niemniej jednak jest to spore kompendium wiedzy o diecezji wileńskiej. Zostając jeszcze przy J. Ochmańskim należy wymienić *Dawną Litwę*⁹⁶. Szczególnie cenny jest rozdział dotyczący najdawniejszych szkół w Wielkim Księstwie Litewskim od końca XIV do połowy XVI wieku.

Bardzo wartościowe pod względem naukowym są również artykuły S. Olczaka, J. Skarbka i L. Müllerowej zgromadzone w 5 i 6 tomie Studiów Teologicznych.

⁹² J. Kurczewski, *Biskupstwo...*, Wilno 1912.

⁹³ J. Kurczewski, *Stan kościołów...*, (w:) Litwa i Ruś, 1912, t.1, z.3.

⁹⁴ J. Fijałek, W. Semkowicz, *Kodeks Dyplomatyczny Katedry i Diecezji Wileńskiej*, t.1, z. 1 – 3, Kraków 1948.

⁹⁵ J. Ochmański, *Biskupstwo...*, Poznań 1972.

⁹⁶ J. Ochmański, *Dawna...*, Olsztyn 1986.

Lakoniczne wzmianki dotyczące wymienionego dekanatu lub jego obszaru znajdziemy u: Aftanazego⁹⁷, Chwalewika⁹⁸, Kasabuły⁹⁹, Litaka¹⁰⁰, Malczewskiej¹⁰¹, Rąkowskiego¹⁰², Tyszkiewicza¹⁰³.

Wykaz skrótów występujących w źródle:

JKM – jego królewska mość

JM - jego mość

JO - jaśnie oświecony

JW - jaśnie wielmożny

Ks. - ksiądz

⁹⁷ R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, cz. 1, t.4, Wrocław 1993.

⁹⁸ E. Chwalewik, *Zbiory Polskie*, t.1, Kraków 1993.

⁹⁹ T. Kasabuła, op. cit.

¹⁰⁰ S. Litak, *Struktura terytorialna Kościoła łacińskiego w Polsce w 1772 roku*, Lublin 1980.

¹⁰¹ M. Malczewska, *Latyfundium Radziwiłłów w XV wieku*, Warszawa 1985.

¹⁰² G. Rąkowski, *Ilustrowany przewodnik po zabytkach kultury na Litwie*, Warszawa 1999.

¹⁰³ K. Tyszkiewicz, *Wilija i jej brzegi. Pod względem hydrograficznym, historycznym, archeologicznym i etnograficznym*, Drezno 1871.

Opisy parafii dekanatu pobojskiego (1784 r.)

Parafie:

Parafia żmujdecka.....	2
Parafia skiemiańska.....	9
Parafia owancka.....	23
Parafia malacka.....	32
Parafia bolnicka.....	50
Parafia dubińska.....	62
Parafia szeszolska.....	81
Parafia janiska.....	92
Parafia nidocka.....	102
Parafia goedrojcka.....	109
Parafia widzieniska.....	126
Parafia szyrwincka.....	142
Parafia czabiska.....	152
Parafia upnicka.....	168
Parafia inturska.....	175
Parafia pobojska.....	184
Parafia muśnicka.....	199
Parafia gielwańska.....	205

1 mo.

Kościół parafialny we wsi Siemieniszki alias żmujdeckiej położony¹, w powiecie wilkomierskim, w dekanacie pobojskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże powiecie, według porządku alfabety ułożone, jak się tu po sobie idą.

Antotylce JW pana Tyzenhauza podskar[biego] nadwor[nego]², między zachodem i południem zimowym³, względem kościoła Żmujdeckiego, pół mili letkiej⁴.

Berzgajnie folwark i wieś JM pana Brzezinskiego [Brzezińskiego], pod samym południem letnim mila wielka 1.

Brezgie⁵ folwark i wieś JW pana Dąbrowskiego⁶, między wschodem letnim i zimowym pół mili miernej.

Cesarka tegoż samego JM, między zachodem zimowym i letnim mila wielka 1.

Dejuny⁷ folwark i wioska JM p ana S yrwida, pod s amym w schodem letnim mila wielka 1.

Grykieńce JM pana Brońca, pod samą północ mila wielka 1.

Kapustele JM pana Dąbrowskiego, między zachodem zimowym i letnim pół mili wielkiej.

Kumigiele tegoż samego JM, w tymże położeniu mila wielka 1.

Kunigiszki⁸ JW pana Tyzenhauza, pod samym wschodem letnim pół mili wielkiej.

¹ Katolicki kościół parafialny p.w. św. Kazimierza został wzniesiony w 1568 r. przez Gracjana Alabusa, rektora kolegium jezuickiego w Wilnie. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, pod red. F. Sulimirskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego (dalej: SGKP), t. 14, s. 807 – 8.

² Chodzi o Antoniego Tyzenhauza koniuszego litewskiego, który 15 czerwca 1765 r. został mianowany podskarbm nadwornym. A. Tyzenhauz zmarł 31 marca 1785 r. ; J. Wolff, Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386-1795, Kraków 1885, s. 195.

³ zachód zimowy – południowy zachód, zachód letni – północny zachód, wschód zimowy – południowy wschód, wschód letni – północny wschód; podają za: W. Wernerowa, Opisy parafii dekanatu knyszyńskiego z roku 1784, (w:) Studia Podlaskie, t. 1, Białystok 1990, s. 106.

⁴ mila mała, letka (5703 m); mila średnia, średnia, mierna (6740 m); mila dobra, duża, wielka (8238 m); Tamże, s. 106.

⁵ Wieś i dobra w parafii żmujdeckiej. Niegdyś należały do możnej rodziny Dąbrowskich; gruntu włók 27; SGKP, t. 1, s. 359.

⁶ Może Dąbrowscy herbu Junosza. A. Boniecki, Herbarz polski, Warszawa 1901, t. 4, s. 131-8.

⁷ Dwór i wieś w parafii żmujdeckiej; rozległe na 15 włók, położone przy szosie petersbursko-warszawskiej, SGKP, t. 1, s. 949.

⁸ Wieś nad Szyrwintą. Pod tą nazwą spotyka się w granicach języka litewskiego bardzo wiele miejscowości, które oznaczały własność księżą (kunigas, książdz) i leżą najczęściej koło miasteczek; Tamże, t. 4, s. 877-887.

Paciury JM księdza Korsaka plebana owanckiego, na samym wschodzie letnim mila wielka 1.

Prowsle JM pana Brońca, na samą północ pół mili miernej.

Pozelwie⁹ folwark i wioska JW pana Tyzenhauza, na same południe letnie półtorej mili wielkiej.

Siemienyszki [Siemieniszki] wieś alias Żmujdki, w której kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii. Sama wieś należy do plebanii, a karczma do dworu żmujdeckiego.

Radziszewka¹⁰ folwark JM pana Dąbrowskiego, na zachód letni pół mili wielkiej.

Rundzie JW pana Tyzenhauza, na samym wschodzie letnim ćwierć mili wielkiej.

Trydele JM pana Dąbrowskiego, na wschodzie zimowym pół mili wielkiej.

Wołtunie [Wołtuny] JW pana Tyzenhauza, na zachodzie zimowym pół mili miernej.

Wołowa wieś tegoż JM, na południe letnie pół mili miernej.

Żyzdra folwark JM pana Brońca, na wschodzie letnim pół mili wielkiej.

Żyzdra wioska tegoż JM, tamże tyleż.

Żubre JW pana Piotucha, na samą północ mila wielka 1.

Żmujdki dwór JW pana Tyzenhauza, na północ ćwierć mili miernej.

[2]

2 do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

Kowarsk¹¹ kościół parafialny w powiecie i dekanacie Wiłkomierz, w dobrach JW pana Tyszkiewicza, na samą północ mile 2 mierne.

Kurkle kościół parafialny¹² w tymże powiecie i dekanacie, mile 2 mierne na samym wschodzie letnim, w dobrach JW pana Platera.

⁹ Pozelwie lub Pozelwa, miasteczko nad rzeką Szeszołą w parafii żmujdeckiej, w 1859 roku miało kościół filialny katolicki, synagogę żydowską, szkołę i garbarnię. Siedlisko handlarzy koni. Kościół drewniany, pod wezwaniem św. Ignacego, został wzniesiony w 1755 roku przez Jezuitów; Tamże, t. 8, s. 899.

¹⁰ Dobra o 15 w. od Wiłkomierza. W 1788 roku własność Bartłomieja i Elżbiety z Rudominów Dąbrowskich, nabyta w 1818 roku przez Hoppenów; Tamże, t. 9, s. 473.

¹¹ Miasteczko w pow. wiłkomierskim, o 2 mile od rz. Świętej. W 1464 r. Ogiński wzniósł tu kościół. Tamże, t. 4, s. 516.

¹² Katolicki kościół parafialny pod wezwaniem świętego Jerzego. Wzniesiony z drzewa w 1700 r. przez hr. Zawiszę. Tamże, t. 4, s. 894-895.; Kościół katolicki został ufundowany w 1700 r. (jako kaplica) wraz z klasztorem Augustianów, przebudowany w 1871 roku. Najcenniejszymi elementami wyposażenia wnętrza są: obraz „Chrystus przed Piłatem” (XVII-XVIII w.), otoczony kultem obraz MB z Dzieciątkiem z 1874 r. w ozdobnej metalowej sukience oraz ludowy krucyfiks z 1 poł. XX w. Istniejący przy kościele klasztor

Bolniki kościół parafialny w tymże powiecie, w dekanacie pobojskim, w dobrach JW pana Zyberka, między wschodem letnim i zimowym mila wielka 1.

Nidoki kościół parafialny w województwie wileń[skim], w dekanacie pobojskim, w dobrach JW pana Micewicza, między południem i zachodem zimowym mila mierna 1.

Szeszole kościół parafialny w województwie wileń[skim], w dekanacie pobojskim, w dobrach JO księcia Pasterza, między południem letnim i zimowym mile 2 wielkie.

Wiłkomierz kościół parafialny w powiecie i dekanacie Wiłkomierz, w dobrach JO pana Morykoniego, między zachodem zimowym i letnim [mile] 2 wielkie.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około kościoła żmujdeckiego są: Wilno miasto stołeczne litewskie, między południem letnim i zimowym mil 12 wielkich.

Wiłkomierz¹³ miasto sądowe przy rzece nazwanej Święta¹⁴, między zachodem zimowym i letnim mile 2 wielkie.

Poniewież¹⁵ miasto sądowe przy rzece nazwanej Niewiaża¹⁶, leży między zachodem letnim i północą mil 10 wielkich.

4 tto.

Droga ze Żmujdek do Wilna błotnista, górzysta i kręta. Droga ze Żmujdek do Wiłkomierza górzysta, kręta i piaszczysta.

Droga ze Żmujdek do Poniewieża bardzo błotnista, kręta, nierówna, mostki miejscoma cale nikczemne.

Ze Żmujdek do Wilna letnią drogą 2 dni jazdy. Zimową półtora.

Ze Żmujdek do Wiłkomierza letnią drogą godzin 3 jazdy. Zimową 2.

Ze Żmujdek do Poniewieża letnią drogą półtora dnia jazdy. Zimową dzień cały.

Augustianów został zamknięty przez władze rosyjskie w 1832 r., G. Rąkowski, Ilustrowany przewodnik po zabytkach kultury na Litwie, Warszawa 1999, s. 154.

¹³ Miasto na prawym brzegu rzeki Świętej, przy ujściu strumyka Sokołówki i Wiłkomierki. SGKP, t. 13, s. 535-541.

¹⁴ Rzeka w pow. nowoaleksandrowskim i wiłkomierskim, prawy dopływ Wilii. Wypływa z jez. Szwentis (Święte). Tamże, t. 11, s. 688.

¹⁵ Miasto powiatowe pomiędzy rz. Niewiażą i strugą Żegoną. Tamże, t. 8, s. 771.

¹⁶ Rzeka w guberni kowieńskiej, dopływ Niemna od prawego brzegu, wypływa w pow. wiłkomierskim, na południe od miasteczka Traszkun, z błot zarosłych trzciną i lasem. Tamże, t. 7, s. 132-3.

5 tto.

Jezioro większe Klepsiś długości ćwierć mili miernej, szerokości na 12 sznurów¹⁷ geometrycznych, względem kościoła parafialnego żmujdeckiego leży między wschodem letnim i zimowym, ćwierć mili miernej od kościoła.

Jezioro Kirnis długości na 12 sznurów geometrycznych, szerokości na sznurów 2, względem kościoła leży między wschodem letnim i zimowym, na 300 kroków od kościoła.

Jezioro Delinis wszerz i w dłuż na 200 kroków, względem kościoła leży między wschodem letnim i zimowym, pół mili miernej.

Bagnów i błot znacznych nie ma. Stawek JW pana Tyzenhauza na rzece bardzo małej i szczupłej, Płasztoka zwanej, poczynającej się z jeziora JW pana Zyberka Ałowska, na południe letnie od kościoła ćwierć mili wielkiej Stawek drugi

k. 152

[3] Stawek drugi tegoż JW przy dworze żmujdeckim, z jeziora Kirnia formujący się, niewielki i szczupły, względem kościoła żmujdeckiego na północ, ćwierć mili miernej od kościoła.

Stawek JM pana Brońca z krynic formujący się, nad ruczajem Zyzdrą nazwanym, szczupły i mały, na zachodzie letnim pół mili wielkiej.

6 tto.

Lasu jest więcej w parafii żmujdeckiej, aniżeli otwartego pola, szczególnie jednak począwszy od wioski, do dworu żmujdeckiego JW pana Tyzenhauza należącej, Wołtuny nazwanej, na zachód zimowy i letni o pół mili miernej w prawą rękę, wszerz mila wielka, w dłuż mile 2 mierne, której to las wszystek należy do JW panów Dąbrowskich. Drzewa do budowli dobrego i zdatnego nie ma. Najwięcej brzozy, osiny, olchy, sosny i dębiny szczupłej.

¹⁷ sznur staropolski = 44,665 m

Po wielu zaś miejscach chwasty i zarośle, długości i szerokości po kilka włók być może, miejscoma [.....] [..] [....] nieużytego po kilka morgów znajduje się, które że nie mają nazwisk swoich własnych i przeto tu się nie wyrażają.

7 mo.

Młynów 2 JW pana Tyzenhauza. Jeden nad rzeczką Płasztoką, w którym i folusz¹⁸ się znajduje, drugi nad ruczajem Kirnis nazywającym się, jako się wyżej o stawach sub numero 5 [pod numerem piątym] namieniło. Innych machin tak wodnych, jako wietrznych, ani miejsc starożytność oznaczających, ani też co by się ściągało do historii naturalnej nie masz.

8 vo.

Dróg publicznych nie masz. Partykularne zaś w tej parafii podług miary mil tak się opisuje:

1 mo.

Droga partykularna do Pozelwia i Szeszol, począwszy od kościoła parafialnego żmujdeckiego, na same południe letnie, chrostem olszmiachowym, drogą błotnistą ćwierć mili do młynu JW pana Tyzenhauza, Płasztoka zwany, przy którym mostek przejechawszy, widać na górze wioskę tegoż JW, Wołowa, którą środkiem wyjechawszy, ćwierć mili chrostem, drogą prostą i suchą na karczmę JM pana Brzezinskiego [Brzezińskiego]. Od tej karczmy dalej, pół mili dobrej polem otwartym, drogą górzystą, krętą, widać folwark i wioska, Pozelwie zowiąca się, JW pana Tyzenhauza. Tam kończy się parafia żmujdecka i rozgranicza się z parafią widzieniską na wschód słońca zimowy, a z parafią szeszolską na południe letnie.

2 do.

¹⁸ Folusz – blecharski młyn do folowania albo wałkowania sukna. M. Linde Słownik języka polskiego, t. 1, PIW 1854, s. 662.; folować – pilścić, zagęszczać tkaninę, zazwyczaj zgrzebne przez gniecenie, wałkowanie itp.; czynić je zbitym, ściśłym. Słownik języka polskiego, pod red. W. Doroszewskiego, t. 2, Warszawa 1960, s. 923.

Droga partykularna do Nidok, gdzie jest kościół parafialny, od kościoła żmujdeckiego jadąc na południe zimowe, laskiem na ćwierć mili, drogą błotnistą i wyboistą. Z tego chrostu wyjechawszy, widać wioska Antotylce. Tejże wioski końcem jadąc, na dole most nad rzeką Cesarką¹⁹. I tu się kończy parafia żmujdecka.

3 tio.

Droga partykularna do Wiłkomierza, gdzie jest kościół parafialny i miasto sądowe, poczynawszy od kościoła parafialnego żmujdeckiego, na zachód zimowy, pół mili ciemnym lasem i mokrą drogą, drugie pół mili borami i piaszczystą jadąc, widać prosto na górze kościółek filialny Widziszki zwany, JW panów Dąbrowskich, do parafii wiłkomierskiej należący. Przy tym kościółku na dole idzie rzeka Święta zwana i ona rozgranicza parafię żmujdecką od wiłkomierskiej.

[4]

4 tto.

Droga partykularna do Kowarska, gdzie jest kościół parafialny, poczynawszy od kościoła parafialnego żmujdeckiego, na samą północ, polem otwartym, widać dwór żmujdecki JW pana Tyzenhauza. Minąwszy dwór po lewej ręce, dalej polem otwartym, prostą i równą drogą jadąc, wioska Prowsle JM pana Brońca, pod którą jest most nad rzeczką Zyzdra zwaną, niewygodny, mizerny. Za tą wioską pół mili miernej lasem ciemnym, drogą mokrą i bardzo ciasną wyjeżdża się na wioskę Żubre JW pana Piotucha, nad samym ruczajem Dagie zwanym. I tu się kończy granica parafii żmujdeckiej.

5 tto.

Droga do Kurklów, gdzie jest kościół parafialny graniczący z kościołem parafialnym żmujdeckim, na sam wschód letni, idąca od kościoła, polem otwartym. O kilkaset kroków jezioro. Mimo koniec tego jeziora, dalej prostą drogą jadąc, widać wioska Rundzie JW pana Tyzenhauza. Polem otwartym, o ćwierć mili minąwszy wioskę po lewej ręce, polem otwartym, górzystą drogą, o ćwierć mili widać karczma

¹⁹ Sesarka to właściwa nazwa tej rzeki. Jest ona lewym dopływem rz. Świętej, wypływa z jeziora pod Malatami. SGK, t. 1, s. 536. Mapa taktyczna Polski (dalej MTP) (Omiany) 1: 100 000, Wojskowy Instytut

Żyzdra JM pana Bronca [Brońca]. Przejechawszy tę karczmę takż polem otwartym o ćwierć mili mierne, drogą miejscoma mokrą i wyboistą jadąc, widać folwark Dejuny JM pana Syrvida, i tu się rozgranicza parafia żmujdecka z kurklewską.

6 tto.

Droga do bolnickiego kościoła, począwszy od kościoła żmujdeckiego, na wschód zimowy polem otwartym, drogą krętą, o ćwierć mili miernej wioska Klepsze JW pana Tyzenhauza. Po koniec tej wioski przejechawszy, po lewej ręce widać dwór JW pana Butlera o ćwierć mili, do parafii bolnickiej należący, i tu się kończy parafia żmujdecka.

Parafia żmujdecka żadnych granic nie ma wojewódzkich, ale cała jest sytuowana w powiecie wiłkomierskim.

Takowe opisanie parafii mojej, podpisem ręki własnej stwierdzam.

Ks. Jan Wojciechowski²⁰

Prowizor Celsissimi Principis

Pleb[an] żmujdecki

[podpis nieczytelny]

Geograficzny, Warszawa 1932.

²⁰ Ksiądz Jan Wojciechowski z powiatu upickiego. W 1796 r. miał 42 lata, a w kapłaństwie był rok piętnasty. Wyświęcony w 1781 r. przez sufragana wileńskiego biskupa Zienkowicza. W 1782 r. został plebanem żmujdeckim. Centralne Archiwum Historyczne Litwy (dalej: CAHL), Akta Konsystorza Generalnego Wileńskiego (dalej: AKGW), Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 66.

1 mo.

Kościół parafialny we wsi skiemiańskiej²¹, w powiecie wiłkomirskim, w dekanacie pobojskim położony. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże powiecie, według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą:

Antoiezierz [Antojezierz] dwór JM pana Kuczewskiego, na zachód letni mila wielka.

Antokscie wieś i karczma tegoż nazwiska, przed tym księży Kanoników Regularnych BB mm od Pokuty, teraz w posesyi JM księdza Kossakowskiego biskupa inflanckiego²², między wschodem zimowym i południem pół mili.

Azany tegoż JM, na wschód letni ćwierć mili.

Bałtenie wieś do starostwa oniksztyńskiego, JM pana Zyberka wojewody brzeskiego litewskiego²³ należąca, na północ mila 1.

Bałtreniszki [Bałteniszki] zaścianek tegoż, tamże.

Bujwidy tegoż JM, w tymże położeniu i odległości.

Biejkie okolica szlachecka, na północ mila mierna.

Dyktory wioska do starostwa oniksztyns[kiego], JM pana Zyberka, mila mierna, leży na północ.

Dziesiukiszki²⁴ dwór, wieś i karczma jednym nazwiskiem, JM pani Butlerowej, na zachód zimowy mila.

Gieczany²⁵ okolica szlachecka, między zachodem letnim i północą mila wielka.

Gintwiliszki folwark JM pana Korczyńskiego, na północ ćwierć mili.

²¹ Kościół drewniany p.w. N. M. P. Wzniesiony w 1500 r. (nie wiadomo przez kogo), będący dawniej w zawiadywaniu księży Augustianów klasztoru widzińskiego. SGKP, t. 10, s. 671.

²² Kossakowski Jan Nepomucen h. Ślepowron, przydomek Korwin (1755-1808), biskup inflancki i wileński. Pochodził z małopolskiej linii liczego rodu Kossakowskich. Polski Słownik Biograficzny, t. 14, Warszawa, Wrocław, Kraków 1968, s. 265.

²³ Zyberg (Syberg von Wischling) Jan Tadeusz, z wojewody inflanckiego mianowany brzeskim w 1778. Umarł w lipcu 1806 r.; J. Wolff, op. cit., s. 12.

²⁴ Dobra Tadeusza Butlera, położone przy szosie petersbursko-warszawskiej, z pałacikiem i pięknym ogrodem, SGKP, t. 2, s. 288.

²⁵ Osada szlachecka, złożona z kilku odrębnych włości ziemskich, rozrzuconych na przestrzeni blisko 3 wiorst. W roku 1788 jedna z włości należała do Józefa Szadejki, inna do Augustyna Gieczewskiego, jeszcze inna do Marcina Gieczewskiego. Tamże, t. 2, s. 545-546.

Gikany wieś do starostwa oniksztyńsk[iego], wyż[ej] wyrażonego należąca, między północą i wschodem letnim mila mierna.

Gudziszki wieś i karczma JM pana Malickiego, na północ mila 1.

Gutele wioska JM pana Butlera, pod samym wschodem letnim mila wielka.

[6] Janance wieś JM pana Chlewińskiego, między południem // południem i zachodem zimowym pół mili wielkiej.

Janidzie folwark, wioska i karczma JM pana Rymowicza, pod zachodem letnim pół mili.

Janidzie okolica szlachecka, w tymże polu nierozdzielny, położeniu i odległości.

Janidzie folwark do klasztoru skiemianskiego należący i tuż wioska w tymże położeniu i odległości.

Juszkany wieś do starostwa oniksztyńsk[iego] wyż[ej] wyrażonego, między zachodem letnim i północą mila mała.

Jurgiszki zaścianek JM pana Anforowicza, na północ ćwierć mili.

Katwele wieś do starostwa oniksztyńsk[iego] wyż[ej] wyrażonego, na północ mila 1.

Kliwiany tegoż JM, między zachodem letnim i północą pół mili.

Klikuny wieś JM pana Kosciałkowskiego [Kościałkowskiego] i karczma tegoż nazwiska, pod zachodem letnim mila 1.

Kurkle²⁶ dwór tegoż JM i karczma nazwiskiem Kiełma, na zachód letni mila mierna.

Kalinowszczyzna zaścianek tegoż, w tymże położeniu i odległości.

Kurkliki alias Kiełma folwarczek JM pana Świdorskiego i na zaścianku obok będącym, tegoż nazwiska dwóch chłopów JM pana Kosciałkowskiego.

Karklina karczma JM pana Kaczynskiego [Kaczyńskiego], na zachód zimowy, około 100 prętów od kościoła skiemiansk[iego].

Leluny²⁷ dwór, wieś i karczma tegoż nazwiska, JM pana Pomarnackiego, na północ mila 1.

Leluniszki zaścianek, w tymże położeniu.

Laużodziszki wieś JM księdza biskupa inflanckiego, na północ ćwierć mili.

²⁶ Prywatny dwór nad Wieryntą. Niegdyś dziedzictwo Platerów, potem Giedrojców, Grotkowskiego, Kamińskiego, Bystramów. Tamże, t. 4, s. 894-895.

²⁷ Miasteczko przy szosie petersbursko-warszawskiej. Mały, drewniany kościółek parafialny (p.w. św. Józefa) został założony w 1688 przez obywatela Pomarnackiego. Parafia katolicka dekanatu uciańskiego. Tamże, t. 5, s. 135.

Liwejkie wieś JM pana Pomarnackiego, pod wschodem letnim mila wielka.

Łukownica dwór JM pana Butlera, na wschód letni mila 1.

Łabejkie²⁸ wieś i karczma tegoż JM, tejże pozycji i odległości.

Małance wioska JM księdza biskupa inflanckiego, na zachód zimowy o 2000 kroków od kościoła

k. 185

[7] od kościoła skiemiańskiego.

Miszkinie JM pana Iwanowskiego, zaścianek na zachód zimowy ćwierć mili.

Mokile²⁹ wieś JM pana Kaczynskiego [Kaczyńskiego], na zachód zimowy mila mierna.

Maczany wieś do starostwa oniksztyńsk[iego] wyż[ej] wyrażonego, między zachodem letnim i północą mila mierna.

Małducie wioska JM pana Malickiego, na północ mila wielka.

Nagurkiszki JM pana Kosciałkowskiego [Kościałkowskiego], na zachód letni mila mierna.

Nagurkiszki itein JM pana Kuczewskiego, w tymże położeniu i odległości.

Poieziorce wioska do starostwa oniksztyńsk[iego] wyż[ej] wyrażonego, na zachód letni mila 1.

Plepiszki zaścianek oniksztyńsk[ski], w tejże pozycji mila 1.

Poieziorce wioska JM pana Kosciałkowskiego, na zachód letni mila mierna.

Połuknele tegoż JM, w tymże położeniu i odległości.

Poszylce tegoż, w tymże położeniu, pół mili wielkiej.

Pokolniszki zaścianek JM pana Kuleszy, na wschód letni mila wielka.

Polance wieś JM pana Kosciałkowskiego, na zachodzie letnim mila 1.

Pustopole JM pana Iwanowskiego, pod samym zachodem zimowym ćwierć mili.

Smulkie³⁰ dwór JM pana Malickiego, na północ mila 1.

Skiemiany wieś³¹, w której kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii. Ta przed tym³² księży Kanoników Regularnych BB mm

²⁸ SGKP podaje informacje o dworze Łabejki w parafii leluńskiej, należącym do Butlera. Tamże, t. 5, s. 558.

²⁹ SGKP informuje o folwarku Mokile, należącym do Kaczyńskiego. Tamże, t. 6, s. 619.

³⁰ Dobra w parafii Leluny. Tamże, t. 10, s. 925.

³¹ Wieś kościelna zwana miasteczkiem, pow. wiłkomierski, gm. Kurkle. Tamże, t. 10, s. 671.

³² przedtem

od Pokuty, teraz w posesyi JM księdza Kossakowskiego biskupa inflanckiego.

- [8] Syrwiszki dwór JM pana Chlewinskiego, pod samym zachodem zimowym pół mili.
Syrwiszki okolica szlachecka, w tymże położeniu i odległości.

Speczuny zaścianek JM księdza biskupa inflanckiego, między zachodem letnim i północą pół mili.

Speczuny zaścianek do folwarku klasztoru skiemiańskiego należący, tamże obok.

Stankowszczyzna zaścianek JM pana Malickiego, na północ mila mierna.

Sągaliszki karczma JM pana Morykoniego, na wschód zimowy pół mili małej.

Romejkie folwark JM pana Frąckiewicza, pod samym wschodem letnim pół mili.

Romejkie folwark i karczma JM pana Dobrzyńskiego, tamże.

Romejkie wioska tuż przy folwarkach, wspólnie do tych JM obydwóch należąca.

Welikuny wioska do starostwa oniksztyńskiego należąca, na zachód letni mila wielka.

Wterpezjo zaścianek do tegoż starostwa należący, na północ mila wielka.

Wildziszki³³ wioska JM pana Iwanowskiego, pod zachodem zimowym pół mili.

Żagi³⁴ dwór, wieś i karczma tymże nazwiskiem, JM pana Anforowicza, między północą i wschodem letnim ćwierć mili.

Żółciszkowski dwór i wieś tegoż nazwiska, JM pana Kaczyńskiego, między południem i zachodem zimowym pół mili.

Zaścianek tymże nazwiskiem, w tymże położeniu pół mili wielkiej.

2 do.

Od tego parafialnego kościoła, są kościoły sąsiedzkie w okolicy następujące:

Bolniki kościół parafialny w tymże powiecie, w dekanacie pobojskim, w dobrach starościńskich

k. 186

- [9] starościńskich Bolniki zwanych, JW pana wojewody brzeskiego litewskiego³⁵, leży na południe mile 2 wielkie.

³³ Wieś, dawniej w 4 okręgu policyjnym., gm. Owanta, o 41 w. od Wiłkomierza, SGKP, t. 13, s. 463.

³⁴ Dobra i wieś w parafii skiemiańskiej; Żagi nadane zostały niegdyś uchwałą sejmową, ze starostwa uciańskiego, exulantowi smoleńskiemu Auforowiczowi. Tamże, t. 14, s. 727.

³⁵ Zyberg, patrz przypis 23.

Kurkle kościół nowo parafialny księży Kanoników Regularnych BBmm od Pokuty, w tymże powiecie, w dekanacie wilkomirskim, w dobrach u JM pana Platera generała adjutanta wojsk lit[ewskich], na zachód zimowy mile 2 wielkie.

Onikszty kościół parafialny³⁶ w tymże powiecie, w dekanacie wilkomirskim, w dobrach królewskich alias starościńskich JW pana Zyberka wojewody brzeskiego lit[ewskiego], na zachód letni mile 2 wielkie.

Owanta kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach księcia JM pana Radziwiłła wojewody litewskiego³⁷, na wschodzie zimowym mila wielka.

Uciana kościół parafialny w tymże powiecie, w dekanacie kupiskim, w dobrach JW pana Szutyńskiego generała adjutanta wojsk koronnych, na wschodzie letnim mile 3 wielkie.

Wizuny [Wizuny] kościół parafialny³⁸ w tymże powiecie, w dekanacie kupiskim, w dobrach JM pana Radziwiłła wojewody wileńs[kiego], na północ mile 3 wielkie.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około tegoż kościoła skiemiańskiego są:

Wilkomierz miasto sądowe przy rzece nazwanej Święta, względem kościoła skiemiańskiego leży na zachód zimowy, odległe mil 6 miernych.

Miasto Onikszty przedtym sądowe, przy tejże rzece nazwanej Święta, na zachód letni mile 2 wielkie. Od Wilkomierza zaś 5 milami odległe i względem onegoż leży na północ, a względem Onikszty Wilkomierz leży na południe.

4 to.

Droga ze Skiemian do Wilkomierza po części błotnista i kręta, więcej zaś jest żwirowata, kamienista, latem zabiera czasu godzin 9. Przeprawa przez rzekę nazwaną Święta, pod miasteczkiem Kowarsk zwanym, całę niewygodna, na wiosnę zaś i niebezpieczna; zimą bierze czasu około godzin //

[10] godzin 6.

³⁶ Miasteczko nad rz. Świętą z parafialnym kościołem katolickim p.w. św. Macieja. Świątynia powstała w 1514 roku kosztem króla Zygmunta I. SGKP, t. 7, s. 534.

³⁷ Wojewodą wileńskim był Karol Radziwiłł, herbu Trąby; umarł w 1790 r., K. Niesiecki, Herbarz polski, t. 1, Lipsk 1846, s. 137.

³⁸ Miasteczko nad rz. Wizunką. Wizuny miały katolicki kościół parafialny p.w. św. Jerzego wzniesiony z muru w 1406 r. SGKP, t. 13, s. 689.

Droga ze Skiemian do Onikszta błotnista i kręta, miejscami górzysta i twarda, a pod same Onikszty ćwierć mili borowa, korzenista, zabiera czasu latem godzin 3 i więcej, zimą około godzin 2.

Droga z Wilkomierza do Onikszta niewiele błotnista, cała prawie górzysta, twarda, miejscami piaszczysta, zabiera latem godzin 7, a zimą około 5.

5 to.

Jezioro Oksza zwane, długie około 100 prętów, szerokie około 40, leży na wschód zimowy, przy wsi wyż[ej] wyrażonej Antokscie, pół mili od kościoła skiemiańskiego.

Jezioro Szwintuszys długie do prętów 30 i tyleż szerokie, leży na zachodzie zimowym pod dworem Syrwiszki zwanym, JM pana Chlewinskiego, wyż[ej] wyrażonym, pół mili.

Jezioro Niewiaża³⁹ długie około ćwierć mili, szerokie do 100 prętów. Leży pod zachodem letnim, niedaleko dworu JM pana Kuczewskiego Antoiezierz [Antojezierz] nazwanego, mila wielka.

Jezioro Daulis długie do prętów 15 i tyleż szerokie, leży pod zachodem letnim, między gruntami [sumieznemi] okolicy wyż[ej] wyrażonej Janidzie, pół mili.

Jezioro Muszeja długie około 100 prętów, szerokie około 50, leży przy zaścianku wyż[ej] wyrażonym Wterpezys [Wterpezjo], na północ mila wielka, do którego wpada ruczaj z jeziora Smulkie niżej wyrażonego, Wersminas [Werszmina] zwany, z którego to Muszeja znowu wychodzi do jeziora o 1000 kroków będącego:

Liminas nazwanego, długie[go] około prętów 20, szerokiego około 10 i tu się rozpostrzenia in modum rzeki oraz nazywa się od jeziora wyż[ej] wyrażonego: Muszeja. Taż sama rzeka Muszeja wpada do jeziora nazwanego:

Dusinas o pół staja będącego, długiego do prętów

k. 187

- [11] do prętów 30, szerokiego do 12, leżącego o prętów 2 od Limina. Z tego Dusina rzeka Muszeja wpada do jeziora wielkiego Nikszta nazwanego, już za granicą parafii skieniańskiej leżącego. Od którego blisko rzeczzonego jeziora Dusina [Dusinas], w prawej stronie na północ o stajów 2, okolica wyż[ej] opisana Bijekie na miejscu

podniosłym. W dole zaś w tej samej stronie pomieniona rzeka Muszeja, na której most. Idąc do kościoła uciańskiego wyż[ej] opisanego, most niewygodny. Do kościoła zaś skiemiańskiego parafialnego przez tę rzekę nie przypada przeprawa.

Jezioro Smulkie długie około 200 prętów, szerokie około 100, leży na północ, od kościoła skiemiańskiego mila, z którego wypada ruczaj, Werszmina zwany, do jeziora wyż[ej] opisanego Muszeja.

Bagnów, błot i przepraw znacznych ta parafia nie ma.

Stawek JM pana Malickiego na ruczaju wyż[ej] namienionym Werszmina, z błot niewielkich, krynicznych, bliskich wychodzącym i przez młynek tegoż, do jeziora blisko rzeczonoego: Smulkie wpadającym, na północ leży mila 1.

6 to.

Lasu jest więcej w parafii skiemiańskiej, aniżeli otwartego pola, a ten z brzozy, olchy, osiny i gdzie indziej bardzo mało jodły, złożony. Zarośle i chrosty na kilka i kilkanaście prętów znajdują się.

7 mo.

Młyn w tej parafii szczególnie jeden JM pana Malickiego, na ruczaju wyż[ej] rzeczonym Werszmina. Innych machin wodnych, wietrznych, ani miejsc starożytność oznaczających nie ma.

8 vo.

[12] Drogi partykularne w tej parafii i trakty // i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:

Droga do Owanty, gdzie jest kościół parafialny graniczący i razem trakt publiczny do Wilna, począwszy od kościoła parafialnego skiemiańskiego, na wschód zimowy, polem otwartym, piaszczystym, do ruczaju o pół ćwierć mili od kościoła odległego, z błotków bliskich wychodzącego, bez nazwiska i przez który przejechawszy lasem brzozowym i osinowym do karczmy Sagajliszki [Sagaliszki] zwanej, JW pana

³⁹ Niewiaza, jezioro w powiecie wilkomierskim. Tamże, t. 7, s.133.

Morykoniego chorążego wilkomir[skiego]⁴⁰, po lewej ręce, niedaleko od gościńca zostającej, ćwierć mili, skąd polem znowu otwartym, górzystym, mimo samą karczmę Antokscie nazywającą się, w prawej stronie będącą, przez ruczaj z jeziora Oksza wychodzący, do wsi Antoksciów nad samym jeziorem wyrażonym, Oksza, leżącej, pół ćwierć mili. I tu się kończy parafia skiemiańska, a za tą wsią poczyna się owancka.

Droga do Uciany kościoła parafialnego, graniczącego z kościołem skiemiańskim, w dekanacie kupiskim, na wschód letni leżącego, ze wsi Skiemian rozdziela się. W prawą rękę udawszy się kilka stajów polem otwartym, po tym lasem brzozowym i osinowym, mimo wieś Azany w prawej stronie, lasem zasłoniętą, do Romejek wyż[ej] opisanych pół mili małej, skąd lasem gęstym, brzozowym, osinowym i po części jodłowym, drogą cał niewygodną, błotnistą i krętą pół mili, na pole wsi Łabejkow wyż[ej] wyrażonej, które w lewie⁴¹, a dwór Łukownica JM pana Butlera w prawie⁴² zostawiwszy, polem otwartym, drogą ciasną do wsi Liwejek JM pana Pomarnackiego łowczyca smoleńskiego i tuż, w tymże polu otwartym, wioska JM pana Butlera. W końcu tych pół lasem zasłonięty, o stajów 4, zaścianek Pokolnizki JM pana Kuleszy⁴³ sędziego ziemi smoleńs[kiej] w prawej stronie, w lewej

k. 188

- [13] w lewej zaś za lasem o stajów 2 wioska Małducie JM pana Malickiego. Dalej takż, za lasem o pół ćwierć mili, Katwele wieś oniksztyńska. Na tych wyrażonych wsiach kończy się parafia skiemiańska, a poczyna się uciańska i droga kontynuuje się do tegoż kościoła.

W lewą zaś stronę, ze wsi Skiemian przez ruczaj Łukna zwany, udawszy się i o pół staju kręto w prawo wzięwszy, droga do tegoż kościoła uciańskiego i gościniec zimowy ryski do terminu ciągnący się, którym ćwierć mili polem otwartym, drogą kamienistą podjechawszy, wieś Zagi [Żagi] i dwór tegoż nazwiska JM pana Anforowicza sędzica

⁴⁰ W roku 1778 Michał Morykoni był podkomorzym wilkomierskim; Marcin, starostą wilkomierskim, a w r. 1788 Józef, podstarościm wilkomierskim. K. Niesiecki, op. cit., t. 6, Lipsk 1841, s. 480. O chorążym nie ma mowy.

⁴¹ po lewej stronie

⁴² po prawej stronie

⁴³ Kulesza herbu Ślepowron. Najpierw żył na Podlasiu, potem rozeszli się w okolice Przemyśla i na Litwę. Sędzią ziemskim smoleńskim w roku 1778 był Onufry Kulesza. K. Niesiecki, op. cit., t. 5, Lipsk 1840, s. 439-440.

ziemi smoleńs[kiej]⁴⁴ w prawej, a folwark Gintwiliszki JM pana Korczyńskiego w lewej stronie, w polu otwartym. Wieś zaś Lauzodziszki [Lauzodziszki] JW księdza Kossakowskiego, w tejże stronie, za lasem, od gościńca o pół ćwierć mili zostawiwszy i na dół nieco opuściwszy się, dalej trzebieżami żagowskiemi, drogą kamienistą i twardą, wyjeżdża się na pole wsi Kliwian, do starostwa oniksztyńskiego należącej, na którym droga rozdziela się. Jedna idzie w lewo, mimo wsi pomienionej Kliwiany, do lasu brzozowego, gdzie ruczaj wyżej wspomniany Werszmina przejechawszy i pół mili wielkiej drogi odprawiwszy, wsie, jedna od drugiej o pół ćwierci mili, Maczany, Poiezierce [Poieziorce], Juszkanie, zaścianek Plepizki, do starostwa oniksztyńs[kiego] należące. Tudzież od tych wsi o ćwierć mili w prawą rękę udawszy się, okolica Bijejki i zaścianek Wterpejzo, na których wyrażonych wsiach kończy się parafia skiemiańska, a poczyna się oniksztyńska.

Druga droga z pola kliwiańskiego wyż[ej] wyrażonego, idzie kręto w prawo i razem gościniec mało co podjechawszy, przez las brzozowy i osinowy, błotnisty ćwierć mili, z którego wyjeżdża się na pole otwarte, w którego prawej stronie zostają się o stajów 2 Gikany, wieś oniksztyńska, a w lewą droga do wsi Dyktory zwanej, także oniksztyńskiej, przez którą przejechawszy, w koniec //

- [14] w koniec jeziora wyż[ej] wyrażonego Smulkie, w prawej stronie przy samej drodze zaścianek Stankowszczyzna JM pana Malickiego i dwór tegoż Smulkie zwany w tejże stronie, o stajów półtora zostawiwszy, droga idzie wkoło jeziora wyrażonego do wsi tegoż JM, Gudziszki zwanej, ćwierć mili wielkiej, którą wzdłuż przejechawszy i most przy młynie wyż[ej] opisanym przebywszy, tuż o kroków kilkadziesiąt karczma tegoż JM, tymże nazwiskiem, gdzie rozdziela się gościniec, to jest i ryski w lewą stronę udaje się, polem otwartym ku wsi Bałteniom starostwa oniksztyńs[kiego] o stajów 2 leżącej, przez którą wzdłuż przejechawszy, a wzięwszy kręto w prawo, częścią lasem niewielkim, błotnistym, częścią polem otwartym, drogą kamienistą, zostawując w prawej ręce, w polu otwartym o stajów 2 od drogi, wieś Welikuny oniksztyńską, do Gieczan okolicy szlacheckiej pół mili, i tu się kończy parafia skiemiańska, a poczyna się wizuńska.

W prawą zaś stronę wzięwszy, do wyrażonej karczmy Gudziszki, droga polem otwartym, po części kamienista, pół ćwierci mili do Lelun dworu JW pana

⁴⁴ Amforowiczowie v. Anforowiczowie herbu Szreniawa w Wielkim Księstwie Litewskim. Chodzi prawdopodobnie o Marcina, sędziego ziemi smoleńskiej (1764 r.). A. Boniecki, op. cit., t. 1, Warszawa 1899, s. 35.

Pomarnackiego łowczego smole[ńskiego]⁴⁵ i wsi będącej. Dwór zostaje się w lewej ręce, blisko cale od drogi, a wieś wzdłuż przejechawszy, w końcu onej karczma i o staję 2 od tej karczmy zaścianek tegoż JM, Leluniszki nazywany, za którym poczyną się w lewej stronie parafia wizuńska, a w prawej uciańska i droga kontynuuje się do uciańskiego kościoła, o mile 2 od tego terminu będącego.

Droga do Wizun [Wizuny], kościoła parafialnego graniczącego z parafią skiemiańską, leżącego na północ, w dekanacie kupiskim, taż sama która się opisała do Uciany i ciągnie się, aż do Bałten [Bałtenie] wsi oniksztyńskiej, namienionej w opisanu traktu ryskiego, mila od kościoła skiemiańskiego, z tą tylko dystynkcją, iż przyjeżdżając do Bałten [Bałtenie] nie jedzie się.

k. 189

- [15] I nie jadąc przez wieś całą, ale w końcu tej wsi, zaraz od przyjazdu bierze się w prawą rękę oraz zaścianek Bałteniszki, o stajów kilka od wsi Bałten [Bałtenie] będący, zostawiwszy w lewej ręce, w polu otwartym, o pół staju od drogi, idzie się dalej drogą błotnistą od lasu ciemnego i błotnistej, i tu jest granica parafii skiemiańskiej, a dalej poczyną się wizuska.

Droga do Oniksz, kościoła parafialnego, graniczącego ze skiemiańskim na zachodzie letnim, w dekanacie wilkomirskim leżącego, przez całą wieś Skiemiany w podłuż przejechawszy, dalej polem otwartym, o stajów kilka las niewielki, do Janidź okolicy w górze opisanej pół mili miernej, która jako i folwark klasztoru skiemiań[skiego] oraz folwark, wioska i karczma JM pana Rymowicza tymże nazwiskiem, zostają się w prawej ręce niedaleko od drogi, a jedzie się dalej przez ruczaj Łukneta zwany, tuż pod folwarkiem JM pana Rymowicza będący, pagórkami piaszczystymi i lasem brzozowym, osinowym, ćwierć mili, na pole otwarte, na którym w prawej ręce zostaje wieś Poszylce JW pana Kosciałkowskiego starosty czotyńskiego o stajów 2 od drogi. Tuż niedaleko w tej stronie karczma i zaścianek nazwane Kielma tegoż JM, obok tego folwarczek JM pana Swiderskiego tymże nazwiskiem alias Kurkliki, w lewej zaś wieś Połuknele o staju półtora, wieś Poieziorce o pół ćwierć mili, nad jeziorem opisanym Niewierzą, tegoż JM pana Kosciałkowskiego; dwór Antojezierz JM pana Kuczewskiego nad tymże jeziorem, zasłoniiony górą. Dalej w tejże stronie

⁴⁵ Zapewne chodzi o Andrzeja Pomarnackiego, który był sędzią ziemskim smoleńskim w 1778 r. K. Niesiecki, op. cit., t. 7, Lipsk 1841, s. 370.

wioska Nagurkiszki JM pana Kosciałkowskiego, wieś Nagurkiszki JM pana Kuczewskiego, wieś Polance JM pana Kosciałkowskiego. Te wyrażone wsie, jako i dwór JM pana Kuczewskiego, jedno od drugiego niedaleko a od gościńca o pół ćwierć mili, które pomijając i zostawiając, jako się wyraziło w lewej ręce, a dwór Kurkle o stajów 2 od drogi czyli gościńca w prawej, droga piaszczysta i żwirowata. Ćwierć mili wielkiej ujechawszy //

- [16] ujechawszy, w prawej ręce zaścianek Kalinowszczyzna tegoż JM pana Kosciałkowskiego zostawia się, od którego o stajów 2, między lasem widać folwark JM pana Towgina, do parafii oniksztyńskiej należący, i tu się kończy parafia skiemiańska, a zaczyna się oniksztyńska.

Droga do Kurkl, kościoła nowo-parafialnego graniczącego, leżącego na zachód zimowy, o kroków kilkaset od kościoła skiemiańskiego, rozdziela się. Wziąwszy w lewą rękę polem otwartym, drogą suchą lecz kamienistą, mimo karczemkę JM pana Kaczyńskiego w prawej ręce tuż przy drodze, o 100 prętów od kościoła skiemiańsk[iego] będącą, Karklina zwaną, do wsi Złociszek tegoż JM pół mili małej, gdzie kręto w prawo wziąwszy, znowu polem, drogą kamienistą o stajów 2 od wsi rzeczonej, w lewej stronie dwór takież Złociszki nazwany tegoż JM pana Kaczyńskiego, niedaleko cale od drogi, za którym o pół ćwierci mili zaścianek Złociszki lasem zasłonięty, rozdzielny. W jednej połowie mieszka pod[d]any tegoż, a w drugiej znajdują się 2 domy Moskalów schizmatyków. Pominąwszy dwór wyrażony Złociszki i staje 2 przejechawszy, droga się rozdziela pod lasem. W lewą idzie ku Bolnikom, a w prawą kręto wziąwszy i lasu kawalek, drogą piaszczystą i górzystą przejechawszy, wieś Mokile tegoż JM pana Kaczynskiego, ćwierć mili, przez którą wzdłuż przejechawszy o stajów 3 dwór, wieś i karczma nazwane Dziesiukiszki JM pani Butlerowej miecznej po[wiatu] wilkom[irskiego]⁴⁶. Tu się kończy parafia skiemiańska, a poczyna się kurklewska.

Droga dzieląca się o kilkaset kroków od kościoła skiemiańskiego, do kurklewskiego oraz idąca w prawo, ciągnie się stajów 2 polem otwartym do wsi Małanców JM księdza biskupa inflanckiego, od

k. 190

⁴⁶ Zapewne chodzi o żonę Ignacego Butlera, miecznika wilkomierskiego z 1777 r. A. Boniecki, op. cit., t. 2, Warszawa 1900, s. 265.

[17] od której na dół spuściwszy się przez szac na łąkach będącą, niewygodną, do lasu, którego stajów 2 przejechawszy wieś Pusto-Pole JM pana Iwanowskiego, a w prawej stronie na polu zaścianek Miszkinie tegoż JM. Z Pustopola spuściwszy się na dół drogą wyboistą i niewygodną przez las, okolica Syrwiszki. Zostawiwszy onę w lewej ręce, o stajów 2 dwór JM pana Chlewńskiego Syrwiszki zwany, w tejże stronie, od drogi o kroków 300 zostaje, dalej drogą twardą i górzystą ćwierć mili, dwór i wieś Dziesiukiszki wyżej wspomniane, czyni tej drogi całkowitej od kościoła skiemiańskiego do Dziesiukiszek, mila. I tu, jako się wzmieniło granica parafii Skiemiany.

Droga do Bolnik, kościoła parafialnego sąsiedzkiego, na południe leżącego do terminu wyż[ej] opisanego, minąwszy dwór Złociszki, pod lasem rozdzielającego, taż sama, którą do Kurkl od kościoła skiemiańskiego w lewą wzięwszy, ciągnie się do pół mili, lecz minąwszy, jako się wyraziło, Złociszki i stajów 2 przejechawszy, pod lasem w prawo idzie do Kurkl, a w lewą do Bolnik. Dalej przejechawszy ruczaj, z bliskich błot wychodzący, na górę podniosłą, do wsi Jananców JM pana Chlewińskiego na polu otwartym będącej, pół ćwierci mili małej, kończy się parafia skiemiańska, wpiera końcem parafia owancka, a dalej poczyną się bolnicka.

Parafia skiemiańska nie ma granic żadnych innych powiatów, ale cała ze wszystkimi miejscami i wioskami jest położona w powiecie wiłkomirskim.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki mej własnej stwierdzam.

Ks. Ant[oni] Sawiński

Prob[oszcz] skiem[iański] z. Kan[oników] Reg[ularnych]

BB. mm od P[okuty] :[podpis nieczytelny]

184

K 572

PARAFIA SKIEMIĄŃSKA

Imię. Kościół Parafialny wczasy Skiemiański,
w Bawiecie wstępnym, w Dekanacie Ostrołęckim, położony;
Wioskę y wieś do tej parafii należąca, są w tymże kościele
nie widzący porządku alfabetu utrzymać, i tak tu po sobie idą;
Antoniów Dwór H. Kuczyńskiego, na zachód
leżący, miła wioska.

Antoniów wieś, y Karczma tegoż nazwiska, przedtem
był Kanonikiem Regularnych B.D. m. do Soliuty, teraz w
długość H. Kosiakowskiego Biskupa Inflanckiego, między weso-
łem zimowym y południem, pół mila.

Strany tegoż imię, na wschód leżący, cztery mile.

Batonia wieś do Świąt Onikstyńskiego H. Cy-
berka. Wólczy Bzostużki dozwolonego należąca, na
południe, miła jedna.

Batoniowski Ławionel tegoż tamże.

Budyń tegoż imię, w tymże położeniu y
odległości

Budyńskie dworka Soluchowska, na południe, mi-
ła mierna.

Dyktory wieś do Świąt Onikstyńskiego H. Cyber-
ka, miła mierna, leży na południe.

Dziśniewski Dwór, wieś, y Karczma idąca
nazwiskiem H. Butlerowej, na zachód zimowy, miła.

Sieczany dworka Soluchowska, między zachod-
nem leżący, y południem, miła wioska.

Ginturyski Folwark H. Kuczyńskiego na
południe, cztery mile.

Gikany wieś do Świąt Onikstyńskiego w tymże
razem, należąca, między południem y wschodem le-
żący, miła mierna.

Gudziński wieś y Karczma H. Malickiego, na
południe, miła jedna.

Guttele, wieś H. Butlera, pod tymże wscho-
dem leżący, miła wioska.

Janance, wieś H. Chłewskiego między po-
łudniem.

Rysunek 1 Pierwsza strona opisu parafii skiemiańskiej (k. 184).

Do której na dol spuszczamy przez hac natę-
 kach boga niewygodną do lasu, którego staję-
 dwa przejeżdżamy wiersz Pustopola ^{St. Janowickie}
 go a wprawcy stonie na błu Łasianek ^{St. Janowickie}
 kina tego Jm; i Pustopola spuszczamy na
 dol, droga, wybita, niewygodna przez las,
 Cholewa Syniowicki, zostawiamy onę wlece-
 rzę, staję dworów Dwor ^{St. Chleminickiego}
 Syniowicki zwany wlececz stonie, do drogi o-
 krolow Draysta zostaw; dalej Droga twanda
 z gorą, - Pawer, mika, Dwor zleci, Dzię-
 niowicki, wprawy wspomniiane; czym to, Dzię-
 niowicki, St. Chleminickiego do Dzię-
 niowicki, mika, ytu jaluści wam em, gra-
 nica Parafii Skiemianickiej.

Droga do Dolmicki Kocieta Parafialnego
 Syniowickiego, na Lotudnie leżącego; do Terminu
 wprawy opisanego: minąwszy Dwor Lotudnicki pod
 lasem rozdzielającym, tak sama, która do Kurl
 do Kocieta Skiemianickiego wlececz, wprawy;
 ciążymy do pustomi; ten minąwszy śladem
 wprawy do Dwor Lotudnicki i staję dworów pnie-
 iedawny pod lasem wprawy do Kurl
 a wlececz do Dolmicki; dalej przejeżdżamy Buz-
 czay szlacheł bto wychodzący na górę pod-
 ciążymy do Wsi Janowicki ^{St. Chleminickiego}
 niowicki do Wsi Janowicki ^{St. Chleminickiego}
 na polu otwartym bto, pnie mika
 mika: kończymy Parafii Skiemianickiej, wprawy
 na koniec Parafii Bawantickiej; a dalej po-
 czynamy Bawantickiej.

Parafia Skiemianicka niema granic ze:
 Dniem innych Kocietów, ale Cała zewszę.
 Kociem, mika, mika, glicioskami, jest polowa
 w Pnie wam em.

Takowe opisanie Parafii moze, podpiem
 Ręki mojej własnej straszcami. St. Chleminicki
 Prob. Skiemianicki
 1811. mm. 1811.

Rysunek 2. Ostatnia karta z opisu parafii skiemiańskiej (k. 190).

1 mo.

Kościół parafialny we wsi owanckiej położony, w powiecie wiłkomierskim, w dekanacie pobojskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże powiecie i dekanacie, według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą:

Antokście [Antokscie] folwark niegdyś księży Kanoników Regularnych, względem kościoła owanckiego, między północą i zachodem letnim, pół mili małej.

Antoleże JM księcia Radziwiłła wojewody wileń[skiego], między południem i wschodem zimowym pół ćwierci mili.

Awilcie tegoż JM, między południem i wschodem zimowym mila 1 mierna.

Ażubale tegoż JM, na wschód letni pół mili małej.

Bolniki⁴⁷ JM pana Pietkiewicza, na zachód zimowy mila 1 wielka.

Bojary księcia Radziwiłła, na północ pół mili wielkiej.

Burzyły JM pana Platera, na wschód letni mila 1 mała.

Gajgały księcia Radziwiłła, między południem a wschodem zimowym pół mili wielkiej.

Grejniszki tegoż JM, na południe pół mili wielkiej.

Gajdamańcy [Gajdamance]⁴⁸ okolica szlachecka, na zachód letni pół mili małej.

Gejdziekalnie JM pana Kuleszy, między północą a wschodem letnim mila wielka.

Janczany JM pana Kurmina, na wschód letni 3 ćwierci mili.

Jodkiszki JM księcia Radziwiłła, na wschód letni ćwierć mili wielkiej.

[19] Jodyszki JM pana Platera, na wschód letni 3 ćwierci mili małej.

Kalnie JM księcia Radziwiłła, na zachód letni pół mili wielkiej.

Koniuchy folwark, wieś i karczma JM pana Kuleszy, między północą i wschodem letnim mila mierna.

Kłobinie⁴⁹ folwark i wieś JM księcia Radziwiłła, na zachód zimowy mila mierna.

⁴⁷ SGKP wspomina o dobrach Bolniki w pow. wiłkomierskim. Niegdyś było to dziedzictwo Kołyszaków, następnie drogą kupna przeszło do Teodora i Felicanny z Bohuszów Pietkiewiczów, pisarzów grodz. wiłkomierskich, SGKP, t. 15, cz. 1, s. 193.

⁴⁸ W SGKP Gajdamańce, okolica szlachecka w parafii owanckiej. Miała kilka folwarków. W 1788 jeden był własnością Franciszka, Wawrzyńca i Mateusza Krzywców, drugi Macieja Kontowta, trzeci Józefa Koziełły, czwarty Ignacego, Franciszka i Jana Gajdamanowiczów. Tamże, t. 2, s. 439.

⁴⁹ Kłobinie, dwór nad Wiryntą, pow. wiłkomierski. Tamże, t. 4, s. 175.

Koźły [Kozły] do plebanii owanckiej, na północ kroków 500.

Kuliszki⁵⁰ JM księcia Radziwiłła, na wschód letni pół mili wielkiej.

Kunliszki JM pana Platera, na wschód letni pół mili wielkiej.

Labie JM księcia Radziwiłła, na zachód letni kroków 1000.

Leszańce⁵¹ JM pana Platera, na wschód letni pół mili wielkiej.

Lojcie księcia Radziwiłła, między południem i zachodem zimowym pół mili miernej.

Maciejunce⁵² tegoż JM, wieś i karczma, między północą i wschodem letnim pół mili małej.

Mackiany JM pana Platera, na wschód letni mila wielka.

Migiszki okolica szlachecka i karczma, między południem i zachodem zimowym mila mierna.

Miszkinie do starostwa bolnickiego, między południem i zachodem zimowym mila wielka.

Mikołowszki JM księcia Radziwiłła, na północ 3 ćwierci mili.

Myszyńie [Myszynie] JM pana Chlewskiego, na zachód letni pół mili miernej.

Ostupy⁵³ folwark JM księcia Radziwiłła, między północą a wschodem letnim pół mili miernej.

Ostupy tegoż JM, prawem lennym w dzierżę nin[iejszych] JM panów Krzywców będące, na wschód letni pół mili wielkiej.

k. 258

[20] Owanta⁵⁴ dwór tegoż JM księcia, na wschód letni pół ćwierci mili małej.

⁵⁰ Tamże, t. 4, s. 866.

⁵¹ Tamże, t. 5, s. 153.

⁵² Wieś włościańska nad rz. Szyrwintą. Tamże, t. 5, s. 886.

⁵³ SGKP wspomina o dworze Ostupy w parafii owanckiej. Majętność ta w nowszych czasach została rozparcelowana pomiędzy włościan. Tamże, t. 7, s. 740.

⁵⁴ Owanta, zespół dworski w dawnym majątku ziemskim, nad rz. Wirwintą, o 2 km na wschód od miasteczka, na terenie obecnej wsi Nowosady. W XV i XVI w. miejscowe dobra należały do możnego rodu Ościków, któremu zostały nadane w 1436 r. przez wielkiego księcia litewskiego Zygmunta Kiejstutowicza. W 1581 r., w wyniku zdrady Hrehorego Ościka, majątek został skonfiskowany przez króla Stefana Batorego i nadany węgierskiemu wielmoży Gabrielowi Bekieszowi w nagrodę za zasługi przy zdobywaniu Połocka. Po śmierci króla, spadkobiercy Ościków-Sanguszkowie-zdołali odzyskać część dóbr. W 1598 r. Bekiesz wraz z ks. Grzegorzem Sanguszką sprzedali Owantę Radziwiłłom. W XIX w. majątek należał do Pac-Pomarnackich i pozostał w ich rękach do I wojny światowej. Ostatnim z rodziny właścicielem Owanty był Tadeusz Pac-Pomarnacki. Zachował się dwór, zbudowany ok. poł. XIX w. w stylu willi włoskiej; patrz: G. Rąkowski, op. cit., s. 189.; Jak się wydaje, pałac miał bogate wnętrza. Znana z fotografii jest niestety tylko sala jadalna z dekorowanym sztukateriami sufitem, wzorzystą posadzką i rzeźbionymi meblami. Sala ta tworzyła małe muzeum ceramiki. Obok kilku obrazów, na ścianach wisiały niezliczone talerze najrozmaitszych fabryk

Owanta⁵⁵ miasteczko dolne, tegoż JM i do plebanii owanckiej, na południe kroków 500.

Owanta⁵⁶, w której kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii, należy do plebanii owanckiej i do JM księcia Radziwiłła.

Obręb JM pana Platera, na wschód letni miła mierna.

Pouzole folwark JM księcia Radziwiłła, na zachód zimowy 3 ćwierci mili miernej.

Podwornie⁵⁷ tegoż JM, na wschód letni ćwierć mili małej.

Pieszkiszki [Pieskisзки] tegoż JM, na wschód letni ćwierć mili miernej.

Powiryncie⁵⁸ tegoż JM, na wschód zimowy ćwierć mili miernej.

Podeksznia karczma tegoż JM, między południem i wschodem zimowym pół ćwierci mili małej.

Pieskisзки wieś i karczma JM pani Bartoszewskiej, leży na wschód letni pół mili miernej.

Podwornie JM panów Platerów, na wschód zimowy pół mili wielkiej.

Ruńiance⁵⁹ JM księcia Radziwiłła, między północą a wschodem letnim ćwierć mili małej.

Sankiszki JM pana Towianskiego i JM pana Kurmina, na wschód letni miła mierna.

Swaliszki dwór JM pana Platera, na wschód zimowy pół mili wielkiej.

Sikuny⁶⁰ tegoż JM, między południem a wschodem zimowym pół mili wielkiej.

[21] Szwabiseczki folwark JM pani Bartoszewskiej, na wschód letni [miejsce na 2 wyrazy].

Szmatyszki do starostwa bolnickiego, między południem i zachodem zimowym miła wielka.

Szwabiniszki JM pana Birety, na zachód zimowy pół mili wielkiej.

Szwabiniszki JM księcia Radziwiłły, na zachód zimowy pół mili miernej.

Szunikańce tegoż JM, na zachód zimowy pół mili miernej.

Spule tegoż JM, na wschód letni pół mili wielkiej.

europejskich, głównie jednak polskich, oraz pozaeuropejskich. W dworze znajdował się zbiór portretów królów polskich i osobistości Wielkiego Księstwa Litewskiego. Zbiory uległy zniszczeniu podczas pierwszej wojny światowej; więcej patrz: R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji w Polsce*, cz. 1, t. 4, Wrocław 1993, s. 269.

⁵⁵ Owanta, miasteczko przy ujściu rzeki Owantki do Wirynty, SGKP, t. 7, s. 767.

⁵⁶ Kościół wznosił w 1534 roku przez Jakub Ościk. Później został wydarty katolikom przez „kalwinistów”. Przez ponad 40 lat zostawał pod ich rządami. Ostatecznie przywrócony katolikom. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 81., patrz też SGKP, t. 7, s. 767.

⁵⁷ Podwornie, wieś, należała niegdyś do dóbr Naniszki, Broniszów, SGKP, t. 8, s. 484.

⁵⁸ Dobra nad rzeką Wiryntą. Tamże, t. 8, s. 894.

⁵⁹ Wieś uwłaszczona od dóbr Owanty. Tamże, t. 10, s. 13.

⁶⁰ Sikuny w SGKP są oznaczone jako zaścianek (o 49 w. od Wiłkomierza). Tamże, t. 10, s. 609.

Stacjów folwark tegoż JM, między południem a wschodem zimowym o kroków 500.

Smoliszki folwark tegoż JM, między północą a wschodem letnim mila wielka.

Trumpańce tegoż JM, między południem a zachodem zimowym pół mili wielkiej.

Tryberze JM pana Brońsza, na wschód letni mila wielka.

Wiewierście JM księcia Radziwiłła, między północą a wschodem letnim mila wielka.

Wojszniuny⁶¹ JM pana Platera, na wschód letni mila wielka.

Witkuny⁶² tegoż JM, na wschód letni mila wielka.

Żygieliszki⁶³ JM księcia Radziwiłła, między północą a wschodem letnim mila mierna.

Zybejcie tegoż JM, między północą a wschodem letnim mila mała.

Zaieżierce tegoż JM, między południem i zachodem zimowym mila wielka.

Żudziszki, tamże.

Żygieliszki tegoż JM, na południe pół mili miernej.

2 do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

Bolniki kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w starostwie bolnickim, między południem i zachodem zimowym, od kościoła owanckiego mile 2 wielkie.

Kurkle kościół parafialny w powiecie i dekanacie wiłkomierskim, w dobrach JM pana Platera na zachód letni, od kościoła owanckiego mile 2 mierne.

Malaty kościół parafialny⁶⁴ w dobrach stołowych JM księdza Pasterza, w jednym ze z kościołem owanckim powiecie i dekanacie sytuowane, między południem i wschodem zimowym mile 2 wielkie.

Skiemiany kościół parafialny we wsi niegdyś [należących] do księży Kanoników Regularnych, w tymże powiecie i dekanacie, mila mierna.

Uciana kościół parafialny w dobrach JM pana Strutynskiego, w tymże powiecie, w dekanacie kupiskim, na wschód letni, od kościoła owanckiego mile 3 mierne.

⁶¹ Wieś w parafii owanckiej, uwłączona z dóbr Szwabiszki. Tamże, t. 13, s. 763.

⁶² Może: wieś o 76 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 13, s. 671.

⁶³ SGKP podaje, że wieś tej nazwy znajduje się w pow. wiłkomierskim, w gminie Owanta. Tamże, t. 14, s. 889.

⁶⁴ Patrz przypis 68.

k. 259

- [22] Widzieniszki kościół parafialny w dobrach niegdyś należących do księży Kanoników Regularnych, w jednym ze dekanacie pobojskim, w województwie wileńskim leżą, od kościoła owanckiego, na samym południu mile 2 wielkie.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła owanckiego są: Wilno miasto stołeczne litewskie, między południem a wschodem zimowym mil 11 wielkich. Wilkomierz przy rzece nazwanej Święta, leży między południem i zachodem zimowym 5 mil wielkich.

4 to.

Droga z Owanty do Wilna górzysta, w znaczniejszej części błotnista, miejscami piaszczysta i kręta.

Droga z Owanty do Wilkomierza błotnista i kamienista oraz kręta, mająca groble niewygodne i mostki niedobre.

Z Owanty do Wilna letnią drogą, razem z dwoma popasami, godzin 18, zimową zaś drogą godzin 12.

Z Owanty do Wilkomierza letnią drogą godzin 6, a zimową za godzin 4 można stanąć.

5 to.

Jezioro większe Ostupy zwane, w dłuż ćwierć mili, wszecz pół ćwierci mili, z którego początek swój bierze rzeczka Ostupa. Od kościoła Owanckiego na wschód letni pół mili wielkiej.

Jezioro Gulbia⁶⁵ małe, długości i szerokości na sznurów 10. Od kościoła owanckiego na zachód letni pół mili miernej.

Jezioro Leżys nieco większe, między południem a wschodem zimowym pół ćwierci mili małej.

Jezioro Solteja czyli Solotaris w dłu ż na 10, wsz er z na 5 sznurów geometrycznych, na zachód letni pół mili miernej.

Jezioro Soia większej na dwoje rozległości, z którego zabiera swój początek rzeczka Soia, leży między północą i zachodem letnim o kroków 1600.

Jezioro Eleżlis mniejszej rozległości, między północą a wschodem letnim ćwierć mili małej.

Jezioro Szrobot na sznurów geometrycznych 4 w szerz i dłu ż, między południem i zachodem zimowym mila mierna.

Jezioro Głośmin tejże szczupłości, na wschód letni pół mili miernej.

Bagno znaczniejsze Lukno zwane, rozciąga się na sznurów kilkadziesiąt między parafią owancką a skiemieńską. Od kościoła owanckiego na północ o milę.

Staw JM pana Platera we dworze szwabiskim, na rzece Wirynta⁶⁶ zwanej, poczynającej się z jeziora Wirynty, w parafii malackiej sytuowanego, na wschód zimowy pół mili wielkiej.

Stawek mały JM księcia Radziwiłła na rzece Ostupa zwanej, przy folwarku ostupskim, między północą a wschodem letnim pół mili miernej.

Stawek mały tegoż JM na ruczaju Owantce, między południem a wschodem zimowym. Od kościoła owanckiego o kroków 500.

[23]

6 to.

Lasu obszerność, mniejszą część parafii owanckiej zdaje się zabierać, aniżeli otwarte pola, poczynająca się jednak od granicy parafii bolnickiej, od starostwa bolnickiego na wschód do Szwabinek i tam kończąca się, w dłu ż na milę 1 wielką, wsz er z na 3 ćwierć mili rozciąga się względem kościoła owanckiego. Cały horyzont południowy zabierając leży. Drzewa do budowli nadto szczupło znajduje się; mianowicie jodła, sosna, brzoza, osina, olcha i dąb.

7 mo.

Młynów 3, na rzece Wirynćie JM pana Platera, na rzece Ostupie JM księcia Radziwiłła, na ruczaju Owantce tegoż JM przy stawach wyżej opisanych.

⁶⁵ Jezioro Gulbia ob. Gudele, połączone strugą z jeziorem Rajzgie, SGKP, t. 2, s. 904.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:

1 mo.

Droga do Bolnik, gdzie jest kościół parafialny graniczący, między południem i zachodem zimowym, z miasteczka dolnego, o kilkaset kroków od plebanii będącego, przez rzekę Wirynta zwaną, na której jest most, w prawą rękę polem otwartym ćwierć mili, przez bród i górę do wioski Trumpance [Trumpańce] zwanej. Po tym lasem i chruśniakami do karczmy w okolicy migiskiej będącej, i tu się kończy granica parafii owanckiej.

2 do.

Droga do Kurkl, gdzie jest kościół parafialny graniczący, na zachód letni, polem otwartym, drogą suchą i gładką, przez zaścianek Labie zwany, gdzie dalej w boku prawym ukaże się jezioro Sołteja, blisko okolicy szlacheckiej Gajdamance zwanej. Dalej polem otwartym, drogą suchą, o kilkanaście sznurów w prawym boku widzieć da się jezioro Gulbis, a w lewym Myszynie i Kalnie wioski, i tu się kończy granica owanckiej parafii.

3 tio.

Droga do Malat, gdzie jest kościół parafialny graniczący, między południem i wschodem zimowym, od kościoła owanckiego przez rzekę Wiryntę mostem, o kilkadziesiąt kroków, wybudowanym. Polem otwartym, drogą gładką i dobrą, o pół ćwierci mili małej zostawiając dwór owancki po lewej stronie, a o kilkaset kroków przez zarośle, drogą dobrą, znowu przez rzekę Wiryntę mostem bardzo nadpsutym. Dalej przez pagórek, borem zarosłym, do karczmy JM pani Bartoszewskiej. Po tym polem otwartym w bród przez ruczaj Głowmina zwany, otwartym polem do karczmy

⁶⁶ Wirynta lub Wierynta, rzeka w pow. wilkomierskim, lewy dopływ rz. Świętej; wypływa z jez. Wirynta. Tamże, t. 13, s. 568.

szwabiskiej, nad rzeką Wiryntą będącej, i trochę podjechawszy koło dworu szwabiskiego, po prawej stronie leżącego, polem otwartym, o kilkadziesiąt sznurów, jak ukaże się po lewej stronie wioska Podwornie, tam się kończy granica parafii owanckiej.

4 to.

Droga do Skiemian, gdzie jest kościół parafialny, razem trakt publiczny, zimowy, ryski, między północą i zachodem letnim, polem otwartym, drogą suchą przez zaścianek Labie i przejechawszy tenże zaścianek, rzuciwszy w lewie, drogą do Kurkl w prawo i jechać zaraz tam, i dalej ukaże się folwark Antokście [Antokscie] w lewej stronie i przyjeżdżając pod wioskę takż Antokście [Antokscie] zwaną, tam się kończy parafia owancka.

5 to.

Droga do Uciany od kościoła owanckiego, na wschód letni polem otwartym

k. 260

[24] otwartym do wsi Kozłów. Po tym przez pagórek zarosły i most na rzece Soi do wioski Ruńiance zwanej, a o pół ćwierć mili drogą, przez most na rzece Ostupie niezupełnie dobry, koło karczmy Matejuncy, drogą gleisowatą, przez zarośla koło jeziora Ostupy zwanego, pagórkiem mimo wioskę i karczmę Koniuchy nazywające się, przy której blisko w lewie dwór JM pana Kuleszy. Przykrą z góry drogą spuściwszy się o pół ćwierci mili, gdzie ukaże się zaścianek w lewie Gejdziekalnie, tam się kończy parafia owancka.

6 to.

Droga do Widzieniszek, gdzie jest kościół parafialny graniczący, na południe, razem od kościoła owanckiego gościniec wileński, a od Wilna trakt ryski zimowy. Jadąc tedy do Widzieniszek od plebanii owanckiej, o kilkaset kroków przez miasteczko dolne owanckie, przez most na rzece Wiryncie, trochę polem otwartym, w prawą porzuciwszy drogę do Bolnik, jechać w lewą do brodu [.....] o 200 prętów będącego,

przez górę przykrą do Puszczy Owanckiej. Tąż puszcza jadąc, ukaże się zaścianek Żudziszki zwany, w lewej stronie i dalej jadąc, aż pod dwór i karczmę gierstwyciską przez rów, gdzie się kończy granica parafii owanckiej.

Parafia owancka nie ma w sobie granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie wiłkomirskim, jako się wyżej namieniło .

Takowe opisanie parafii mojej popdpisem ręki mojej stwierdzam.

Ks. Józef Korsak⁶⁷ Ob. : Pr [.....]

Kan [...] Prob[oszcz] owancki

⁶⁷ Może chodzi o Józefa Korsaka, księdza oraz kanonika mińskiego i inflanckiego (1826 r.), dziekana rzeczyckiego i proboszcza ostrohladowickiego. A. Boniecki, op. cit., Warszawa 1907, t. 11, s. 169.

1 mo.

Kościół parafialny w miasteczku Malatach⁶⁸, położony w powiecie wilkomirskim, w dekanacie pobojskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże powiecie i województwie wileń[skim], według alfabetu ułożone, jako tu po sobie idą.

Antadury⁶⁹ dwór JM pana Ryngemuntha, na wschodzie letnim, względem kościoła malackiego pół mili małej.

Antopuncie folwark dożywotni od Malat pani Narwiłowej, pod samym południem mil półtóry miernych.

Antytyszki JO księcia Pasterza, na wschodzie zimowym pół mili małej, w powiecie wilkom[irskim].

Adamejtyszki⁷⁰ JO księcia Radziwiły wojewody wileń[skiego], między południem i zachodem zimowym mile 2 mierne, w województwie wileń[skim].

Antopuncie⁷¹ JW metropolity, między południem i zachodem zimowym mil półtóry małych, w województwie wileń[skim].

Antomalkiasty w powiecie wilkom[irskim], JW pani Pągowskiej, pod w schodem zimowym mila mała.

Bebrusy folwark⁷² dożywotni, od Malat, w województwie wileń[skim], JM pani Narkiewiczowej, pod samym południem mila mierna.

Bebrusy⁷³ JM pana Jasiewicza, w województwie wileń[skim], między wschodem zimowym i południem mila wielka.

Bimbiry JM pana Bielinskiego i JM pana Wasilewskiego, w powiecie wilkom[irskim], na wschód letni mila mała.

⁶⁸ Kościół z drzewa sosnowego, wznoszony od 1700 roku kosztem biskupa wileńskiego Brzostowskiego. Wystawiony pod wezwaniem apostołów Piotra i Pawła. Posiadał fundusz ziemny, nadany przez biskupa wileńskiego, złożony z 14 siedzib gospodarskich i 6 placów na jurydyce w Malatach. Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego (dalej: BUWil), Kronika Kościoła Parafialnego w Miasteczku Malatach...1849, F. 4, rkp. 2767, k.1-2.; Malaty należały do dóbr stołowych biskupa wileńskiego. W. Jagiełło nadał biskupstwu dwór z jeziorem, wysiewu od 7-9 beczek, łąk na 77 wozów, jezior 26, młyn na Cesarce, wsi 13, zaścianków 14, folwarków 4, poddanych 100 domów, włók ziemi wioskowej 192. J. Kurczewski, Kościół zamkowy czyli katedra wileńska, t. 2, Wilno 1910, s. 141.

⁶⁹ W słowniku Antodury, SGKP, t. 1, s. 41.

⁷⁰ W słowniku Adamejciszki. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 8.

⁷¹ W słowniku Antopuńce. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 43.

⁷² Biebrusy, folwark na południowym krańcu jez. Biebrusy. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

⁷³ Biebrusy. Tamże.

Bimbiryszki JM pana Ryngemutha w powiecie wilkom[irskim], pod wschodem zimowym mila duża.

Barejkie do Widzieniszek należące, w powiecie wilk[omirskim], pod wschodem letnim mila mierna.

Buczeliszki⁷⁴ JM pana Tyszkiewicza kan[onika] wileń[skiego]⁷⁵, w województwie wileń[skim], między wschodem zimowym a południem mila mierna.

Czywile⁷⁶ dwór JM pani Bielawskiej star[ościnej] czywil[skiej], w powiecie wilkom[irskim], pod wschodem letnim mili półtorej miernej.

Czułany⁷⁷ JW pana Zyberka, w powiecie wilkom[irskim], pod wschodem zimowym mila duża.

Czuzeliszki JM pana Wasilewskiego, w województwie wileń[skim], na południu mila wielka.

Damaszyszki JM pana Biesiekirskiego, w powiecie wilkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym półtóry mili dużej.

Daniszki⁷⁸ JM księdza pobojskiego, między wschodem letnim i zimowym, w powiecie wilkom[irskim], półtóry mili miernej.

[26] Drusiancy JM pana Turniewskiego, w powiecie wilkom[irskim], pod wschodem letnim mila mała.

Ejgiały⁷⁹ JM pani Pagowskiej i JM pana Rymowicza, w powiecie wilkom[irskim], pod wschodem zimowym mila mierna.

Ejdiecie JO księcia Pasterza, w powiecie wilk[omirskim], między wschodem zimowym i południem mile 2 mierne.

Giełazniki JM pani Pagowskiej, w powiecie wilkom[irskim], pod wschodem zimowym mila mierna.

Gieczy [Giecze] JM pana Janowicza, w powiecie wilk[omirskim], między wschodem letnim i zimowym mil półtóry miernych.

Garneliszki JO księcia Pasterza, pod wschodem zimowym, w powiecie wilkom[irskim], mil półtorej dużych.

Gejdzie JM pana Kuleszy, tamże, tegoż położenia i odległości.

⁷⁴ Folwark nad jez. Cesarka. Tamże.

⁷⁵ Są informacje o prawdopodobnie innym kanoniku o tym nazwisku: Antoni Tyszkiewicz, kanonik wileński, mianowany sekretarzem duchownym 20 stycznia 1736 r po Józefie Karpie.; został biskupem żmudzki (1740r.). J. Wolff, op. cit., s. 315.

⁷⁶ Wieś, w 1865 r. własność Erdmanów, SGK, t. 15, cz. 1, s. 382.

⁷⁷ W słowniku Czułańce, wieś nad jez. Wirynta. Tamże, t. 1, s. 881.

⁷⁸ Zaścianek rządowy (1866). Tamże, t. 1, s. 901.

⁷⁹ Wieś włościańska, 8 w. od Małat. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 469.

Guntyszki JM pana Rymowicza, w powiecie wiłko[irskim], pod wschodem letnim mila wielka.

Gaj JO księcia biskupa, w województwie wileń[skim], na południu ćwierć mili malej.

Jenkietry JM księży widzieniskich, w powiecie wiłkom[irskim], pod zachodem letnim mila mała.

Jenkietry JM pana Bielińskiego, tamże, tegoż położenia i odległości.

Janiszki JO księcia biskupa, w powiecie wiłkom[irskim], pod wschodem zimowym pół mili dużej.

Jadance JM pani Towianskiej starościnej intur[skiej], w powiecie wiłkom[irskim], pod wschodem letnim mil półtóry dużych.

Jaunejkiszki JM pana Janowicza, w powiecie wiłkom[irskim], pod wschodem letnim mil półtóry dużych.

Jocze⁸⁰ JO księcia biskupa, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem zimowym i południem mierna mila.

Jodyszki⁸¹ JO księcia biskupa, w powiecie wiłkom[irskim], pod wschodem zimowym pół mili miernej.

Jekietry folwark JM pana Turniewskiego, w pow[iecie] wiłko[irskim], między północą i wschodem letnim mila mierna.

Janowo folwark JM pana Ryngemutha, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mila mierna.

Kabele JW pana Platera, w powiecie wiłkom[irskim], pod samym wschodem zimowym mila mała.

Kumejkiszki JO księcia biskupa wil[eńskiego], w powiecie wiłkom[irskim], pod wschodem zimowym ćwierć mili miernej.

Kirkliszki JM pana Bielinskiego, w powiecie wiłkom[irskim], między północą i wschodem letnim mila mała.

Karkliniszki JM księży widzieniskich, w powiecie wiłkom[irskim], na północ mila mierna.

Korynciszki JM pana Bronisza w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym półtóry mil lietkich.

⁸⁰ Wieś nad jez. Cesarką. Tamże, t. 3, s. 593.

⁸¹ Zapewne Jodziszki nad jez. Cesarką. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

Kulancy JM pana Rymowicza, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mile 2 duże.

[27] **k. 261 a**

Malaty dwór JO księcia Massalskiego biskupa wileń[skiego], w województwie wileń[skim], na zachodzie zimowym kroków 1500.

k. 262

[28] Kalize⁸² JO księcia biskupa, w województwie wileń[skim], na zachód zimowy mila mierna.

Kozaki JM księdza plebana giedrojckiego, w województwie wileń[skim], między południem i zachodem zimowym mile 2 małe.

Kiewele JO księcia biskupa, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem zimowym i południem mile 2 duże.

Kabeliszki JM pana Turniewskiego, w województwie wileń[skim], na południe pół mili małej.

Kabeliszki JW księdza metropolity, tamże, tegoż położenia i odległości.

Kowlaki⁸³ JO księcia biskupa, w województwie wileń[skim], na południe mila letka.

Kajrancy JM księdza plebana Malat, w powiecie wiłkom[irskim], między zachodem zimowym i letnim pół mili miernej.

Kiele⁸⁴ JO księcia biskupa, w powiecie wiłkom[irskim], między zachodem zimowym i letnim pół mili miernej.

Kumpy⁸⁵ JM pana Ryngemuntha, w których mieszkają Moskale, w powiecie wiłkom[irskim], na wschód letni pół mili miernej.

Liliszki dwór JW pani Pągowskiej, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mila duża.

Lewaniszki JM pana Ryngemuntha, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym pół mili lietkiej.

⁸² Kaliże. SGKP, t. 3, s. 700.; ok. 4 km na południe od Malat. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

⁸³ Wieś nad jez. Biebrusy. SGKP, t. 4, s. 518.; Kawłaki . MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

⁸⁴ Wieś nad rz. Cesarką. SGKP, t. 4, s. 34.

⁸⁵ Zaścianek nad jez. Dury, o 71 w. od Święcian lub zaścianek o 70 w. od Święcian. Tamże, t. 4, s. 873.

Lelunce JM pana Narkiewicza, w województwie wileń[skim], między południem i zachodem zimowym mila spora.

Łatnycze JM pana Bronisza, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mil półtorej wielkich.

Łomiance JW księdza metropolity, w województwie wileń[skim], między zachodem zimowym i letnim mila spora.

Miszkiszkki JM pana Platera, w powiecie wiłkom[irskim], na zachód letni pół mili dużej.

Miszkiszkki JM księdza plebana Malat, w powiecie wiłkom[irskim], między zachodem zimowym i letnim pół mili sporej.

Minducie JM pana Rymowicza, w powiecie wiłkom[irskim], na wschodzie letnim półtóry mili sporej.

Mieluncy JM pana Bronisza i JM pana Ryngemutha, w powiecie wił[komirskim], między wschodem letnim i zimowym mila mierna.

Mozejki JM pana Bronisza i JM pana Oganowskiego, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mil pół trzeciej [2,5] sporych.

Mitkiany JM pana Bronisza, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i południem mile 2 spore.

Mokile JW pana Platera, na wschód letni, w powiecie wiłkom[irskim], mila duża.

Medyny JM pana Bielinskiego, w powiecie wiłkom[irskim], między północą i wschodem letnim mila mierna.

Naliszki⁸⁶ dwór JM pana Bronisza, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mile 2 mierne.

[29] Niniszki JM pana Rymowicza, w powiecie wiłkom[irskim], na wschodzie letnim mil półtora miernych.

Naliszki zaścianek JM pana Bronisza, pod wschodem zimowym mila wielka.

Naragiszki⁸⁷ JM pana Makarskiego, w województwie wileń[skim], na zachód zimowy mila mierna.

⁸⁶ Naliszki lub Naniszki, dwór nad jeziorem, dawniej Broniszów potem Sylwiusza Łukaszewicza. Tamże, t. 6, s. 891.

⁸⁷ Wieś o 6 w. od Malat. Tamże, t. 6, s. 901.

Okmiancy JM pana Ryngemutha, w powiecie wiłkom[irskim], na wschodzie letnim pół mili miernej.

Osiupie JM księży widzieniskich, w powiecie wiłkom[irskim], między północą i wschodem letnim mila mała.

Poworniszki JW pana Zyberka, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mila mierna.

Pokubiaciszki, na wschodzie letnim, w powiecie wiłko[mirskim], JM pana Rymimuntha [Ryngemutha], pół mili miernej.

Peczule JM pana Bilinskiego, na północ, w powiecie wiłkom[irskim], mila mała.

Powiryniec⁸⁸ JW pani Pągowskiej, w powiecie wiłkom[irskim], na wschodzie zimowym mila wielka.

Podwornie⁸⁹ JM księży widzieniskich, na zachód letni, w powiecie wiłkom[irskim], mila mierna.

Pokubiaciszki⁹⁰ folwark JM pana Skindera, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym 3 ćwierci mili.

Pojodupis JM pana Makarskiego, w województwie wileń[skim], na zachód zimowy mila wielka.

Papiszki JM księdza pobojskiego, w powiecie wiłkom[irskim], między północą i wschodem letnim mila wielka.

Purwiancy JM pana Morykoniego i JM pani staroś[cinej] intur[skiej], na wschodzie zimowym mil półtorej sporych.

Purpuryszki JM pana Narkiewicza, w województwie wileń[skim], na południe mila mierna.

Rudylce JM pani Pągowskiej, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym pół mili dużej.

Rezmiszki JW pana Zyberka, w powiecie wiłkom[irskim], pod wschodem zimowym półtóry mili dużej.

Raupiszki⁹¹ folwark dożywotni JM pana Mokarskiego [Makarski], w województwie wileń[skim], na zachód zimowy mila mierna.

Rymucie⁹² JO księcia biskupa, w województwie wileń[skim], między zachodem

⁸⁸ Powirynicie. Tamże, t. 8, s. 894.

⁸⁹ Należały do dóbr Naliszki, Broniszów. Tamże, t. 8, s. 484.

⁹⁰ Pokubaciszki. Tamże, t. 8, s. 550.

⁹¹ SGKP wymienia karczmę rządową tej nazwy nad jez. Hgie. Tamże, t. 9, s. 549.

⁹² Około półtora kilometra na zachód od wsi Kalize. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

letnim i zimowym mila 1 mierna.

Szostakiszy JM pana Turniewskiego, w powiecie wilkom[irskim], na wschód zimowy pół mili małej.

Szwilejniszy JO księcia biskupa, w powiecie wilkom[irskim], na zachód letni mila 1 mierna.

Sikoryszy JO księcia biskupa, w powiecie wilkom[irskim], między północą i wschodem letnim mila 1 wielka.

Strakancy⁹³ JM pana Rymowicza, w powiecie wilkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mila mierna.

Speciuny⁹⁴ JW pana Zyberka, w powiecie wilkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mila mierna.

Skuduciszki⁹⁵ dwór i miasteczko JM pana Kurmina i JM pana Bronisza, w powiecie wilkom[irskim], na wschód letni mili pół trzeciej [2,5] miernej.

k.263

[30] Sztawełe JM pana Janowicza, w powiecie wilkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mile 2 wielkie.

Suginty⁹⁶ dwór JM pana Janowicza, w powiecie wilkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mile 2 wielkie.

Sunktadiszki JM pani Towianskiej star[ościnej] intur[skiej], w powiecie wilk[omirskim], między wschodem zimowym i południem mile 2 wielkie.

Slizyszy⁹⁷ folwark JM pana Rudzińskiego, w powiecie wilkom[irskim], mila mierna, między wschodem letnim i zimowym.

Straliszy⁹⁸ JM pana Wasilewskiego, w powiecie wilkom[irskim], pod wschodem zimowym mila mierna.

⁹³ Strakiańce, o 8 w. od Malat; dobra skarbowe Czywile. SGKP, t. 11, s. 387.

⁹⁴ Dwa zaścianki, o 8 w. od Malat; dobra skarbowe Czywile. Tamże, t. 11, s. 107.

⁹⁵ Miasteczko i dobra; własność Bronisza i Kurminów. W miasteczku był kościół katolicki p.w. św. Trójcy, filialny parafii malackiej. Tamże, t. 10, s. 684.

⁹⁶ Może Suginty, wieś i dobra, gm. Owanty, o 46 i 50 w. od Wilkomierza. Kościół filialny p.w. Ukrzyżowania Jezusa Chrystusa, w 1773 r. (z drzewa) wzniesiony przez Michałowskiego. Suginty stanowiły niegdyś starostwa niegrodowe, będące ostatecznie w posiadaniu Stefana Jerzego Roemera, a potem własność Piłsudskich. Tamże, t. 11, s. 557. ; Kościół filialny parafii malajskiej. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Miasteczku Malatach...1849, F.4, rkp. 2767, k. 1-2.

⁹⁷ Slizyszy, zaścianek szlachecki nad jez. Wiryntą, SGKP, t. 10, s. 768.

⁹⁸ Straliszy albo Streliszy, zaścianek nad jez. Styrnie, o 9 w. od Malat. Tamże, t. 11, s. 399.

Smilgie⁹⁹ JM pana Bilinskiego [Bieliński], w powiecie wiłkom[irskim], między zachodem letnim i północą mila mała.

Szczuryszki JM pana Narkiewicza, w starostwie wileń[skim], na zachodzie zimowym mila mierna.

Skrabule JW pana Zyberka, w województwie wileń[skim], między zachodem zimowym i letnim mila mierna.

Snypeliszki JM pana Jelenskiego, w województwie wileń[skim], między południem i zachodem zimowym mili półtorej miernej.

Szaukszteliszki okolica JM panów Rowmianskich, w województwie wileń[skim], na południe mila duża.

Szwedryszki JM pani Pągowskiej, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mila duża.

Szytejkancy JW pana Zyberka, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym półtóry mili wielkiej.

Szklaryszki¹⁰⁰ JM pani Pągowskiej, w powiecie wiłkom[irskim], pod wschodem zimowym mili półtorej wielkiej.

Talica JW pana Zyberka, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mila duża.

Tejkutyszki JM pana Kuleszy, w powiecie wiłkom[irskim], pod wschodem zimowym półtorej mili miernej.

Worniszki okolica JM panów Konopackich i Kibertów, w powiecie wiłkom[irskim], mila mała, między wschodem letnim i zimowym.

Warniszki¹⁰¹ JM pana Ryngemutha, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym pół mili wielkiej.

Wanagiszki JM pani Pągowskiej, w powiecie wiłkom[irskim], na wschodzie zimowym pół mili miernej.

Zury JM księży widzieniskich, w powiecie wiłkom[irskim], na zachodzie letnim pół mili miernej.

Zwirbliszki JM pana Bronisza, w powiecie wiłkom[irskim], między wschodem letnim i zimowym mila duża.

⁹⁹ Zaścianek nad jez. Dury. Tamże, t. 10, s. 879.

¹⁰⁰ Zaścianek szlachecki nad jez. Styrnie. Tamże, t. 11, s. 921.

¹⁰¹ Może Warniszki, wieś włościańska nad jez. tej nazwy, o 30 w. od Wilna. Tamże, t. 13, s. 15.

Żelwy JM pana Janowicza, w powiecie wiłkom[irskim], pod wschodem zimowym pół mili dużej.

[2 WERSY NIECZYTELNE]

Żadyszki folwark JM pana Podreza, w województwie wileń[skim], na południe mili półtorej wielkiej.

Zamaki¹⁰² JM pana Wasilewskiego, w powiecie wiłkom[irskim], na wschodzie zimowym mili półtorej miernej.

Zaieziercy¹⁰³ JM pana Narkiewicza, w województwie wileń[skim], na południu mili półtóry miernej.

[31]

2 do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

Dubinki kościół parafialny¹⁰⁴ w województwie wileń[skim], w dekanacie pobojskim, w dobrach JO księcia Radziwiłła, między wschodem zimowym i południem mile 3 duże.

Giedrojcie kościół parafialny w województwie wileń[skim], w dekanacie pobojskim, w dobrach JM panów Giedrojciów, względem kościoła malackiego mile 3 wielkie, między południem i zachodem zimowym.

Inturki kościół parafialny w województwie wileń[skim], w dekanacie pobojskim, w dobrach starostwa intur[skiego], między wschodem zimowym i południem mile 2 mierne.

Kukuciszki kościół parafialny¹⁰⁵ w powiecie wiłkom[irskim], w dekanacie brasławskim, w dobrach stołowych JO księcia biskupa wileń[skiego], leżą między wschodem letnim i zimowym mile 4 mierne.

Łobonary [Łabonary] kościół parafialny¹⁰⁶ w powiecie wiłkom[irskim], w dekanacie brasław[skim], w dobrach JO księcia biskupa wileń[skiego], leży na samym wschodzie zimowym o mile 4 wielkie.

¹⁰² Wieś nad jez. Styrnie, o 9 w. od Malat. Tamże, t. 14, s. 362.

¹⁰³ Zajeziorce. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁰⁴ Miasteczko w pow. wileńskim, o 43 w. na północ od Wilna, z kościołem katolickim p.w. św. Jerzego. Więcej w: SGK, t. 2, s. 191.

¹⁰⁵ Miasteczko w pow. święciańskim nad potokiem Kukuwentą. W 1604 r. biskup Wojna wzniósł tu katolicki kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela. Tamże, t. 4, s. 857.

¹⁰⁶ Katolicki kościół parafialny p.w. Narodzenia N.M.P., założony w 1768 r. przez biskupa wileńskiego – Ignacego Massalskiego. Łabonary to miasteczko w pow. święciańskim nad rz. Dumbłą i jez. Gajgolis. Tamże, t. 5, s. 562.

Owanta kościół parafialny w powiecie wilkom[irskim], w dekanacie pobojs[kim], w dobrach JO księcia Radziwiłła, leży na południe mile 2 mierne.

Uciana kościół parafia[lly] w powiecie wilkom[irskim], w dekanacie kupiskim, w dobrach JM panów Strutynskich, leży między wschodem letnim i zimowym mile 4 wielkie.

Widzieniszki kościół paraf[ialny] w województwie wileńs[kim], w dekanacie pobojs[kim], w dobrach JM księży Augustynianów CRBM: de Penitentiae, leży między zachodem zimowym i letnim mili półtorej miernej.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła malackiego są: Wilno miasto stołeczne litewskie, między wschodem zimowym i południem mil 10 wielkich.

Wilkomierz miasto sądowe przy rzece nazwanej Święta rzeka, leży na zachód letni, odległe mil 6 miernych.

4 to.

Droga z Małat do Wilna częścią górzysta, częścią polem otwartym, sucha, częścią błotnista i przykra.

Droga do Wilkomierza wyboista, kręta i górzysta, mosty i groble miejscami niewygodne.

Z Małat do Wilna letnią drogą jazdy z popasem godzin 14, zimową godzin 12.

Z Małat do Wilkomierza letnią drogą jazdy z popasem godzin 9, zimowo godzin 7.

5 to.

Jeziorko Bludynie w cyrkumferencyi swojej okrągłe, jedną toń [podwłokiem] letnym mające, względem kościoła malackiego leży między zachodem letnym [letnim] i zimowym pół mili dużej.

Jezioro Bludynis tamże, tejże wielkości i jezioro Mindry, w tymże położeniu i odległości.

Jezioro Belrusy na ćwierć mili długości, na pół ćwierci mili szerzyny, względem kościoła malackiego leży między wschodem zimowym i południem pół mili wielkiej.

- [32] Jezioro Cesarka długości na pół mili miernej, szerokości zaś miernie pół ćwierć mili, względem kościoła par[afialnego] malac[kiego] leży pod wschodem zimowym, granicząc między województwem wileń[skim] i powiatem wiłkom[irskim], pół mili małej.

Jezioro Dobuze na 1000 kroków dłużyni, na kilkaset szyrzyni, leży na zachodzie zimowym pół mili małej.

Jezioro Dury¹⁰⁷ długości na ćwierć mili dużej, szerokości zaś na kilkanaście sznurów, między zachodem letnim, północą i wschodem letnim pół ćwierci mili.

Jezioro Dumblin długości na pół mili małej, szerokości na pół ćwierci mili, leży między wschodem letnim i zimowym 3 ćwierci mili.

Jezioro Gołbas długości na kilkadziesiąt sznurów geom[etrycznych], szerokości na kilkanaście, leży między wschodem zimowym i południem mila mierna.

Jezioro Junkietry szerokości ćwierć mili i długości tyle, leży pod wschodem letnim mila mała.

Jezioro Ilgis¹⁰⁸ długości na pół ćwierci mili, szerokości na kroków 500, leży między wschodem letnim i zimowym pół mili małej.

Jezioro Jodeny długości na kroków 1000, szerokości 400, leży między wschodem letnim i zimowym mila wielka.

Jezioro Kirnejłas¹⁰⁹ długości na ćwierć mili, szerokości na pół ćwierci mili, leży między wschodem zimowym i południem pół mili.

Jezioro Kamuza długości na kilkanaście sznurów, szerokości na kroków 200, leży pod wschodem zimowym mila duża.

Jezioro Łokiesa długości ćwierć mili miernej, szerokości pół ćwierci mili, leży na południe ćwierć mili miernej.

Jezioro Malkiasty długości ćwierć mili, szerokości kroków kilkaset, leży pod wschodem zimowym pół mili wielkiej.

Jezioro Olniedas szerokości na sznurów 10, długości pół ćwierć mili, leży między wschodem letnim i zimowym półtorej mili.

¹⁰⁷ Jezioro – pow. święciański, pod wsią Litodury, 6 w. długości, do 1,5 szerokości.; Tamże, t. 2, s. 230.

¹⁰⁸ Wraz z jez. Punyty, jez. Ilgis należało od 1764 r. do Michała-Korwin Kossakowskiego. R. Aftanazy, Materiały do dziejów rezydencji, t. 4 A, cz. 1, Warszawa 1987, s. 480.

¹⁰⁹ Kirnejła. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

Jezioro Postawy długości sznurów geom[etrycznych] 6, szerokości na kroków 200, leży na południu, od miasteczka Malat na kroków 300.

Jezioro Punt¹¹⁰ szerokości na kroków 400, długości na pół ćwierci mili malej, leży między południem i zachodem zimowym mila mierna.

Jezioro Raupiskie długości na sznurów 8, szerokości na 200 kroków, leży pod zachodem zimowym mila mierna.

Jeziorka Rawdys i Rawdykielio równej niemal długości i szerokości, to jest długości na kroków 300, szerokości na kroków 100, leżą pod wschodem zimowym mila wielka.

Jezioro Styrny długości na pół mili miernej, szerokości ćwierć mili, leży między wschodem zimowym i południem mila wielka.

Jeziora Skoduciskie jedne in circum ferentia sua [w obwodzie swoim], okrągłe na kroków 1 000 i góro¹¹¹, drugie długości sznurów 7, szerokości kroków 200, leży pod wschodem letnim mili pół trzeciej [2,5] miernej.

Jezioro Wirynty¹¹² długości na pół mili wielkiej, szerokości na kroków 500, leży między wschodem letnim i zimowym.

Jezioro Warykas długości kroków 300, szerokości kroków 200, leży pod wschodem zimowym ćwierć mili.

Jezioro Warniszki¹¹³ długości na kroków 500, szerokości na kroków 300, leży między wschodem letnim i zimowym pół mili dużej.

[33] Jezioro Woioń długości kroków 300, szerokości kroków 100, leży pod zachodem letnim pół mili miernej.

Jezioro Żelwy długości pół mili miernej, szerokości pół ćwierci mili, leży między wschodem letnim i zimowym mile 2 wielkie.

Jezioro Żyzebro szerokości sznurów geom[etrycznych] 15, tyleż być może i długości, leży między zachodem letnim i zimowym pół ćwierci mili.

Jezioro Żury długości kroków 300, szerokości na kroków 200, leży pod zachodem letnim pół mili miernej.

Bagna i błota znaczne w tej parafii nie znajdują się.

¹¹⁰ Patrz przypis 108.

¹¹¹ więcej

¹¹² Jezioro w powiecie święciańskim, w pobliżu Kołtynian. Daje początek rzeczce Wiryncie, lewemu dopływowi rzeki Świętej. Na brzegach jeziora leżą wsie: Czulańce i Podumle oraz zaścianek Śliżyski. SGKP, t. 13, s. 568.

¹¹³ Jezioro w powiecie wileńskim. Tamże, t. 13, s. 15.

Staw Paslawis nazwany, pod dworem malackim, na rzece Cesarce graniczącej województwo wileńskie od powiatu wilkomirskiego, poczynającej się z jeziora Cesarki, należącego do dworu malackiego, leżący na zachód zimowy o kroków 600, która rzeka wpada do Świętej rzeki.

Staw trochę dalej za tymże dworem, pod tartakiem, na tejże rzece, niewielki, tejże odległości.

Stawki czyli sadzawki przy niektórych znajdują się dworach.

6 to.

Pola otwartego mniej jest w parafii malackiej, jak lasu. Drzewa sosnowego do budowli dosyć znajduje się, ponieważ bór sosnowy zaczynając się od samych Malat, ciągnie się ku Łabonarom na mil 4 wzdłuż, wszcz zaś zaczynający się od Ejdieciów, wioski JO księcia biskupa wileńskiego, ciągnie się aż pod Rudese, folwark JM księdza inturskiego plebana, na mile 2 mierne, znajduje się także różne drzewo, jako to brzoza, osina, olcha, jodła i inne, choć nie tak wiele, jako sosny. Po wielu zaś miejscach chrosty i zarośle.

7 mo.

Młynów 2, JO księcia biskupa wileńskiego na rzece Cesarka, gdzie i tartak. Drugi młyn JW pana Zyberka przy wiosce Czulanach na rzece Lelnikstis, tamże i folusz. Innych machin tak wodnych, jako wietrznych, ani miejsc starożytność oznaczających nie masz.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:

1 mo.

Droga do Dubinek od kościoła parafialnego malackiego, na południe z miasteczka Malat, mostem wygodnym na rzece Cesarka, potem nieco polem otwartym, tuż borem suchym i drogą już ku wiosce Kowlaki [Kowlaki], która blisko

gościńca, w którym zostaje. Dalej jadąc takż borem do folwarku Belrusy JM pana Narkiewicza, przez który folwark przejechawszy, idzie droga dubińska polem otwartym do okolicy Szaukszteliszki JM panów Łowmianskich, i tam się kończy granica parafii malackiej.

2 do.

Droga do Giedrojc na zachód zimowy, razem i gościńcem z Malat do Wilna, otwartym polem, przez most na rzece Cesarce, mimo dwór malacki, który w lewej zostaje ręce. Dalej takż otwartym polem, suchą drogą, aż do jeziora Łokiesy, które takż w lewie zostaje. Potym lasem borowym jadąc, widać w prawie wioska Kalizy, do dworu malackiego należąca, a w lewie takż wioseczka Pokrzyże JM pana Makarskiego, dalej otwartym polem do karczmy Raupiszki JM pana Makarskiego, którego folwark przy tymże gościńcu w lewej ręce

k. 265

- [34] ręce. Dalej za karczmę przejechawszy, rzeczką czyli ruczajem nazwanym Puntia, który zaczyna się z jeziora Puntty, a kończy się tuż w bliskości, wpadając do jeziora metropolity, idzie droga otwartym polem, aż do karczmy Szynpeliszki JM pana Jelenskiego, zostają zaś w prawie wioski Skrabulce i Łomiany, niedaleko gościńcem, takż w tejże ręce wioska Szczuryszki JM pana Makarskiego, niedaleko gościńca. Dalej zaś od karczmy szynpeliskiej idzie tenże gościniec wileń[ski], razem i giedrojcki, do wioski Kozaków, należącej do plebanii giedrojckiej, na kilkaset kroków lasem ciemnym, drogą wyboistą i niewygodną, górzystą, aż do wioski Kozaków, gdzie się kończy parafia malacka, a zaczyna się giedrojcka.

Droga do Widzieniszek, gdzie jest kościół parafialny graniczący, między zachodem zimowym i letnim położony, z miasteczka Malat idzie przez rzeczkę Żyzebra [Żyzebro], o kroków więcej 1000 polem otwartym, drogą wygodną, mimo tartak, JO księcia biskupa, po lewej ręce widzialnego, aż do wioski Kiele nazwanej, JO księcia biskupa wileń[skiego], przez którą w poprzek przejechawszy, takż polem otwartym jechać do wioski Kowalniszki nazwanej, należącej do Widzieniszek, i tam się kończy granica parafii malackiej, a zaczyna się widzieniska.

Droga do Owanty, gdzie jest kościół parafialny graniczący, na północ leżący, idzie z Malat polem otwartym, przez rzeczkę Żyzebro mostem wygodnym, na tejże rzece, aż do wioski Kajrancy nazwanej, należącej do plebanii malac[kiej], która blisko drogi zostaje w prawej ręce, dalej idzie przez ruczaj Wocimis, wypadający z jeziora Wocien, aż do karczemki Wocimas, JM pana Bielinskiego, od której w lewie widać zaścianek Miskiszki nazwany, do dożywotni JM pana Platera, od Malat oddzielony. Dalej od tej karczemki jadąc do karczmy Zury, JM księży widzieniskich, otwartym polem i drogą wygodną, po której w lewie, blisko drogi widać wioska Zury, należąca do JM księży widzien[iskich]. Od karczmy tejże dalej przez ruczaj mały, polem otwartym, aż do zaścianka Bimbryzki, należącego do Widzieniszek, o milę od Malat odległego, i tu się kończy parafia malacka, a zaczyna się owancka.

Droga do Uciany, gdzie jest kościół parafialny graniczący, między wschodem lietnym i zimowym położony, od kościoła malac[kiego] polem otwartym, aż do karczmy antadorskiej JM pana Ryngemutha, pół mili małej, od tej karczmy kręto w prawą, drogą wyboistą i niewygodną przez las ciemny pół ćwierci mili, do karczmy Rudylec, JM pani Pagowskiej, do której dojeżdżając, widać o kroków kilkaset w lewej ręce wioska Rudylec, do tejże JM należąca. Od tej karczmy borem sosnowym i drogą wygodną na pół ćwierć mili wyjeżdżać na pola otwarte, którym idzie droga przez groblę [.....] pod wioską Jadancy nazwanej, należąca do starostwa inturskiego, gdzie w lewej ręce blisko wioska ta. Za tą groblą o kroków kilkadziesiąt idzie ruczaj Wirynktis nazwany, od tego ruczaju dalej jadąc w górę, polem otwartym, do wioski Czulan JW pana Zyberka, przez most na rzece Żelwikstis, gdzie młyn i folusz, idzie droga do karczmy czułańskiej tegoż JW pana Zyberka. Od tej karczmy otwartym polem, droga górzysta i kamienista idzie, aż do Sugint karczmy JM pana Janowicza, do której jadąc, zaraz od karczmy czułańskiej o kroków więcej 1000, w lewej ręce, przy samym gościńcu wioska Gieche należąca do JM pana Janowicza. Od tej wioski, a ćwierć mili także w lewie wioska Łatnycze JM pana Bronisza, także niedaleko gościńca, od tej wioski przez [Lony] jadąc do karczmy sugińskiej, widać zaścianek i dwór w prawej ręce JM pana Janowicza. Z Sugint //

[35] z sugint polem otwartym ćwierć mili, dalej przez brody i ruczaj Szlawelis nazwany, lasem, drogą krętą i niewygodną pół mili, aż do wioski Mozeiek JM pana Bronisza, gdzie się kończy parafia malacka, poczyną się za tą wioską parafia uciańska.

Droga do Kukuciszek, gdzie jest kościół parafialny graniczący, położony między wschodem lietnym i zimowym, ta sama co i do Uciany, aż do karczmy czułańskiej

JW pana Zyberka. Od karczmy czułańskiej zaraz kręto w prawą rękę na górę, po tym nieco kilkaset kroków otwartym polem, dalej na pół mili laskiem, drogą wygodną, aż do wioski Ejdieciów należącej do dworu malac[kiego], i tu się kończy granica parafii malackiej, dalej zaczyna się kukuciska.

Droga do Łabonar, gdzie jest kościół parafialny graniczący, położony na wschodzie zimowym, idzie z Malat polem otwartym na stai¹¹⁴ kilka, aż do rzeczki Warykielis nazwanej, mostem na tejże rzece wygodnym, dalej od tej rzeczki borem, drogą dobrą, o milę mierną, do karczmy Jocz nazwanej, należącej do dworu malackiego. Od tej karczmy w prawym rękę widać, niedaleko gościńca, wioska także Jocz do tegoż dworu należąca. Dalej idzie droga borem ćwierć mili, do karczmy Kaszelina nazwanej, należącej do JM pana Wasilewskiego, z której karczmy częścią borami, częścią polem otwartym idzie droga dobra i wygodna, mila mierna do wioski i karczmy Munduny nazwanej, gdzie się kończy granica parafii malackiej, a zaczyna się łabon[arska].

Droga do Inturek, gdzie jest kościół parafialny graniczący, położony między wschodem zimowym i południem, idzie z Malat przez rzekę Cesarka, mostem wygodnym, który przejechawszy, polem otwartym, drogą suchą i wygodną stai kilkanaście, dalej lasem i wyboistą drogą na kroków więcej tysiąca, aż do karczmy Szejkiszki nazwanej, należącej do JM pana Turniewskiego. Stamtąd borem i lasem, drogą górzystą, miejscami niewygodną, do rzeki nazwanej Kirnejła, wypadającej z jeziora Cesarki, a wpadającej do jeziora Kirnejlis, mostem starym i niebezpiecznym na tejże rzeczce. Dalej borami, drogą górzystą i piaszczystą mila mierna, aż do karczmy Kumsza nazwanej, należącej do JM pana Jelenskiego, i tu się kończy granica parafii malackiej, a zaczyna się parafia inturska.

Droga do Pobojska, kościoła parafialnego, od którego dekanat pobojski ma swoje nazwisko, względem kościoła malackiego położonego między zachodem zimowym i letnim, do granicy parafii widzieniskiej ta sama co i do Widzieniszek, jako się wyżej opisało.

Ponieważ parafia malacka w cirkum ferencyi [granicy] swojej częścią jest położona w województwie wileńskim, częścią w powiecie wilkom[irskim]

k. 266

¹¹⁴ staj = 1/8 mili

[36] w powiecie wiłkom[irskim], jako się wyżej namieniło, w opisanu dworów i wiosek leżących jak w województwie wileń[skim], tak w powiecie wiłkom[irskim], należących do parafii malackiej. Tu się wyraża początek rzeki granicznej, kędy ciągnie i gdzie się kończy rzeka, rozgraniczająca województwo wileń[skie] i powiat wiłkom[irski], bierze swój początek z jeziora Cesarki, należącego do dworu malac[kiego] i nazywa się ta rzeka Cesarka. Idzie przez jezioro nazywające się Warykas i wpada do jeziora Postawis, leżącego pod tym miasteczkiem Malaty, dalej idąc mimo sam dwór malacki, wypada pod młyn i tartak dworny, stamtąd idzie pomiędzy wioski, do dworu malackiego należące, nazwane Kiele i Łele, ciągnie się ku Widzieniszkom, łąkami i błotami, do różnych poseszorów należących, stamtąd idzie i wpada do stawu Białego Dworu, należącego do JM księży Miszjonarów wileń[skich], stamtąd idzie mimo różne wioski i dwory, różnych JM panów, krętym spadem, wpada o milę od Wiłkomierza do rzeki zwanej Święta rzeka, i tam się takowa rzeka graniczna zakończyła.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej stwierdzam

Ks. Antoni Januszkiewicz¹¹⁵

Pleban malacki

Rysunek 3. Kościół w Malatach p.w. św. Piotra i Pawła (stan obecny). Kultūros paminklų enciklopedija Rytų Lietuva (dalej: KPE), t. 1, Vilnius 1996, s.198.

Rysunek 4. Obraz z kościoła w Malatach. KPE, t. 1, s.199

Rysunek 5. Obraz z kościoła w Malatach KPE, t. 1, s.199.

¹¹³ Wojewodziański wileński. W chwili dokonywania opisu parafii miał 42 lata. Plebanem został w 1768 r. Odbywał seminarium w Wilnie. Wyświęcony tamże w 1765 r. przez sufragana wileńskiego T. I. Zienkowicza.

1 mo.

Kościół parafialny we wsi Bolnikach¹¹⁶, położony w powiecie wiłkomierskim, dekanacie pobojskim, wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże powiecie, według porządku alfabety ułożone, jako tu po sobie idą:

Antołowsze¹¹⁷ starostwa bolnickiego JM pana Zyberka, na zachodzie letnim względem kościoła bolnickiego, latem pół mili miernej, zimą jeziorem ćwierć mili wielkiej.

Antomaki tegoż starostwa bolnickiego, pod wschodem zimowym, pół mili wielkiej od kościoła.

Antopłasztoka¹¹⁸ JM pana Butlera, pod zachodem letnim, pół mili wielkiej od kościoła.

Antopłasztoka JM pana Chilickiego, pod samym zachodem letnim, pół mili wielkiej od kościoła.

Anforyszki JM pana Zyberka osada Moskalów, między wschodem zimowym i południem pół mili wielkiej.

Aklusze JM pana Zyberka osada Moskalów, pod wschodem letnim pół mili wielkiej.

Azusienie starostwa bolnickiego, pod wschodem zimowym pół mili wielkiej.

Bolniki dwór starostwa bolnickiego, pod południem, od kościoła 500 kroków, a jeziorem 250.

Bolniki ziemskie JM pana Sokołowskiego, pod północą mila 1 mierna.

Bolniki JM pana Pietkiewicza, w tymże położeniu i odległości.

Bolniki alias Marcjanów JM pana Zawadzkiego, w tymże położeniu 3 ćwierci mili wielkiej.

Bałundzie¹¹⁹ starostwa bolnickiego, pod zachodem zimowym ćwierć mili wielkiej.

[38] Borkiszki JM pana Butlera, pod zachodem letnim, nowa osada, mila 1.

¹¹⁶ Kościół parafialny p.w. św. Stanisława. Ufundowany przez króla polskiego Zygmunta Jagiellończyka, a w 1773 r. przez Jana Zyberga, starostę bolnickiego, na nowo postawiony. Tamże, k. 62.; BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Miasteczku Bolnikach...1849, F.4, rkp. 2565, k. 1-2.; SGKP, t. 1, s. 302.

¹¹⁷ Wieś w pow. wiłkomierskim, o 22 w. od Wiłkomierza, SGKP, t. 15, cz. 1, s. 36.

¹¹⁸ Antopłasztoka lub Antopłaszkok. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 42.

¹¹⁹ Wieś, powiat wiłkomierski, gm. Żmujdki, 22 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 78.

Czereszki¹²⁰ alias Niewiery tegoż starostwa, pod wschodem letnim ćwierć mili wielkiej.

Dapluniszk JM pana Sokołowskiego, pod północą pół mili wielkiej.

Dunaburg zaścianek JM pana Zawadzkiego, pod zachodem letnim pół mili małej.

Dragowdzie księstwa bierzńskiego, JM pana Kopanskiego, pod zachodem letnim pół mili, a jeziorem pół mili małej.

Gielajok starostwa bolnickiego, pod wschodem letnim pół mili wielkiej, a jeziorem pół mili małej.

Hermaniszki dwór księstwa birzańskiego, między zachodem letnim i północą pół mili wielkiej.

Janówek JM pana Sokołowskiego, pod północą mila 1.

Jadpurwie starostwa bolnickiego, między północą i wschodem letnim pół mili miernej.

Kuraliszki osada Bohomołów, starostwa bolnickiego, na zachodzie letnim ćwierć mili wielkiej.

Kozaliszki JM panny Zaleskiej, pod południem 3 ćwierć mili.

Kotebrydy JM pana Zawadzkiego, pod północą pół mili wielkiej.

Kozaliszki tejże, wieś JM panny Zaleskiej, w tymże położeniu pół mili wielkiej.

Kibildzie¹²¹ JM pana Zawadzkiego, między zachodem letnim i północą ćwierć mili.

Kildysze alias Gipopeny starostwa bolnickiego, między południem i zachodem zimowym pół mili.

Łabele¹²² JM pana Sokołowskiego, nowa osada Rusaków i Moskalów, pod północą mila 1.

Łomiany alias Andrzejowszczyzna JM pana Erdmana, na północ ćwierć mili.

Łankiele JM panny Zaleskiej, na zachodzie zimowym pół mili wielkiej.

Martyniance¹²³ starostwa bolnickiego, pod zachodem zimowym pół mili miernej, zimą pół mili małej.

k. 339

¹²⁰ Wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Żmujdki (12 w.). Tamże, t. 15, cz. 1, s. 78.

¹²¹ Zapewne Kibaldzie, w spisie z r. 1892 Kibiłdzie, wieś w pow. wiłkomirskim, gmina żmujdecka. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 70.

¹²² Wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Owanta (9 w.). Tamże, t. 15, cz. 2, s. 252.

¹²³ Wieś, pow. wiłkomierski, gmina Żmujdki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 304.

- [39] Ogince JM pana Wołodki, pod południem mila mierna.
Petumeny starostwa bolnickiego, między południem i zachodem zimowym pół mili.
Peszkucie JM pana Szarskiego od księstwa birzańskiego, pod północą pół mili wielkiej.
Petrykiszki starostwa bolnickiego, między wschodem zimowym i południem pół mili.
Płasztocka¹²⁴ dwór i wieś JM pana Butlera, pod zachodem letnim pół mili wielkiej.
Perkale¹²⁵ folwark i wieś JM pana Tyzenhauza po eksjezuitach, między północą i wschodem letnim pół mili wielkiej.
Pawinksznie zaścianek do tegoż należący, w tymże położeniu 3 ćwierci mili.
Pobołdona [Pobołdonie]¹²⁶ JM pana Sokołowskiego, pod północą 3 ćwierci mili.
Prudniki starostwa bolnickiego, pod wschodem letnim ćwierć mili.
Prudele JM pana Pietkiewicza, pod samą północą mila wielka.
Prudele JM pana Zawadzkiego, w tymże położeniu mila mierna.
Pisneła zaścianek należący do Hermaniszek księstwa, między górami wielkimi, leży między zachodem letnim i północą pół mili.
Podgaie JM pana Butlera, na zachód pół mili małej.
Podgaie tego JM pana Butlera, w tymże położeniu pół mili wielkiej.
Rutańce starostwa bolnickiego, między północą i wschodem letnim 3 ćwierci mili.
Rutyszki tegoż starostwa i JM pana Węcewicza, pod południem mila mierna.
Sadowczyzna JM pana Erdmana, pod północą pół mili małej, na górze wielkiej.
Sanobie starostwa bolnickiego, pod samym wschodem letnim 3 ćwierci mili.
Szczury osada Moskalów, tegoż starostwa bolnickiego, pod wschodem zimowym pół mili wielkiej.
- [40] Wanagie¹²⁷ JM księcia Radziwiłły, JM pana Kopanskiego, na zachodzie letnim pół mili wielkiej, a zimą pół mili miernej.
Wanaginie¹²⁸ zaścianek do starostwa bolnickiego, na wschodzie letnim pół mili.

¹²⁴ Dwór w pow. wiłkomierskim, parafia bolnicka, własność Butlerów. Tamże, t. 8, s. 276.

¹²⁵ Folwark dóbr Nidoki. Tamże, t. 8, s. 10.

¹²⁶ Pobołdonie, folwark i zaścianek w pow. wiłkomierskim, gm. Owanta. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 464.

¹²⁷ Może Wangi, wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Żmujdki, o 21 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 12, s. 943.

¹²⁸ Wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Żmujdki, o 29 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 12, s. 934.

Wederowszczyzna JM panny Zaleskiej, między południem i zachodem zimowym na 3 ćwierci mili.

Wirboły¹²⁹ tejże JM panny Zaleskiej, w tymże położeniu i odległości.

Wingryszki JM pana Pietkiewicza, na północ mila wielka.

Wercymie starostwa bolnickiego, osada Moskalów, na południe pół mili.

Wilkiszki JM pana Butlera, nowa osada Moskalów, na zachodzie letnim 3 ćwierci mili.

2 do.

Od tego kościoła parafialnego, kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

Kurkle kościół parafialny w powiecie wiłkomierskim i w dekanacie pobojskim, w dobrach JM pana Platera, między zachodem letnim i północą, przy rzece nazwanej Wirynta, mająca swój początek z jezior owanckich, mili półtorej wielkiej.

Owanta kościół parafialny w tymże powiecie, a dekanacie pobojskim, w dobrach JO księcia Radziwiłły, na wschód, przy tejże rzece Wiryncie, letni, półtorej mili wielkiej [ss].

Widziniszki kościół parafialny JM księży Kanoników Regularnych BB:MM: de Penitentiae, w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim, leży na wschodzie letnim, przy rzece nazwanej Cesarka, mającej swój początek z jezior malackich, a wpadającej do rzeki Świętej pod Widziniszkami, półtorej mili.

Nidoki kościół parafialny, z którego w okolicy widzieć można kościołów 12, w dobrach JM pana Micewicza, leży w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim, na zachodzie zimowym półtorej mili.

k. 340

[41] półtorej mili.

Żmujdki kościół parafialny w dobrach po eksjezuitach, JM pana Tyzenhauza, w powiecie wiłkomier[skim], w dekanacie pobojskim, przy jeziorze do starostwa bolnickiego należącym, na zachodzie letnim mila mierna.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła bolnickiego są:

Wiłkomierz miasto sądowe powiatu wiłkomierskiego, przy rzece nazwanej Święta, leży na zachodzie letnim mile 3 mierne.

Onikszty miasto targowe w tymże powiecie wiłkomierskim i przy tejże Świętej rzece, leży na północ mile 4 odległe.

Malaty miasto targowe w dobrach JO księcia Pasterza, na wschodzie letnim mile 3 mierne.

4 to.

Droga z Bolnik do Wiłkomierza górzysta, piaszczysta, ciasna, a czasem i trudna dla niepewnego przebycia rzek Szeszolki, Cesarki i Świętej.

Droga z Bolnik do Onikszty górzysta, kamienista, kręta, ciasna, błotnista i piaszczysta.

Droga z Bolnik do Malat wygodna i pozpieczna[s] dla równości i suchości.

Z Bolnik do Wiłkomierza letnią drogą jazdy, wespół z przeprawami, godzin 4, zimową zaś za godzin 3 można stanąć.

Z Bolnik do Onikszty letnią drogą można stanąć za godzin 5, zimową za 4.

Z Bolnik do Malat letnią drogą można stanąć za pół trzeciej [2,5] godziny, zimową za 2.

5 to.

Jezioro Hołowsze większe, ćwierć mili wielkiej długości, a szerzynie ćwierć mili małej, leży na zachodzie letnim, od kościoła kroków 300.

- [42] Jezioro Atomaki ćwierć mili wielkiej długości, szerzynie najwięcej sznurów geometrycznych około 5, na którym znajdują się 2 kępiny, odległości od siebie kroków 200. Jedna długości może być prętów¹³⁰ 15, szerokości 10. Druga długości prętów 10, szerokości 5, obrosłe drzewem wielkim, dębowym, osinowym, leży na wschodzie zimowym pół mili.

¹²⁹ Wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Żmujdki, o 20 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 13, s. 565.

¹³⁰ pręt litewski = 4,876 m

Jezioro Perkale dłużyni sznurów 15, szerzyni 6, we śródku onego jest cieśnina na prętów dłużyni 6, szerzyni kroków 9, leży między północą i wschodem letnim, pół mili względem kościoła. Tuż przy nim:

Jezioro Dobis między wielkimi górami, na wschodzie letnim, dłużyni sznurów 5, szerzyni 3.

Jezioro Bołdena między wielkimi górami, dłużyni ćwierć mili malej, szerzyni sznurów 6, leży pod północą pół mili wielkiej.

Jezioro Ofsis między górami wielkimi, dłużyni sznurów 10, szerzyni 5, leży pod północą pół mili malej.

Jezioro Żusis dłużyni kroków 200, szerzyni 150, pod północą pół mili malej.

Jezioro Elspoga dłużyni sznurów 8, szerzyni 4, między zachodem let[nim] i północą ćwierć mili wielkiej.

Jezioro Płasztoka¹³¹ dłuż[yni] ćwierć mili, szerzyni sznurów 3, na zachodzie letnim ćwierć mili odległe.

Jezioro Pirszan dłużyni sznurów 10, szerzyni 4, leży na połudzień, odległe kroków 150.

Jezioro Giela dłużyni ćwierć mili, szerzyni sznurów 6, pod wschodem letnim ćwierć mili.

Jezioro Eżerajtis między bagnem, dłużyni prętów 10, szerzyni 8, na wschodzie letnim pół mili.

Jezioro Żuziela dłużyni prętów 15, szerzyni prętów 13, leży pod północą ćwierć mili odległe.

Jeziora 2 Kierszyś zwane, na północ, szerzyni sznurów 6, dłużyni 10.

Jezioro Neryża długości prętów 6, a szerokości 4, na zachodzie letnim pół mili.

Jezioro Lepis między dworem i wioską Płasztoka, dłużyni sznurów 15, szerzyni 5, na zachodzie letnim, odległe pół mili.

k. 341

- [43] Jeziora 2 małe Antolepis zwane, między bagnami, szerzyni i dłużyni po prętów 10, na wschodzie letnim, odległe 3 ćwierci mili.

¹³¹ Jezioro w południowej części pow. wilkomierskiego, na północ od miasteczka Bolnik i jez. Ałowsze, z którym łączy się za pomocą strugi wodnej. Daje początek rzece tej nazwy, uchodzącej do Cesarki (Sesarki), lewego dopływu rzeki Świętej. SGKP, t. 8, s. 276.

Jezioro Szeszki długości sznurów 8, szerzyny 3, pod północą mila 1.

Jezioro Gejgalis szerzyny sznurów 2, długości 2 ½ , na południu, 3 ćwierci mili odległe.

Bagno znaczniejsze na trakcie wileńskim do Oniksz, na północ, szerzyny ćwierć mili wielkiej, długości pół mili, są i drugie 2 bagna na kilka morgów wynoszące, jedno na wschodzie letnim, drugie na zachodzie zimowym, pół mili odległe.

Błoto Dukarajstis zwane, ciągnie się, na pół mili długości, szerzyny na kilkanaście prętów od wschodu, aż do zachodu zimowego. Są i inne błota zarosłe, nazwisk swoich niemające, na kilkadziesiąt prętów wynoszące, w różnych miejscach.

Staw JM pana Butlera, na ruczaju poczynającym się z błot w lasach Hermaniskich książęcych, na zachodzie letnim pół mili.

Staw JM pana Erdmana na rzece zwanej Perkale, poczynającej się z jeziora perkalskiego, na północ ćwierć mili odległe, wpada do Żuziły, Elopogi [Elspogi], Płasztocki, a stąd do rzeki Płasztocki.

Staw JM pana Pietkiewicza, Prudele zwany, na północ mila wielka.

Stawy 2 dworu bolnickiego na wschodzie letnim w odległości bliskiej między sobą, a względem kościoła jeden kroków 150, drugi dalszy ok. 200.

Sadzawki JM panny Zaleskiej na krynicy 2, na południe 3 ćwierci mili odległe.

Sadzawka w Kozliszkach [Kozaliszkach] JM panny Zaleskiej, w tymże położeniu i odległości.

Sadzawka JM pana Węcewicza, na południu pół mili.

Sadzawka we dworze starostwa bolnickiego, na południe kroków 520 odległe.

Sadzawka we wsi Gielagolach, na górze, pod wschodem letnim pół mili.

[44] Sadzawka w folwarku Perkalskim JM pana Tyzenhauza, między północą i wschodem letn[im] pół mili.

Sadzawka w Antopłasztoce JM pana Butlera, na zachodzie letnim pół mili.

Sadzawka w Hermaniszkach JM pana Kopanskiego, na północ pół mili wielkiej.

Sadzawki 2 w Łomianach JM pana Erdmana, w jednym położeniu, na północ odległości ćwierć mili.

Sadzawka JM pana Sokołowskiego w Pobołdoniu, na północ pół mili.

Sadzawki 2 JM pana Sokołowskiego w Bolnikach ziemskich, na północ, odległe mila 1.

Sadzawki 2 JM pana Pietkiewicza, na północ tejże odległości.

Sadzawka w Marcianowie alias Bolnikach ziemskich JM pana Zawadzkiego, na północ 3 ćwierci mili.

Sadzawka we wsi Rutancach, między północą i wschodem letnim pół mili wielkiej.

Sadzawka w Kildiszach, na zachodzie zimowym pół mili małej.

Sadzawka w Bałundziach, na zachodzie zimowym ćwierć mili.

Sadzawka w Antołowszech, na zachodzie letnim pół mili.

Sadzawka w Czereszkach, na wschodzie letnim ćwierć mili.

6 to.

Lasu w parafii bolnickiej tyle jest, ile otwartego pola, w szczególności i ciągiem jednym najdzie się lasu, poczynszy od wschodu letniego, północą, aż do zachodu letniego. Dłuzyni 5 ćwierci mili, szerzyni ćwierć wielka. Najwięcej drzewa do budowli zdatnego najdzie się brzozy, osiny, jodły zaś dębu, jasiona i klonu daleko mniej. Po wielu miejscach zarosłe chrosty, sosenek długości i szerokości po kilka lub kilkanaście morgów, względem miejsca, albo prętów w sobie mające, które że nie mają w sobie z starożytności nazwisk nadanych, tu się nie mianują.

k. 342

[45]

7 mo.

Młynów w parafii bolnickiej 5:

Młynek dworu bolnickiego na Gieli rzece, pod wschodem letnim, o kroków od kościoła 140.

Młynek JM panny Zaleskiej przy krynicach, na połudzień o 3 ćwierci mili.

Młynek JM pana Butlera przy jeziorze Lepis, na ruczaju poczynającym się z błot lasu Księstwa Li[tewskiego], pół mili na zachodzie letnim.

Młyn JM pana Erdmana na rzeczce małej, z Perkalskiego jeziora i Ofsis wypadającej, od północy ku zachodowi letniemu ćwierć mili.

Młyn JM pana Pietkiewicza w Prudelach, nowy, wystawiony na wodzie, kanałem z jeziora Szerkaj i błot przyległych, sprowadzonej, na północ leżący mila 1 wielka.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne opisem następującym do uwiadomienia podają się:

1 mo.

Droga do Nidok, razem trakt publiczny zimowy i letni wilkomierski, począwszy od kościoła parafialnego bolnickiego, na zachód zimowy, polem otwartym do wsi Bałundziów starostwa bolnickiego, przez ruczaj z błota Dukarajstis o kilkaset kroków wypadający, za którym wraz góra z wąwozem na kilka prętów. Od wsi Bałundziów otwartym polem przez potok brukowany kamieniami, wypadający z krynic po lewej stronie o 30 kroków. Stąd na wieś Kildysze i Azusienie po lewej ręce o kroków kilkadziesiąt, otwartym polem, nieco kamienistym. Stąd przez las mały na morgów kilka, z góry wielkiej otwartym polem do mostu nad rzeką Cesarka. I tu się kończy granica parafii bolnickiej, a zaczyna się województwo wileńskie i parafia nidocka. Widać wieś Maziule, karczma i młyn Mełupie JM pana Micewicza, mila wielka.

[46]

2 do.

Droga do Żmujdek, gdzie jest kościół parafialny graniczący, na zachód letni przez most na rzece Giela, z Pirszana do Hołowsza jeziora wpadającej, o kroków 200 od plebani polem otwartym, drogą krzyżową wandolistą, poza jeziorze Hołowsza, skąd widać wsie o kroków kilkaset: Martyniance po lewej, Antołowsze po prawej stronie, starostwa bolnickiego, krętą na Poużole alias Antopłasztokę karczmę i wioseczkę JM pana Butlera, do wsi Trydell alias Awizele JM pana Dąbrowskiego, ćwierć mili małej otwartym polem, przy rzece Płasztoka, i tu granica parafii bolnickiej, a poczyna się żmujdecka.

3 tio.

Droga do Kurkl, gdzie jest kościół parafialny graniczący, między zachodem letnim i północą, traktem wileńskim oniksztyńskim przez bród niegłęboki zwany Dobinie, o kilkaset kroków od kościoła, przez las na kilkanaście prętów, polem otwartym, gdzie po prawej stronie widać wieś Kruniszki o 400 kroków, dalej polem otwartym, po prawej

stronie o kilkadziesiąt kroków dwór Łomiany JM pana Erdmana. Dalej na dole o 200 kroków karczma i młyn tegoż dworu i tegoż nazwiska. Od młynu wraz w prawo dzieli się trakt wilkomierski na wielką górę, gdzie widać wioseczka dworu łomianskiego, a prosto otwartym polem, drogą zakrzywioną, kamienistą, na górę wielką, na której wąwozu prętów kilka, po lewej ręce Żusis jezioro i zaścianek Pisleń do Hermaniszek należący widać. Dalej polem otwartym i górą, po prawej widać błoto wielkie na kilkaset prętów zarosłe, do księstwa należące. Z góry zjechawszy poczyna się las brzozowy, olchowy, leszczynowy i droga kamienista, wyboista, kręta, górzysta na morgów kilka. Dalej otwartym polem, drogą nierówną, kamienistą, po lewej stronie o 200 kroków widać dwór Pobołdnie. Po prawej nieco w dalszej odległości szlachta na księstwie mieszkająca, a prosto na trakcie wioska Dapluniszki widać zwana i karczma[ss], skąd po prawej stronie o kilkaset kroków widać dwór Marcianów alias Bolniki JM pana Zawadzkiego, naprość zaś, o pół ćwierci mili, widać dwór Bolniki JM pana Sokołowskiego

k. 343

- [47] Sokołowskiego. Dalej w lewo otwartym polem, drogą suchą, nieco kamienistą, na kilkaset kroków Wiesłabele JM pana Sokołowskiego, nowa osada. Dalej zaczyna się droga na kształt Piekieliszek kręta, wyboista, korzenista, bagnista przez las wielki, dębowy, brzozowy, osinowy, na ćwierć mili szeroki, do karczmy JM pana Platera Szaudynie zwanej, i tu granica parafii bolnickiej, a zaczyna się kurkiewska.

4 to.

Droga do Owanty, gdzie jest kościół parafialny graniczący, na wschód letni mimo kościół bolnicki, polem otwartym i drogą suchą, na górę wielką z wąwozem na kilka prętów. Przy tej górze młynek dworu bolnickiego i grobla ze stawem, między wielkimi górami, o 200 kroków od kościoła. Dalej z góry, o kilkadziesiąt kroków po prawej nowa grobla czyli [jeden wyraz] rzeczce Giela, dalej polem otwartym, górzystą, kamienistą i suchą drogą na ćwierć mili, do wsi Czereszki starostwa bolnickiego. Po prawej stronie widać o kilkaset kroków jezioro Giela, za jeziorem na górze wielkiej zaścianek Prudniki, a w końcu tegoż jeziora błoto wielkie na kilkaset prętów długości i szerokości. Ze wsi Ozereszki polem otwartym, drogą suchą, borową, przez las niewielki na prętów

kilkanaście i pasieki przejechawszy, od Wilczej Jamy dawnej zarosłej, dzieli się trakt w prawo do Widziniszek, a w lewo do Malat i Owanty. Dalej także otwartym polem, w nizinie widać wioskę Gielagole po prawej stronie przy końcu jeziora Giela, drogą suchą, borową przez laszek niewielki na kilka prętów. Z pagórka zjeżdżając 2 bagna na kilkanaście kroków w bliskości, z obu stron widzieć się dają i trakt poczyna się prosto, w prawo do Malat otwartym polem w las niewielki, a skielzem w lewo do Owanty otwartym polem, równą i suchą drogą, przez las brzozowy osinowy na kilkanaście prętów szeroki Dalej otwartym polem i suchą drogą, po prawej stronie o kilkadziesiąt kroków zaścianek Pobor¹³² zwany. Stąd brodek nie wielki, nie głęboki lecz na wiosnę do przebycia trudny. Dalej polem otwartym, drogą suchą, kamienistą do wioski Akłusze zwanej, osady Moskalów. W przeciągu tej drogi widać po lewej, o kilkadziesiąt kroków i kilkanaście[ss], las niewielki osinowy, brzozowy, dębowy i nieco klonowy, jodłowy starostwa bolnickiego //

- [48] starostwa bolnickiego, na pół mili szeroki i długi, po części już wytrzebionego. Dalej w prawo polem otwartym, drogą górzystą, kamienistą, po lewej stronie o kilkaset kroków widać zaścianek Senobie i dalej wieś Perkale, i karczma na górze, o ćwierć mili wielkiej przez las niewielki na kilkanaście prętów, polem otwartym i suchą drogą do karczmy Migiszki nazywającej się „JM pana Paszkowskiego, i tu się kończy parafia bolnicka, a poczyna się parafia owancka. Widać stąd o ćwierć mili po prawej na prość różne domy szlacheckie.

5 to.

Droga do Widziniszek, gdzie jest kościół parafialny graniczący, na wschód zimowy, dociągnąwszy przez wieś Czereszki do Wilczej Jamy zarosłej, wieś Gielagole widać po prawej ręce o kilkaset kroków, jak jest opisane sub numero 4 [pod numerem czwartym], w prawo polem otwartym, drogą górzystą, kamienistą, korzenistą na ćwierć mili wielkiej, do wsi Popiszek zwanej, księstwa birzanskiego, do Giertuciszek, i tu się kończy parafia bolnicka, a zaczyna się widziniska; i las wielki sosnowy, i jodłowy, brzozowy nieco, na pół mili szerokości .

6 to.

¹³² Może Pobory, wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Owanta. Tamże, t.15, cz.2, s.464.

Droga do Pobojska, od którego dekanat ma swe imię, odległego od kościoła bolnickiego na 3 mile wielkie, poczyną się od kościoła bolnickiego na zachód zimowy, z wyrażeniem miejsc i położenia, jak jest sub numero 1 [pod numerem pierwszym] opisano, do rzeki Cesarki, gdzie granica p[arafii] bolnickiej i powiatu wilkomierskiego z województwem wileńskim. Stąd most przejechawszy, groble sypane, między kryniami i łąką wielką na prętów kilkanaście dłużyń. Stąd o kroków kilkadziesiąt kręto pod górą, karczma Mełupia, po lewej stronie o kroków kilkadziesiąt młyn Mełupie JM pana Micewicza, na krynicy mającej początek z bliskich gór. Dalej na górę wielką, otwartym polem, wieś Mieniki JM pana Morykoniego, dalej polem otwartym, równą drogą, z obu stron widać lasy, przez las mały, brzozowy, leszczynowy, osinowy, gęsty na ćwierć mili, droga uprzykrzona, kręta, mokra, wyboista. Stąd polem otwartym na dwór Skoczuny JM pana Micewicza, groblą sypaną na 19 prętów, do mostu nad rzeczką Szeszołą, dalej na górę kamienistą, z wąwozem na prętów kilka, przez las brzozowy, osinowy na morgów 3, po prawej stronie widać domy. Dalej polem

k. 344

[49] polem otwartym, drogą dobrą, suchą, o pół ćwierć mili widać Nidoki kościół i plebania, gdzie się kończy z Bolnik, a zaczyna się z Nidok droga do Pobojska.

W bolnickiej parafii nie znajdują się maszyny wodne i wietrzne osobliwsze.

Co do starożytności: jest szaniec wysokości kroków 40, szerokości kroków 30, zarosły wielkim drzewem dębowym i brzozowym, usypany na wielkiej górze nad Bołdeną jeziorem na północ leżącym, wysokości kroków do jeziora 60, skąd w onczas Szwedzi obronę mieli przeciw Moskwie. Tę górę od jeziora las wielki dębowy, brzozowy, zasłania, od południa zaś i zachodu zimowego letniego, pole otwarte z wzgórzami.

Parafia bolnicka nie ma w sobie granic wojewódzkich (prócz rzeki Cesarki z województwem wileńskim graniczącej) ani powiatowych ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie wilkomirskim, jako wyżej o tym jest wzmiankowane.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej stwierdzam.

Ks. Tomasz Potujan

Pleban bolnicki.

1 mo.

Kościół parafialny dubiński¹³³ w księstwie dubińskim, w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim. Przy tym kościele nie ma, tylko 4 chatki ze wszystkim opuszczone, w których ubodzy i kontnicy mieszkają i karczma. Wioski zaś i miejsca do tejże parafii należące, są w tymże województwie, według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą.

Adamejcie¹³⁴, chat 4, do ciwuństwa wileńskiego, do dworu giejuńskiego JW panów Tyszkiewiczów, na południe względem kościoła dubińskiego, mila i ćwierć mili średnie.

Bijuciszki¹³⁵ dwór WJ pana Marcina Walentynowicza, na północ mila średnia. [...] ten dwór niegdyś należał ad huius attinentiis ut antea do altaryi kościoła dubińskiego. Od przeszladowania kalwińskiego dostał się bezprawnie w ręce świeckich osób.

Bijuciszki drugie, chata 1, późniejszym funduszem należą do altaryi drugiej, kościoła dubińskiego, w położeniu i odległości pierwszych kilkoro stai bliżej.

¹³³ Pierwszy kościół w Dubinkach ufundował książę Witold. Wspomina o tym kronika kościoła parafialnego w Dubinkach z 1849 r., powołując się na dokument króla Kazimierza Jagiellończyka z 1449 r. (tekst dokumentu podaje Kodeks Dyplomatyczny Katedry i Diecezji Wileńskiej). Wizytacja z 1796 r. jako fundatora świątyni mylnie wymienia króla Kazimierza. Kościół wzniesiono pod wezwaniem św. Jerzego Męczennika (Kronika ... 1849 r. oraz J. Kurczewski, Biskupstwo ...). W 1451 r. Korewa, dziedzic na Giedrojcach uposażył świątynię (za: J. Kurczewski, Biskupstwo..., KDKDW). Według Kroniki ... 1849 r. za panowania Zygmunta II króla polskiego, ks. Mikołaj Radziwiłł został kalwinem i zniszczył drewniany kościół w Dubinkach. Na jego miejscu postawił murowany zbór z domem dla księży kalwińskich. Radziwiłłowie przez długi czas procesowali się o kościół z kapitułą wileńską. Z informacji zawartych w SGKP wynika, że proces toczył się od 1642 roku. Opis kościołów po 1661 r., podany przez J. Kurczewskiego (Litwa i Ruś, 1912, t.3, z.3, s.209), pozwala przypuszczać, że w bezpośrodkowym czasie po najściu szwedzkim kościół w Dubinkach nie istniał albo był zniszczony. „ Miejsce kościelne odebrano kalwinom po najściu. Tymczasowa szopa, zbudowana przez kan. Wojciecha Bejnarta”.; W 1678 roku ks. Ludwika Radziwiłłowa wniosła nowy, drewniany kościół (SGKP); w późniejszych czasach świątynia była wielokrotnie przebudowywana, a po pożarze w 1958 r. odbudowana (G. Rąkowski, Ilustrowany przewodnik ...). Więcej w: CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 17., BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Dubinkach...1849, F.4, rkp. 2650, k. 1-8., SGKP, t. 2, s. 191., J. Kurczewski, Biskupstwo wileńskie, Wilno 1912, s. 187., Stan kościołów w diecezji wileńskiej po najściu nieprzyjacielskim 1655-1661 r. podany przez X. Prał. J. Kurczewskiego, (w:) Litwa i Ruś, 1912, t. 3, z. 3, s. 209., J. Fijałek, W. Semkowicz, Kodeks Dyplomatyczny Katedry i Diecezji Wileńskiej (KDKDW), t. 1, z. 1 – 3, Kraków 1948. s.139-140, 216, 234.

¹³⁴ Wieś włościańska, pow. wileński, gm. Podbrzeź. SGKP, t. 15, cz.1, s. 8.

¹³⁵ Dobra i wieś w po.w. wileńskim. Niegdyś własność ks. Mikołaja Giedrojcia; była tu filia parafii katolickiej Dubinki. Tamże, t. 1, s. 225.; o tej filii, zbudowanej przez Józefa Walentynowicza marszałka wileńskiego roku 1791, czytamy w Kronice... 1849 r. i w Wizytacji generalnej...roku 1796. Dzięki Kronice wiemy, że kaplica została wybudowana z drzewa sosnowego oraz jodłowego. Miała także murowaną zakrystię. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 21., BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Dubinkach...1849, F.4, rkp. 2650, k. 1-8.

Biłduny, chat 5 do podkrzyża po ekszezuickie JW pana Tyzenhauza podskar[biego] nadwor[nego] litew[skiego], między południem, a wschodem zimowym mila wielka.

Bołosza¹³⁶ karczma, młyn i folusz siermiężnego sukna, należy do księstwa dubińskiego, między wschodem letnim a południem pół mili małej.

Borkuszki, nowa osada tegoż księstwa, na zachód średni pół ćwierć mili

Bortkieliszki dworek i chat 3, JM pana Pacewicza rotm[istrza] wileń[skiego], między północą i wschodem zimowym 3 ćwierć mili.

Borodziuny, chat 2, JW pana Karpia chorążego upickiego¹³⁷, do dworu Pużan należą, mię[dzy] wschodem a południem mil półtóry.

Burniance¹³⁸, chat 5, do do księstwa dubiń[skiego] JO książąt Radziwiłłów, między północą a wschodem letnim mila mała.

Ciwuniszki [Ciuniszki] wioska¹³⁹, chat 3, albo jak pospolicie nazywają miasteczko księstwa dubiń[skiego], na północ od kościoła, stai koło 20.

Dagiszki zaścianek, chata 1, księstwa dubiń[skiego], pod wschodem zimowym mila średnia.

Daylidyszki¹⁴⁰ chat 4 tegoż księstwa pod wschodem letnim, zimową drogą pół mili małej. Przez jeziora latem mila wielka.

Dalnicy zaścianek, chata 1 WJ pana Karpia chorą[żego], na południe mili półtorej.

Dyrmejty wioska¹⁴¹, chat 4, księstwa dubiń[skiego], na południe 3 ćwierć mili.

Drusie¹⁴², chat 8 i karczma, należy do starostwa meyszagolskiego, między południem i zachodem zimowym mila wielka.

Dubinki dwór¹⁴³ księstwa dubińskiego, między północą i wschodem zimowym pół mi[li] małej.

Dumble zaścianek tegoż księstwa, na południe mila mała.

¹³⁶ Dobra w pow. święciańskim, gm. Kiemieliński. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 194.

¹³⁷ Zapewne Benedykt Karp, starosta płungiański i rotmistrz orszański, został w 1765 r. chorążym upickim. Umarł w 1805 r. A. Boniecki, op. cit, t. 9, Warszawa 1987, s. 280.

¹³⁸ Może Burniace, wieś w pow. wileńskim, gm Janiszki, należała do dóbr Iwaniszki hr. Tyszkiewiczów. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 277.

¹³⁹ Może Ciuniszki, o ok. 1 km na północ od Dubinek. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁴⁰ Dajlidyszki, wieś na wschodnim brzegu jez. Iłga. Tamże.

¹⁴¹ Dyrmejty, wieś włościańska, pow. wileński, o 48 w. od Wilna. SGKP, t. 2, s. 256.; ok. 6 km na pd-zach od Dubinek. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁴² Wieś włościańska, pow. wileński, od Wilna 40 w. SGKP, t. 2, s. 167.

¹⁴³ Dobra Tyszkiewiczów. Tamże, t. 2, s. 191.

Dweylince wioska¹⁴⁴, chat 9, tegoż na południe ku wschodowi trochę, latem mila wielka, zimową drogą pół mili wielkiej.

[51] Eyduliszki zaścianek ciwuństwa wileńskiego, na południe mila średnia.

Gasparunce, chat 2, metropolitańskie, na północ mila średnia.

Giedreytele JW pana Karpia ch[orażego] upic[kiego], na południe ku wschodowi trochę, mil półtóry.

Gockiszki¹⁴⁵ albo jak [1 wyraz] Lipniewiczze, 2 zaścianki szlacheckie. Jeden JM pana Benedykta Mackiewicza, drugi JM pana Rafała Bujewicza, na wschód średni latem mila średnia, zimową drogą pół mili.

Gorszwiszki, chat 2, JM pana Życkiego na południe mila średnia.

Gaukieliszki zaścianków 3 polesie, jeden od drugiego niedaleko, do starostwa meyszagolskiego, na południe ku zachodowi mila wielka.

Gawejki¹⁴⁶ folwarek i wioska, chat 4, nad jeziorem tegoż nazwiska, księstwa dubiń[skiego], między południem i zachodem zimowym mila średnia.

Greciekalnie nowa osada JW pana Michała Omulskiego rotm[istrza] wileń[skiego] na zachód zimowy pół mili średnie.

Groyciuniszki, chat 2, księstwa dubiń[skiego], na południe 3 ćwierć mili.

Gudeyki¹⁴⁷, chata 1, księstwa dubińskiego i wioska, chat 5 i karczemka JW pana Walentynowicza rot[mistrza] wilkomir[skiego], między zachodem a północą pół mili.

Irkiciszki zaścianek, chata 1, księstwa dubiń[skiego], na północ mila wielka.

Jankuniszki zaścianek¹⁴⁸, chat 2, jedna księstwa dubiń[skiego], druga po ekszezuicka do Podkrzyża, JW pana Tyzenhauza podskar[biego], na wschód zimowy, ku południowi trochę, mila średnia.

Jasiuliszki folwarek [...] na zachód letni JW pana Giecewicza rotmistrza, mila mała.

Jodziszki, nowa osada JW pana Karpia ch[orażego] up[ickiego] na południe mila średnia.

Jurkiszki zaścianek¹⁴⁹, chata 1, księstwa dubiń[skiego], między północą i zachodem

¹⁴⁴ Dwojlińce, wieś o ok. 6 km na pd-wsch od Dubinek. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁴⁵ Goćkiszki, wieś włościańska o 52 w. od Wilna. SGKP, t. 2, s. 642.

¹⁴⁶ Folwark szlachecki nad jeziorem Gawejki w pow. wileńskim oraz wieś włościańska nad jeziorem Gawejki. Tamże, t. 2, s. 501.

¹⁴⁷ Gudejki, wieś szlachecka w pow. wileńskim, o 50 w. od Wilna lub wieś włościańska w pow. wileńskim o 49 w. od Wilna. Tamże, t. 2, s. 903.

¹⁴⁸ Zaścianek szlachecki w pow. wileńskim, o 53 w. od Wilna lub zaścianek szlachecki w pow. wileńskim, o 42 w. od Wilna. Tamże, t. 3, s. 412.

¹⁴⁹ Zaścianek szlachecki nad jeziorem Dubinki, pow. wileński, 53 w. od Wilna. Tamże, t. 3, s. 633.

ćwierć mili.

Iwaniszki¹⁵⁰ chat 2, JW pana Giecewicza r[otmistrza] wileń[skiego]¹⁵¹, między północą i wschodem letnim, mila wielka.

Kalniszki¹⁵², chat 3, JM księży Missyonarzow wileńskich ex Monte Salvatoriis [z Góry Zbawiciela], na południe ku zachodowi trochę, mila i ćwierć.

Kierule¹⁵³, chat 4, księstwa dubiń[skiego], na wschód letni, ku południowi trochę, zimową drogą pół mili średnie przez jezioro Żwernie, a latem mila.

Kirpie, chat 2, JW pana Karpia ch[orażego] up[ickiego], na południe ku wschodowi trochę, 3 ćwierć mili.

Kieydenele¹⁵⁴, chat 8 tegoż, między wschodem średnim a południem, mila.

Korneliszki dworek i chata 1, JM pana Życkiego, na południe ku wschodowi nieco, mila mała.

Kreywie, chat 2, na wschód zimowy ku południowi trochę, księstwa dubiń[skiego], mila średnia.

Kreywiszki¹⁵⁵, chat 8, JW pana Walentynowicza , niegdyś do altaryi dubińskiego kościoła, ut supra distus de [jak wyżej powiedziano] Bijuciszki, na północ mila wielka.

Kropi karczmy 2, JW pana Giecewicza, na wschód letni ku północy trochę, mila mała.

Krupeliszki, chat 2, księstwa dubiń[skiego], na południe ku wschodowi trochę, latem 3 ćwierci mili, zimową drogą pół mili małej.

[52] **k. 363**

Kuryszki¹⁵⁶, chat 2, na północ księstwa dubiń[skiego], ćwierć mili.

Kuże, chat 3, dwie JW pana Komara sędziego wilkomiers[kiego]¹⁵⁷, a jedno do Szlagieryszek JW panów Kościalkowskich, na zachód letni, ku zimowemu trochę, mila średnia.

¹⁵⁰ Folwark szlachecki w pow. wileńskim, o 48 w. od Wilna. Tamże, t. 3, s. 113.

¹⁵¹ Zapewne Antoni Giecewicz, właściciel Żejm, rotmistrz i sędzia kapturowy wileński (1764 r.).

A.Boniecki, op. cit., t. 6, Warszawa 1903, s. 36.

¹⁵² Zapewne wieś rządowa w pow. wileńskim, o 36 w. od Wilna. SGKP, t. 3, s. 708.

¹⁵³ Wieś w pow. wileńskim, o 49 w. od Wilna. Tamże, t. 4, s. 49.; wieś na wscgodnim brzegu jez. Żwerna. MTP (Omiany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁵⁴ Kajdanele. Tamże.

¹⁵⁵ Krejwiszki. SGKP, t. 4, s. 661.; o 8 km na północ od Dubinek. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁵⁶ Zaścianek szlachecki nad jeziorem Eroną, pow. wileński, o 51 w. od Wilna. SGKP, t. 4, s. 943.

Lewony, chat 2, ciwuństwa wileń[skiego], na południe mila wielka.

Ligołówek [Ligołówek] zaścianek, chata 1, księstwa dubiń[skiego], na południe ku wschodowi nieco 3 ćwierci mili.

Łabaciszki¹⁵⁸, chat 6, księstwa dubiń[skiego], na zachód, średni ćwierć mili.

Ławnikance¹⁵⁹ albo Zatylce tegoż księstwa, między południem a zachodem zimowym staj koło 30.

Łuksztyni zaścianek JM pana Życkiego, na południe ku wschodowi mila średnia.

Malinowszczyzna JM pana Stankiewicza, zaścianek, chata 1, na północ 3 ćwierci mili.

Markieliszki zaścianek, chata 1, ciwuństwa wileń[skiego], między zachodem letnim a północą 3 ćwierć mili.

Materowszczyzna zaścianek, chata 1, JW pana Komara, na zachód średni mila średnia.

Michaliszki, chat 3, księstwa dubiń[skiego], na północ pół mili małej.

Mieżance¹⁶⁰, chat 5, tegoż księstwa, na zachód letni pół mili małej.

Migdaliszki¹⁶¹ JM pana Stanisława Biesiekirskiego, na północ ku wschodowi trochę, mila średnia.

Muraliszki¹⁶², chat 8, księstwa dubin[skiego], na północ pół mili małej.

Naszyszki¹⁶³ folwark księstwa dubin[skiego], na wschód średni zimową drogą pół mili przez jezioro Żwernia, latem mila wielka.

Naszyszki drugie albo Dezubary tegoż księstwa, między wschodem i południem 3 ćwierci mili. Zaścianek chat 2.

Naszuny¹⁶⁴, chat 3, tegoż księstwa, w tymże położeniu, mila mała.

Nowosady, chata niedawno wybudowana w Lesie Ołkunskim, JW pana Towianskiego, na wschód letni mila wielka.

Okmiana, chat 2, JM księży Missyonarzów, na południe mil półtóry.

¹⁵⁷ Zapewne Ignacy Komar, podczaszy 1767 r., a sędzia ziemski wilkomierski (1774 r.). A.Boniecki, op. cit., t. 10, Warszawa 1987, s. 359.

¹⁵⁸ Wieś w pow. wileńskim, o 50 w. od Wilna. SGKP, t. 5, s. 557.

¹⁵⁹ Ławnikańce, wieś nad jeziorem Dubinki, pow. wileński, o 50 w. od Wilna. Tamże, t. 5, s. 613.

¹⁶⁰ Mieżańce, wieś w pow. wileńskim, gm. Mejszagoła. Tamże, t. 6, s. 363.; ok. 4,5 km na zachód od Dubinek. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁶¹ Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Małaty, okręg wiejski Bijuciszki. SGKP, t. 6, s. 389.

¹⁶² Moraliszki. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁶³ Folwark szlachecki nad jeziorem Żwernie, pow. wileński, gm. Giedrojcie, o 51 w. od Wilna. SGKP, t. 6, s. 930.

¹⁶⁴ Zapewne wieś w pow. wileńskim, gm. Giedrojcie. Tamże, t. 6, s. 930.

Okmiana druga zaścianek, chata 1, ciwuństwa wilen[skiego], na południe ku wschodowi mila i ćwierć mili.

Ołka, chata 1, nad przewozem przez jezioro Dubinki, księstwa dubin[skiego], między wschodem a południem pół mili wielkiej.

Ołkuniszki¹⁶⁵ zaścianek, chata 1, JW pana Towianskiego, na wschód letni mila wielka.

Omulszczyzna JW pana Michała Omulskiego rot[mistrza] wileń[skiego], dworek, na zachód średni 3 ćwierć mili.

Pilkiszki albo Sadowszczyzna zaścianek, chata 1, księstwa dubiń[skiego], na zachód letni, ku północy trochę, 3 ćwierć mili.

Pitweliszki 2 zaścianki, jeden od drugiego koło 4 staj, tegoż księstwa dubiń[skiego], na północ ćwierć mili małej.

Piwonince, chat 7, księstwa dubiń[skiego], między południem a zachodem letnim mila średnia.

Płaciszki zaścianek, chata 1, JW pana Kościałkowskiego, w położeniu i odległości jako Kuże.

Podbołosze albo Araliszki zaścianek, nad jeziorem Bołosza¹⁶⁶ nazwanym, księstwa dubiń[skiego], na wschód zimowy 3 ćwierci mili.

[53] Pokirnie¹⁶⁷, chat 8, po eksjezuickie, do Podkrzyża, na wschód zimowy mila i ćwierć mili.

Poużole, chat 5, do starostwa inturskiego, na wschód letni ku północy trochę, mila średnia.

Poworpie, chat 3, księży Missonarow, na południe mil półtóry.

Puzyryszki zaścianek¹⁶⁸, ciwuństwa wileń[skiego], na południe mila mała.

Rakszany¹⁶⁹ na południe ku wschodowi, chat 7, JW pana Karpia ch[orażego] up[ickiego], mila i ćwierć mili.

Raubiszki¹⁷⁰, chat 3, JW pana Giecewicza, w położeniu i odległości Kropini.

Reginiszki zaścianek, chata 1, ciwuń[stwa] wileń[skiego], na południe mila i ćwierć mili wielkiej.

¹⁶⁵ Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Janiszki, o 49 w. od Wilna. Tamże, t. 7, s. 521.

¹⁶⁶ Jezioro w pow. wileńskim. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 194.

¹⁶⁷ Pokirnia albo Pokirnie, wieś w pow. wileńskim, gm. Niemenczyn, okręg wiejski Podkrzyż, o 40 w. od Wilna; dobra Podkrzyż hr. Tyszkiewiczów. Tamże, t. 8, s. 539.

¹⁶⁸ Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Podbrzeź, okręg wiejski Adamejcie. Tamże, t. 9, s. 326.

¹⁶⁹ Wieś szlachecka w pow. wileńskim, o 40 w. od Wilna. Tamże, t. 9, s. 519.

¹⁷⁰ Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Janiszki, okręg wiejski i dobra skarbowe Gockiszki. Tamże, t. 9, s. 546.

Reklaniszki zaścianek¹⁷¹, chata 1, księstwa dubiń[skiego], w położeniu Pouzola mila wielka.

Rektaliszki albo Czymbry, chat 2, tegoż księstwa, na północ 3 ćwierci mili.

Reyteliszki zaścianek, chata 1, ciwuń[stwa] wileń[skiego], w położeniu i odległości Eyduliszek, stai kilkoro ku wschodowi.

Reyszaliszki¹⁷², chat 2, księży Missyonarzow, na południe mil półtóry mała.

Rogowka karczemka ciwuń[stwa] wileń[skiego], na południe mila mała.

Romance, chat 3, do Szlagieryszek JW pana Kościałkowskiego, między zachodem a północą mila mała.

Sagdaniszki zaścianek, chata 1, JM pana Pacewicza, na północ, ku wschodowi trochę, 3 ćwierci mili.

Saroliszki¹⁷³ zaścianek, chata 1, księstwa dubińskiego, między zachodem a północą, pół mili małej.

Sawidance¹⁷⁴, chat 8, JW pana Giecewicza, na wschód letni mila mała.

Sidabry¹⁷⁵, chat 8, na południe, ku zachodowi trochę, księstwa dubin[skiego], pół mili.

Sieuruiki, chat 3, ciwun[stwa] wileń[skiego], na południe mila wielka.

Skaminiszki zaścianek, chata 1, księstwa dubin[skiego], pod zachodem średnim mila.

Skoreniki, chat 4, JW pana Jeleńskiego sędziego wileń[skiego], na północ, ku zachodowi trochę, mila i ćwierć mili.

Skierdymy zaścianek JW pana Karpia ch[orażego] up[ickiego], na południe, ku wschodowi trochę, mila wielka.

Skinderyszki zaścianek¹⁷⁶, chata 1, po eksjezuitach, do Podkrzyża należy, na południe, jak Skierdymy, mila średnia.

Skrablince¹⁷⁷, chat 2, ciwuń[stwa] wileń[skiego], na północ mila średnia.

¹⁷¹ Reklaniszki albo Raklaniszki, zaścianek w pow. wileńskim, gm. Janiszki, o 49 w. od Wilna; dobra Janiszki hr. Tyszkiewiczów. Tamże, t. 9, s. 602.

¹⁷² Może Rejszaliszki, zaścianek rządowy w pow. wileńskim, o 32 w. od Wilna. Tamże, t. 9, s. 601.

¹⁷³ Saraliszki. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁷⁴ Sawidany albo Sawidwńce, wieś włościańska w pow. wileńskim, gm. Janiszki, okręg wiejski Goćkiszki, o 50 w. od Wilna. SGKP, t. 10, s. 346.

¹⁷⁵ Wieś nad jeziorem Gawejki; dobra hr. Tyszkiewiczów. Tamże, t. 10, s. 479.

¹⁷⁶ Zaścianek szlachecki w pow. wileńskim, o 38 w. od Wilna. Tamże, t. 10, s. 676.

¹⁷⁷ Skrablińce, zaścianek w pow. wileńskim, gm. Małaty, okręg wiejski Bijuciszki. Tamże, t. 10, s. 714.

Smigle¹⁷⁸, chat 6, do Szlagieryszek JW panów Kościałkowskich, na zachód letni mila mała.

Sniegi, chat 3, księstwa dubin[skiego], w położeniu i odległości Krupeliszek, stai kilkoro ku wschodowi od nich.

Sobolance [Sobolańce], chat 4 i karczma, między zachodem a północą, JW pana Jeleńskiego, mila mała.

Stankowszczyzna¹⁷⁹, chat 4 i karczma, księstwa dubin[skiego], na południe, ku wschodowi nieco, 3 ćwierci mili.

Slugliszki, chat 3, JW pana Omulskiego, w położeniu i odległości Omulszczyzny.

Sulpiszki zaścianek , chata 1, księstwa dubin[skiego], między południem a zachodem zimowym, mila i ćwierć mili.

Sulpiszki zaścianek drugi, chata 1, JW pana Karpia ch[orążego] up[ickiego], na południe mil półtóry.

[54] k. 364

Surowszczyzna albo Kluki, chat 4, księstwa dubin[skiego], na północ 3 ćwierci mili.

Sutrance¹⁸⁰, chat 6, JW pana Giecewicza, na wschód letni mila mała.

Szakima¹⁸¹ nowa osada, chata 1, księstwa dubin[skiego], na południe pół ćwierć mili małej.

Szarkiszki zaścianek¹⁸², chata 1, księstwa dubin[skiego], na zachód 3 ćwierci mili.

Szeszalgiszki¹⁸³ zaścianek JM pana Kozieła [Koziełło], na północ 3 ćwierci mili.

Szeszalgiszki zaścianek drugi JW pana Karpia ch[orążego] up[ickiego], między wschodem a południem mil półtóry.

¹⁷⁸ Smiejle. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁷⁹ Wieś nad jez. Szarwina. Tamże.

¹⁸⁰ Sutrańce, wieś włościańska w pow. wileńskim, gm. Janiszki, okręg wiejski Goćkiszki. SGKP, t. 11, s. 611.

¹⁸¹ Zapewne zaścianek nad jeziorem Amersin, pow. wileński, gm. Giedrojczie. Tamże, t. 11, s. 770.

¹⁸² Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Podbrzezie, okręg wiejski Adamejczyski, o 50 w. od Wilna. Tamże, t. 11, s. 797.

¹⁸³ Prawdopodobnie Szeszelgiszki, zaścianek szlachecki w pow. wileńskim, o 38 w. od Wilna. Tamże, t. 11, s. 908.

Szleki zaścianek księstwa dubiń[skiego], chata 1, między wschodem średnim a południem, koło 40 stajów od kościoła.

Szusztaliszki¹⁸⁴ zaścianek, chata 1, na północ, księstwa dubiń[skiego], pół mili.

Szmiłgi, chat 2, JM pana Alexandrowicza, między południem a zachodem zimowym, mila i ćwierć mili.

Szydegiszki, chat 3, JW pana Towiańskiego, na północ ku wschodowi trochę, mila i ćwierć mili.

Szydegie JW pana Jeleńskiego, na północ półtorej mili mało.

Tateyki JW pana Karpia ch[orażego] up[ickiego], na południe mile 2 mało.

Turliszki¹⁸⁵, chat 5, księstwa dubiń[skiego], na wschód średni, ćwierć mili mało.

Trumpokaje¹⁸⁶, chat 2, tegoż księstwa, na wschód średni, ku północy trochę, latem mila wielka, zimową drogą pół mili mało.

Tumonce, chat 4, ciwuń[stwa] wileń[skiego], na południe mila i ćwierć mili.

Wierzbieszki, chat 3, księstwa dubiń[skiego], na zachód letni ku północy trochę, pół mili.

Wilkieliszki zaścianek, chata 1, ciwuń[stwa] wileń[skiego], w położeniu i odległości Eyduliszek, stai kilkoro od nich, ku wschodowi.

Wilniszki dworek i zaścianek, o stai kilka za jeziorem [.....] JM pana Alexandrowicza, w położeniu i odległości Szmiłgów kilkoro stai dalej. [...] ten dworek i z jeziorem cum omnibus huius attinentiis ut antea [...] należał funduszem do kościoła dubińskiego od przeszladowania kalwńskiego, dostał się bezprawnie w ręce świeckich, do dziś dnia tak zostaje.

Wiżyniszki zaścianek, ciwuń[stwa] wileń[skiego], chata 1, na południe, trochę ku zachodowi, mila wielka.

Wołkowszczyzna tegoż zaścianek, na południe mila i ćwierć mili.

Worunce, chat 8, księstwa dubiń[skiego], na północ pół mili średniej.

Woytkuny, chat 3, ciwuń[stwa] wileń[skiego], na południe mila wielka.

Żedowoyne¹⁸⁷, chat 4, księstwa dubiń[skiego] na wschód letni, latem mila i ćwierć mili, zimową drogą mila mała.

¹⁸⁴ Może Szauksztaliszki. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁸⁵ Wieś nad jeziorem Iln (?), pow. wileński, gm. Giedrojczie, okręg wiejski i dobra hr. Tyszkiewiczów Dubinki, o 52 w. od Wilna. SGKP, t. 12, s. 645. W opisie tej parafii, Turliszki leżą nad jeziorem Iłga.

¹⁸⁶ Trumnokaje, w spisie z 1866 r. Trumpokaje, wieś nad jeziorem Żwernie, pow. wileński, gm. Giedrojczie, o 52 w. od Wilna; dobra Naszyszki hr. Tyszkiewiczów. SGKP, t. 12, s. 518.

¹⁸⁷ Zapewne Żydowiejny, o ok. 6 km na pn-wsch od Dubinek. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

Żedowoynie czyli Polepsze zaścianek JO księcia biskupa wileń[skiego], w położeniu i odległości tejże, stai kilkoro bliżej.

Żelktynia karczma i chat 2 trochę bliżej, które chatki, niektóre zowią Wołkowszczyzną, księstwa dubiń[skiego], na południe pół mili małej.

Żeymiszki zaścianki 2, jeden od drugiego o pół ćwierci mili, księstwa dubiń[skiego], na północ jedna chata, pół mili, druga 3 ćwierci mili.

[55] Żylwiszki zaścianek księstwa dubiń[skiego], międ[zy] południem a zachodem zimowym mila wielka.

Żyngi karczma i chat 3 polesie, pojedynczo, niedaleko jedna od drugiej, ciwuń[stwa] wileń[skiego], między wschodem letnim a południem mila i ćwierć mili.

2 do.

Od tego kościoła parafialnego, w okolicy kościoły sąsiedzkie są następujące:

Giedrojcie kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, [co] i dubiński w dobrach JW panów Giedrojciów, na zachód zimowy mil półtóry średnie.

Gliniszki kościół parafialny w tymże województwie, w dekanacie wileń[skim], w dobrach JW pana Jelenskiego podko[morze]go mozyr[skiego], między południem a zachodem zimowym mile 2 wielkie.

Januszki kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie i Dubinki w dobrach po ekszezuickich JW pana Wasilewskiego na [zachód] letni mile 2 wielkie.

Inturki kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w dobrach starostwa inturskiego, między północą i wschodem letnim mile 2 wielkie.

Malaty kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie co i Dubinki JO księcia biskupa wileń[skiego], na północ 3 mile wielkie.

Niemenczyn¹⁸⁸ kościół parafialny w województwie i dekanacie wileń[skim], w dobrach ciwuń[stwa] wileń[skiego], na południe ku wschodowi nieco, mile 4 wielkie.

Podbrzezcie kościół parafialny w województwie i dekanacie wileń[skim], w dobrach JW pana Jeleńskiego, między południem [a] zachodem zimowym mili pół trzeciej [2,5].

Sużany kaplica¹⁸⁹, w której często bywa nabożeństwo dla parafian odległych od kościoła swego niemenczyńskiego, w województwie i dekanacie wileń[skim], w parafii

¹⁸⁸ Miasteczko na prawym brzegu Wilii, przy ujściu rz. Niemenczyn. Kościół katolicki p.w. św. Michała fundowany już w 1387 r. SGKP, t. 7, s. 85-6.

¹⁸⁹ Folwark nad jeziorem tej nazwy, pow. wileński, o 35 w. od Wilna. Była tu kaplica parafii niemenczyńskiej. Własność hr. Jana Tyszkiewicza. Tamże, t. 11, s. 625.

niemenczyńskiej, w dobrach JW. pana Karpia ch[orażego] up[ickiego], między wschodem a południem mili półtóry średniej.

Widzieniszki kościół parafialny w powiecie wiłkomierskim, w dekanacie pobojskim, w dobrach JW panów Giedrojciów, na północ mile 3 wielkie.

3 tio.

Miasta około tego kościoła dubińskiego znaczniejsze są te:

Wilno stolica litewska na samo południe mil 7 wielkich.

Wiłkomierz sądowe miasto przy rzece nazwanej Święta rzeka, leży na zachód letni od strony północnej mil 7 wielkich.

[56] k. 365

4 to.

Droga z Dubinek do Wilna górzysta, miejscami błotnista, wyboista, kręta, korzenista i piaszczysta.

Droga z Dubinek do Wiłkomierza górzysta, błotnista, wyboista, korzenista, kręta, przykra, miejscami mosty i groble bardzo niewygodne.

Z Dubinek do Wilna dobrymi końmi latem jazdy najmniej godzin 10, dla złej drogi i dużych przewozów w Ołce przez jezioro Dubinki i w Niemenczynie przez Wilię¹⁹⁰, zimową zaś drogą dobrymi końmi można za godzin 8 zajechać razem z popasem.

Z Dubinek do Wiłkomierza dobrymi końmi, latem jazdy najmniej godzin 12 dla złej i przykrej drogi, zimową zaś drogą za godzin 8 można zajechać.

5 to.

Jeziora w parafii dubińskiej są następujące:

Aklis jeziorko na 6 stai [1 wyraz] długie, a na 2 szerokie, na zachód letni, należy do księstwa dubiń[skiego], pół mili małej od kościoła.

Berża jezioro szerokie i długie na pół ćwierci mili małej, należy do księstwa dubińskiego, na północ słońca od kościoła ćwierć mili nie ma, leży między zaściankami: Pitweliszki nazywanymi Kuryszkami.

¹⁹⁰ Największy prawy dopływ Niemna. Tamże, t. 13, s. 470-472.

Bołoszarza jeziorko, półtorej szerokości, długości we dwoje, należy do księstwa dubiń[skiego], zaczyna się w [...], kończy się przy karczmi tegoż nazwiska, gdzie jest ściek wody ku zachodowi słońca, na którym jest młyn i folusz siermiężnego sukna, w położeniu i odległości tejże karczmy Bołoszy.

Dełwa jeziorko małe, stai koło 12 dłużyny i szerzyny. Z tego jeziorka woda przecieka ku wschodowi słońca do drugiego jeziorka tegoż nazwiska, które długie jest około stai 15, szerokie około 2, na tym przecieku jest młynek, który natenczas tylko miele, kiedy jest osobliwsze wody przybycie, należy do Szlagieryszek JW panów Kościałkowskich, leży na zachód letni, trochę ku północy, 3 ćwierci mili od kościoła.

Dubinki jezioro długie na 3 mile, szerokie około 6 stai, miejscami mniej lub więcej, zaczyna się na zachód średni za wsią Mieżancami, pół mili od kościoła o stai kilkoro od kościoła. Na tym jeziorze wyspa bardzo piękna ku zachodowi, gdzie niegdyś kościół katolicki był oraz z jurzdyką plebańską, od przeszladowania zaś kalwińskiego dostała Kalwinom, na której zbór kalwiński był wymurowany z rezydencją wspaniałą dla [1 wyraz], przy której wieża wysoka dla więźniów, których i teraz jeszcze są rozwaliny i drzewa niektóre traktowe ale zdziczałe. Do tej wyspy od //

- [57] od kościoła przez wodę jest mostek niewielki, a z tamtej strony daleko większy, te mosty obydwie są wygodne lubo reperacyi [...] niewielkiej potrzebujące. Ciągnie się dalej jezioro mimo kościoła w stronę południową i za ćwierć mili rozłącza się. Jedna strona w prawą kręto ku zachodowi zimowemu więcej ćwierć mili, aż do karczmy Żelktyni. Druga zaś połowa w lewą niebardzo krętą, gdzie wraz niedaleko druga wyspa [1 wyraz] nazywa się ta wyspa niewielka [ale] piękna, tylko że dzikie chrosty na niej rosną. Ciągnie się dalej jezioro między wschód a południe mimo Ołki, Naszyszek czyli Dozubarów, aż do karczmy Żyngow, gdzie pod samą karczmą niby przerwa wąska, gdzie woda przecieka, na której mostek pod samą karczmą, do drugiego niby jeziora ale to jest to samo i tego nazwiska lubo go niektórzy nazywają Żyngami inni Zażyngami. Za tą zaś karczmą ciągnie się jeszcze między parafią niemenczyńską, a janiską około mili małej i tam się kończy, należy do księstwa dubińskiego całe.¹⁹¹

Erzerynis jeziorko małeńkie, na 3 staje długie i szerokie, leży w bagnie tegoż nazwiska po [3 wyrazy] tego bagna jest do stai 10 z górą. Powiadają niektórzy, że to wszystko było jezioro, ale przez [1 wyraz] zarosło, należy do księstwa dubiń[skiego].

¹⁹¹ Kościół został wybudowany na górze przy miasteczku. Otoczony był wodą. Prowadziły do niego dwa mostki. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Dubinkach...1849, F.4, rkp. 2650, k. 1-8.

Goweyki [Gowejki] jezioro między wioską i folwarkiem tegoż nazwiska i wioską Sidabrami, szerokie i długie około 30 staj, położenia i odległości wioski i dworu Gowejek, należy do księstwa dubiń[skiego].

Grasaytys jeziorko staj 8 szerokie, staj 3, tegoż księstwa na północ pół mili średnie od kościoła.

Iłga jezioro¹⁹² długie na ćwierć mili, szerokie około 20 staj, zaczyna się za dworem dubińskim, kończy się pod wsią Turliszkami, leży między dworem dubińskim, a wsią Daylidyszkami, należy do księstwa dubiń[skiego].

Kapinis jeziorko okrągłe, około 3 staj wielkości, niedaleko jeziorka Grasaytis [Grasaytys], należy do Dubinek.

Korneliszki jeziorko maleńkie do 15 staj długie, a trochę węższe, pod samym folwarkiem Korneliszki zwanym, JM pana Życkiego.

Limen jezioro na 30 staj długie, szerokie w pół, na północ nad jeziorkami Grasaytys i Kapinis, od kościoła pół mili, należy do księstwa dubiń[skiego].

Sternowo jezioro we dwoje większe, za Limen, pod samymi Bijuciszkami, należy do JW pana Walentynowicza, wiele ustępy mają.

Soi jeziorko do staj 15 długości, trochę węższe, do którego wód ścieka z Żelwy, a z niego do Akla [Aklis], a z Akla do drugiego jeziorka, także Soi ale//

[58] **k. 366**

mniejsze trochę , w położeniu i odległości jeziorka Aklis , trochę bliżej , należy do księstwa dubiń[skiego].

Szyrwini¹⁹³ jezioro długie pół ćwierci mili mężej, szerokie do 10 staj, należy do Dubinek, leży na południe między Stankowszczyzną, Ligołowkiem i Grejciuniszkami, 3 ćwierci mili od kościoła.

Wieższbal jeziorko około 20 staj długie, na półtora szerokie, należy do plebanii dubińskiej, leży między zachodem a południem pod wsią Łabuciszkami, pół ćwierci mili od kościoła.

[.....] jezioro na 30 staj długie, przez pół szerokie, leży między dworkiem i zaściankiem Wilniszkami JM pana Alexandrowicza. Jezioro należy do księstwa dubiń[skiego], położenie i odległość jak Wilniszek.

¹⁹² Jezioro Iłga pod Turliszkami. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁹³ Może Szyrwany. G. Rąkowski, op. cit., s. 28.

Winingle jezioro długie koło 20 staj, szerokie na 2 staje, między wschodem zimowym a południem latem mila, zimową drogą pół mili, należy do księstwa dubiń[skiego].

Żwernia jezioro¹⁹⁴ wraz przy Ildze, ze strony południowej, długie i szerokie bliżej ćwierć mili małej, leży między Trumpokajami, Naszyszkami, Golkiszkami, Kierulami na wschód średni od kościoła, ćwierć mili wielkiej, należy do starostwa inturskiego.

Żelktynia stawek opuszczony i spuszczone, gdzie niedawno młyn zgorzał, stawek ten dłużyny na staj 3, a więcej niż na staj szerzyny. Woda od niego zbiera się z błota niewielkiego, tuż przy tym stawku, leży na południe pół mili od kościoła, pod karczmą tegoż nazwiska, należy do księstwa dubiń[skiego].

Sadzawka niewielka w Omulsczyźnie JW pana Omulskiego, w której karasie utrzymują się.

Bagien ani błot znacznych w tej parafii nie ma i swych nazwisk nie mają, przeto się tu nie wyrażają. Ścieki zaś wód wyraziły się przy jeziorach swoich, jako to Dełwie i Bołoszy. Innych znacznych nie ma [1 wyraz] wiosennych ruczajów.

6 to.

Cała ta parafia jest górzysta, lecz żadnych gór nobliwszych nie ma, przeto się nie wyrażają, gdyż i nazwisk swych nie mają. [1 wyraz] tych dwóch wysp, które spisane są, na jeziorze Dubinkach, a nadewszystko ta[m], gdzie niegdyś był kościół, którą dopiero niektórzy nazywają zamkiem¹⁹⁵ lubo tam nic podobnego do zamku nie ma, gdyż wkoło jeziora góry daleko wyższe od tej wyspy.

Lasu w tej parafii więcej niż otwartego pola, ale te lasy nie są wielkie, a najwięcej chrośniaków. Drzewa do budowli zgodnego nie ma [1 wyraz] jodły koło Bijuciszek w lesie JM pana Walentynowicza, lubo nie po całej parafii wiele znajduje dębiny, jednak ani towaru handlowego, ani do budowli nie jest [.....] chyba bardzo rzadko, najwięcej białej olchy, brzeziny, osiny, szczupłej.

¹⁹⁴ Żwernie, Żwernis, jezioro w pow. wileńskim, gm. Giedrojcie. SGKP, t. 14, s. 873. jez. Żwerna, ok. 3 km na wschód od Dubinek. MTP (Omiany) 1: 100 000, WIG 1932.

¹⁹⁵ Istotnie, na półwyspie jez. Dubińskiego był zamek Radziwiłłów. Drewniany zamek istniał prawdopodobnie już w wieku XIV. W latach 1334, 1373 i 1375 Litwini toczyli tu walki z Kawalerami Mieczowymi. Później Witold wznosił tu zamek. W XVI w. murowaną warownię wybudowali na wyspie Radziwiłłowie. Została ona zniszczona podczas wojny północnej. Do dzisiaj zachowały się fragmenty wałów oraz fundamentów i zawalonych piwnic dawnego zamku. Więcej: G. Rąkowski, op. cit., s. 58-60.; Legenda mówi, że w zamku przez czas jakiś mieszkała Barbara Radziwiłłówna. Było to po potajnym jej ślubie z Zygmuntem Augustem. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Dubinkach...1849, F.4, rkp. 2650, k.1-8.

[59] Bór zaczyna się o ćwierć mili od kościoła, ale bardzo rzadki. Drzewa w nim poblisko do budowli nie ma, aż więcej niż za milę, gdzie już można dobrego drzewa dostać, a dalej i towarne znajduje się. Ten bór jest do kilku mil długi. Całego opisać doskonale nie mogę, gdyż tylko kawałek onego w mojej parafii leży, na wschód zimowy od kościoła, należy do księstwa dubin[skiego].

7 mo.

Młyn i folusz siermiężnego sukna w Bołoszy, jak się wyżej namieniło, na przecieku wody z jeziora tegoż nazwiska do Dubinek; drugi młynek nad jeziorkiem Dełwa, na przecieku wody, ale tylko natenczas miele, kiedy osobliwsze wód przybycie. Innemi zaś czasami spokojnie stoi. Pierwszy młyn i folusz należy do księstwa dubiń[skiego], drugi do Szlagieryszek JW panów Kościalkowskich. Innych zaś machin wodnych, żadnych nie ma.

8 vo.

Drogi tak do poblizszych sąsiedzkich kościołów parafialnych, jako też i miast publicznych w tej parafii, podług miary mil tak się opisują:

1 mo.

Droga do Giedrojc, gdzie jest kościół parafialny oraz i Wiłkomierza miasta sądowego, od kościoła zacząwszy w lewą, na dół spuszczać się niewygodnie, mimo [.....] kilkadziesiąt kroków od kościoła, za którym wraz spuszczać się ku jeziorowi Dubinki wąwóz przykry. Potym wraz chatka przy drodze nad samym jeziorem po prawej ręce i mostek do pomienionej wyspy, gdzie niegdyś kościół był, przez który wygodnie wjechawszy, brzegiem tej wyspy, miejscami wyboje i wąwozy. I tak ujechawszy stai koło 8, zostawiając wyspę po prawej stronie zaraz drugi most około 2 staje, wygodny, który przejechawszy w prawą, ku zachodowi, pod górę niebardzo, niby nad jeziorem. Potym drogą niewygodną przez częścią chrostami, ku jeziorowi Wieyszbał [Wieuszbał], które zostaje po lewej ręce, a w końcu tego jeziora na pagórku po prawej stronie zostaje wioska, chat 3, Łabaciszki i o stai kilkanaście po

drugiej stronie, drugie 3 tegoż nazwiska, wraz widać wioskę Mieżance [Mieżance], przez którą przejechawszy polem otwartym, z boku chrosty i lasy bliżu ćwierć mili, aż do Omulszczyny dworku JM pana Omulskiego, który na pagórku po prawej ręce wstaje i wraz wioska Stugliszki tegoż jegomości. Za tą wioską karczma Rudaki i wioskę widać tegoż nazwiska, już giedrojskiej parafii, gdy dubińska parafia kończy się w Stugliszkach, 3 ćwierci mili od kościoła dubiń[skiego].

[60] k. 367

2 do.

Droga do Glinciszek oraz i do Podbrzezia, gdzie są parafialne kościoły, zacząwszy od kościoła taż droga co i do Giedrojc, aż do drugiego mostu z wyspy zamkowej, który przejechawszy, w prawą, gdzie do Giedrojc. W lewą drożka mała, przykro pod górę do wioski Łuinikanców, którą rzadko kto jeździ, a średniej większą drogą także pod górę przykro jechać potrzeba, na którą wjechawszy, drogą niewygodną, aż do chat Żelktyni, gdzie przy namienionym stawku przez 2 mosteczki małe, po kroków 10, bardzo niewygodne przejechawszy wraz karczma tegoż nazwiska. Potym od karczmy w pra[wo], aż do wsi Sidobarów, której do Gaukieliszek, Okmiany i tu się kończy parafia dubiń[ska].

3 tio.

Droga do Janiszek, gdzie jest kościół parafialny, począwszy od kościoła w prawą, na wschód słońca, mimo chatek pod kościołem [.....] podjechawszy trochę w lewą, porzuciwszy w prawą do Bołoszy, podjechawszy trochę chrostami za ćwierć mili zostaje wioska Turliszki po lewej ręce, której pole przejechawszy, wjeżdżając do lasu, trzeba wziąć znów w lewą i nad jeziorem Żwernia ujechawszy bliżu ćwierć mili, mosteczek niewygodny przez ruczaj, za którym widać wioskę Kierule, którą zostawiwszy po lewej ręce, opodal i wrota przejechawszy na polu, od których niedaleko kręto w prawą, niebardzo znaczną dróżką, aż do wsi Bindziuków, gdzie już parafia janiska.

4 to.

Droga do Inturek oraz i Malat, gdzie są kościoły parafialne, począwszy od kościoła na północ pod górę, na której karczma. Potym stai kilkanaście polem do wsi Ciwuniszek albo jak inni nazywają, miasteczka, gdzie chatę 1 po lewej ręce zostawiwszy, przeciwko drugiej wziąć w prawą na pole, gdzie trochę podjechawszy trzeba wziąć prawą pod chrostami, którymi podjechawszy na pół mili od kościoła, zostaje po prawej ręce dwór Dubinki i za nim niedaleko przy końcu jeziora Ilgi bród niewielki. Potym przykro pod górę, wąwozem, na którą wjechawszy, niedaleko wziąć w lewą chrostami i polem preplatany, aż do wsi i dworku Bortkieliszki JM pana Pacewicza, którą wioskę po prawej ręce zostawiwszy i z dworkiem wraz przez pola, wioska Burniance i tu się kończy parafia dubińska, z tej wioski w yjechawszy p rosta droga, aż do karczmy JM pana Buyki, ćwierć mili, zaczyna się parafia inturska.

5 to.

Droga do Niemenczyna, gdzie jest kościół parafialny i kaplica Sużan oraz miasta Wilna, od kościoła na wschód słońca, jak do Janiszek. Na polu wziąć w prawą, trochę podjechawszy widać po prawej stronie, ku południowi, zaścianek Szleki na[d] jeziorem Dubinki, a te minąwszy, drogą niewygodną oraz drugi zaścianek nad tymże jeziorem po tejże ręce, który minąwszy borem rzadkim pół mili małej, aż do karczmy Bołony, pod którą młyn i folusz wyż[ej] wyrażony, gdzie wygodnie przez mostek przejechawszy i minąwszy, karczma o stai kilkoro w prawą, aż do Ołki, gdzie przewóz z [.....] zrobiony, niewygodny, przez jezioro Dubinki, przez który przewiezwszy się jechać ku południowi i wraz zostaje chat 2 po prawej ręce Naszyszki. Potym przez pole i chrost niewielki przejechawszy, po lewej ręce zostaje wioska Naszuny, od której nie bardzo daleko, //

- [61] po tejże ręce druga wioska Kieydenele i tu się kończy parafia dubińska. Od tej wioski drogą jedną, aż do Sużan ch[orażego] up[ickiego], zaczyna się parafia niemenczyńska.

6 to.

Droga do Widzieniszek, gdzie jest kościół parafialny, zacząwszy od kościoła, taż co i do Inturek, aż za wsią Ciwuniszkami niedaleko, chrostów wziąć w lewą, a trochę podjechawszy w prawą do wioski Muraliszek, pół mili od kościoła, którą przejechawszy, przy ostatniej chacie kręto w prawą, gdzie niewygodną bardzo drogą,

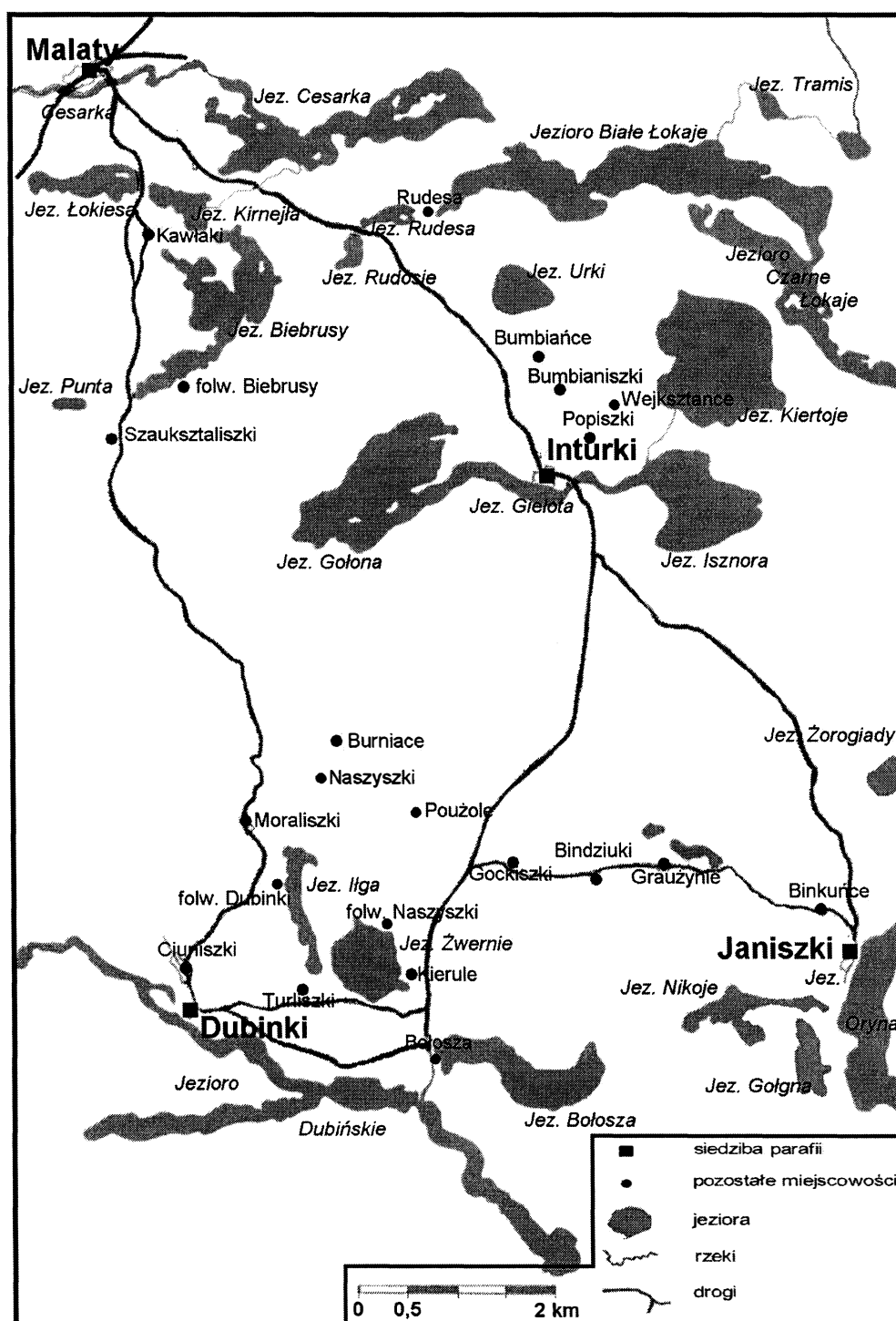
częścią chrostami, częścią polem, pół mili, aż do wsi Skrablinców, gdzie niedojeżdżając do wioski lecz mimo pierwszej chaty w prawo, skąd niedaleko [...] karczma Worlinie i tu się kończy parafia dubińska, a zaczyna inturska i malacka.

Parafia dubińska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich, ani powiatowych, lecz cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w województwie wileńskim, jako się wyżej tu namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej zaświadczam

Ks. Paweł Trzeciak [....]

Rysunek 6. Drogi w parafii: dubińskiej, inturskiej, janiskiej i malackiej.

Z Malat do Dubinek (k. 246 v.). Z Dubinek do Inturek (k. 367), do Janiszek (k. 367). Z Janiszek do Dubinek (k. 367). Z Inturek do Malat (k. 471).

1 mo.

Kościół parafialny w miasteczku Szeszolah¹⁹⁶, w województwie wileń[skim] a w dekanacie pobojskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie, według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą:

Andrzejkieszki¹⁹⁷ JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem zimowym , względem kościoła szeszołskiego pół mili małej.

Bojary JO księcia biskupa wileń[skiego], pod samym wschodem zimowym mila wielka od kościoła.

Bejwidzie¹⁹⁸ JO księcia biskupa wileń[skiego], pod samym południem mila mała 1.

Butkany¹⁹⁹ JM pana Brońca, pod samym wschodem letnim 5 ćwierci mili małej.

Bierżałaty JO księcia biskupa wileń[skiego], między północą i wschodem letnim ćwierć mili średniej.

Bakozła JM księdza Kitkiewicza, do altaryi kieuklańskiej należąca, pod samym południem mila mała.

Burawikinia²⁰⁰ JM panny Zaleskiej, między północ i wschodem letnim pół mili wielkiej.

Boryszki JM pana Downarowicza, pod samym wschodem letnim półtóry mili wielkiej.

Dworaliszki²⁰¹ JM pana Świętorzeckiego, między północ i i wschodem letnim mila średnia.

¹⁹⁶ Szeszole, miasteczko, wieś włościańska i dobra skarbowe nad jez. Szeszole, pow. wileński, gm. Szyrwinty, o 63 w. od Wilna. SGKP, t. 11, s. 909.; Szeszole należały do dóbr stołowych biskupa wileńskiego. J. Kurczewski, Kościół..., s. 143-4.; Drewniany kościół parafialny ufundował w 1567 roku Walerjan Protasewicz, biskup wileński. W 1761 r. Michał Ziemkowicz, biskup wileński, zbudował nowy kościół p.w. św. Józefa; 12 czerwca 1567 roku, Walerjan Protasewicz, biskup wileński, przy zakładaniu funduszu dla kościoła szeszołskiego, nadał na potrzeby plebanii wstęp do lasów i jezior szeszołskich. W zamian miały się odprawiać msze śpiewane, we wszystkie dni niedzielne i świąteczne, za parafian żywych i umarłych. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Szeszolah...1849, F.4, rkp. 2941, k. 1-2.; Wizytacja generalna z 1796 roku, jako fundatora wymienia biskupa sufragana wileńskiego Tomasza Ziemkowicza. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 56.

¹⁹⁷ Trzy zaścianki włościańskie, gm. Szyrwinty, dobra skarbowe Szeszole. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 29.

¹⁹⁸ Okrąg wiejski w gm. Szyrwinty. Tamże, t. 1, s. 125.

¹⁹⁹ Butkuny. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁰⁰ Wieś położona między Janelami i Pielańcami. Tamże.

²⁰¹ Wieś położona o ok. 3 km na południe od Pozelwy. Tamże.

Diakinie JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem zimowym pół trzeciej [2,5] mili średniej.

Giemielszki²⁰² JO księcia biskupa wileń[skiego], pod samym wschodem zimowym ćwierć mili wielkiej.

Gursztany²⁰³ JM pana Kiełczewskiego, pod samym wschodem zimowym pół mili wielkiej.

Gursztany dwór JM pana Kiełczewskiego, tamże.

Juzdziany²⁰⁴ JO księcia biskupa wileń[skiego], pod samym wschodem zimowym 5 ćwierci mili wielkiej.

Jżławzy JM pana Butlera, pod samym wschodem letnim mila mała.

Jodeła JO księcia biskupa wileń[skiego], pod wschodem zimowym półtóry mili wielkiej.

Juziszki JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem zimowym mile 2 małe.

Jonele²⁰⁵ JM panny Zaleskiej, między północą i wschodem letnim pół mili wielkiej.

Kiewkliszki²⁰⁶ JM pana Brońca, pod wschodem zimowym 5 ćwierci mili wielkiej.

Kuziły JO księcia biskupa wileń[skiego], między południem i zachodem zimowym, kroków 300 od kościoła.

[62] Kuziły²⁰⁷ wioska należąca do plebanij szeszolskiej, między południem i zachodem zimowym kroków 200.

Kieukle²⁰⁸ kaplica i dwór JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem zimowym półtorej mili średniej.

Krewny²⁰⁹ JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem zimowym mile 2 małe.

²⁰² Dwa zaścianki, pow. wileński, gm. Szyrwinty; należały do dóbr skarbowych Szeszole. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 496.

²⁰³ Wieś - o ok. 3 km na południe od Pielanów. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁰⁴ Wieś rządowa w pow. wileńskim, o 65 w. od Wilna. SGKP, t. 2, s. 645.

²⁰⁵ Janele. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁰⁶ Zaścianek rządowy w pow. wileńskim, o 65 w. od Wilna. SGKP, t. 4, s. 53.; na mapie taktycznej Kaukliszki. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁰⁷ Może Kuziły, wieś nad jez. Szeszola, o 63 w. od Wilna. SGKP, t. 5, s. 8.

²⁰⁸ Kieukle, wieś rządowa nad jez. Kieukle, pow. wileński, o 63 w. od Wilna. Kościół katolicki Nawiedzenia N.M.P., filialny szeszolski. Tamże, t. 4, s. 666.; Kaplica publiczna kieuklańska została erygowana przez Michała Zienkowicza, biskupa wileńskiego. Źródło informuje, że znajdowała się o półtorej mili od Szeszola. Posiadała własny fundusz w postaci folwarku Rogowszczyzna. W roku 1796 całkiem opuszczona i zaniedbana. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 60.

Kiertusze [Kiertusza]²¹⁰ JO księcia biskupa wileńskiego, między południem i zachodem zimowym mila wielka.

Koraliszki JM pana Kuleszy, pod samym wschodem letnim mila duża i ćwierć.

Leiniszki JM pana Korsaka, pod samym południem półtorej mili średniej.

Limany²¹¹ JO księcia biskupa wileń[skiego], pod południem mila wielka.

Lioczuka JM pana Brońca, pod samy wschodem letnim mila wielka i ćwierć.

Łowmiany JM pana Świętorzeckiego, między północ i wschodem letnim mila wielka i ćwierć.

Łukiany²¹² JM pana Kielczewskiego, pod wschodem zimowym pół mili wielkiej.

Łowmiany JM pana Brońca, pod wschodem letnim mila wielka i ćwierć.

Łabejki²¹³ JM panny Zaleskiej, między północ i wschodem letnim mila średnia.

Łowgzdany JM księdza Bohusza, pod samą północ pół mili małej.

Miszniuny²¹⁴ JO księcia biskupa wileń[skiego], między południem i zachodem zimowym ćwierć mili dużej.

Miegunie JW pana Kossakowskiego, między zachodem i północą pół mili wielkiej.

Miszkiniszki JM pana Butlera, pod wschodem mila duża.

Matejkiszki JM pana Micewicza, pod samym wschodem letnim pół mili wielkiej.

Medyniszki²¹⁵ JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem zimowym pół mili wielkiej.

Medyle²¹⁶ JO księcia biskupa wileń[skiego], pod samym południem pół mili wielkiej.

Martyniszki JM pana Kuleszy, między północą i wschodem zimowym półtorej mili dużej.

Nejdzie²¹⁷ JM pana Mikulicza, między wschodem i południem zimowym mile 2 wielkie.

²⁰⁹ Wieś w pobliżu Rubikańców. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²¹⁰ Kiertusza, zaścianek nad potokiem Kiertusza, pow. wileński, o 59 w. od Wilna. SGKP, t. 4, s. 49.

²¹¹ Limance. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²¹² Wieś włościańska, pow. wileński, o 62 w. od Wilna. SGKP, t. 5, s. 816.

²¹³ Łabejki albo Rozaliszki, wieś w pow. wileńskim z kaplicą katolicką parafii szeszolskiej. Tamże, t. 9, s. 828.

²¹⁴ Wieś nad jez. Szeszole w pow. wileńskim, 12 w. od Szyrwint a 60 w. od Wilna. Dobra rządowe Szeszole. Tamże, t. 4, s. 507.

²¹⁵ Miedyniszki, zaścianek, pow. wileński, gm. Szyrwinty, okr. wiejski Bejwidzie. Tamże, t. 6, s. 330. lub dwa zaścianki w pow. wileńskim, gm. Szyrwinty, należały do dóbr Szeszole. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 315.

²¹⁶ Wieś, pow. wileński, o 58 w. od Wilna. Tamże, t. 6, s. 239.;

²¹⁷ Najdy, dwa zaścianki włościańskie nad jez. tej nazwy, gm. Szyrwinty, okr. wiejski Rubikańce, dobra skarbowe Szeszole. SGKP, t. 6, s. 882.

Poszyle JM pana Kielczewskiego, między samym wschodem zimowym pół mili wielkiej.

Plarkuszki JM pana Micewicza, między wschodem i południem letnim ćwierć mili małej.

Połączugzanie JO księcia biskupa wileń[skiego], pod samą północ ćwierć mili małej.

k. 377

[63] Pożuwie²¹⁸ JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem zimowym mila 2 wielkie.

Porzesze²¹⁹ JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem zimowym mila wielka.

Pogiry²²⁰ JO księcia biskupa wileń[skiego], pod sam zachód ćwierć mili wielkiej.

Poszesgołka karczma JO księcia biskupa wileń[skiego], pod sam zachód letni pół mili średniej.

Pilanie JM pana Micewicza, na sam wschód letni pół mili małej.

Rosaliszki²²¹ JM pana Micewicza, między północ i wschodem letnim mila wielka.

Rogowczyzna²²² JM księdza Kitkiewicza, należąca do altaryi kieuklandzkiej, na sam połudzien pół mili wielkiej.

Rubikańce²²³ JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem mila 2 średnie.

Skrypetiszki JM pana Szadurskiego, między wschodem i południem letnim mila wielka.

Szwaki JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem zimowym mila wielka.

Szylele JM pana Brońca, między wschodem i południem letnim mila wielka.

²¹⁸ Pożuwie lub Pożuwincie, wieś w pow. wilkomierskim, gm. Wojtkuszki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 514.

²¹⁹ Porzesza, zaścianek włościański w dobrach skarbowych Szeszole, pow. wileński, gm. Szyrwinty, okr. wiejski Bejwidzie, o 63 w. od Wilna. Tamże, t. 8, s. 838.

²²⁰ Wieś, pow. wileński, gm. Szyrwinty, o 57 w. od Wilna. Tamże, t. 8, s. 499.

²²¹ Wieś przy drodze do Widziniszek, tuż przed Pozelwą. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²²² Rogowszczyzna, folwark będący funduszem kaplicy w Kiewklach. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 60.

²²³ Wieś włościańska, pow. wileński, gm. Szyrwinty, o 61 w. od Wilna. SGKP, t. 9, s. 879.

Serapkiniszki²²⁴ JO księcia biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem letnim mila mierna.

Tołucie²²⁵ JM pana Butlera, na wschodzie letnim mila i ćwierć wielka. Unciuny²²⁶ pod sam połudzien mila.

Tomaszyski²²⁷ także JM pana Butlera, mila mała.

Wysoki Dwór JM pana Kiełczewskiego, na wschodzie letnim mila wielka.

Wysoki Dwór folwark JM pana Korsaka, pod sam połudzien mila mierna.

2 do.

Od tego parafialnego kościoła, kościoły w okolicy sąsiedzkiej są następujące:

Szyrwinty kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w dobrach JO księcia biskupa wileń[skiego], na samym południu mile 2 wielkie.

Giełwany JM księży Franciszkanów, kościół parafialny w dobrach JW pana Żaby, w tymże województwie, w dekanacie pobojskim, między południem i zachodem zimowym mile 3 mierne.

Pobojsk kościół parafialny w tymże województwie, w dekanacie pobojskim, w dobrach JKM, między południem i zachodem letnim mile 2 mierne.

[64] Nidoki kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie na północ, w dobrach JM pana Micewicza, półtorej mili wielkiej.

Żmujdki kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w dobrach pojezuickich, na samą północ względem kościoła szeszołskiego mile 2 mierne.

Widziniszki kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w kolacyi JW panów Giedroyciów, na samym wschodzie letnim mile 3 mierne.

Giedroycie kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w dobrach JKM, między wschodem i południem zimowym mile 3 wielkie.

3 tio.

²²⁴ Sarafaniszki, dwa zaścianki w okręgu wiejskim Rubikańce. Dobra skarbowe Szeszole. Tamże, t. 10, s. 307.

²²⁵ Tałucie leżą ok. 2 km na wschód od Gursztan. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²²⁶ Wieś położona o ok. 1 km na południe od Rogowszczyzny (przy trakcie do Szyrwint). Tamże.

²²⁷ Tomaszyski, wieś między Gursztanami a Tałuciami. Tamże.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła szeszolskiego są Wilno, miasto stołeczne litewskie, między południem i zachodem, mil 9 wielkich.

Wilkomierz miasto sądowe przy rzece nazwanej Świętą, leży na samym zachodzie letnim, mile 2 duże.

4 to.

Droga z Szeszol do Wilna miejscami górzysta, błotnista i kręta, groble i mostki miejscami niewygodne.

Droga z Szeszol do Wilkomierza miejscami pagórki, kręto, błotnista.

Z Szeszol do Wilna letnią drogą jazdy godzin 12 z popasem, a zimową 10.

Z Szeszol do Wilkomierza dla złej drogi godzin 2, zimową półtorej.

5 to.

Jezioro Kiertusz²²⁸ okrągłe, kroków 0 lub mało więcej względem kościoła szeszolskiego, leży między południem i zachodem zimowym pół mili miernej

Jezioro Szeszole wzdłuż kroków 1000, wszerek nierówne, w samej szerzynie kroków 300, leży na sam zachód zimowy o kilkaset kroków od kościoła.

Jezioro Kiewkle²²⁹ długości na kroków 500, szerokie na kroków 300, leży między wschodem i południem zimowym półtorej mili wielkiej. Błot i bagn znacznych nie ma.

JM, młyn w Poszeszołce [Poszeszołka], JO księcia biskupa wileń[skiego], lecz zrujnowany.

6 to.

Lasu w tej parafii niewiele, więcej pola odwartego, szczególnie jednak począwszy od wsi Jonel JM panny Zaleskiej, na wschód letni o ćwierć mili miernej, wzdłuż pół mili wielkiej, wszerek miejscami po kilka morgów. Drzewa do budowli zdatnego nie masz prócz jodły, najwięcej brzozy, osiny, olchy, dębiny, po wielu miejscach bagna niewielkie, miejscami zarośle.

²²⁸ Jezioro Kiertusza. Tamże.

²²⁹ Jezioro Kiewkle. Tamże.

Z drugiej strony puszcza zaczyna się od wsi Miegui JW pana Kossakowskiego, ciągnie się pozagraniczu od parafii pobojskiej

k. 378

[65] i giełwańskiej na wschód zimowy, wzdłuż mile 2 wielkie, wszere pół mili wielkiej. Drzewa inszego nie masz prócz jodły, brzozy, osiny, olchy, i dębiny, miejscami łąki i bagna.

7 mo.

Młynów i stawów nie ma prócz[zmiana ręki]

8 vo.

Drogi parafialne i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują.

1 mo.

Droga do Pozelwia, razem i do Widziniszek, zacząwszy od kościoła szeszolskiego, na wschód letni polem i lasami do wsi Pilańce nazwanej, JM pana Micewicza. Przy tejże wsi z lewej strony folwark takż JM pana Micewicza o kilkadziesiąt kroków od wsi. Z tejże wsi polem otwartym, do wsi Matejkiszek JM pana Micewicza, kilkanaście morgów. Od tejże wsi wyjechawszy polem niewielkim, rozłącza się droga na letnią i zimową. W prawo drogą letnią przez las niewielki, brzozowy i olchowy, i dębowy do wsi Dworaliszek JM pana Świętorzeckiego, ćwierć mili. W lewo idzie droga zimowa przez las brzozowy, kręta, ciasna i błotnista do wsi Rofsaliszek JM pana Micewicza, ćwierć mili wielkiej. Od tejże wsi Dworaliszek w prawo do Puśni, w lewo do Pozelwia i Widziniszek, pojechawszy polem otwartym o kilka morgów, dwór JM pana Świętorzeckiego przy samej drodze. Od tego dworu kręto przez pole niewielkie i las, droga prosta, sucha, aż do Pozelwia, ćwierć mili wielkiej, i tam się kończy parafia szeszolska, a zaczyna się zmujdecka.

2 do.

Droga do Giedrojc, zaczawszy od kościoła parafialnego szeszolskiego, między wschodem i południem zimowym, wyjachawszy za plebanie prosto przez pole niewielkie, potem las jodłowy, brzozowy, osinowy i dębowy, pagórkami niewielkimi do wsi Bejwidz, JO księcia biskupa wileń[skiego], mila wielka. Od tejże wsi polem otwartym niewielkim i las brzozowy, olchowy, osinowy, dębowy, miejscami pagórki, do jeziora Kieuklis nazwanego, z góry zjachawszy też jezioro Kieuklis. Z prawej strony od tego jeziora polem otwartym, niewielkim przez rzeczkę Puyzie nazwaną, zaczynającą się z jeziora Kieuklis, do folwarku, JO księcia biskupa wileń[skiego], który się znajduje przy samej drodze i kaplica z prawej strony, a z lewej strony dom szynkowny, o kilkadziesiąt kroków od tegoż folwarku i kaplicy w prawo droga poszła do wsi Pożus,

- [66] w lewo do Rubikańców, polem otwartym o kilkanaście morgów rzeczka nazwana Puyzie, na której mostek niewygodny. Od tejże rzeczki w prawo do Rubikańców, w lewo do wsi Wojtkiszki nazwanej, o kilkanaście kroków od drogi. Od tejże wioski polem otwartym niewielkim, potem przez zarośle do wsi Rubikańców, ćwierć mili wielkiej i tam się kończy parafia szeszolska, zaczyna się giedrojcka.

3 tio.

Droga do Szyrwint, razem i gościniec wilenski, zaczawszy od kościoła parafialnego szeszolskiego, między południem i zachodem zimowym, podjechawszy o kilkaset kroków przez miasteczko, kręto w lewo, groblą do wsi Kuził. O kroków 2000 od tejże wsi, groblą zjachawszy z góry, z prawej strony widać jezioro Szeszole nazwane, o kilkaset kroków, potem na górę kręto przez zarośle, polem otwartym do karczmy Miszniun JO księcia biskupa, ćwierć mili wielkie. Od tejże karczmy do wsi Miszniun JO księcia biskupa wileń[skiego]. Przez tę wioskę droga błotnista, mostki niewygodne. Przy końcu tej wsi rozłącza się ta droga w prawo do Giełwan, w lewo do Szyrwint, prosto polem otwartym do Rogowczyzny, kilkadziesiąt morgów, który folwark od gościńca o kroków kilkadziesiąt, należący do altaryi kieuklańskiej. Od tegoż folwarku droga sucha do Bakszty, karczmy należącej do altar[yi] kieuklańskiej, a kilkadziesiąt morgów, niedojeżdżając do karczmy Bakszty, z lewej strony wieś Unciuny JO księcia biskupa wileń[skiego], o kilkadziesiąt kroków. Minawszy Baksztę, o kilkadziesiąt

kroków po prawej stronie, przy samej drodze dom szynkowny JM pana Korsaka. Od tegoż domku polem otwartym, niewielkim, prosta droga do wsi Lewniszek, kilkanaście morgów. Przez tę wieś droga błotnista i mostek niewygodny do rzeczki Belzo nazwanej. Od tej rzeczki przez zarośle na dworne pole JM pana Korsaka, rozłącza się droga w prawo do dworze Lewniszki nazwanego, w lewo do Szyrwint polem otwartym, o kilkanaście morgów od tej rzeczki dwór Lewniszki , i tam się kończy parafia szeszolska a zaczyna się szyrwinka.

k.379

[67]

4 to.

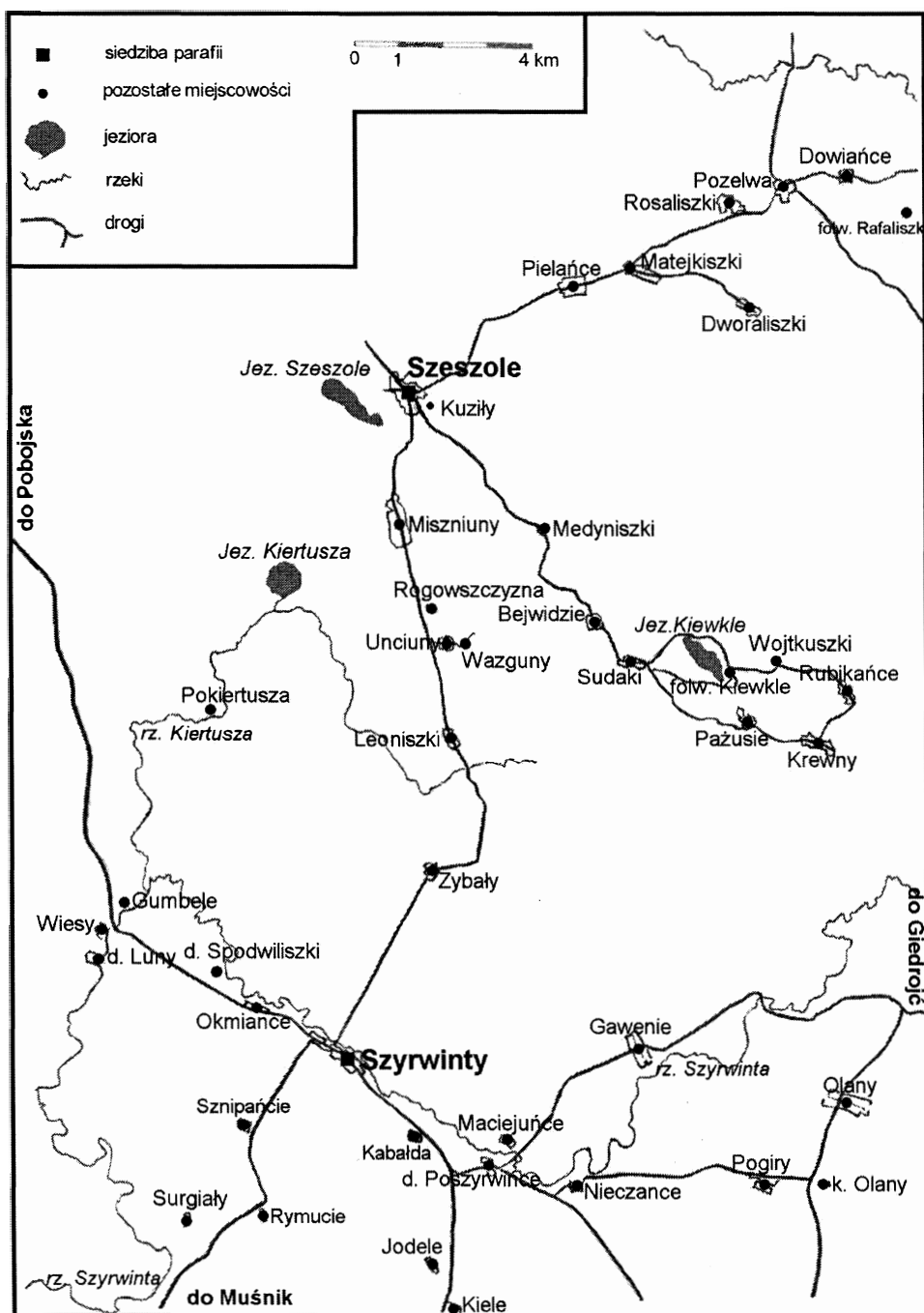
Droga do Nidok, razem i trakt ryski, zacząwszy od kościoła szeszolskiego, podjechawszy przez miasteczko w prawo kręto, groblo z lewej strony, o kilkaset kroków widać dwór Szeszole, do karczmy Poszeszołki [Poszesgołka] polem otwartym, pół mili wielkiej. Od tejże karczmy o kilkanaście kroków rzeczka Szeszołka nazwana i mostek niewygodny, od tej rzeczki polem otwartym do karczmy JW pana Kossakowskiego, gdzie z lewej strony o kilkadziesiąt kroków wieś Miegunie. O d tej karczmy rozłącza się droga w prawo do Nidok i trakt Ryski w lewo do Wilkomierza. Parafia szeszolska nie ma żadnych granic wojewódzkich i powiatow[ych] , ale cała w województwie wileń[skim].

Takowe opisanie parafii szeszolskiej podpisem ręki własnej stwierdzam

Ks. Ignacy Karęga

AP Szeszol

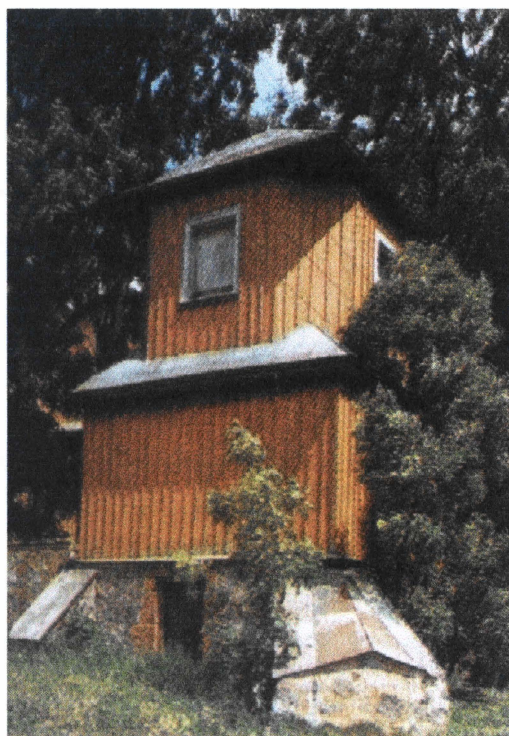
Rysunek 7. Drogi w parafii: szeszońskiej i szyrwinkiej.

Z Szeszol do Pozelwy (k. 378), do Giedrojc (k. 378), do Szyrwint (k. 378 v.).
 Z Szyrwint do Pobojska (k. 453), do Szeszol (k. 452 v.), do Giedrojc (k. 453), do
 Mejszagoły (k. 453 v.).

Rysunek 8. Szeszole. Wnętrze kościoła. KPE, t. 2, Vilnius 1998, s. 114.

Rysunek 9. Szeszole. Dzwonnica z 1872 r.
KPE, t. 2, s. 117.

1 mo.

Kościół parafialny w miasteczku Janiszkach położony, w województwie wileńskim, dekanacie pobojskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie według alfabetu ułożone, jak tu po sobie idą.

Antoswincie JM pani Giedroyciowej, na zachód letni, względem kościoła janiskiego, pół mili małej.

Antoswincie²³⁰ JM pani Towianskiej, tamże.

Andrulance²³¹ JM pana Kossakowskiego, na wschód letni mila wielka 1.

Bekieputy JM księdza plebana niemenczyńskiego, na południe letnie mila wielka.

Błuzniancy JM pani Tyszkiewiczowej, tamże.

Bindziuki²³² JM pani Towianskiej, na zachód letni mila mierna 1.

Bimbiszki²³³ JM pani Towianskiej, na zachód letni mila mała.

Bijuny²³⁴ JM pani Łopacińskiej, na północ letnią mila wielka.

Daciszki²³⁵ JO księcia Radziwiłły, na zachód letni mila wielka.

Grauzynie JM pani Towianskiej, na północ letni mila mała.

Guekiszki JM pana Giecewicza, na północ letni mila wielka.

Grubiszki²³⁶ JM pana Kiborta, na północ letni mila wielka.

Gorszwiany²³⁷ JM pana Widziskiego, na północ letni mila mała.

Gurele²³⁸ JM pani Janowiczowej, na wschód letni mila wielka.

²³⁰ Antoszwincie, wieś w pow. wileńskim z kaplicą katolicką parafii Janiszki. SGKP, t. 1, s. 45.; Kronika z 1849 r. wymienia kaplicę we dworze Antoszwinciu. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Janiszkach...1849, F.4, rkp. 2916, k. 1-6.

²³¹ Andruleńce, wieś w pow. wileńskim, gm. Janiszki. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 27.

²³² Wieś włościańska w pow. wileńskim, gm. Janiszki. Należała do dóbr skarbowych Inturki. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 155-6.

²³³ Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Janiszki. Należał do dóbr skarbowych Inturki. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 155.

²³⁴ Wieś i dobra w pow. wileńskim, gm. Janiszki. Dobra w 1865 r. należały do Zajączkowskich. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 151.

²³⁵ Zaścianek prywatny w pow. wileńskim. Tamże, t. 1, s. 891.

²³⁶ Zaścianek szlachecki w pow. wileńskim, o 56 w. od Wilna. Tamże, t. 2, s. 859.

²³⁷ Gorszwiany. SGKP podaje wiele miejscowości o tej nazwie, m.in.: zaścianek włościański o 50 w. od Wilna; folwark szlachecki o 80 w. od Wilna; wieś włościańska o 72 w. od Wilna. Tamże, t. 2, s. 725.

²³⁸ Wieś w pow. wileńskim, gm. Janiszki; należała do dóbr Jodzianian. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 546.

- [69] Grzybiany²³⁹ JM panny Zaleskiej, na wschód letni pół mili miernej.
Giryńce²⁴⁰ JM pana Kostrowickiego, na wschód letni mila wielka.
Janiszki²⁴¹ miasteczko, w którym kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie, całe miasteczko należy do JM pana Wasilewskiego, na południe letnie.
Jedzieniany JM pani Janowiczowej, na wschód letni mila mierna.
Jasieniszki JO księcia Radziwiłły, tamże.
Jutance²⁴² JM pani Towianskiej, na wschód letni mila mierna.
Krakow zaścianek JM pani Łopacinskiej, na północ letni mila mierna.
Kumance²⁴³ JM pani Wasilewskiej, na zachód letni pół mili małej.
JM pani Towianskiej, tamże.
Łabeyszyszki²⁴⁴ JM pani Klimaszewskiej na południe letnie pół mili małej.
Łokagiry²⁴⁵ JM pani Towianskiej, tam i teź odległości.
Meyrance²⁴⁶ JM pana Wasilewskiego, na zachód letni mila wielka.
Mieszkaldimis²⁴⁷ JM pana Giecewiczana, północ letni mila wielka.
Mazule JM pana Zabłockiego, na wschód letni pół mili miernej.
Maldziuny tamże, JO księcia Radziwiłły, jednej odległości.
Medeyki²⁴⁸ JO pana Kostrowickiego, między wschodem letnim i zimowym pół mili miernej.
Ormiany [Orniany]²⁴⁹ dwór JM pana Kostrowickiego, na wschód zimowy letnią drogą mila wielka, zimową pół mili małej.

²³⁹ Zaścianek włościański o 52 w. od Wilna, w pow. wileńskim. Tamże, t. 2, s. 892.

²⁴⁰ Giryńce, wieś w pow. wileńskim, o 69 w. od Wilna. Tamże, t. 2, s. 575.

²⁴¹ Janiszki, miasteczko w pow. wileńskim, na zach. Brzegu jez. Oryna (Urnis lub Aryna). Tamże, t. 3, s. 404-405.; Akta kościelne uległy zniszczeniu podczas pożaru kościoła w 1829 r. W tym czasie proboszczem był ksiądz Felicjan Piotrowski. Poprzedni kościół p.w. św. Jakuba (misyjny, jezuicki) został zbudowany ok. 200 lat przed datą pożaru. Restauracja spalonego kościoła rozpoczęła się na wiosnę 1847 roku, staraniem biskupa Jana Czywińskiego. Nakazał on, listem pasterskim z dnia 8 maja 1845 r., odbudowę kościoła Aleksandrowi Kostrowickiemu, któremu powieżył także nadzór nad pracami. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Janiskach...1849, F.4, rkp. 2916, k.1-6.; Wizytacja generalna z 1796 roku mówi, że nie jest znane wezwanie kościoła janiskiego, oraz nie wiadomo czy był konsekrowany i przez kogo. Podaje również, że do rangi parafialnego został podniesiony przez biskupa Massalskiego. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 15.

²⁴² Jutance, wieś włościańska, pow. wileński, gm. Janiszki. Pod wsią w lesie stoi 12 kurhanów. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 35.

²⁴³ Kumancie, zaścianek szlachecki w pow. wileńskim, o 52 w. od Wilna. Tamże, t. 4, s. 870.

²⁴⁴ Łabeyszyszki, folwark szlachecki nad jez. Urnis, o 48 w. od Wilna. Tamże, t. 5, s. 558.

²⁴⁵ Wieś włościańska, pow. wileński, gm. Janiszki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 270.

²⁴⁶ Mejrańce, wieś włościańska, w pow. wileńskim, o 40 w. od Wilna. Tamże, t. 6, s. 243.

²⁴⁷ Może wieś Mieszkałdyma, pow. wileński, gm. Janiszki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 328.

²⁴⁸ Madejki. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁴⁹ Folwark i dobra. Własność hr. Jana Tyszkiewiczza, nabyta w 1859 r. od Kostrowickich. Dwór zbudowany nad małą rzeką Ornianką. Orniany były nadane Narbutom przez króla Zygmunta. Niegdyś znajdował się tu kościół, fundowany w 1498 r. przez Aleksandra - wielkiego księcia litewskiego, a także zbór

Dubinki JO księcia biskupa, na południe letnie mila wielka.

JM pana Wasilewskiego, tamże.

Purużniszki JO księcia Radziwiłły, na północ letni mila mierna.

k.413

- [70] Paxiance JM pani Towianskiej, na północ letni pół mili małej.
Poszuliniszki JM pana Wasilewskiego, na północ letni mila wielka.
Polepce²⁵⁰ do plebanii giedroyckiej, na północ letni mila wielka.
Poundenie²⁵¹ JO księcia Radziwiłły, na wschód letni pół mili wielkiej.
JM pana Wasilewskiego, tamże.
Połokaje²⁵² JO księcia Radziwiłły, na wschód letni mila i pół.
Plarniszki JM pana Giecewicza, na zachód letni mila wielka.
Puksztuliniszki JO księcia Radziwiłły, na wschód letni mila wielka.
Szłowin²⁵³ JM pana Kossakowskiego, na wschód letni mila mierna.
JM pani Janowiczowej, tamże.
Szakaliszki JO księcia Radziwiłły, na wschód letni mila mierna.
JM pana Wasilewskiego, tamże.
Szebuliszki JM pana Wasilewskiego, na północ o kroków 200.
Szarajkiszkowski dwór JM pani Giedroyciowej, na wschód letni ćwierć mili małej.
Surgiance²⁵⁴ JM pani Giedroyciowej, tamże.
Troniszkowski²⁵⁵ JM pana [nieczytelne nazwisko], na zachód letni pół mili wielkiej.
JM panów Taraszkiewiczów, tamże.
JO księcia Radziwiłły i JM pana Giecewicza w jednymże miejscu
w Szachownicach.

helwecki, niewiadomo przez kogo i kiedy założony, oraz w jakim czasie zniesiony. SGKP, t. 7, s. 595.; Kronika z 1849 r. mówi o dawnej kaplicy w dworze Orniany. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Janiszkach...1849, F.4, rkp. 2916, k.1-6.

²⁵⁰ Zaścianek włościański w pow. wileńskim, o 57 w. od Wilna. SGKP, t. 8, s. 578.

²⁵¹ Wieś w pow. wileńskim, gm. i dobra Janiszki, o 51 w. od Wilna; własność hr. Tyszkiewiczów. Tamże, t. 8, s. 883.

²⁵² Dwa zaścianki w pow. wileńskim, gm. Janiszki. Tamże, t. 8, s. 722.

²⁵³ Szłowin albo Szłownie, folwark i dobra nad jeziorem Szłowin i Cytrynie, gm. i parafia Janiszki. Tamże, t. 12, s. 6.

²⁵⁴ Wieś między jeziorami Żowgiady i Porwał. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁵⁵ Wieś w pow. wileńskim, gm. Janiszki, o 54 w. od Wilna. SGKP, t. 12, s. 494.

Widugiry²⁵⁶ JM pana Kostrowickiego, między wschodem letnim i zimowym mila wielka.

Żejmele²⁵⁷ JM panów Wiszomirskich, na północ letni mila 1 wielka.

Żougiady²⁵⁸ JO księcia Radziwiłły, północ letni mila mała.

2 do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły sąsiedzkie są następujące:

[71] N iemenczyn w dobrach ciwunstwa wileńskiego, na południe zimowe mil 5 wielkich, w dekanacie wileńskim.

Dubinki kościół parafialny, w dobrach JO księcia Radziwiłły, w tymże wojewodztwie i dekanacie na zachód letni mile 2 wielkie.

Inturki w dobrach JKM, na północ letni mile 2 mierne.

Łabonary w dobrach JO księcia biskupa, między północą letnią i zimową mil 5 wielkich, w dekanacie brasławskim.

Korkoryszki w dobrach seminaryskich, na południe letnie, w dekanacie wileńskim, mile 2 wielkie.

3 to.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła janiskiego są:

Wilno miasto stołeczne lit[ewskie], na południe zimowe mil 8 wielkich.

Malaty miasto targowe w dobrach JO księcia biskupa, między północą letnią i zimową mile 4 wielkie.

Poszumien²⁵⁹ miasteczko targowe w dobrach JM księży Karmelitów Bosych wileńskich, na zachód letni mil 7 wielkich.

Swinciany [Świąciany]²⁶⁰ miasto targowe JW pani Tyszkiewiczowej, na wschód letni mile 4 wielkie.

²⁵⁶ Wieś w pow. wileńskim, gm. Janiszki, okr. wiejski i dobra hr. Tyszkiewiczów, Orniany, o 49 w. od Wilna. Tamże, t. 13, s. 293.

²⁵⁷ Żejmele. MTP (Orniany) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁵⁸ Może Żougiady, wieś nad jeziorem tej nazwy, pow. wileński, gm. Janiszki, o 57 w. od Wilna. SGKP, t. 14, s. 837.

²⁵⁹ W miasteczku był klasztor ks. Karmelitów, ufundowany w 1760 r. przez Stanisława Narbuta, skarbnika oszmiańskiego. Dobra Poszumień około 1608 r. należały do tegoż S. Narbuta, a po jego bezpotomnej śmierci przeszły w ręce Mikołaja, Jana i Jerzego Narbutów. Więcej: Tamże, t. 8, s. 857.

²⁶⁰ Świąciany albo Swinciany, miasteczko powiatowe o 72 w. na pn-wsch od Wilna. Tamże, t. 11, s. 682.

4 to.

Droga z Janiszek do Wilna górzysta , kamienista , piaszczysta , kręta miejscami.

Droga do Małat górzysta, kamienista i kręta.

Droga do Poszumienia piaszczysta, górzysta.

k.414

[72] górzysta, kamienista i kręta.

Droga do Swincian [Święciany] piaszczysta i miejscami kręta.

Z Janiszek do Wilna letnią porą z popasem razem zabierze najmniej godzin 10, zimową 9.

Z Janiszek do Małat tak latem, jako i zimą godzin 6.

Z Janiszek do Poszumienia godzin najmniej 8.

Z Janiszek do Swincian [Święciany] z popasem około godzin 7.

5 to.

Jezioro Aryna między wschodem i południem letnim, długości mila mała, szerokości około sznurów 3, od kościoła odległe sznur 1.

Jezioro Anikejas na południe letnie pół mili, długie ćwierć mili , szerokie sznurów geometrycznych 6.

Jezioro Antoswincie na zachód letni, długości sznurów 8, szerokości sznurów 3, o pół mili małej.

Jezioro Gołgna na południe letnie, długie około sznurów 6, szerokie sznurów 3, o pół mili małej.

Jezioro Łakszteki tamże, długości sznurów 8, szerokości sznurów 4.

Jezioro Redis²⁶¹ na południe letnie, długości sznurów 5, szerokości około 2, mila mała 1.

Jezioro Wirygoła na południe letnie, długie sznurów 3, szerokie sznur 1, o milę wielką.

Jezioro Nieprys na południe letnie sznurów pół trzecia [2,5], szerokie półtora mili małej.

Jezioro Szłowin²⁶² na zachód letni, długości ćwierć mili małej, szerokości sznurów 3, o milę.

Jezioro Łougiady między zachodem letnim i zimowym, długości ćwierć mili, szerokości //

[73] szerokości na sznurów 5, o milę małą.

Jezioro Góry na wschód letni, długie 2, szerokie sznur 1, o milę wielką.

Jezioro Sulina, tamże i tej rozległości.

Jezioro Krakow na północ letnią, długie około sznurów 6, szerokie 3, o pół mili.

Jezioro Putrynis o milę wielką i na zachód letni, długości sznurów 3, szerokości 1.

Jezioro Szekszłys tamże, długie na sznurów 5, szerokie sznurów półtora.

Jezioro Baundelis na zachód letni długości sznur 1, szerokości tyleż tamże.

Jezioro Kanis na północ zimową, długości ćwierć mili, szerokości na sznurów 3, tamże.

Jezioro Sałatys na wschód letni, długości na sznurów 6, szerokości tyleż, mila wielka.

Jezioro Bedugnie na północ letnie, długości sznur 1, szerokości tyleż, mila mierna.

Jezioro Lininas między południem letnim i zimowym, długości sznur 1, szerokości prętów 2, mila wielka.

Jeziorków Krakinie nazwanych sztuk 4 na wschód letni, na jednej linii, długości sznur 1, szerokości prętów 2, o milę wielką.

Jeziorko Jodupurwis tamże, długości na sznur 1, szerokości tyleż.

Jeziorków Lidakinas sztuk 2 na wschód letni, długości sznurów 2, szerokości tyleż, mila wielka.

Jeziorków Malinas sztuk 2 tamże, jednej rozległości.

Jeziorkow Aszakinis sztuk 2, tamże.

Jezioro Żebuksztaś²⁶³ między południem letnim, długości sznurów 2, szerokości

k. 415

[74] szerokości sznurów półtora, mila wielka.

Jeziorko Żebunztelis tamże, długo sznur 1, szerokości tyleż.

²⁶¹ Redzie, jezioro na obszarze dóbr Orniany. Obok cała grupa drobnych jezior. Tamże, t. 9, s. 588.

²⁶² Szłowin albo Szłowina, jezioro w pow. wileńskim. Na jego brzegach folwark Szłowin i Jodzianiany. Tamże, t. 12, s. 6.

²⁶³ Żebukszta, jezioro, pow. wileński w dobrach Orniany. Tamże, t. 14, s. 755.

Rzeka Podubinka wychodzi z jeziora Żyngi nazwanego, wpada do jeziora Wirygoła, z Wirygoła do jeziora Redis , z Redis do rzeki Żejmiany²⁶⁴, początek z zachodu letniego z pół[nocy] na południe letnie, o milę wielką.

Rzeka Łokaje²⁶⁵ wychodzi z jeziora małackiego tegoż nazwiska, na północ letni szerokości na prętów 2, wpada do rzeki Żejmiany z Żejmiany do Wilii o milę wielką [.]

Staw JM pana Wasilewskiego na południe letnie o kroków kilkaset od kościoła.

Staw JM pana Kostrowickiego między wschodem letnim i zimowym, długości ćwierć mili, szerokości sznurów 3, wychodzi z jeziora Aryny mila wielka.

Błoto Paprywalis częścią janiskie , orniańskie , dubińskie, szerokości sznurów 8 na wschód letni mila mierna.

6 to.

Lasu w parafii janiskiej mniej znajduje się , aniżeli pola , mianowicie począwszy od rzeki Łokay w dobrach JO księcia Radziwiłły, między północą letnią i zimową, długości mila mierna , szerokości ćwierć mili mniej, mało do budowli zdatnego, sosny, brzozy , olchy, osiny tylko na opał służące.

2 do na wschód letni JM pana Kostrowickiego, długości około mili wielkiej , szerokości tejże wyżej pomienionego rodzaju drzewa.

3 to na południe letnie JM pana Wasilewskiego i JO księcia Radziwiłły, długości mila mierna , szerokości tejże, w którym //

[75] towarne i do budowli gospodarskiej zdatnego drzewa nie masz , tylko na opał.

Reszta różnych JM possesorów w krzakach , zaroślach na wielu miejscach potroche znajduje się.

7 mo.

Młynów 2: jeden JM pana Kostrowickiego na stawie z jeziora Aryna wychodzącym, drugi JM pana Wasilewskiego na stawku Niksy pochodzącym na południe letnie. Innych machin tak wodnych, jako też wietrznych, ani znaków miejsc starożytność okazujących, żadnych w parafii janiskiej nie ma.

²⁶⁴ Żejmiana, rzeka w gub. wileńskiej, prawy dopływ Wilii. Tamże, t. 14, s. 760.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:

1 mo.

Droga do Niemenczyna, gdzie jest kościół parafialny graniczący, razem trakt publiczny do Wilna, przez staw janiski, o kroków kilkaset od miasteczka Janiszek, drogą suchą, polem otwartym, reszta borem do wioski Podubinki. Od rzeki Podubinki nazwanej, jako się wyżej opisało, do karczmy JO księcia biskupa przez most po lewej stronie, około karczmy JM pana Wasilewskiego, wioski Bekiepur po prawej stronie o kilkadziesiąt kroków leżącej, oraz w tejże stronie mimo zaścianku JW pani Tyszkiewiczowej i tam się kończy granica parafii janiskiej.

2 do.

Droga do Dubinek, gdzie jest kościół parafialny graniczący, na zachód letni

k.416

[76] letni, zaczawszy od kościoła parafialnego janiskiego o kilkaset kroków, polem otwartym do wioski Binkuniow, Antoswincia, Graużyn, Bindziuk, Degucia alias Kotulskiego, i tu się kończy parafia janiska.

3 tio.

Droga do Inturek, gdzie kościół parafialny graniczący, około dworu janiskiego, polem otwartym, suchym, do wioski Kumanców, stąd do Gorszużan, do Żejm, i tam się kończy parafia janiska.

4 to.

²⁶⁵ Łokia rzeka, ma źródła w lasach markuciskich, pow. wiłkomierski, uchodzi do Wilii poniżej Świętej rzeki, długa 20 w. Tamże, t. 5, s. 688.

Droga do Łobonar [Łabonar] , gdzie jest kościół parafialny graniczący, między północą letnią i zimową, przez ruczaj Dryganka nazwany, o kilkaset kroków od kościoła parafialnego janiskiego polem, po prawej stronie dwór Szurajkiszki. Przez chrost brzozowy, osinowy niewielki blisko morgów 4, przejechawszy, karczma Medeyki w lewej stronie, skąd polem otwartym, mimo wioski Mażul w prawej stronie, o kilkadziesiąt kroków, widzialnej za mostkiem, do dworu Szłowin należącym, w prawej ręce, w lewej tegoż nazwiska jezioro o kilkanaście kroków odległe, skąd borami, drogą piaszczystą do karczmy Łokaj, i tu się kończy parafia janiska.

5 to.

Droga do Korkożyszek [Korkoryszki], gdzie jest kościół parafialny, graniczący na południu letnim, począwszy od kościoła //

[77] kościoła parafialnego janiskiego, przez ruczaj Dryganka jako się wzmieniło, około jeziora Aryny drogą na morgów kilka górzystą i pochyłą, do dworu Ornian o kilka kroków po prawej stronie będącego, i tu się kończy granica parafii janiskiej.

9 no.

Parafia janiska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych , ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w województwie wileńskim.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej mojej ręki stwierdzam.

Ks. Łukasz Wasilewski
Pleban janiski.

Rysunek 10. Dwór w Ornianach. KPE, t. 1, s. 178.

1 mo.

Kościół parafialny we wsi nidockiej położony, w województwie wileńskim], a dekanacie pobojskim[przekreślone WILEŃSKIM]²⁶⁶. Wioski , dwory , zaścianki i inne miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie, według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie następują :

Bodkuny wieś JM pana Micewicza, względem kościoła nidockiego leżąca między wschodem letnim i południem, odległość od kościoła mila 1 mierna.

Cesarka i folwark JW pana Dąmbrowskiego [Dąbrowski], między wschodem letnim i północą pół mili miernej.

Dubowszczyzna zaścianek JW pana Morykoniego, na sam wschód zimowy pół mili wielkiej.

Grażańce JW pana Morykoniego, między południem i zachodem zimowym pół ćwierci mili.

Jankiły kapituły wileńskiej, między południem i zachodem letnim 3 ćwierci mili .

Jagwiły²⁶⁷ kapituły wileńskiej, pod samym zachodem letnim mila 1 wielka.

Jadowcie JW pana Dąmbrowskiego [Dąbrowski], między zachodem letnim i północą mila 1 wielka.

Jochimy JW pana Tyisenhauza [Tyzenhauz], pojezuicka wieś na sam wschód słońca letni leżąca, ćwierć mili małej.

Juliniance JW pana Morykoniego, między południem i zachodem zimowym około kroków 500 od kościoła.

[79] Litwary [Lintwary] ²⁶⁸ JW pana Morykoniego, między zachodem letnim i północą ćwierć mili wielkiej.

Lausze²⁶⁹ JW pana Micewicza, pod samym południem zimowym mila mierna 1.

²⁶⁶ Murowany kościół parafialny pod wezwaniem św. Michała Archaniola, fundowany w 1653 roku przez Stefana Podleckiego podsędzica wiłkomierskiego. Nie wiadomo jakim dekretem został podniesiony na kościół parafialny. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 51.; Inne dane podaje SGKP: Kościół został wzniesiony w 1623 roku przez Henryka Podoleckiego. SGKP, t. 7, s. 38.

²⁶⁷ Jagwiły wieś, pow. wiłkomierski, gm. Wojtkuszki. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 40.

²⁶⁸ Może Lintwary, wieś, pow. wiłkomierski, gm. Żmujdki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 231.

²⁶⁹ Wieś, pow. wiłkomierski, gm. Żmujdki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 213.

Łoynce zaścianek JW pana Dąmbrowskiego [Dąbrowski], na zachód letni ćwierć mili miernej.

Moszny²⁷⁰ JW pana Kossakowskiego, między południem i zachodem zimowym miła 1 wielka.

Minikance²⁷¹ JW pana Morykoniego, między północą i wschodem letnim pół mili wielkiej.

Masiule²⁷² JW pana Micewicza, pod samym wschodem letnim miła 1 wielka.

Nidoki dwór²⁷³ JW pana Morykoniego, pod samym zachodem letnim, od kościoła na kroków 500.

Notoki kapituły wileńskiej, pod samym zachodem zimowym o pół mili miernej.

Popowszczyzna JM księdza plebana nidockiego, pod samym zachodem letnim ćwierć mili małej.

Paszańce²⁷⁴ JW pana Micewicza, między południem i zachodem letnim pół mili wielkiej.

k.427

²⁷⁰ Mosznie wieś, pow. wiłkomierski, gm. Wojtkuszki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 357. Od 1764 r. Kossakowskiego. R. Aftanazy, *Materiały...*, t. 4 A, cz. 1, Warszawa 1987, s. 480.

²⁷¹ Minikańce wieś, pow. wiłkomierski, gm. Żmudki. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 337.

²⁷² Wieś, pow. wiłkomierski, gm. Żmudki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 307.

²⁷³ Pod koniec XV wieku Nidoki należały do Bohdana Pietkiewicza, a następnie do rodziny Dąbrowskich h. Junosza. W 1738 r. od Dąbrowskich dobra te kupił lub dostał w posagu Krzysztof Morykoni, podstoli wiłkomierski, żonaty z Teresą Dąbrowską, prawdopodobnie córką Marcjana Dąbrowskiego. Po nim Nidoki były własnością jego syna – Michała Tadeusza (1720-1788). Następnym dziedzicem był syn Michała Tadeusza, Józef Morykoni, podstarości wiłkomierski, generał wojsk polskich podczas Powstania Kościuszkowskiego. Następnie Nidoki przeszły w posiadanie rodziny Platerów, jako wiano Felicji, córki Józefa Morykoniego. Ostatnim właścicielem dóbr nidockich był Michał Stanisław hr. Kossakowski (1883-1962). Klasycystyczną rezydencję w Nidokach wybudował prawdopodobnie, jak pisze Aftanazy, Michał Tadeusz Morykoni. Potem przechodziła wiele zmian. Dokonała ich Felicja Platerowa w drugiej ćwierci XIX wieku. Pałac posiadał zróżnicowany układ wnętrz. Cele reprezentacyjne spełniał środek i lewa strona domu. Od frontu, centralną część pałacu zajmował przedpokój, w którym znajdował się zamykany ołtarz (przedpokój służył za domową kaplicę). Dwór miał bogate pokoje reprezentacyjne ze stylowymi meblami zdobionymi brązem, perłową masą i lakiem z mahoniu. Ponadto w pałacu był ogrony salon. W jego wnętrzu znajdowały się meble mahoniowe dekorowane brązami, komplet mebli w stylu Ludwika XV oraz wiele dzieł sztuki (wazy porcelanowe, portrety, miniatury, sztychy, litografie i malowidła olejne). Natomiast pokój biblioteczny mieścił kilkanaście tysięcy tomów głównie dzieł historycznych i dotyczących historii sztuki. Więcej w: R. Aftanazy, *Dzieje...*, s.240-247.; Patrz też SGKP, t.8, s.38.; Podczas wojny cenniejsze zbiory Kossakowskich zostały wywiezione do Rosji. Księgozbiór został przeniesiony przez Litwinów do Biblioteki Uniwersyteckiej w Kownie. E. Chwalewik, *Zbiory polskie*, t. 2, s. 5.; O kaplicy we dworze wspomina również wizytacja generalna z 1796 r. Kaplica znajdowała się w domu mieszkalnym na górze (wynika z tego, że dopiero później przeniesiono ją na dół do przedpokoju, tak jak czytamy u Aftanazego), posiadała rekwizyty potrzebne do odprawiania mszy świętej. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta g.eneralna r oku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 55.;

²⁷⁴ Wieś, pow. wiłkomierski, gm. Żmudki. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 433.

[80] Podcesarka zaścianek JW pana Morykoniego, pod zachodem zimowym ćwierć mili małej.

Rymeysie kapituły wileńskiej, między południem i zachodem zimowym pół mili miernej.

Skominy²⁷⁵ JW pana Kossakowskiego, między południem i zachodem zimowym mila 1 mierna.

Szeyminiszki²⁷⁶ JW pana Micewicza, pod samym południem zimowym ćwierć mili małej.

Skoczany [Skoczuny]²⁷⁷ dwór JW pana Micewicza, między północą i wschodem letnim i ćwierć mili miernej.

Słoboda JW pana Morykoniego, wieś w której kościół parafialny jest punktem, według którego czyni się opisanie całej parafii.

Wielowdzie kapituły wileńskiej, pod samym zachodem letnim mila 1 mała.

2 do.

Od tego parafialnego kościoła nidockiego, kościoły w okolicy sąsiedzkie są te:

Pobojsk kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w dobrach królewskich //

[81] królewskich sytuowany, pod samym zachodem zimowym, od kościoła nidockiego pół trzeci[ej] [2,5] mili małej.

Szeszole kościół parafialny w województwie wileńskim leżący i w tymże dekanacie, w dobrach JO księcia Pasterza, między wschodem i południem mila 1 wielka.

Bolniki kościół parafialny w dobrach królewskich, między północą i wschodem zimowym półtóry mili małej.

Widziszki filia wiłkomierska w dobrach JW pana Dąmbrowskiego [Dąbrowski], między zachodem zimowym i północą pół mili wielkiej.

²⁷⁵ Może wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuny, o 8 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 10, s. 691. Od 1764 należały do Michała-Korwina Kossakowskiego. R. Aftanazy, Materiały..., t. 4 A, cz. 1, Warszawa 1987, s. 480.

²⁷⁶ Może Siemieniszki, wieś, pow. wiłkomierski, gm. Żmujdki, o 12 w. od Wiłkomierza. SGKP, t. 10, s. 545.

²⁷⁷ Może Skoczuny w pow. wiłkomierskim. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 589. lub Skoczuny, dobra nad Szeszołą, pow. wiłkomierski, gm. Żmujdki; własność Kupściów. Tamże, t. 10, s. 683.

Zmuydki [Żmujdki] kościół parafialny w dobrach pojezuickich, dopiero w dzierzawie JW pana Tyzenhauza, między północą i zachodem zimowym miła mała 1.

3 tio.

Miasto znaczniejsze około tego kościoła nidockiego niedaleko leżące, Wilkomierz. Sądowe p[owia]tu wilkomiers[kiego], leżące nad Świętą rzeką, na zachód letni, odległe półtóry mili. Innych miast znaczniejszych blisko nie ma, chyba o mil 10 [.....] Wilno, Kowno²⁷⁸ ett.

4 to.

Droga do Wilna z Nidok kręta, błotnista,

k.428

[82] k amienista, g órzysta. Ja zdy z Nidok do Wilna dla drogi zlej niemal wszędzie, około półtora dnia, zimową dzień 1. Most 1 na Muszy²⁷⁹ bardzo mizerny, groble przed Szyrwintami JO księcia Pasterza cale wygodne.

Droga z Nidok do Wilkomierza piaszczysta, górzysta, a w niektórych miejscach kamienista, letnią jazdą godzin 2, zimową jazdą godzina.

5 to.

W tej parafii żadnego nie ma jeziora. Bagno najznaczniejsze Wargulis nazwane, pod samemi Nidokami na 3000 kroków rozciągające się wzdłuż, a wszerek na 700. Błot wielkich nie ma w całej parafii. Staw JW pana Morykoniego na rzece nazwanej Cesarka, wypływającej z jezior malackich, a na zachód zimowy od plebanii płynącej, o ćwierć mili małej. Stawek JW pana Micewicza z krynic formujący się, na zaścianku Miłupis zwanym, na wschód letni 3 ćwierci mili.

²⁷⁸ Jedno z najdawniejszych miast Litwy, leżące u zbiegu Wilii z Niemnem. Tamże, t. 4, s. 522-533.

²⁷⁹ Rzeka w pow. wileńskim. Bierze początek w pobliżu wsi Glinciszki z jez. Mussa, płynie kręto w kierunku ze wschodu na zachód, przepływa koło Muśnik i wpada do Wilii z prawej strony pod wsią Czabiszki. Tamże, t. 6, s. 815.

6 to.

Lasów w parafii nidockiej wcale mało. Do budowli drzewa zdatnego nie ma, w niektórych miejscach znajduje się las szczególnie na opał zdatny jako to: olcha, brzoza, osina, leszczyna, najwięcej zaś samych zaroślin i chrostów na nic niezgodnych, po kilkanaście morgów w sobie rozciągłości mających, które że małe są i bez swoich właściwych nazwisk, dlatego się tu w szczególności nie wymieniają. Najwięcej pola otwartego, które się zarabia, grunta niemal wszędzie wyborne.

[83]

7 mo.

Młynów 2 JW pana Morykoniego na Cesarce rzece, JW pana Micewicza, na stawku z krynic formującym się. Folusz 1 przy młynie, Morykoniego, i tamże olejnia. _ Innych żadnych machin nie ma, ani miejsc starożytnością namiętnych.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil lit[ewskich] tak się tu opisują:

1 mo.

Droga z Nidok do Pozelwia, miasteczka partykularnego, na wschód zimowy leżącego, częścią polem, częścią chrostem i zaroślami, ciasna, kręta, błotnista, po lewej ręce o ćwierć mili widać dwór JW pana Micewicza zwany Skoczany [Skoczuny], dalej znowu, o ćwierć mili po prawej, JW panny Zaleskiej dwór zwany Łobejki [Łabejki], i tu właśnie kończy się granica parafii nidockiej, a zaczyna się parafia szeszolska.

2 do.

Droga z Nidok do Szeszol, gdzie jest kościół parafialny graniczący, razem też trakt publiczny wileński zimowy i letni, między wschodem i południem zimowym, wszędzie niemal polem otwartym, o 3 ćwierci mili przez rzeczkę Szeszołkę, na której mostek mały dość dobry. Tu koniec parafii nidockiej, poczyna się szeszolska.

3 to.

Droga do Widziszek, gdzie jest filia wiłkomierska i razem trakt publiczny ryski zimowy i letni, między zachodem zimowym i północą, polem otwartym, gdzie najprzód po lewej

k.429

- [84] lewej ręce o kroków 500 widać dwór JW pana Morykoniego, potem przez wieś Lintwary, widać po prawej stronie dworek JW pana Dąbrowskiego, dalej grobla i most tychże panów Dąbrowskich na rzece Cesarce, i tu się kończy granica parafii nidockiej ćwierć mili lekkiej, a zaczyna się filia wiłkomirs[kiej].

4 to.

Droga do kościoła parafialnego bolnickiego, począwszy od kościoła nidockiego, między północą i wschodem zimowym, najprzód przez całą wioskę Słobodę, polem otwartym, drogą krętą z pagórka do lasu, gdzie także ciasna droga i kręta, na dół spuszczająca się. Most JW pana Micewicza na Szeszolce rzece, po tym prosto przez górę groblą równą, usypaną i wygodną. Mijając groble, widać z jednej strony po prawej ręce dwór JW pana Micewicza z drugiej tegoż folwark, dalej polem z nową otwartym do lasu kręto na dół po lewej stronie na zaścianek JW pana Morykoniego, potem także kręto z góry na most na rzece Cesarce, tu koniec parafii nidockiej, zaczyna się parafia bolnicka, odległości do tego miejsca od kościoła 3 ćwierci mili.

5 to.

Droga do Żmujdek kościoła parafialnego graniczącego, między północą i zachodem zimowym, przez wieś Słobodę, w pół tejże wsi kręto w lewą częścią polem otwartym, częścią łąkami i chrostem, droga błotnista, ciasna, kręta, o pół mili most mierny na rzece Cesarce do Żmujdek należący, i tu kończy się parafia nidocka, a zaczyna się żmujdecka. Wiosek żadnych nie widać, 2 są zaścianki, jeden po prawej//

- [85] prawej ręce, a drugi po lewej, JW pana Morykoniego.

6 to.

Droga do Giedrojc kościoła parafialnego, począwszy od kościoła nidockiego, między zachodem zimowym i południem, polem otwartym prosto przez wieś Słobodę JW pana Morykoniego, polem cokolwiek podjechawszy w prawo, nie dojeżdżając do rzeki Szeszołki, po prawej stronie wieś Jodziuny. Przejechawszy brodem rzeczkę wyż[ej] pomienioną, widać po prawej stronie dwór JW pana Micewicza i wieś tegoż Siemieniszki, rozciągającą się do karczmy Micewicza Szaszow zwanej, pomiędzy wschodem zimowym i południem położonej. Tu koniec parafii nidockiej, a początek szeszolskiej.

Parafia nidocka cała ze wszystkimi dworami, wioskami, zaściankami i innymi miejscami w województwie wileńskim, graniczy od zachodu ku północy z powiatem wilkomierskim w przeciągu mil 2 miernych, którą to parafię rozgranicza Święta rzeka i Cesarka.

Ks. Józef Skarewicz

Pleb[an] nidocki

may

k.430

[86] Parafia giedrojcka. Należąca do dekanatu pobojskiego.

[87] k.431

Parafia giedrojcka [k. 430-438]

1 mo.

Kościół parafialny w miasteczku giedrojckim²⁸⁰ położony, województwie wileńskim , w dekanacie pobojskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tym że województwie, według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą:

Alezandryszki okolica szlachty, między południem i zachodem zimowym, względem kościoła giedrojckiego, mila mała 1.

Abramowszczyzna²⁸¹ folwark JM panów Woronowiczów, na samym wschodzie letnim mila mierna 1.

Antopustnia [Antopustnia] folwark JM księży Dominikanów, między północą i wschodem letnim mila mała 1.

Antopustnia JM pana Jelenskiego, na północ mila wielka 1.

Ażugiry JM pana Jelenskiego, na samym wschodzie letnim mila wielka 1.

Arodele JM pana Giecewicza, na samym wschodzie zimowym pół ćwierci mili.

Bekieszy²⁸² JM panów Woroniczów [Woronowiczowie], na samym wschodzie letnim pół mili wielkiej.

Bilsze²⁸³ JM pana Jelenskiego, między północą i wschodem letnim mila mała 1.

Baski²⁸⁴ JM pana Sokołowskiego, na samym zachodzie letnim mila wielka 1.

²⁸⁰ Giedrojcie, miasteczko nad jeziorem zwanym Kement, Kiement, Kiemejtis albo Giedrojcie. Parafialny kościół katolicki został ufundowany jeszcze w roku 1445 przez Józefa ks. Giedrojcia. Tamże, t. 2, s. 546-547.; Drewniany kościół parafialny (pod wezwaniem św. Bartłomieja) w Giedrojciach był nadany i fundowany przez książąt Giedrojciów w 1445 roku. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 21; W 1809 roku, kosztem biskupa żmudzkiego Józefa Giedrojcia, stanął murowany kościół. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w miasteczku Giedrojciach...1849, F.4, rkp. 2631, k. 1-2.; Ponadto wiemy , że pierwotnie kościół został założony i uposażony w 1410 roku przez Michała Gintyłowicza i Jana Miczkowicza. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w miasteczku Giedrojciach...1849, F.4, rkp. 2631, k. 1-2 oraz J. Kurczewski, Biskupstwo wileńskie od jego założenia do dni obecnych, s. 187.

²⁸¹ Folwark nad jez. Blinda. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁸² Może Bekiesze, wieś, pow. wileński, gm. Giedrojcie. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 98.

²⁸³ Może Bilsza, zaścianek, pow. wileński, gm. Giedrojcie. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 153.

²⁸⁴ Baški, wieś, pow. wileński, gm. Giedrojcie. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 91.

Buzaycie JW pana Giedrojcia podkomorzego wileń[skiego]²⁸⁵, między wschodem zimowym i południem o 600 kroków od kościoła.

Bekupie²⁸⁶ dwór JM panai Ruszczycowej, na samym zachodzie letnim pół mili małej.

Bojary JM panów Kościałkowskich, między północą i wschodem letnim pół mili małej.

Czywile JM pana Miedzichowskiego, na samej północy mila mała 1.

[88] Dienawagie JM pana Giecewicza, na zimowym wschodzie pół mili małej.

Dawboryszki folwark JM panów Miedzichowskich, między północą i wschodem letnim mila mała 1.

Dudańce²⁸⁷ JM pani Ruszczycowej, na samym zachodzie letnim mila wielka 1.

Dowiacie²⁸⁸ plebanii giedrojckiej i JM panów Komarów, między północą i wschodem letnim pół mili miernej.

Dienawagie JW pana Giedrojcia podkomorzego wileń[skiego], między południem i zachodem zimowym mila mała 1.

Delptyszki JM pana Sokołowskiego, na samym zachodzie letnim mila mała 1.

Giedrojcie²⁸⁹ miasteczko, w którym kościół parochialny [s] jest punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii, całe miasteczko i karczma należy do plebanii, leży między zachodem letnim i północą.

Giży [Giże] JM panów Komarów i JM pana Jelenskiego i JM pana Giecewicza, między wschodem zimowym i południem pół mili miernej.

Gudance²⁹⁰ JM panów Woronowiczów, między wschodem letnim i południem mila mierna 1.

Giedrojcie dwór JW pana Giedrojcia podkomor[zego] wileń[skiego], na samym południu mila mierna 1.

²⁸⁵ Krzysztof Giedrojc, podkomorzy wileński. K. Niesiecki, op. cit., t. 4, Lipsk 1839, s. 95.

²⁸⁶ Dwór przy drodze z Giedrojc do Pozelwy. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁸⁷ Wieś nad jez. tej nazwy, pow. wileński, od Wilna o 49 w. SGKP, t. 2, s. 207.

²⁸⁸ Na mapie taktycznej Dawiacie obok Zaniańców. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁸⁹ Miasto i okolica należały niegdyś do książąt Giedrojciów (mniemany książę Giedrus), posiadających tu swój zamek, który, według Strykowski, miał być wystawiony na sztucznie sypanej górze współcześnie z miastem przez Gedrusa, wnuka Giligina, księcia litewskiego. Że góra ta wznosząca się na przeciwnym brzegu jeziora, istotnie była sypaną i przez to musiała być miejscem warownym pogańskiej Litwy, potwierdza nazwa obok leżącej wsi Pilikańce, pochodząca od dwóch słów litewskich: pilt-sypać, kałas-góra. SGKP, t. 2, s. 546-547.; O zamku wybudowanym przez Giedrusa wspomina też: S. Ptaszycki, Kodeks Olszewski Chomińskich. Wielkiego Księstwa Litewskiego i Żmudzkiego Kronika, Wilno 1907, s. 10.

²⁹⁰ Wieś, pow. wileński, o 49 w. od Wilna. SGKP, t. 2, s. 903.

Giedrojcie alias Ławrynowszczyzna dwór JM pana Jelenskiego, na samym wschodzie letnim mila wielka 1.

Gierczuki²⁹¹ JM pana Sokołowskiego, na samym zachodzie letnim mila mała 1.

Giedrojcie alias Marcianiszki 2 dwory JM panów Komarów, między północą i wschodem letnim pół ćwierci mili.

Gudejki²⁹² alias Papiszki plebanii niemenczyńskiej, na samym południu 3 ćwierci mili.

Gajdele JM pana Mikulicza, między zachodem zimowym i letnim mila wielka 1.

Gubesza²⁹³ JM pana Giecewicza, na samym wschodzie letnim pół ćwierci mili.

Janciury²⁹⁴ plebanii giedrojckiej, między wschodem letnim i zimowym pół mili miernej.

Jaury JM pana Jelenskiego, na samej północy mila mierna 1.

Jaury JO księcia Pasterza, między północą i wschodem letnim mila wielka 1.

k. 432

[89] Jaurazyszki dwór i karczma JM pana Sokołowskiego, na zachodzie letnim mila mała 1.

Jodańce JW pana Giedrojcia podkomor[zego] wileń[skiego], na samym południu mila mała 1.

Jodziszki²⁹⁵ dwór JM pani Ruszczycowej, na samym zachodzie zimowym pół mili wielkiej.

Jasiuliszki²⁹⁶ karczma i wioska JM pana Jelenskiego, między północą i wschodem letnim mila mierna 1.

Kierkuziszki JM panów Komarów, między wschodem zimowym i południem pół mili miernej.

Komosta JM pana Jelenskiego, między północą i wschodem letnim mila wielka 1.

Kułundzie JM pana Jelenskiego, na północ mila mała 1.

Karklina karczma JM panów Kościalkowskich, na północ mila mała 1.

²⁹¹ Wieś w pow. wileńskim, o 50 i pół w. od Wilna. Tamże, t. 2, s. 559.

²⁹² Wieś szlachecka w pow. wileńskim, o 50 w. od Wilna lub wieś włościańska w pow. wileńskim, o 49 w. od Wilna. Tamże, t. 2, s. 903.

²⁹³ Gubiesa, zaścianek, pow. wileński, gm. Giedrojcie. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 544.

²⁹⁴ Może Janczury, wieś w pow. wileńskim, o 45 w. od Wilna. Tamże, t. 3, s. 398.

²⁹⁵ Jodziszki leżą przy drodze do Szyrwint. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁹⁶ Przy trakcie do Małat. Tamże.

Krawiałajdzie [Krywołajdzie]²⁹⁷ karczma i wioska JW pana Giedrojcia podkomor[zego] wileń[skiego], na samym południu pół mili miernej.

Kupryszki²⁹⁸ JM pana Giecewicza, na samym wschodzie zimowym pół ćwierci mili.

Komarowszczyzna d wór JM p ana Giedrojcia rotm[istrza]²⁹⁹, na zachodzie letnim pół ćwierci mili.

Kuzy karczma JM panów Komarów, na samym wschodzie letnim mila mała 1.

Miszkinicy JM pana Wiłejki, między wschodem zimowym i południem ćwierć mili.

Medyny folwark JM księży Dominikanów, między południem i zachodem zimowym mila mała 1.

Medyny wioska JW pana Giedrojcia podkomor[zego] wileń[skiego], między południem i zachodem zimowym mila mała 1.

Miełuży[Miełuże]³⁰⁰ JM pana Jelenskiego, na samym wschodzie letnim mila wielka 1.

Miszkinicy JM pana Jelenskiego, na północ mila mała 1.

Miszkinicy JM panów Woronowiczów, na samym wschodzie letnim pół mili wielkiej.

Miszkinicy JM pana Miedzichowskiego , na północ , mila mała 1.

Maguny³⁰¹ plebanii giedrojckiej i JM pani Ruszczycowej, na zachodzie zimowym pół mili wielkiej.

[90] Miekance JM pani Ruszczycowej, na zachodzie letnim pół mili wielkiej.

Meyszele³⁰² karczma i wioska JM pani Ruszczycowej, na zachodzie letnim mila wielka 1.

Nosaliszki folwark JM pana Miedzichowskiego, między północą i zachodem letnim mila wielka 1.

Olanszczyzna³⁰³ JM pana Wiłejki, na samym wschodzie zimowym pół mili miernej.

Okmiana karczma i wioska JW pana Giedrojcia podkomor[zego] wileń[skiego], między południem i zachodem zimowym mila wielka 1.

²⁹⁷ Może Krywołajdzie - 3 km na południe od Giedrojć. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

²⁹⁸ Folwark szlachecki, w pow wileńskim, o 43 w. od Wilna. SGKP, t. 4, s. 890.

²⁹⁹ Zapewne jest tu mowa o Janie Giedrojcju rotmistrzu wojsk litewskich, ojcu Józefa Arnolfa (1754-1838) biskupa żmudzkiego. Polski Słownik Biograficzny, Kraków 1948-58, t. 7, s. 428.

³⁰⁰ Może Miełuże, zaścianek, pow. wileński, gm. Giedrojcie. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 327.

³⁰¹ Wieś nad rz. Szyrwintą. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁰² Mejszele nad rz. Szyrwintą. Tamże.

³⁰³ Może Olańszczyzna, wieś szlachecka, pow. wileński, o 43 w. od Wilna. SGKP, t. 7, s. 443.

Okmiana³⁰⁴ zaścianek tegoż JM, na samym zachodzie zimowym pół mili wielkiej.
 Oli alias Azubali tegoż JM, na zachodzie zimowym mila mała.
 Pustilla³⁰⁵ tegoż JM, na samym południu pół mili wielkiej.
 Podwarańce JM pani Ruszczycowej, na północ pół mili małej.
 Poożercy JM pana Jelenskiego, na północ mila wielka 1.
 Poiodzie³⁰⁶ JM pani Ruszczycowej, między zachodem zimowym i letnim.
 Pukieniszki folwark plebanii giedrojckiej, między wschodem zimowym i południem o 1000 kroków od kościoła.
 Poszyle³⁰⁷ JM pana Giedrojcia pułkown[ika], między południem i zachodem zimowym pół ćwierci mili.
 Pauzole JM pana Sokołowskiego, na zachodzie letnim mila mała 1.
 Pustnia karczma i wioska JM panów Brońców, między zachodem letnim i północą mila wielka 1.
 Pagraumiely JM pana Jelenskiego, na północ mila wielka 1.
 Paciuny dwór JM księży Dominikanów, na samym południu mila wielka 1.
 Pilekańce³⁰⁸ JM panów Komarów, na wschodzie letnim pół mili miernej.
 Rudaki karczma JM panów Kościałkowskich, na samym wschodzie zimowym 3 ćwierci mili wielkiej.
 Rudaki³⁰⁹ wioska JM panów Kościałkowskich, na samym wschodzie zimowym 3 ćwierci mili miernej.
 Raciszki JM pana Towianskiego, między północą i wschodem letnim mila wielka 1.

k.433

[91] Rydwaniszki³¹⁰ JW pana Giedrojcia podkomor[zego] wileń[skiego], między wschodem zimowym i południem ćwierć mili.

Rudziance³¹¹ JM pani Ruszczycowej i JM panów Komarów, na samym zachodzie

³⁰⁴ Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Giedrojcie. Tamże, t. 7, s. 424.

³⁰⁵ Pustylki - 3 km na południe od Giedrojc. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁰⁶ Pajodzie - między Jodziszkami a Gaweniami. Tamże.

³⁰⁷ Folwark na pd - zach od Giedrojc. Tamże.

³⁰⁸ Wieś - 3 km na wschód od Giedrojc. Tamże.

³⁰⁹ Wieś włościańska, pow. wileński, o 49 w. od Wilna. SGKP, t. 9, s. 901.

³¹⁰ Wieś włościańska, pow. wileński, o 42 w. od Wilna. Tamże, t. 10, s. 83.

³¹¹ Rudziance, wieś nad jez. Dudajcie, pow. wileński, gm. Giedrojcie; dobra skarbowe Jodzieniany, Ruszczyców. Tamże, t. 9, s. 947-8.

letnim pół mili wielkiej.

Rapieje³¹² alias Miszkielcy JM pana Jelenskiego, na północ mila wielka 1.

Skrudziszki tegoż JM, między północą i wschodem letnim półtóry mili.

Sobolańce karczma tegoż JM, na samym wschodzie letnim mila wielka 1.

Szereykowski tegoż JM, na samej północy pół mili wielkiej.

Szylinia JM pana Giedrojcia rotm[istrza], na zachodzie letnim 600 kroków od kościoła.

Szlawetryszki tegoż JM, między zachodem zimowym i letnim pół mili małej.

Smielinia³¹³ tegoż JM między, zachodem letnim i północą 1000 kroków od kościoła.

Smielinia JO księcia Pasterza, między południem i zachodem zimowym pół mili wielkiej.

Szałtenie³¹⁴ JM pani Ruszczycowej, na samym zachodzie letnim pół mili miernej.

Seyruny³¹⁵ tejże JM i JM pana Sokołowskiego, między zachodem letnim i północą mila mała 1.

Szupienie dwór³¹⁶ JM pana Miedzichowskiego, na północ mila mała 1.

Szupienie karczma i wieś tegoż JM, między zachodem letnim i północą mila wielka 1.

Szaudzie³¹⁷ JM panów Kościałkowskich, na samej północy mila mała 1.

Szaduyki JM panów Brońców, na północ mila mała 1.

Staszkuny³¹⁸ plebanii giedrojckiej, na północ mila wielka 1.

Szydeygie [Szedejgie] JM pana Jelenskiego, na wschodzie letnim półtóry mili.

Szlagieryski³¹⁹ dwór JM panów Kościałkowskich, na samym wschodzie letnim mila mierna 1.

Skataniszki folwarek³²⁰ JM pana Pietruszewicza, między wschodem zimowym i południem mila wielka 1.

Taukiele JM księży Dominikan[ów], na południu mila mała 1.

³¹² Może Rapeje, wieś w pow. wileńskim, gm. Janiszki. Tamże, t. 9, s. 947-8.

³¹³ Może Smielina, zaścianek nad jez. Giedrojczie. Tamże, t. 10, s. 875.

³¹⁴ Może folwark w pow. wileńskim, o 45 w. od Wilna. Tamże, t. 11, s. 774.

³¹⁵ Może Seyruny, wieś szlachecka nad jez. Dudajce. Tamże, t. 10, s. 875.

³¹⁶ Wieś, karczma i dobra, pow. wileński, gm. Giedrojczie, o 49 w. od Wilna; własność ks. Ant. Giedrojcia. Tamże, t. 12, s. 80.

³¹⁷ Na mapie taktycznej Szawdzie. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³¹⁸ Wieś włościańska, pow. wileński, o 50 w. od Wilna. SGK, t. 11, s. 286.

³¹⁹ Może Szlagieryski albo Szlagieryski, dobra, pow. wileński, gm. Giedrojczie, o 48 w. od Wilna. Tamże, t. 11, s. 286.

³²⁰ Skataniszki, folwark szlachecki, pow. wileński, o 40 w. od Wilna. Tamże, t. 10, s. 659.

Tyminszczyzna³²¹ dwór JM pana Jelenskiego, między północą i wschodem letnim mila mierna 1.

Tarauciszki³²² JM panów Komarów, na samym zachodzie letnim pół mili miernej.

Trapeły³²³ JM pana Mikulieża [Mikulicz], na zachodzie letnim mila wielka 1.

Urliki karczma i wioska tegoż JM, na zachodzie letnim półtóry mili.

[92] Warniszki JM panów Woronowiczów, na północ pół mili wielkiej.

Wedery³²⁴ JM pana Jelenskiego, na północ mila wielka 1.

Weyciele³²⁵ tegoż JM, na północ mila wielka 1.

Witeyki³²⁶ tegoż JM, na północ pół mili miernej.

Weykucie³²⁷ JM panów Komarów, na północ mila mała 1.

Zdaniszki³²⁸ folwark i wieś JM pana Wilejki, na wschodzie zimowym ćwierć mili wielkiej.

Zdaniszki³²⁹ folwark JM pana Giedrojcia pułkownika, między południem i zachodem zimowym ćwierć mili.

Zeniance³³⁰ JM panów Komarów, między północą i wschodem letnim pół mili małej.

Żagarynia karczmy dwie JM panów Komarów, między zachodem letnim i północą pół ćwierci mili.

2 do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy są następujące:

Szyrwinty kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w dobrach JO księcia Pasterza, na zachód letni mil 3.

Szeszole kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w dobrach także JO księcia Pasterza, względem kościoła giedrojckiego parafialnego 2 mile wielkie, między zachodem letnim i północą.

³²¹ Przy trakcie z Giedrojc do Malat. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³²² Na mapie taktycznej Tarawczyszki; na zachód od Giedrojc. Tamże.

³²³ Trapiele nad rz. Szyrwintą. Tamże.

³²⁴ Wedory, wieś w pobliżu jez. Kamosty. Tamże.

³²⁵ Wejczele, wieś w pow. wileńskim, gm. Giedrojcie, o 56 w. od Wilna. SGKP, t. 11, s. 286.

³²⁶ Witejki, folwark, pow. wileński, o 49 w. od Wilna. Tamże, t. 13, s. 192.

³²⁷ Wieś włościańska, pow. wileński, o 49 w. od Wilna. Tamże, t. 13, s. 193.

³²⁸ Obok traktu z Giedrojc do Malat. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³²⁹ Folwark nad jez. Zdaniszki. Tamże.

³³⁰ Zaniańce przy trakcie z Giedrojc do Malat. Tamże.

Widzienieński kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, JM księży Kanoników Regularnych B:B:M:M: od Pokuty, między dobrami szlacheckimi, leży na północ 3 mile mierne.

Malaty kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w dobrach JO księcia Pasterza, między północą a wschodem letnim mile 3 mierne.

Dubinki kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie, w dobrach JO księcia Radziwiłła, między wschodem letnim i zimowym mile 2 mierne.

Gliniszki kościół parafialny³³¹ w dobrach JM pana Jelenskiego podkomorzego mozyrskiego, między południem i zachodem zimowym półtorej mili miernej.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła giedrojskiego są:

k. 434

[93] Wilno miasto stołeczne litewskie, na samym południu mil 6 wielkich.

Wiłkomierz miasto sądowe przy rzece nazwanej Święta, między zachodem letnim i północą mil 5 wielkich.

4 to.

Droga z Giedrojc do Wilna górzysta, błotnista, piaszczysta i kręta, miejscami mosty niewygodne.

Droga z Giedrojc do Wiłkomierza błotnista, górzysta, piaszczysta, miejscami groble i mosty niewygodne.

Z Giedrojc do Wilna letnią drogą wespół z popasem godzin 9 jazdy, zimową godzin 8.

Z Giedrojc do Wiłkomierza letnią drogą jazdy godzin 7, zimą zaś za godzin 6 można stanąć.

5 to.

Jezioro większe Kiemęta [Kiementa] długie ćwierć mili, szerokie pół ćwierci mili wielkiej, na śródkiem tego jeziora wyspa długa do sznurów geometrycznych 15, szeroka najwięcej do 2 sznurów, na której las mały olchowy, brzozy – względem kościoła parafialnego giedrojckiego, leży na wschodzie letnim o 100 kroków.

Jezioro Łukno długie do 20 sznurów geometrycznych, szerokie do 15, leży na zachodzie zimowym ćwierć mili.

Jezioro Szyrwinta zwane, długie do 30 sznurów geometrycznych, szerokie do 5, leży na samym zachodzie letnim, od kościoła parafialnego giedrojckiego, pół ćwierci mili.

Jezioro Społęja długie pół ćwierci mili, szerokie więcej jak wiorsta, leży na zachodzie letnim, od kościoła giedrojckiego mila mierna.

Jezioro Szepelis długie do 4 sznurów geometrycznych, szerokie do 2, leży względem kościoła parafialnego giedrojckiego, między zachodem letnim i północą, mila mierna 1.

Jezioro Gogkas długie do 3 sznurów, szerokie do 15 prętów, leży na północ mila mierna 1.

Jezioro Komosta długie do pół ćwierci mili, szerokie do sznurów 30, leży na północ mila wielka 1.

Jezioro Antopustnia długie do 5 wiorst, szerokie do 2, leży na północ mila mierna 1.

[94] Jezioro Taurelis długie do sznurów 3, szerokie do 6 prętów, leży na wschodzie letnim pół mili miernej.

Jezioro Blinda długie do 2 wiorst, szerokie do wiorsty, leży na wschodzie letnim mila mierna 1.

Bagna znacznego nie ma. Błoto znaczniejsze zwane Okmiana, ciągnie się od parafii glinciskiej, przez całą giedrojką, aż do szyrwinkiej, około mil 3 długie, szerokości nierówne wszędzie, najwięcej jednak pół ćwierci mili, leży między południem i zachodem zimowym pół mili miernej.

Staw JW pana Giedrojcia podkomor[zego] wileń[skiego] przy dworze, formuje się z ruczajów małych z błot wypływających, leży na samym południu [2 wyrazy, ok. 18 liter].

Stawek JM pana Giecowicza takż formuje się z ruczajów małych, z błot wypływających, leży przy rzece Gubesie, która początek swój bierze od błota Gubesy,

³³¹ Kościół parafialny i dobra Jeleńskich, w pow. wileńskim. SGKP, t. 2, s. 548.

wpada do jeziora Kiementa, o którym Nro 5 to [sub numero 5] namieniło się, leży na samym wschodzie letnim pół ćwierci mili.

Stawek JM panów Kosciałkowskich przy dworze Szlagieryszkach, formuje się z ruczajów i krynic tam znajdujących się, leży na wschodzie letnim mila mierna 1.

Stawek JM pana Jelenskiego, także formuje się z ruczajów, z błot wypływających, przy gościncu malackim, pod koniec którego mostek niski niebardzo wygodny, leży na wschodzie letnim mila wielka 1.

Stawek JM panów Brońców, przy wiosce i karczmie Pustni, na rzece Antopustnia, z jeziora JM księży Dominikanów Antopustnia wypływająca, leży między północą i zachodem letnim półtóry mili od kościoła giedrojckiego.

Stawek JM pana Sokołowskiego, między Jurażyszkami dworem tegoż JM i wioską Seyrunami, nad jeziorem Społęja, formuje się z ruczajów z błot wypływających i rzeczki Gogkas, z jeziora tegoż nazwiska, jako się Nro 5 to [sub numero 5] wyraziło, wypływającej, leży na zachodzie letnim mila mierna.

Staw JM pana Mikulicza, przy wiosce i karczmie Urliki, formuje się z rzeczki

k. 435

- [95] z rzeczki Kieukla, z jeziora Kieukla wypływającej i z rzeczki Antopustnianki, o której się wyżej namieniło, pod koniec tego stawu grobla i most na grobli wygodny leży, na zachodzie letnim półtóry mili.

Stawek plebanii giedrojckiej na ruczaju Szałtupis ciekącego z błot małych, leży na samym południu o 400 kroków od kościoła giedrojckiego.

Sadzawka JM pana Giedrojcia pułkownika, pod folwarkiem Zdaniszkami, leży między południem i zachodem zimowym ćwierć mili.

6 to.

W parafii giedrojckiej więcej jest pola otwartego, aniżeli lasu. Puszcza zowiąca się Duilańska, należąca do JM pani Ruszczycowej, długa do pół mili wielkiej, szeroka ćwierć mili wielkiej. W tej puszczy żadnego drzewa do budowli zdatnego prócz jodły nie ma, najwięcej zaś osiny, olchy, brzozy znajduje się, leży na zachodzie letnim mila wielka, względem kościoła parafialnego giedrojckiego. Także puszcza Gira JM pana Jelenskiego; długa do mili, szeroka pół mili, w której najwięcej dębiny, szczupłej zaś

brzeziny, osiny; olchy i lipy, leży między północą i wschodem letnim, półtóry mili wielkiej, od kościoła giedrojckiego. Po wielu zaś miejscach chrosty i zarośle długości i szerokości po kilka prętów w sobie mające, które że nie mają własnych nazwisk, tu się nie wyrażają.

7 mo.

Młynów 6 plebanii giedrojckiej, na Szałtupiu JM pana Mikulicza, na Kieukle i Antopustniance [Antopustnia] JM panów Brońców, na Antopustniance [Antopustnia] JM pana Sokołowskiego, na Goglia się JM pana Jelenskiego przy stawie, JM pana Giecewicza także przy stawie, o których stawach Nro 5 to [sub numero 5] jest wyrażoną o stawach innych. Machin tak wodnych, jako i wietrznych, ani miejsc starożytność oznaczających, ani też co by się ciągało do historii naturalnej nie masz.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne, podług miary mil, tak się opisują:

1 mo.

Droga do Glinciszek, razem trakt publiczny zimowy i letni wileński //

- [96] wileński, począwszy od kościoła parafialnego giedrojckiego na południe, polem, najprzód na bród, [przez] który rzeka Kiemęta [Kiementa] z jeziora Kiemienty wraz pod samym miasteczkiem giedrojckim poczyną się. Za tym brodem o kroków 50 po lewej ręce droga do Dubinek, po prawej zaś ręce trakt publiczny wileński, z którego zaraz po prawej ręce widać wioska Poszyle JM pana Giedrojcia pułkownika. Dalej jadąc tymże traktem, polem otwartym i lasem małym, droga błotnista, do karczmy JW pana Giedrojcia podkom[orzego] wileń[skiego] Kraynielajdzi [Krywołajdzie], od której po lewej stronie wioska Kraywielajdzie [Krywołajdzie]. Idąc od tej karczmy polem otwartym o pół ćwierci mili las mały, brzozowy i osinowy blisko staj, między którym znajduje się bród mały, za tym brodem o staj 1 w lewej stronie droszka, do wioski Pustilły której za lasem nie widać. Dalej jadąc polem otwartym do rzeczki

Pustilly, poczynającej się od rzeczki Okmiany, na której most podniosły, niewygodny przejeżdżającym. Stąd po lewej ręce widać wioska Pustilla, od tej rzeczki polem otwartym, droszka po prawej stronie przez górę do wioski Dienawagie, którą widać ćwierć mili od karczmy krawiałajdzkiej odległej. Dalej jadąc polem otwartym, w lewej stronie widać dwór JW pana Giedrojcia podkom[orzego] wileń[skiego], także polem otwartym drogą suchą[....] górzystą jadąc, po prawej ręce widać wioska Okmiana, o kilka staj odległa od goścince Od tej, polem otwartym o kilka staj, karczma Okmiana JW pana Giedrojcia podkom[orzego] wileń[skiego]. O kroków 2[.] od tejże karczmy rzeczka Okmiana, poczynająca się z jezior Niewordowskich, w parafii glinciskiej leżących. Na tej rzeczce mostek podniosły, wygodny, i tu się kończy granica parafii giedrojckiej.

2 do.

Droga do Dubinek, gdzie jest kościół parafialny graniczący, na wschód letni i zimowy, poczyną się za brodem Kiemienta pod miasteczkiem giedrojckim będącego, jako się wyżej namieniło, z traktu wileńskiego w lewą, polem otwartym wraz przez bród Szałupia, nad którym młynek po prawej ręce do plebanii giedrojckiej należący. Za tymże brodem wraz droga po lewej ręce, do wioski Pilekańców której za lasami i górami nie widać

k. 436

- [97] nie widać. Dalej polem otwartym, górzystą i błotnistą drogą, o staje 4 od młynka, przy samej drodze, w lewej stronie wioska JW pana Giedrojcia podkomor[zego] wileń[skiego], pod którą bród grząski, długi na staj 1, za którym wraz droga do Niemenczyna, a w lewą do Dubinek. Droga do Niemenczyna polem otwartym o 3 staje, mimo samego folwarku Pukieniszek, do plebanii giedrojckiej należącego. Od tego polem otwartym i drogą nierówną o staj 12, w lewą drogą do wioski Arodelow JM pana Giecewicza, którą widać, w prawą polem otwartym o staję 2 przez las mały, brzozowy, osinowy, drogą nierówną, błotnistą, krętą i ciasną ćwierć mili, aż do Smieliny karczmy JO księcia Pasterza. Od tej otwartym polem, drogą suchą, aż do karczmy Gizów JM pana Jelenskiego, po lewej ręce widać wioska Gize tegoż JM. Od tej karczmy lasem małym, brzozowym, drogą błotnistą, nierówną, krętą i ciasną, aż do ruczaju Jłgasia

z błot formującego się. Od ruczaju, tymże lasem o pół ćwierci mili w lewą, do okolicy szlachty alezandryjskiej, którą widać. Po prawej ręce wioska Taukiele JM księży Dominikanów, z wioski polem otwartym, drogą błotnistą, nierówną i krętą, o stai 5 po prawej ręce widać wioska Medyny JW pana Giedrojcia podkom[orzego] wileń[skiego] i folwark tegoż nazwiska JM księży Dominikanów. Dalej polem otwartym, drogą nierówną, błotnistą, o staje 4, po prawej ręce folwark Skataniszki JM pana Pietruszewicza widać, w prawą na górę, drogą błotnistą, otwartym polem, aż do dworu Paciun JM księży Dominikanów, i tu się kończy parafia giedrojcka.

3 tio.

Droga zaś do Dubinek od brodu buzayckiego w lewą, polem otwartym, o staje 4 po prawej ręce folwark Pukieniszki plebanii giedrojckiej, od tego polem otwartym o stai 10, po prawej ręce dwór Kupryszki JM pana Giecewicza, po lewej stronie młynek i siedziba zowiąca się Gubesa: tegoż JM widać. Dalej polem otwartym, drogą nierówną, górzystą, piaszczystą, o stai 12, po lewej stronie droga do wioski Janczur plebanii giedrojckiej, której za lasami i górami nie widać. Od tej lasem małym, brzozowym, drogą piaszczystą i błotnistą//

- [98] błotnistą do brodu Joda i folwarku Zdaniszek JM pana Wiłejki po prawej ręce, po lewej zaś stronie widać siedziba tegoż samego nazwiska i JM. Od tegoż folwarku polem otwartym, drogą piaszczystą, o 8 stai po lewej ręce widać wioska Olanszczyzna JM pana Wiłejki, po prawej ręce widać folwark Kierkuziszki JM panów Komarów. Od tych drózek lasem małym i polem otwartym o stai 15, wioska Dienawagie JM pana Giecewicza, przez którą droga przechodzi. Od tej polem otwartym, drogą górzystą, kamienistą, błotnistą i wąską, o pół ćwierci mili wioska Rudaki JM panów Kosciałkowskich, przez którą przejeżdża się, polem otwartym, drogą suchą i błotnistą o stai 10 karczma Rudaki JM panów Kosciałkowskich, przy trakcie malackim, ucianskim, wileńskim i ryskim, który graniczy parafię giedrojcką od dubinskiej.

4 to.

Droga do kościoła szyrwinkiego, poczawszy od kościoła giedrojckiego, na zachód letni polem otwartym do Krzyża, od którego w lewą rękę droga do siedziby Szylinia JM pana Giedrojcia rotm[istrza], o 100 kroków widać, w prawą zaś rękę przejechawszy,

las i brodek mały, na pole otwarte, po prawej ręce folwark tegoż JM widać. Dalej drogą prostą, błotnistą, polem otwartym i lasem małym, przejeżdża się przez wioskę Szlawetryszki tegoż JM, od tej wioski polem otwartym, o kroków 200, drogą błotnistą do rzeki Szyrwinty³³² na 2 koryta rozdzierającej się, na obydwóch mosty podniosłe, ciasne i niewygodne, za którymi widać po lewej ręce wioska Maguny na górze, plebanii giedrojckiej i JM pani Ruszczycowej, po prawej ręce polem otwartym, drogą błotnistą o stai 10 dwór Jodziszki JM pani Ruszczycowej. Pominąwszy ten dwór, w prawą rękę do wioski Meyszel tejże JM, w lewą zaś polem otwartym do ruczaju i siedziby Pajodzis JM pani Ruszczycowej, od tej polem otwartym i lasem jodłowym, brzozowym, drogą błotnistą i nierówną do wioski Olan JM pana Jasinskiego

k. 437

[99] Jasinskiego ,do parafii szyrwinczej należącej.

5 to.

Droga do kościoła malackiego, razem trakt publiczny zimowy i letni do Rygi, Wilkomierza i Bolnik, od kościoła Giedrojckiego, między północą i wschodem letnim graniczącego, polem otwartym do karczmy i wioski Smielinia JM pana Giedrojcia rotmistrza. Od tej mostem na błocie słanym do karczem Żagarynia JM panów Komarów, za tymi zaraz na błocie, tu się gościniec rozdziela. W prawą drogą do Małat, polem otwartym, na dwory JM panów Komarów, od których krętą w lewą polem otwartym, drogą błotnistą i lasami do wioski Zeniancew JM panów Komarów, ćwierć mili ode dworów odległej, od której polem otwartym, drogą górzystą, błotnistą i lasami małemi, po prawej ręce widać siedziba Szereykiszki JM pana Jelenskiego, dalej do wioski i karczmy Jasiuliszek, którą podjechawszy, polem otwartym do folwarku Timinszczyzny [Tyminszczyzny] JM pana Jelenskiego po lewej ręce, za którym widać wioski Miełuży [Miełuże], Ażugiry i Wedery tegoż JM. Pominąwszy ten folwark, polem otwartym, drogą górzystą, błotnistą, kamienistą o kilka stai do ruczaju Duskowa, od tegoż drogą błotnistą i kamienistą do dworu Giedroye [Giedrojcie] JM pana Jelenskiego, od którego w lewą krętą koło sadu, polem otwartym, o kilka stai do gościńca malackiego, po prawej ręce widać młyn przy stawku JM pana Jelenskiego,

³³² Rzeka w pow. wileńskim i wilkomierskim, lewy dopływ rz. Świętej. Tamże, t. 12, s. 127.

w lewo tymże gościńcem, przez górę, polem otwartym, drogą błotnistą, nierówną do wioski Szydejgiew tegoż JM, którą przejechawszy w prawą kręto, polem otwartym, drogą górzystą, nierówną, błotnistą i lasami do wioski Kozaków plebanii giedrojckiej, do parafii malackiej należącej.

6 to.

W lewo od karczmem Żagarynia, o których wyżej wspomniano, gościniec do Wiłkomierza, polem otwartym do ruczaju Graużynia, na którym mostek niski, wąski, niewygodny, od tego polem otwartym, nierówną i błotnistą, na górę kamienistą, w lesie małym //

[100] małym. Tu się znowu rozdziela droga. W prawą do kościoła widzieniskiego, od kościoła giedrojckiego na północ graniczącego, polem otwartym, drogą błotnistą, krętą i nierówną, lasami małymi do ruczaju Mieszka. Od tego polem otwartym, podobnośz drogą, do wioski Bojarów JM panów Kosciałkowskich, od tej polem otwartym i lasami małymi, drogą górzystą i błotnistą do brodu i karczmy Karklinia JM panów Kosciałkowskich, od tej o kilkanaście kroków w lewo do wioski Szaudziów JM panów Kosciałkowskich, którą widać. W prawą polem otwartym, lasami małymi, drogą górzystą i błotnistą, o pół ćwierci mili po lewej ręce widać wioska Raciszki JM pana Towianskiego. Dalej polem otwartym, drogą górzystą, do karczmy ambrożyskiej JM pana Jelenskiego, do parafii widzieniskiej należącej.

7 mo.

W lewo góry kamienistej gościniec wiłkomierski, polem otwartym, lasem wielkim drogą prostą, górzystą, prostą, po obu stronach rowem okopaną, błotnistą, z mostkami niewygodnymi, na pole otwarte, po lewej stronie widać dwór Bekupie JM pani Ruszczycowej, dalej do rzeczki Bekupki, na której mosty wysokie niewygodne. Od tej polem otwartym lasem małym, drogą błotnistą i nierówną, do wioski Seyrun JM pani Ruszczycowej, od tej polem otwartym do ruczaju Gogkas, na którym mostek niski wygodny, za którym w lewą do dworu Jurażyszek JM pana Sokołowskiego, który widać, w prawą zaś polem otwartym do karczmy Jurażyskiej tegoż JM. Od tej karczmy polem otwartym, o kilka staj w lewą mimo krzyża, droga do kościoła szeszolskiego, od kościoła giedrojckiego graniczącego na zachód letni i północ, polem otwartym do

Basków JM pana Sokołowskiego, od tej polem otwartym do brodu Jłga Bradis, który rozgranicza parafię giedrojcką od szeszolskiej,

k. 438

[101] w prawą zaś od krzyża, o kilka stai od karczmy Jurażyskiej odległego, gościniec wiłkomierski, polem otwartym. Drogaą górzystą, o kilkanaście stai po prawej ręce dwór JM pana Miedzichowskiego widać, dalej jadąc prostą drogą, polem otwartym do karczmy i wioski Szupieniew tegoż JM, od której polem otwartym. O stai kilka po prawej ręce widać folwark Nasaliszki JM pana Miedzichowskiego, dalej polem otwartym, drogą błotnistą do karczmy i wioski Pustnia JM panów Brońców, i tu się kończy parafia giedrojcka, a zaczyna się parafia widzieniska.

Parafia giedrojcka nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w województwie wileńskim, jako się wyżej o tym namieniło.

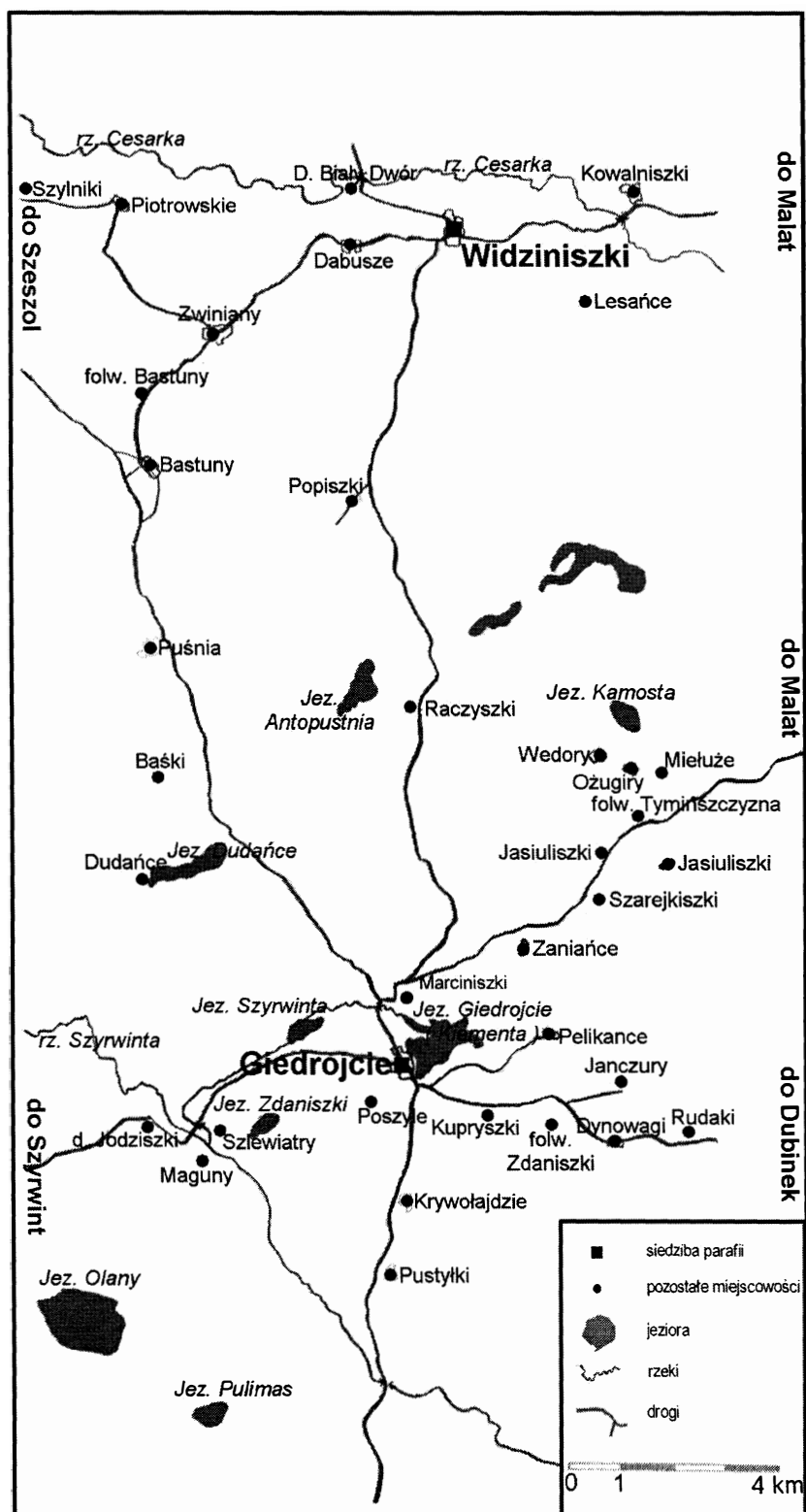
Takowe opisanie mojej parafii podpisem własnej ręki stwierdzam.

Ks. Jakub Omulski

Podproboszczy kościoła giedrojckiego.

[podpis nieczytelny]

Rysunek 11. Drogi w parafii: giedrojskiej i widzieniskiej.

Z Giedrojc do Dubinek (k. 435 v., 436), do Szyrwint (k. 436 v.), do Malat (k. 437). Z Widzienisek do Malat (k. 446 v.), do Giedrojc (k. 446 v., 447), do Szeszol (k. 447, 447 v.), do Żmujdek (k. 447 v.).

1 mo.

Kościół parafialny w miasteczku Widzieniskach, położony w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim. Wioski i miejsca do tejże parafii należące tak w województwie wileńskim, jako też w powiecie wiłkomierskim podług alfabetu ułożone.

Ambrozyszki dwór JW pana Jelenskiego, leżące na południu letnim względem kościoła o milę dobrą.

Ażuszele³³³ JM księży Missyonarzów, leżące w powiecie wiłkomierskim, w odległości kościoła na zachodzie letnim o pół mili dobrej.

Ażumokis JM księży Missyonarzów, w odległości 3 ćwierci mili, między zachodem zimowym i letnim w powiecie wiłkomierskim.

Ażubale 2 zaścianki w powiecie wiłkomierskim, jeden należący do Widzieniszek, a drugi do Bolnik, między zachodem letnim i północą o milę dobrą.

Auksztynie³³⁴ zaścianek należący do JW księdza metropolity, w województwie wileńskim, między wschodem zimowym i południem o milę dobrą.

Antecesarka³³⁵ należący folwark do JO księcia Radziwiły, w powiecie wiłkomierskim, na zachodzie letnim pół mili.

Biały Dwór³³⁶ JM księży Missyonarzów, w województwie wileń[skim], na zachód letni ćwierć mili małej.

Bastuny³³⁷ folwark należący do Widzieniszek, w województwie wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym milę.

[103] Bastuny³³⁸ wioska do tego folwarku na kilkaset kroków, w tymże województwie.

Buciszki³³⁹ JM panny Sypałówny, między południem i zachodem zimowym o półtóry mili, w woje[wództwie] wile[ńskim].

³³³ Wieś w pow. wileńskim, gm. Malaty, dobra skarbowe Biały Dwór. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 57.

³³⁴ Zaścianek w pobliżu Szeszółki. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³³⁵ Dobra, pow. wileński, gm. Malaty, 1865 r. własność Iszorów. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 34.

³³⁶ Biały Dwór leży nad rz. Cesarką. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³³⁷ Folwark między Zwinianami a Bastunami. Tamże.

³³⁸ Może wieś i dobra, pow. wileński, gm. Giedrojcie; w 1865 r. dobra należały do Stalewskich. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 91.

³³⁹ Wieś w pow. wileńskim, gm. Giedrojcie. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 254.

Bikańce³⁴⁰ JM pana Zukowskiego [Żukowski], na zachód zimowy w wile[ńskim] o milę dobrą.

Batańce³⁴¹ do Widzieniszek należące w wile[ńskim], na zachodzie zimowym ćwierć mili miernej.

Batanowo folwark do Widzieniszek należący, w województwie wile[ńskim], ku zachodowi zimowemu ćwierć mili.

Bernatańce JW księdza metropolity, w województwie wileńs[kim], na wschodzie zimowym o milę.

Czyżyszki³⁴² folwark należący do Widzieniszek, w powiecie wiłko[mirskim], na północ ćwierć mili małej.

Czyniliszki JW pana Jeleńskiego, w powiecie wiłkomirskim, na zachodzie letnim mila dobra.

Cesarka folwark JM księży Misyonarzów w wileńskim, między zachodem zimowym i letnim pół mili małej.

Cesarka JM pana Giedroyca [Giedrojc], w tymże położeniu.

Cesarka dwór JM pana Iszory, w woje[wództwie] wileńs[kim], na zachodzie zimowym pół mili.

Cesarka karczma JM pana Jeleńskiego, w p[owiecie] wiłko[mirskim], na zachód zimowy mila dobra.

k. 441

[104] Degutynie zaścianek JM księży Misyonarzów, w wileńskim województwie, pod zachodem zimowym o kilka staj.

Doborzyszki³⁴³ dwór i wioska tuż pode dworem należąca do JW pana Jeleńskiego³⁴⁴, w powiecie wiłkomirskim, między zachodem zimowym i letnim mila 1.

Diginie karczma JM pana Kotła, w woje[wództwie] wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym mila dobra.

³⁴⁰ Wieś, pow. wileński, gm. Giedrojc. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 151.

³⁴¹ Wieś położona o 2 km na pd – wsch od Widzieniszek. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁴² Folwark należący do dóbr widziniskich ks. Stefana Giedrojcia, pow. wileński. SGKP, t. 1, s. 890.

³⁴³ Może Dowborzyski, wieś, pow. wiłkomierski, nad Cesarką, o 42 w. od Wilna. Dawne dziedzictwo Pakoszów, później Jeleńskich i wreszcie Tyszkiewiczów. Tamże, t. 2, s. 133.

³⁴⁴ Zapewne Rafał Jeleński – kasztelan nowogrodzki. R. Aftanazy, Materiały ..., t. 4 A, cz. 1, Warszawa 1987, s. 101-106.

Daugudzie wioska JW pana Tyzenchausa [Tyzenhauz], między zachodem zimowym i letnim, w p[owiecie] wiłko[mirskim], o milę.

Dowiańce³⁴⁵ JM pana Żukowskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym w odległości 5 ćwierci mili.

Dobusze³⁴⁶ JM księży Missyonarzów, w wile[ńskim], na zachód zimowy pół mili letniej.

Druski³⁴⁷ JM pana Kuleszy królewszczyna, między południem i wschodem zimowym, w wile[ńskim], o pół mili.

Dąbrowska karczma JM pana Jeleńskiego, w wile[ńskim], na południu mila dobra.

Dębny zaścianek do Widzieniszek należący, w wile[ńskim], na wschód zimowy na kroków 1000.

Denowagi³⁴⁸ JM pana Towiańskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], o ćwie[rć] m[ili].

Dadulin zaścianek Moskale JW pana Jeleńskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na zachód słońca mila dobra.

[105] Giertoyczyski dwór JO księcia woje[wody] Radziwiły, między północą i zachodem letnim mila dobra, w p[owiecie] wiłko[mierskim].

Giertociszki JM panów Hryszkiewiczów, przed zachodem letnim, w p[owiecie] wiłko[mierskim], mila letka.

Giełuże JO księcia Radziwiły, na wschód letni mila dobra.

Gierświany JM księży Missyonarzów, między zachodem letnim a północą 3 ćwierci mili letkiej.

Gayluny JW pana Jeleńskiego, w[ojewództwo] w[ileńskie], między wschodem zimowym i południem mila dobra.

Grodzie JO księcia Radziwiły, w pow[iecie] wiłko[mierskim], między zachodem letnim i północą mila dobra.

Grabosta młyn do Widzieniszek należący, na wschód letni mili małej, w woj[ewództwie] wile[ńskim].

Giełbuciszki³⁴⁹ JM panny Sypałówny, w[ojewództwo] wilen[skie], między południem i zachodem zimowym o milę[.].

³⁴⁵ Wieś i folwark, pow. wileński, o 63 w. od Wilna. SGKP, t. 2, s. 135.

³⁴⁶ Wieś włościańska, pow. wileński, od Wilna o 61 w. Tamże, t. 2, s. 91.

³⁴⁷ Wieś włościańska, nad rz. Ugabostą, pow. wileński, od Wilna o 61 w. Tamże, t. 2, s. 167.

³⁴⁸ Dynowagi – o 7 km na południe od Widzieniszek. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁴⁹ Zapewne folwark Giełbudyszki obok folwarku Bastuny. Tamże.

Grabista młyn JM pana Jeleńskiego, w w[ojewództwie] wileńskim, na południu letnim mila dobra.

Huryňa i młynek do JM pana Sawickiego, w w[ojewództwie] wileńskim, na południu półtóry mili.

Iodaki³⁵⁰ JM pana Daunerowicza, w w[ojewództwie] wileńskim, między południem i zachodem zimowym mila letka.

k. 442

[106] Iociapy JM pana Żukowskiego, w tymże samym województwie i horyzoncie.

Iodaki karczma JM księży Missyonarzów, w p[owiecie] wiłkomierskim, na zachodzie letnim o pół mili dobrej.

Kuweni³⁵¹ JM pana Jeleńskiego, w w[ojewództwie] wileńskim, na południu letnim na półtóry mili.

Kurciszki JM księży Missyonarzów, w p[owiecie] wiłkomierskim, na zachodzie zimowym o pół mili letkiej.

Kowalniszki³⁵² do Widzieniszek należące, w p[owiecie] wiłkomierskim, na wschodzie letnim pół mili.

Kazimierzow folwark do Widzieniszek należący, w pow[iecie] wiłkomierskim, między północą i wschodem letnim mila letka.

Kietutany³⁵³ dwór JM pana Kotła, w w[ojewództwie] wileńskim, na zachód zimowy mila dobra.

Krupeliszki JM pana Żukowskiego, w w[ojewództwie] wileńskim, między południem i zachodem letnim o milę małą.

Lelekańce³⁵⁴ dwór, karczma i wioska kilkaset kroków JM pana Sawidzkiego [Sawicki], w w[ojewództwie] wileńskim, między południem i zachodem zimowym o półtóry mili letkiej.

Leszańce³⁵⁵ do Widzieniszek należące, w w[ojewództwie] wileńskim, leżące na wschodzie zimowym ćwierć mili.

³⁵⁰ Jodaki, zaścianek, wieś i folwark tej nazwy. SGKP, t. 3, s. 593.

³⁵¹ Może Kuwienie, wieś, pow. wileński, o 46 w. od Wilna. Tamże, t. 5, s. 7.

³⁵² Wieś nad rz. Cesarką. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁵³ Folwark tej nazwy w pow. wileńskim, gm. Giedrojcze, o 57 w. od Wilna. SGKP, t. 4, s. 52.

³⁵⁴ 1. Folwark, pow. wileński, o 55 w. od Wilna. W 1766 własność Giedrojców. Była tu kaplica katolicka parafii widzieniskiej. lub 2. Wieś, pow. wileński, o 55 w. od Wilna. Tamże, t. 5, s. 131.

³⁵⁵ Wieś między Widzieniszkami a Druskami. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

Lubowa zaścianek JM księży Missyonarzów, w p[owiecie] wiłko[mierskim], na zachód zimowy ćwierć mili.

Łowmiany dwór JM panny Sypayłówny i wioska, do tegoż dworu należąca, tym samym nazwiskiem, ode dworu o kroków 1020, w woje[wództwie] wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym o 5 ćwierci mili.

[107] Łowmiany JM pana Dawnorowicza, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na zachodzie zimowym o 5 ćwierci mili.

Łukaszuny³⁵⁶ JM pana Kotła, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym o milę dobrą.

Łazarce³⁵⁷ Moskale JM pana Jeleńskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na południu zimowym o milę.

Miskany Moskale JM pana Jeleńskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między wschodem i południem zimowym milę dobrą.

Meyluny JM pana Jeleńskiego, w pow[iecie] wiłko[mierskim], między zachodem i północą milę dobrą.

Molinos zaścianek JM pana Żukowskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między zachodem letnim i zimowym 5 ćwierci [mili].

Maydeburya karczma JW pana Tyzenchausa [Tyzenhauz], do Pozelwy należąca, o milę dobrą na zachodzie zimowym, w p[owiecie] wiłko[mierskim].

Milteniszki zaścianek do Giertuciszek należące, w wiłko[mierskim] p[owiecie], między północą i wschodem o milę dobrą.

Nasańce JM księży Missyonarzów, w po[wiecie] wiłko[mierskim], między zachodem letnim i północą pół mili letkiej.

k. 442 a

[108] Oszkinie dwór, krolewsczyzna do JW pana Kuleszy, na południu letnim o pół mili dobrej, w woje[wództwie] wile[ńskim].

k. 443

³⁵⁶ Folwark szlachecki tej nazwy w pow. wileńskim, o 55 w. od Wilna. SGKP, t. 5, s. 811.

³⁵⁷ Wieś w pow. wileńskim, o 63 w. od Wilna. W 1866 r. mieszkało tu 587 staroobrzędowców, którzy mieli swoją świątynię i 103 katolików. Tamże, t. 5, s. 617.

[109] Naruszyszki zaścianek do Bolnik należący, w p[owiecie] wilk[omierskim], między zachodem zimowym i letnim 3 ćwierci mili.

Narkuszki zaścianek do Bolnik należące, w p[owiecie] wilko[mierskim], ku zachodowi zimowemu o pół mili dobrej.

Pozelwa filia do parafii widzieniskiej należąca, w w[ojewództwie] wile[ńskim], w dobrach JW pana Tyzenchauza [Tyzenhauz], na zachodzie zimowym półtóry mili.

Podgraboście³⁵⁸ do Widzieniszek należące, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na wschód zimowy ćwierć mili.

Pikciuny³⁵⁹ JM pana Iszory, w w[ojewództwie] wileńs[kim], na zachodzie zimowym pół mili.

Popiszki należące do Giertuciszek JO księcia Radziwiły, między zachodem i północą mila dobra, w p[owiecie] wilko[mierskim].

Popiszki do plebanii niemęczyńskiej, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między wschodem zimowym i północą o pół mili.

Pompucie JM księży Missyonarzów, w p[owiecie] wilkom[ierskim], na zachodzie letnim pół mili.

Poszaudynie JM pana Żukowskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między zachodem letnim i zimowym 3 ćwierci mili dobrej.

Pietrowska [Piotrowska] karczma i wioska³⁶⁰ JM pana Dawnorowicza, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na zachodzie zimowym o milę letką.

Paszelinie karczma należąca do Widzieniszek, w p[owiecie] wilko[mierskim], na północ ćwierć mili małej.

Paszelinie zaścianek JM księży Missyjonarzów, w tymże p[o]wiecie i położeniu, na północ ćwierć mili letkiej.

[110] Pałeynis zaścianek JM księży Missyonarzów, w po[owiecie] wilko[mierskim], na zachód letni ćwierć mili dobrej.

Pawiśnia zaścianek JM pana Zaleskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym mila dobra.

Rafaliszki³⁶¹ JM pana Zaleskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], przed zachodem zimowym o milę dobrą.

³⁵⁸ Wieś o 3 km na wschód od Widziniszek. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁵⁹ Wieś, pow. wileński, gm. Malaty, o 65 w. od Wilna. Dobra Antesesary, Iszorów. SGKP, t. 8, s. 124.

³⁶⁰ Między Pozelwą, a Widziniszkami. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁶¹ Może folwark między Bikańcami, a Poszawdynią. Tamże.

Rakucie zaścianek JM księży Missyonarzów, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym na milę.

Royngiele JM pana Kotła, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między południem letnim i zachodem zimowym mila dobra.

Raudynie zaścianek JO księcia Pasterza naszego, na wschód zimowy o milę dobrą.

Szałtobarszczyzna³⁶² należące JM pana Towiańskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na południu mila wielka.

Sadowsczyzna JM pana Jeleńskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na południu letnim mila dobra.

Szmieliny Moskale należące JM pana Towianskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na południu letnim mila dobra.

Sadańce³⁶³ JM księży Missyonarzów, na wschodzie letnim w p[owiecie] wilko[mierskim], o ćwierć mili.

Sauginie JM pana Kotła, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym mila dobra.

Sieciuny JM pana Kotła, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym mila mierna.

Szostakiszk³⁶⁴ zaścianek JM pana Sawickiego, w[ojewództwo] wile[ńskie], na południu o półtory mili.

Skierdyma zaścianek JM pana Dauwnerowicza [Daunerowicz], między południem i zachodem zimowym 5 ćwierci mili.

k. 444

[111] Szółtokiłyški zaścianek JM pana Jeleńskiego, w p[owiecie] wilko[mierskim], na zachodzie letnim o mile.

Siemiańce do Widzieniszek należące, w p[owiecie] wilko[mierskim], na północ mila dobra.

Szeszolki dwór metropolitański, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między wschodem zimowym a południem letnim mila dobra.

³⁶² Szaltobarszczyzna, wieś w pow. wileńskim, gm. Giedrojcie, o 56 w. od Wilna. SGKP, t. 11, s. 774.; Szaltobarszczyzna, za: MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁶³ Wieś włościańska nad rz. Cesarką, pow. wileński, o 73 w od Wilna. SGKP, t. 10, s. 195.

³⁶⁴ Zaścianek, pow. wileński, gm. Małaty, o 66 w. od Wilna. Tamże, t. 12, s. 22.

Szwedy karczma JM księży Missyonarzów, w p[owiecie] wiłko[mierskim], na zachodzie letnim ćwierć mili.

Szukiszki³⁶⁵ dwór JM pana Żukowskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na zachodzie zimowym mila dobra.

Skiery do Widzieniszek należące, w p[owiecie] wiłko[mierskim], na północ pół ćwierci mili.

Stolaryszki³⁶⁶ zaścianek JM pana Kuleszy, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na południu pół mili.

Suderobia karczma JM panny Sipajłówny, między południem i zachodem zimowym mila dobra.

Szylniki³⁶⁷ dwór JM pana Dawnorowicza, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na zachód zimowy mila [.....].

Szylniki dwór JM pana Żukowskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na zachodzie zimowym mila dobra.

Tkaczyski JM pana Towiańskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między południem i zachodem zimowym mila dobra.

Ułże zaścianek jeden i drugi do Widzieniszek należący, w p[owiecie] wiłko[mierskim], między zachodem letnim i północą pół mili dobrej.

[112] Wezele³⁶⁸ JM księży Missyonarzów, w p[owiecie] wiłko[mierskim], między północą i wschodem letnim ćwierć mili letkiej.

Warniszki JM księży Missyonarzów, między zachodem letnim i północą, w p[owiecie] wiłko[mierskim], o pół mili dobrej.

Widzieniszki³⁶⁹ same fundum miasteczko, w którym kościół parafialny z dawna był należący do JM księży Kanoników Regularnych, a dopiero należą do JW księdza biskupa inflanckiego.

³⁶⁵ Folwark i dobra nad stawem, pow. wileński, gm. Giedrojczie, o 63 w. od Wilna. Tamże, t. 12, s. 68.

³⁶⁶ Zaścianek, pow. wileński, gm. Malaty, o 59 w. od Wilna lub zaścianek, tamże, o 57 w. od Wilna. Tamże, t. 11, s. 360.

³⁶⁷ 1. Folwark i dobra, pow. wileński, gm. Malaty, o 67 w. od Wilna; w 1865 r. własność Pauliny Szwojnickiej; lub 2. Szlachecki folwark i dobra nad rzeką Sesarką, pow. wileński, gm. Giedrojczie; w 1865 r. własność Franciszka Sotkiewicza. Tamże, t. 12, s. 106.

³⁶⁸ Wezele lub Wizele, Wiezele, zaścianek, pow. wileński, gm. Malaty, okręg wiejski Widzieniszki. Tamże, t. 13, s. 688.

³⁶⁹ Kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca był budowany od 1618 r. przez ks. M. Giedrojcza, wojewodę mściławskiego. Konsekrowany w 1684 roku. Świątynią zarządzali Kanonicy Regularni od Pokuty. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 1.; Kościół został całkowicie wyremontowany w 1800 r. przez księdza Hippolita Stanisławowicza, komisarza i wizytatora zgromadzenia Kanoników Regularnych od Pokuty. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Widzieniskach...1849, F.4, rkp. 2602, k.1-2.; Kolejny remont miał miejsce w 1910 roku. W końcu XVIII w. świątynia była świadkiem dramatycznych wydarzeń, znanych pod nazwą „ostatniego zjazdu na Litwie”. Obecna świątynia to budowla

Żysznowka folwark do Widzieniszek należący, w w[ojewództwie] wile[ńskim], między wschodem letnim i zimowym o kilkaset kroków.

Zadworze³⁷⁰ zaścianek należący do dworu metropolitańskiego, w w[ojewództwie] wile[ńskim], na wschodzie zimowym mila wielka.

2 do.

Od kościoła parafialnego, w tymże woje[wództwie] lub też powiecie i w dekanacie pobojskim, w okolicy sąsiedzkiej te są następujące:

Malaty kościół parafialny w p[owiecie] wiłko[mierskim], w dekanacie pobojskim, w dobrach JO księcia biskupa wileńskiego, między wschodem letnim i zimowym mila dobra.

k. 445

[113] Giedroyce kościół parafialny w w[ojewództwie] wile[ńskim], w tymże dekanacie, w dobrach JO książąt Giedrojciów na południu letnim mile 3 mierne.

Szeszole kościół parafialny w tymże woje[wództwie], w dobrach JO księcia Pasterza, leży między południem i zachodem zimowym 3 mile.

Bolniki kościół parafialny w p[owiecie] wiłko[mierskim], w tymże dekanacie, w dobrach JW pana starosty Zyberka krolewsczyzna, leżące na zachód zimowy mile 2.

Zmoytki kościół parafialny w tymże powie[cie] i dekanacie, w dobrach JW pana Tyzenchauza [Tyzenhauz], leżące między zachodem letnim i zimowym mile 4.

Owanta kościół parafialny w tymże powie[cie] i dekanacie, w dobrach JO księcia Radziwiły woje[wody] wileńskiego leżące, na zachód letni mile 2 dobre.

3 tio.

jednonawowa na planie prostokąta, posiadająca czworoboczne prezbiterium, po dwie zakrystie i kaplice boczne oraz 42 m. wieżę. Do ciekawszych elementów wystroju wewnątrz należą: portrety ks. Giedrojciów, XVII-wieczny obraz MB w srebrnej sukience, późnorennesansowa, rzeźbiona w drewnie, polichromowana ambona, rzeźby św. Piotra i Pawła z poł. XVIII w. w ołtarzu głównym oraz płyty nagrobne fundatora świątyni i J. Rzepnickiego z 1 poł. XVII w. Więcej w: G. Rąkowski, op. cit., s. 319.

³⁷⁰ Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Malaty. SGK, t. 14, s. 253.

Miasto znaczniejsze około tego kościoła widzieniskiego sądowe Wiłkomirsz przy rzece nazwanej Święta, leżące na zachodzie zimowym mil 5 miernych.

Wilno miasto stołeczne, na południu letnim mil 9 dobrych.

4 to.

Droga do Wiłkomierza z Widzieniszek górzysta, piaszczysta, kamienista, miejscami błotnista i kręta.

[114] Droga do Wilna z Widzieniszek górzysta, piaszczysta, miejscami mosty, groble niewygodne i kręta.

Z Widzieniszek do Wilna wespół z popasem godzin 13, zimową porą 9.

Z Widzieniszek do Wiłkomierza letnią drogą z popasem jazdy godzin najmniej 6 dla złej drogi, zimową zaś można stanąć za godzin 4.

5 to.

Jeziorko Bliziuniec okrągłe na 100 kroków kilkanaście, nieprzystępne, nad rzeką Cesarką, względem kościoła też na wschód letni o 1000 kroków kielkaset.

Jezioro Grabosta leżące w wile[ńskim] na południu, w długości o ćwierć mili, w szerokości o 1000 kroków, miejscami o 1000 kroków, miejscami o 100, we śródku wyspa, mila dobra względem kościoła widzieniskiego.

Jezioro Giertuciszki w po[wiecie] wiłko[mierskim] na północ, w długości na ćwierć mili miernej, w sze[rokości] na 200, o milę dobrą.

Jezioro Grodzie korrespondujące z tymże o kilkadziesiąt kroków, /nie/ należące do Giertuciszek, między zachodem letnim i północą mila dobra.

Jezioro Giełuże w tym p[owiecie], w długości pół ćwierć mili miernej, w szerokości na 1000 kroków, między zachodem i północą mila wielka.

k. 446

[115] Jezioro Pałaynis okrągłe i wzdłuż na 100 kroków, przy tymże drugie mniejsze, na zachodzie letnim, w p[owiecie] wilko[mierskim], na ćwierć mili.

Jezioro Szeszolki w w[ojewództwie] wile[ńskim], jedno w wielkości na kroków 100, drugie na kroków kilkadziesiąt, między wschodem i południem.

Jeziorka Dergasta jeden i drugi w p[owiecie] wilko[mierskim] leżące na północ, wielkości tych jeziorków na kroków kilkaset.

Błota znaczniejsze z jednej i z drugiej strony Cesarki, miejscami ukryte, miejscoma nieużyte[czne] dla nieprzystąpienia się rzeki między brzegami.

Błota, które się znajdują między jeziorami, mające komunikacją z sobą, to jest Dergastami, ciągnące się na kroków 300.

Bagna od giertuciskiego jeziora, z parafii naszej ciągnące się do parafii malackiej, na północ.

Stawek należący do Widzieniszek, jeden i drugi o kilkadziesiąt kroków tuż pod klasztorem, między wschodem i północą.

6 to.

Lasu znacznego w naszej parafii nie ma sz, o prócz jezior i o twartego pola, borki znajdują się najdalej o pół mili i to w p[owiecie] wilko[mierskim], udając się zaś ku południowi, znajdują się drzewa dębiny, jarzębiny, osiny do budowli nie zdające się.

[116]

7 mo.

Młynów w naszej parafii znajduje się 5.

Młyn JM księży Missyonarzów na rzece Cesarce JM pana Sawickiego Huryna, JM pana Jeleńskiego na ruczajku Graboście należące do Widzieniszek, na tymże samym ruczajku, JM pana Żukowskiego, nazywającym się Wardas.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług mil miary:

1 mo.

Droga do Malat, razem trakt publiczny do Komay, tenże i do Widz[ieniszek]. Co do początku, poczyną się od kościoła widzieniskiego na wschód zimowy kręto, koło sadu, porzuciwszy w prawą na folwark Zysznowkę, od folwarku w prawą przez bory, góry na groble i mostek przez rzekę; przejechawszy most; na górę ostrą wjechawszy; na górę

wioska zostaje się w lewą, nazywająca się Kowalniszki, od tej wioski kręto w prawą do Malat, tu się kończy parafia widzieniska.

2 do.

Droga do Giedrojć, gdzie jest kościół parafialny na południu graniczący, z Widzieniszek prosto wileńskim traktem, zostawiwszy kaplicę w prawo. Za miasteczkiem górzyste, piaszczyste, miejscoma mokre, między zarębami i różnemi choinkami z oboch stron, aż do karczmy Popiszek

k. 447

[117] należących do JM pana Kuleszy, o pół mile, przy której karczmie gościniec przyłącza się ryski do Wilna. Tymże gościńcem do drugiej karczmy o 100 kielkadziesiąt kroków i wioska tuż należąca do Niemenczyna, od tejże karczmy o ćwierć mili polem otwartym, górzystą, kamienistą, miejscami błotnistą do karczmy Tkaczyszek JM pana Towiańskiego. Od tej karczmy z góry spuściwszy się na dół, po lewej ręce lasek, miejscami przeręble, mokro i górzysto, aż do karczmy nazywającej się Dąbrowska, należące[j] do JM pana Jeleńskiego, w odległości od kościoła na półtorej mili, i tu się graniczy parafia widzieniska z giedrojcką.

3 tio.

Droga do Szeszol poczynająca się takż od kaplicy w prawo, na zachód zimowy porzuciwszy w lewo za kaplicą przez gościniec wileński na wioskę Doubusze, z tej wioski spuściwszy się z góry, przejechałszy ruczajek nazywający się Warnaki. Od tegoż ruczajku na pagórek wjechałszy przez las i przeręblkę, a ćwierć mili dobrej do wioski Dzwinnan nazywającej się, z tejże wioski wyjeżdżając w lewą przez górę i ruczaj, przejechałszy przez las osinowy, mimo folwarku Bastuny, w prawo//

[118] w prawo o kielkaset kroków otwartym polem do karczmy nazywającej się Suderwia. Z tejże karczmy w prawo przez pole, o kielkaset kroków wioska Łowniany, z wioski w lewo kielka staj laskiem brzozowym, mimo krzyża. Dwór zostaje w lewo, nazwany Łowniany JM panny Sipijłówny, gdzie się kończy parafia widzieniska, od szeszołskiej o półtorej mili.

4 to.

Droga do Żmudek [Żmujdek], gdzie jest kościół parafialny graniczący na zachodzie letnim, poczyną się od kościoła widzieniskiego, wyjechawszy z miasteczka w lewo, polem otwartym, o ćwierć mili dalej zostaje się Dwór Biały JM księży Misyonarzów. Spuściwszy się z góry, młyn nazywający się Białodworski. Przejechawszy most na rzece Cesarce, tuż z młynu, na pagórek wjechawszy, na groblę wzdłuż na 100 kielkadziesiąt kroków do mostku, także groblą w lewo krętą ujechawszy kielkadziesiąt kroków, przed górą wjechawszy w bór, o ćwierć mili karczma Kabałda. Z tejże karczmy w lewo, otwartym polem, aż do mostu stojącym na rzece Cesarce o pół ćwierci mili od karczmy Kabałdy, z tegoż mostu przed górą bystrą, otwartym polem, aż do wioski o kielkaset kroków nazwanej Pikciuny.

k. 448

[119] Stamtąd prosto polem przez ruczaj na wioskę Piotrowską, z tej wioski otwartym polem mimo dworu Szylnik po prawej stronie, dalej Poszołdynie wioska po lewej ręce, po prawej zaś dwór o kilka staj na dole JM pana Żukowskiego, o kilkaset kroków dalej widać po lewej ręce folwarek nazwany Rafaliszki, drugi o 100 kroków Szukiszki, folwark przejechawszy drogą krzyżową, kilka staj polem obszernym, w chrośniaczkę wjechawszy kielka staj, wioska Dowiańce. Samtąd przez ruczaj droga jedna do Pozelwy polem, gdzie się znajduje miasteczko JW pana Tyzenchausa [Tyzenhauz], to jest filia należąca do Widzieniszek, tu się kończy granica widzieniska z parafią żmujdecką.

5 to.

Droga do Bolnik, gdzie jest kościół parafialny graniczący, między zachodem letnim i północą, poczyną się z drogi wyż[ej] wyrażonej od karczmy białodworskiej, zwanej Szwedy. Idzie borami piaszczysta, korzenista, miejscami błotnista, jedna aż do wioski Pompucie nazwanej, z wioski zaś przez groblę nad ruczajem Jodaki i karczemką tymże nazwiskiem JM księży Misyonarzów. Od karczmy w lewo, lasem mieszanym do Popiszek jadąc, wioska zostaje się w lewo na górze o kilkaset kroków, przejechawszy

kielka staj wioska Popiszki, należąca do Giertuciszek, granicząca parafią widzieniską z bolnicką.

[120]

6 to.

Droga do Owanty, gdzie jest kościół parafialny graniczący, między zachodem i północą. Z traktu wyżej opisanego pochodzi od karczemki, JM księży Missjonarzów na gościńcu ryskim, nazwanej Jodaki. W prawo do wioski Gierszwiany [Gierświany] przez borek na staje 2, po tym otwartym polem aż do wioski. Stamtąd zaś polem otwartym, z jednej i z drugiej strony widne lasy, droga górzysta i kamienista, ćwierć mili do karczmy giertuciskiej, po prawej ręce jeziora i dwór za jeziorem. I tu się graniczy parafia widzi[eniska] z owancką.

Parafia widzieniska większą część ma w woje[wództwie] wileńskim, niż w pow[ięcie] wiłkomierskim, jako się wyżej o tym namieniło.

Takowe opisanie parafii widzieniskiej podpisem ręki własnej stwierdzam.

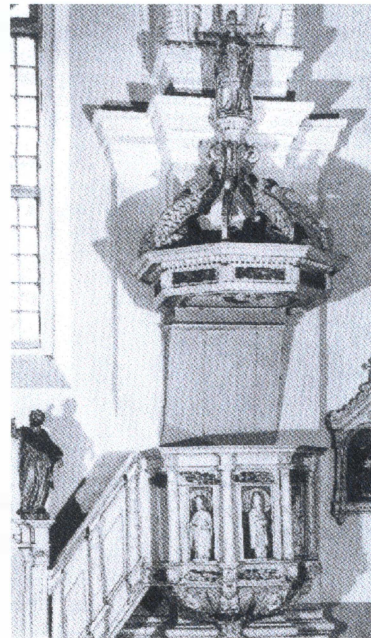
Ks. Aleksander Ba[...]

Kano[nik] RRBBMM od Pokuty

Wikary widzieniski

Rysunek 12. Widzieniszki. Kościół. KPE, t. 1, s.209..

Rysunek 13. Widzieniszki. Ambona.

KPE, t. 1, s. 210

Rysunek 14. Widzieniszki. Ołtarz. KPE, t. 1, s. 209.

Rysunek 15. Widzienieński. Klasztor Augustianów. KPE, t. 1, s. 211.

Kościół parafialny we wsi Szyrwintach położony, w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim³⁷¹. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie, według porządku alfabety ułożone, jako tu po sobie idą:

1 mo.

Awizence³⁷² JM pana Szadurskiego, między wschodem i południem letnim względem kościoła parafialnego, mila 1.

Asciki tegoż, między południem i zachodem letnim, mila od kościoła.

Bredance³⁷³ JO księcia Massalskiego biskupa wileń[skiego], między zachodem letnim i północą, mila od kościoła parafialnego.

Barcie tego JM księdza. Tamże.

Barzdzie³⁷⁴, między zachodem letnim i północą, JM pani Narbutowej łowczynej wile[ńskiej], mila od kościoła.

Baniaszany JM panów Sperskich, między południem i zachodem letnim, mila od kościoła 1.

Bojarele JM pana Jasieńskiego, pod samym wschodem letnim, mila 1 od kościoła.

Berza³⁷⁵ JM pana Szadurskiego, na południu letnim, mila od kościoła 1.

Błynda tegoż, między wschodem i południem letnim, mila od kościoła.

Boreyszyszki JM pana Jasieńskiego, między południem i zachodem zimowym, od kościoła mila 1.

Druze³⁷⁶, między zachodem letnim i północą, JM pani Narbutowej, mila od kościoła 1.

³⁷¹ Drewniany kościół (pod wezwaniem św. Michała Archaniola) w Szyrwintach ufundowały w 1475 r. panny Ościkówny. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 2 6-27.; Kronika z 1849 r. wymienia z imienia fundatorki świątyni. Są to: Katarzyna, Agnieszka i Bohdanka Ościkówny Juriewiczówny. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Szyrwintach...1849, F.4, rkp. 2943, k. 1-2.; Z informacji podanych w SGKP dowiadujemy się, że kościół został wzniesiony z muru w 1475 roku. SGKP, t. 12, s. 127. Tymczasem wizyta generalna... z 1796 r. mówi o kościele drewnianym.

³⁷² Awizańce, wieś, pow. wileński, gm. Szyrwinty. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 54.

³⁷³ Bredańce, wieś, pow. wileński, gm. Szyrwinty. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 230.

³⁷⁴ Bardzie, wieś, pow. wileński, gm. Szyrwinty. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 85.

³⁷⁵ Berze. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁷⁶ Druze, wieś, pow. wileński, o 52 w. od Wilna. SGKP, t. 2, s. 174.

Daciuny³⁷⁷, między południem i zachodem letnim, JO księcia Massalskiego biskupa wile[ńskiego], mila od kościoła.

Delidziany³⁷⁸ tamże, tego JM księdza, mila od kościoła.

Degucie³⁷⁹ tamże, tegoż JM księdza, mila od kościoła.

Drublany³⁸⁰ na północy zimowej tegoż JM księdza, od kościoła mila 1.

Gudele JM pana Szadurskiego, między zachodem i północą zimową, od kościoła mila 1.

Gawenie³⁸¹ JM pana Jasieńskiego, między południem i zachodem letnim, mila od kościoła 1.

Jodele³⁸² JM pana Szadurskiego, między wschodem letnim i południem, mila od kościoła.

Koraliszki na samej północy zimowej, do starostwa kiernowskiego, mila od kościoła 1.

Kiele³⁸³ między wschodem letnim i południem, JM pani Tyszkiewiczówny starościarki gitańskiej, pół mili od kościoła parafialnego.

[122] Kropienia³⁸⁴ tamże i tejże.

Kontrymiszki³⁸⁵ tamże, JM pana Szadurskiego, mila od kościoła.

Kunczyny JM panów Sperskich, między południem i zachodem letnim, mila od kościoła parafialnego.

Luny³⁸⁶ między zachodem zimowym i północą, mila od kościoła parafialnego, należy do JO księcia Massalskiego biskupa wileńskiego.

Lidyminie między zachodem i północą, do JM pana Szadurskiego, mila od kościoła parafialnego.

Łapsze³⁸⁷ między zachodem letnim i północą, do kościoła pobojskiego pół mili od kościoła parafialnego.

³⁷⁷ Wieś i zaścianek, pow. wileński, gm. Szyrwinty. Wieś należała do dóbr Dejldziany. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 384.

³⁷⁸ Dejldziany, dobra, pow. wileński, gm. Szyrwinty. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 398.

³⁷⁹ Degucie, może wieś w pow. wileńskim, o 56 w. od Wilna. Tamże, t. 1, s. 247.

³⁸⁰ Wieś, 2 km na zachód od Zybał. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁸¹ Wieś pow. wileński, o 58 w. od Wilna. SGKP, t. 2, s. 501.; Wieś między Olaną, a Szyrwintami. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁸² Wieś, pow. wileński, o 46 w. od Wilna. SGKP, t. 3, s. 594.

³⁸³ Wieś na trakcie z Szyrwint do Mejszagoły. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁸⁴ Kropinia, zaścianek, pow. wileński, o 53 w. od Wilna. SGKP, t. 4, s. 696.

³⁸⁵ Kontroniszki, wieś na południe od Kiel. MTP (Pozelwa) 1: 100 000, WIG 1932.

³⁸⁶ Zaścianek nad rz. Szyrwintą w pow. wileńskim. SGKP, t. 5, s. 482.

³⁸⁷ Łapsze, folwark szlachecki nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, o 57 w. od Wilna lub zaścianek nad Opuszą, pow. wileński, o 56 w. od Wilna. Tamże, t. 5, s. 592.

Ławyszki, pod wschodem letnim, JM pana Jasińskiego krajczego³⁸⁸, mili półtorej od kościoła.

Rymucie³⁸⁹ pod samym południem letnim, dwór JM pana Czeszejki, mila od kościoła.

Romaszkance³⁹⁰, między wschodem zimowym i południem, JM pana Szadurskiego, mila od kościoła.

Szyrwinty na północy zimowej, JM księdza Massalskiego biskupa wileń[skiego], pół ćwierć mili od kościoła.

Szyrwinty³⁹¹ księdza plebana szyrwintkiego, gdzie jest kościół parafialny, punkt od którego całej parafii czyni się opisanie.

Spodniliszki³⁹² na południu zimowym, dwór JM pana Korsaka podczaszego³⁹³, od kościoła o pół mili.

Sznipanie³⁹⁴ między zachodem letnim i północą, wieś JO księcia Massalskiego biskupa wileń[skiego], pół mili od kościoła.

Szołkowszczyzna między wschodem letnim i południem, dwór JW pana Szadurskiego szambelana JKM, między wschodem letnim i południem, mila od kościoła.

Stasikuniszki³⁹⁵ dwór JM pana Szadurskiego sędziego ziem[mi] wileń[skiej]³⁹⁶, na północy samej, mila od kościoła.

Stepary JM pana Szadurskiego, między wschodem letnim i południem, od kościoła 5 ćwierci mili.

Staniszki księdza pleb[ana] szyrwintkiego do pleb[anii] należące, między

³⁸⁸ Jasiński Jan, w 1778 r. krajczy wileński. K. Niesiecki, op. cit., t. 4, Lipsk 1839, s. 458., A. Boniecki, op. cit., t. 8, Warszawa 1986, s. 292.

³⁸⁹ Wieś i dobra, pow. wileński, gm. Szyrwinty, o 47 w. od Wilna. SGKP, t. 10, s. 99.

³⁹⁰ Romaszkańce, wieś, pow. wileński, gm. Szyrwinty, okr. wiejski i dobra hr. Leduchowskich Poszyrwincie, o 46 w. od Wilna. Tamże, t. 9, s. 732.

³⁹¹ Miasteczko i folwark nad rzeką Szyrwintą, pow. wileński, o 49 w. od Wilna. Szyrwinty stanowiły dzierżawę królewską. W 1766 r. starostwo niegrodowe szyrwintkie obejmowało miasteczko Szyrwinty z folwarkiem i było w posiadaniu Eperyaszy'ego, starosty wilkomierskiego. Na sejmie z 1773-5 r. Stany Rzeczypospolitej uczyniły przez oddzielne prawo zamianę z ks. Ignacym Massalskim, biskupem wileńskim, na dobra jego dziedziczne miasteczko Lachowicze, jako potrzebne na fortecę, za które dano mu cztery starostwa więcej. Tamże, t. 12, s. 127.

³⁹² Może Spodwiliszki, folwark i dobra nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, 53 w. od Wilna, w 1865 własność Pomarnackich. Tamże, t. 11, s. 145.

³⁹³ Tadeusz Korsak – podczasz polocki. K. Niesiecki, op. cit., t. 5, Lipsk 1840, s. 244.

³⁹⁴ Sznipańcie, wieś włościańska, pow. wileński, gm. Szyrwinty, 52 w. od Wilna; dobra skarbowe Degucie Sznipańcie. SGKP, t. 12, s. 14.

³⁹⁵ Staszkuniszki, wieś i dobra, pow. wileński, gm. i par. kat. Szyrwinty, 55 w. od Wilna; własność Sokołowskich, następnie Szadurskich; kaplica katolicka p.w. N.M.P. wzniesiona z drzewa w 1724 r. Tamże, t. 11, s. 286.

³⁹⁶ Szadurski herbu Ciołek. Władysław Szadurski w roku 1788 sędzia ziemski wileński. K. Niesiecki, op. cit., t. 8, Lipsk 1841, s. 592-3.

[123] zachodem letnim i północą, pół ćwierci mili od kościoła.

Sidary JM pani Narbutowej między wschodem letnim i południem.

Szetejki zaścianek JO księcia biskupa wileń[skiego], na północy zimowym, mila od kościoła.

Szeszole dwór JM pana Mikulicza, pod samym wschodem letnim, mila od kościoła.

Szeszoły³⁹⁷ dwór JM pana Jasieńskiego tamże, mila od kościoła.

Szeszoły wieś tegoż, tamże.

Seweyki JM pana Rzeuskiego, między wschodem letnim i południem, mila od kościoła.

Uliczniki³⁹⁸ na północy zimowej, JO księcia Massalskiego biskupa wileń[skiego], o pół ćwierci mili od kościoła.

Uliczeły³⁹⁹ między wschodem letnim i południem, JM pana Jasieńskiego, mila od kościoła.

Wiciuny JM pana Szadurskiego, między wschodem letnim i południem, półtorej mili od kościoła.

Wiesy⁴⁰⁰ JO księcia biskupa wileń[skiego], między zachodem i północą mila wielka.

Wierbile na północy zimowej JM pana Szadurskiego, pół ćwierci mili od kościoła.

Matulele do plebanii pobojskiej, między zachodem i północą, mila od kościoła.

Margiele między zachodem i północą, JO księdza biskupa wileń[skiego], ćwierć mili od kościoła.

Maciejunce⁴⁰¹ między północą i wschodem letnim, JM pana Szadurskiego szam[belana] JKM, ćwierć mili od kościoła.

³⁹⁷ W SGKP Szeszółki, folwark i dobra nad potokiem Awizańce, pow. wileński, gm. Szyrwinty, o 55 w. od Wilna; kościół katolicki drewniany, filia par. szyrwintkiej; w 1865r. własność Ignacego Jasieńskiego, poprzednio Szczuckich; SGKP, t. 11, s. 909.

³⁹⁸ Uliczniki albo Ułozniki, wieś nad rzeką Szyrwintą, pow. wileński, gm. Muśniki, o 49 w. od Wilna. Tamże, t. 12, s. 795.

³⁹⁹ Uliczany, w spisie z 1866 r. Ulicely, wieś, pow. wileński, gm. Szyrwinty; dobra Jasieńskich (w 1865 r.) Szeszółki, o 55 w. od Wilna. Tamże, t. 12, s. 784.

⁴⁰⁰ Wiesy Górne, zaścianek nad rzeką Szyrwintą, pow. wileński, gm. Szyrwinty, okr. wiejski Spodwiliszki, o 56 w. od Wilna lub Wiesy Stare, wieś włościańska nad rzeką Szyrwintą, o 54 i pół w. od Wilna. Tamże, t. 13, s. 424.

⁴⁰¹ Maciejunce, wieś włościańska nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, o 48 w. od Wilna. Tamże, t. 5, s. 886.

Miegucie JM pana Wołonicza, pod samym wschodem letnim, półtorej mili od kościoła.

Mieczanie⁴⁰² JM pana Szadurskiego szambelana, między wschodem letnim i południem mila od kościoła.

Olany⁴⁰³ dwór i wieś JW pana Jasieńskiego, między wschodem i południem, półtorej mili od kościoła.

Okmiańce⁴⁰⁴ na samej północy letniej, JM pana Korsaka podczaszego, pół mili od kościoła.

[124] Poszyninie⁴⁰⁵ między wschodem letnim i południem, folwark JM pana Szadurskiego szambelana JKM, pół mili od kościoła.

Pikuny⁴⁰⁶ JM pana Sienkiewicza, między południem i zachodem zimowym, mila od kościoła.

Pory⁴⁰⁷ pod samym południem letnim, JM pana Szadurskiego szambelana JKM, mila od kościoła.

Pagirance JM pana Jasieńskiego, między wschodem letnim i południem, mila od kościoła parafialnego.

Zybały⁴⁰⁸ folwark JO księcia Massalskiego biskupa wileńskiego, między zachodem i północą, mila od kościoła.

2 do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkiej są następujące:

Giedrojcie kościół parafialny w w[ojewództw]ie wileń[skim], w dekanacie pobojskim, do plebanii giedrojskiej całe fundum tego miasteczka należy, na wschodzie letnim, mil 3 od szyrwin[ckiego] kościoła.

⁴⁰² Nieczańce, wieś nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, gm. Szyrwinty, o 52 w. od Wilna. Tamże, t. 8, s. 52.

⁴⁰³ Folwark i wieś nad strumykiem wpadającym do jez. t.n., pow. wileński, o 60 w. od Wilna; własność Jasieńskich; drewniana kaplica katolicka, parafii Szyrwinty. Tamże, t. 8, s. 444.; O kaplicy w Olanach również w: CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 31.

⁴⁰⁴ Okmiańce, wieś nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, gm. Szyrwinty, okr. wiejski i dobra Spodwiliszki. SGKP, t. 7, s. 425.

⁴⁰⁵ Poszyrwinięce, folwark i dobra nad Szyrwintą, pow. wileński. Tamże, t. 8, s. 858-859.

⁴⁰⁶ Folwark, pow. wileński, gm. Szyrwinty, o 55 w. od Wilna; własność Sienkiewiczów. Tamże, t. 8, s. 128.

⁴⁰⁷ Wieś szlachecka nad jez. Pory, pow. wileński, o 42 w. od Wilna. Tamże, t. 8, s. 832.

⁴⁰⁸ W Zybałach był drewniany kościół filialny par. szyrwinckiej, ufundowany w 1744 r. przez Michała Ziembowicza – biskupa wileńskiego. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Szyrwintach...1849, F.4, rkp. 2943, k. 1-2.; O kaplicy publicznej w Zybałach, w dobrach Szadurskiego, wspomina: CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 31.

Mejszagoła kościół parafialny w dobrach JO księcia Massalskiego biskupa wileń[skiego], między wschodem i południem letnim, mil 3 od kościoła szyrwinckiego.

Giełwany kościół parafialny w dobrach JW pana Żaby kasztelani[ca] połockiego, między południem i zachodem, mil 2 od kościoła szyr[winckiego].

Pobojsk kościół parafialny, plebanów pobojskich całe miasteczko, między zachodem letnim i północą, mil 3 od szyr[wińskiego].

Szeszole kościół parafialny w dobrach JO księcia biskupa wileń[skiego], na sam północ zimowy mil 2 od Szyrwint.

Musniki kościół parafialny, między południem i zachodem letnim, w dobrach JM panów Podbereskich, skarbnikowiczów w[ojewództwa] wileńskiego.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła szyrwinckiego:

Wilno miasto stołeczne WKL, między południem i zachodem zimowym, mil 7 od kościoła szyrwinckiego.

Wilkomierz miasto sądowe przy rzece nazwanej Święta, leży na samej północy, odległe mil 4 od Szyrwint.

k.452

[125]

4 to.

Droga z Szyrwint do Wilna górzysta, błotnista, kręta, najwięcej przez lasy gęste.

Droga z Szyrwint do Wilkomierza, ku Wiesom tylko jadąc, groblą, aż do mostu na rzece Szyrwinta, równa, dobra, 3 mile zaś drogi błotnisto, górzysto, kręto, piaszczysto.

Szyrwint do Wilna letnią drogą jazdy godzin 9, zimową godzin 6.

Z Szyrwint do Wilkomierza letnią drogą jazdy godzin 5, zimową godzin 3.

5 to.

Jezioro Ola między wschodem letnim i zimowym, półtorej mili od kościoła, leży w strzedzinie mszarników do 30 włók nakoło obejmujących, szerokie i długie na ćwierć mili.

Jezioro Żusis między wschodem i północą, w figurze pociągłej, długości morgów 14, półtorej mili od kościoła.

Jezioro Pory⁴⁰⁹ pod samym południem letnim, długie morgów 22 pręt[ów] 2, mila od kościoła.

Jezioro Błynda między wschodem zimowym i południem, długie morgów 7 prętów 2, mila od kościoła paraf[ialnego], leży w strzedzinie błota wielkiego Błynda zwanego, które rozciąga się do włók 40 [.] i lasem małym zarosłe.

Bagno najznaczniejsze Berza, które poczyną się od wioski Daciun, ciągnie się aż pod Szyrwinty Stare na wielką milę, leży między południem letnim i zachodem.

Staw JM pana Jasieńskiego, gdzie młyn wielki zbudowany, ciągnie wodę Kopanicą z jeziora Ola, leży przy wsi Olany zwanej, między wschodem i południem, półtorej mili od kościoła.

Staw w Szyrwintach JO księcia biskupa wileń[skiego], na rzece Szyrwinta, która idzie z jeziora Szyrwinta nazwanego, na tej rzece jest kopanica, na której młyn wielki stoi na sam północ zimowy. Rzeka bierze swój początek na wschodzie letnim, płocze[nieznane znaczenie] Szyrwinty na północ, //

[126] dalej idzie na Stare Szyrwinty także na północ, na Spodniliszki na południu zimowym, na Wiesy między zachodem i północą, przez parafię giełwiańską i upnicką, wpada do rzeki Święta pod folwarkiem plebana upnickiego.

Staw w Nieczancach na rzeczce Nieczanka, która wychodzi z jeziora Błynda, między wschodem letnim i południem, na tym stawie młyn niewielki. Rzeka Nieczanka wpada w rzekę Szyrwintę o kilkaset kroków od młynu.

6 to.

Lasem cała parafia Szyrwinka zarosła, ledwie dziesiąta część jest odkrytego pola. Drzewa do budowli innego nie ma, jak tylo jodła, ledwie gdzie sonę widzieć można. Najwięcej brzozy, osiny, olchy, dębiny, jasionu, klonu. Zarośl zaś chrostem nie ma, chyba w maleńkich bardzo kawałkach.

7 mo.

⁴⁰⁹ Patrz przypis 404.

Młynów 3, jako się już opisało. JO księcia Massalskiego na rzece Szyrwinta. JM pana Jasieńskiego na Kopanicy z Ola jeziora [.....], JM pana Szadurskiego szam[belana] na rzece Nieczance ; Innych machin ani wodnych, ani wietrznych, ani miejsc starożytność okazujących, ani też co by się sciągało do historii naturalnej nie masz.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:

1 mo.

Droga do Szeszół, razem trakt letni i zimowy do Rygi i Lipawy, Nitawy, Wildawy. Trakt do kraju upickiego i wilkomierskiego, poczynawszy od kościoła parafialnego szyrw[inckiego], na północ polem niewielkim do Starych Szyrwint, gdzie jest most na rzece Szyrwincie na palach bitych. Za mostem dwór księdza Massalskiego na prawej ręce. Z mostem zjechawszy poczyną się grobla sypana, mało co polem, lecz przez gęstą puszcza Uzyrminiki idzie, aż do folwarku Zybały, mila wielka ciągu tej grobli. Wyjechawszy z Zybał polem otwartym, po prawej ręce widać dwór JM pana Szadurskiego sędziego zi[emi] wileń[skiej], a po lewej ręce dwór JM pana Korsaka rotm[istrza] połoc[kiego], i tu się kończy granica parafii szyrwinckiej.

2 do.

Droga do Pobojska, razem trakt do Wilkomierza, poczynawszy od koś

k. 453

[127] ciola szyrwinckiego, między zachodem letnim i północą, jedzie polem otwartym na Stare Szyrwinty, po lewej ręce zostają Staniszkiz z pleb[anii] szyrwi[nckiej], gdzie jest browar Potaszný wielki, dalej jadąc gościńcem wieś Okmiana i dwór Spodniliszki JM panów Korsaków. Od Spodniliszek poczyną się grobla sypana, na pół mili od Woronowska dóbr JM księdza biskupa wileń[skiego], po lewej ręce przy grobli wieś JO księcia, Luny. Dalej idąc groblą karczma Wiesy, a za karczmą most wielki na

Szyrwincie na Jzbicuch z Balasami długości sążni 25, szerokości 4. Za mostem o kroków 180, rzeka Wiesy wpada w Szyrwintę, która idzie przez puszcę szeszołską, z jeziora Kiertusza do klucza szeszołskiego należnego. Za rzeką Wiesą, na górze, w polu otwarty[m], po lewej ręce widać folwark Wiesy JO księcia biskupa wileń[skiego]. Dalej jadąc gościńcem ku Wilkomierzowi na samym gościńcu wieś i karczma Wiesy tegoż JM księdza, i tu się kończy granica parafii szyrwinciej.

3 to.

Droga do Giełwan, gdzie jest kościół parafialny. Taż sama, która idzie do Pobojska, między południem i zachodem.

Od mostu w Wiesach na Szyrwinci, idzie droga do Pobojska prosto. Do Giełwan zaś od mostu w lewo mimo folwark Wiesy JM księdza, dalej prosto drogą, po lewej ręce wieś Bredance, i tu się kończy granica parafii szyrwinciej.

Droga do Giedrojc, gdzie żadnego traktu publicznego nie ma, na wschodzie letnim, idzie gościńcem ku Wilnowi, od gościńca wileńskiego o pół mili w lewo, po lewej ręce zostaje folwark Poszyrwincie JM pana Szadurskiego szam[belana] JKM, dalej przez las niewielki po zabrzegu rzeki Szyrwinty wieś Nieczance tegoż JM pana Szadurskiego, młyn i staw jako się wyżej opisało, za młyn wyjachawszy, bardzo małym polem, las wielki więcej mili, który się ciągnie aż do wsi JM pana Jasieńskiego Pagirańców, od wsi Pagirańców po prawej ręce w odkrytym polu widać dwór Olany JM pana Jasieńskiego, po lewej ręce wieś Olany tegoż, i tu się kończy granica parafii szyrwinciej.

[128]

4 to.

Droga do Mejszagoły, gdzie jest kościół parafialny, między wschodem i południem, wielki trakt od Rygi, Lipawy, Nitawy, Wildawy. Trakt wilkomierski i upicki, polem otwartym do karczmy Kabałda zwanej, dalej o kilkaset kroków podjechawszy po lewej ręce karczma Uzolonia JM pana Szadurskiego szam[belana], po tejże ręce za rzeką Szyrwintą widać dwór Poszyrwincie i wieś Maciejunce w małej odległości. Drogą prosto jadąc przez las mały karczmy 2, Kropienia po prawej ręce, JM pani Tyszkiewiczówny starościanki gita[ńskiej], po lewej ręce karczma Jodele JM pana Szadurskiego. Po prawej ręce od gościńca o kilkaset kroków wieś Jodele tegoż

JM pana Szadurskiego. Polem otwartym jadąc, o ćwierć mili wieś Kiele po lewej ręce, JM pani Tyszkiewiczówny. Po prawej ręce wieś Kontrymiszki JW pana Szadurskiego, za wsią karczemka niewielka na samym gościńcu. Od karczemki las niewielki, za lasem wieś i jezioro Pory, po prawej ręce od gościńca wileńskiego tegoż JW pana Szadurskiego, i tu się kończy granica z parafii szyrwinckiej z Mejszagołą i Muśnikami.

Parafia szyrwincka nie ma żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w województwie wileńskim, jako się wyżej o tym namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki mojej własnej stwierdzam.

Ks. Kazim[ierz] Wilczyński

Kan[onik] inf[lancki] dz[iekan] pobj[ski] PS.

1 mo.

Kościół parafialny przy wsi czabiskiej⁴¹⁰, położony w województwach wileńskim i trockim, dekanacie pobojskim. Wioski i miejsca do tej parafii są należące według porządku alfabety, jak tu po sobie idą, a najprzód w województwie wileńskim.

Antokol folwark JM pana Szmydta, na wschód letni o pół mili od kościoła leoponarskiego.

Burniszki⁴¹¹ wieś JO księcia Pasterza, na północ o ćwierć mili miernej.

Berżowikła [Berzowikła] zaścianek JO księcia Pasterza, na zachód letni o pół ćwierć mili wielkiej.

Bobryszki⁴¹² folwark JM panów Korfów, na zachód od północy o milę mierną 1.

Brezęły wieś JO księcia Pasterza, na wschód letni o milę wielką 1.

Czabiszki⁴¹³ wieś, przy której kościół parafialny na wschód zimowy o 100 prętów, JO księcia Pasterza.

Czabiszki dwór JO księcia Pasterza, na południe o prętów półtorasta.

⁴¹⁰ Pierwszy, drewniany kościół w Czabiskach był w „kollacyi” Szwykowskiego. W wizytacji z 1796 r. nie jest znane pierwotne wezwanie świątyni, ani data jej budowy. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 35.; Kronika z 1849 r. informuje, że pierwotny drewniany kościół był p.w. św. Trójcy; budowa murowanej świątyni miała się rozpocząć w 1810 r., kosztem Szwykowskich, a potem Piłsudskich. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Czabiskach...1849, F.4, rkp. 2933, k.1-2.; Więcej wiadomości podaje G. Rąkowski : klasycystyczny kościół katolicki p.w. św. Jana Chrzyciela., Jego budowę rozpoczęto staraniem Elżbiety Szwykowskiej w 1810 r. Po jej śmierci (1812 r.) budowę dokończył nowy właściciel Czabiszek - Jan Chryzostom Piłsudski. Dzisiaj kościół otacza kamienne ogrodzenie z bramą z 1892 r., w które wbudowano dwie dzwonnice z poł. XIX w. W nich dzwony z 1784 i 1807 r. G. Rąkowski, op. cit., s. 46; O dzwonach wspomina Kronika kościoła w Czabiskach z 1849. Z napisu na wielkim dzwonie z 1807 r. dowiadujemy się, że „na cześć i chwałę wieczną Boga ten dzwon sporządzony przez księdza Kazimierza Jurkiewicza plebana czabiskiego”. Dzwon z 1784 r. to dzwon średni, a był jeszcze mały niewiadomego pochodzenia i bez napisu. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Czabiskach...1849, F.4, rkp. 2933, k.1-2.

⁴¹¹ Wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany; należała do dóbr Czabiszki. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 278.

⁴¹² Wieś w pow. wileńskim, o 3 w. od Czabiszek. Folwark w dobrach Czabiszki Piłsudskich. Tamże, t. 1, s. 267.

⁴¹³ Dobra i miasteczko w pow. wileńskim; dobra Czabiszki wraz z majątkiem Ostrowiec stanowiły własność Piłsudskich (w roku 1794 Szwykowskiego). Tamże, t. 1, s. 727.; Czabiszki należały do dziedzictwa Stefana Piłsudskiego. Dobra te nabył jego dziad od Szwykowskich, a oni nabyli je od biskupa Massalskiego. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Czabiskach...1849, F.4, rkp. 2933, k.1-2.; Po nabyciu Czabiszek od Szwykowskich, J. Ch. Piłsudski zastał tam klasycystyczny pałacyk z 1794 r., który zachował się do czasów współczesnych. Więcej o pałacu i jego właścicielach pisze: R. Aftanazy, Dzieje..., s.71-72.; Piękny opis pałacu podał w swojej książce hr. Konstanty Tyszkiewicz. Znajdziemy w niej również informacje o Wawrzyńcu Gucewiczu – architekcie i budowniczym pałacu. K. Tyszkiewicz, Wilia i jej brzegi, Drezno 1871, s.245.

Dyrszany⁴¹⁴ wieś JO księcia Pasterza, między zachodem i północą o milę wielką 1.

Dawańce wieś JM pana Kossakowskiego, na północ letnią o półtorej mili malej.

Joniańce⁴¹⁵ wieś JO księcia Pasterza, na północ zimową o pół mili wielkiej.

Juchniańce⁴¹⁶ wieś JO księcia Pasterza, między północą a zachodem letnim o milę mierną 1.

Kunigiszki zaścianek JO księcia Pasterza, na zachód letni o pół mili miernej.

Leoponary alias Lewkiszki po ekszezuickie, między południem i wschodem o pół mili miernej.

[130] Łapelańce wieś JO księcia Pasterza, na wschód letni o pół mili wielkiej.

Łabunów wieś JO księcia Pasterza, między północą a zachodem letnim o milę mierną 1.

Łaukista⁴¹⁷ zaścianek tegoż JM, na zachód zimowy o milę mierną 1.

Montyniany⁴¹⁸ wieś JM panów Podbereskich, na samą północ o milę wielką 1.

Markucie wieś tychże JM, na wschód letni o milę wielką 1.

Natoka folwark JM panów Muśnickiego i Korfów, na zachód zimowy o 3 ćwierci mili miernej.

Ostrowek⁴¹⁹ folwark nowy JO księcia Pasterza, od zachodu letniego ku północy o pół mili miernej.

Pigańce⁴²⁰ wieś JO księcia Pasterza, na wschód zimowy o milę 1 wielką.

Pokarpie karczma do leoponarskiego folwarku należąca, JO księcia Pasterza, na wschód zimowy o pół mili wielkiej.

Podwarańce wieś do tegoż folwarku należąca, na wschód wiosenny o pół mili malej.

Pomusze⁴²¹ folwark tegoż JO księcia Pasterza, od wschodu letniego ku północy o milę mierną.

⁴¹⁴ Może Dyokszany, wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany; należała do dóbr Czabiszki. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 460.

⁴¹⁵ Może Janiańce, wieś, pow. wileński, o 65 w. od Wilna. Tamże, t. 3, s. 400.

⁴¹⁶ Może: Juchniańce, Juchnajce, wieś w pow. wileńskim, o 66 w. od Wilna. Tamże, t. 3, s. 617.

⁴¹⁷ Łowkista, zaścianek w pow. wileńskim, gm. Giełwany; należała do dóbr Czabiszki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 276.

⁴¹⁸ Może: Montyniańce, wieś szlachecka nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, o 54 w. od Wilna. Tamże, t. 6, s. 664.

⁴¹⁹ Może: Ostrowiec, folwark w gm. Giełwany; dobra Czabiszki Jana Piłsudskiego. Tamże, t. 7, s. 716.

⁴²⁰ Wieś nad Wilią, pow. wileński, o 48 w. od Wilna. Tamże, t. 8, s. 122.

⁴²¹ Folwark i dobra nad rz. Mussą, wpadającą stąd o 10 w. do Wilii; Tamże, t. 8, s. 477.; Pomusze wchodziły początkowo w skład klucza należącego do Czabiszek, dziedzictwa Piłsudskich. W pierwszej

Pomusze⁴²² wieś do tegoż folwarku należąca, na wschód letni o pół mili wielkiej.

Ruski Rog zaścianek JO księcia Pasterza, między zachodem zimowym i letnim o pół ćwierci mili małej.

Skrudeły wieś JO księcia Pasterza, między wschodem letnim i zimowym o 3 ćwierci mili miernej.

Strozdy alias Turłuki wieś JO księcia Pasterza, na wschód letni o 5 ćwierci mili miernej.

Takwiliszki zaścianek do starostwa kiernowskiego należący, na wschód zimowy o 3 ćwierci mili, między górami i kryniami.

k. 455

[131] Tołoczyski⁴²³ zaścianek JO księcia Pasterza, na samą północ o ćwierć mili miernej.

Żwołgokole wieś JO księcia Pasterza, na zachód letni o pół mili miernej.

Za rzeką zaś portową Wilią już w województwie trockim, jakie do parafii leoponarskiej należą wsie i w jakiej od kościoła są odległości, porządkiem alfabetu wyrażają się:

Budele wieś JO księcia Pasterza, na wschód zimowy o pół ćwierć mili miernej.

Litwiniszki wieś JO księcia Pasterza, między południem a zachodem letnim o pół ćwierci mili.

Łele wieś JO księcia Pasterza, między południem i zachodem letnim o pół mili małej.

Mozolewyszczyna⁴²⁴ wieś JO księcia Pasterza, na samo południe zimowe o pół mili wielkiej.

In 2 do. Rudzie wieś JM pani Siękiewiczowej [Sienkiewiczowa], od południa ku zachodowi zimowemu o pół mili małej.

In 1 mo. Podole folwark JO księcia Pasterza, między wschodem zimowym i południem o pół ćwierci mili od kościoła parafialnego.

Rusiańce wieś JM pani Galińskiej, na zachód zimowy o pół mili małej.

połowie XIX w. wzniesiony został w Pomuszu drewniany dworek parterowy, kryty wysokim, gontowym, czterospadowym dachem. Więcej : R. Aftanazy, *Dzieje...*, s. 297-298.

⁴²² Wieś nad rz. Mussą, pow. wileński, gm. Muśniki; dobra Lewkiszki, Piłsudskich. SGKP, t. 8, s. 760.

⁴²³ Tołociszki, patrz przypis 429.

⁴²⁴ Zapewne wieś włościańska nad rz. Wilią, pow. wileński, o 58 w. od Wilna. SGKP, t. 6, s. 754.

Surwele karczma tejże JM, między południem i zachodem o 3 ćwierci mili wielkiej.

Skierzy wieś JO księcia Pasterza, między wschodem a południem o pół mili wielkiej.

Xaweryn⁴²⁵ alias Nova Flandrya folwark JO księcia Pasterza, między wschodem a południem zimowym o ćwierć mili wielkiej.

2 do.

Od tego kościoła parafialnego, kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

Kiernow⁴²⁶ kościół parafialny w starostwie tymże, JM pana Ważyńskiego, w województwie i dekanacie wileńskim, na wschód zimowy o mile 2 wielkie.

[132] Muśniki kościół parafialny w dobrach JM panów Podbereskich, w województwie wileń[skim], dekanacie pobojskim, na wschód letni od leoponarskiego o półtorej mili, a od kiernowskiego na północ o milę 1 mierną.

Gielwany kościół parafialny JM księży Franciszkanów w dobrach JM pana Żaby, w województwie wileńskim, dekanacie pobojskim, między północą i zachodem od leoponarskiego o mile 2 wielkie, a od muśnickiego na zachód letni o pół trzeciej [2,5] mili miernej.

Za rzeką zaś portową Wilią są te:

Giegużyn kościół parafialny w dobrach JM panów Kossakowskiego i Korfów, w województwie trockim, dekanacie kowieńskim, na zachód zimowy od leoponarskiego o mile 2 mierne, a od gielwańskiego między południem i zachodem o pół trzeciej [2,5] mili miernej.

Żośle⁴²⁷ kościół parafialny w starostwie tymże, JM pana Jeleńskiego i Kossakowskiego, w województwie trockim, dekanacie kowieńskim, między południem i zachodem od leoponarskiego o półtorej mili wielkiej, a od giegużyńskiego na południe o mile 3 mierne.

Poporcie⁴²⁸ kościół parafialny JM księży Dominikanów, gdzie i dobra są funduszowe, w województwie trockim, dekanacie kowieńskim, na samy wschód zimowy od leoponarskiego o milę 1 wielką, a od żośleńskiego między wschód zimowy

⁴²⁵ Ksaweryn, tejże nazwy osadę spotykamy w pow. wileńskim, gm. Muśniki. Tamże, t. 4, s. 825.

⁴²⁶ Miasteczko na prawym brzegu Wilii. Parafialny kościół katolicki św. Mikołaja, wzniesiony w 1739 r. z drzewa przez ks. Rogalskiego. Tamże, t. 4, s. 46-7.

⁴²⁷ Miasteczko i dobra nad jez. Żośle, Limień i Staszkuniszki. Tamże, t. 14, s. 836-7.

⁴²⁸ Miasteczko nad Żyzmorką. Był tu parafialny kościół katolicki, dawniej klasztorny. Tamże, t. 8, s. 794.

i letni o milę 1 wielką, od poporckiego zaś, do wzwyż pomienionego kiernowskiego, od wschodu letniego ku północy mila 1 wielka.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła leoponarskiego są te:

k. 456

[133] Wilno miasto stołeczne litewskie, między wschodem letnim i zimowym mil 8 miernych.

Wiłkomierz miasta sądowe przy Świętej rzece od zachodu letniego ku północy, odległe mil 5 wielkich.

Kowno miasto sądowe przy złączeniu się Wilii z Niemnem, w samym rogu, na zachód zimowy, odległe o mil 9 miernych.

Troki miasto sądowe w koło jeziorami otoczone, między wschodem a południem letnim, odległe mil 5 wielkich.

Te zaś miasta jak są między sobą odległe, wyraża się:

Z Wilna do Wiłkomierza mil 10 miernych.

Z Wiłkomierza do Kowna mil 9 miernych.

Z Kowna do Trok mil 11 miernych.

Z Trok do Wilna mile 4 mierne.

Z Kowna zaś prosto do Wilna mil 14 miernych.

4 to.

Droga od leoponarskiego kościoła do Wilna górzysta, miejscoma błotnista, piaszczysta i kręta. Toż rozumieć i o drogach wiłkomierskiej i trockiej.

Do Kowna zaś, choć jest miejscoma górzysta i kręta ale sucha i dobra.

Te zaś drogi odbywając, oprócz popasów, a jadąc spornie, jednak nienazbyt, letnią drogą po godzinie łożyć potrzeba, dla kurzawy, błota i wybojów.

5 to.

Jeziora tylko są 2 w dobrach JO księcia Pasterza, jedno Komaje w województwie wileńskim, za wsią Zabunowem, wielkości półtora morga kwadratowego.

Jezioro drugie Zele w województwie trockim, do pół trzecia [2,5] morga wielkości, pierwsze Komaje //

[134] na zachód i północ leży, o półtorej mili od kościoła, drugie Zelskie, między zachodem i południem za Wilią rzeką i za wsią Lelami, o pół mili małej.

Bagno zaczynające się od wsi Podwarańcow, w województwie wileń[skim], ciągnie się aż za karczmę Pokarpie, na pół mili dłużyni, a szerzyny do 100 prętów miejscoma szerzej, a miejscoma wężej wydaje się, które do folwarku leoponarskiego należy, a od kościoła zaczyna się na wschód słońca o pół mili małej.

Błoto Rybnik w folwarku Podolu JO księcia Pasterza, w województwie trockim na ćwierć mili długie, a na prętów miejscoma 400 szerokie, z którego woda rowami do rzeki Wilii ściągnięta, odległe jest od kościoła do 1500 prętów na południe.

Błoto Kaymiana w województwie wileńskim, na samą północ, dłużyni na pół mili miernej, a szerzyny na staj 1 , a miejscoma 2, odległe od kościoła o pół mili wielkiej, z którego na zachód o staj kilka od wsi Dawańcow płynie ruczaj Komaje do jeziora Komaj, a na wschód drugi ruczaj wypływa Kajmiano za samą wsią Joniancami i wpada do rzeki Muszy.

Rzeka Musza począwszy od Muśnik, na wschód letni płynie ku zachodowi w obie strony kręto, nad którą są położone, od kościoła leoponarskiego jadąc ku Muśnikom, jako to Czabiszki wieś, końcem do Muszy nad rzeką Wilią w samym rogu, z niej w lewo na wschód letni, o pół mili wielkiej za rzeką Muszą, wieś Pomusze. Dalej za nią na wschód zimowy wieś Brezely o milę od kościoła, przed którą trzeci raz rzekę Muszę przejeżdżać potrzeba , z któ

k. 457

[135] z której na wschód letni, o ćwierć mili małej, folwark Pomusze JO księcia Pasterza, do którego przez tęż Muszę przejeżdżać, a nie dojeżdżając do folwarku tego, o staje 2 w lewo na pogórek, a z niego w prawo o kilkanaście staj wieś Markucie, za którą wraz Musza rzeka, aż do Muśnik cudzą parafią płynie.

Wilia portowa rzeka płynie dzieląc województwo wileńskie na północ, a województwo trockie na południe oraz i parafią leoponarską, do której należące wsie, dlatego jako wyżej są na 2 alfabety rozłożone, nad tą rzeką od Kiernowa na wschód zimowy leżącego, ku Giegużynowi na zachód zimowy, są najprzód w województwie wileńskim te położenia, najprzód jak się wyżej odległość opisała kościół leoponarski na górze w samym rogu, przy nim dwór nad samą Wilią obok, a z niego na wschód przez rzekę Muszę do Wilii wpadającą, wieś Czabiszki. Dalej na wschód ku południowi w Bukcie o pół mili miernej folwark Leoponary alias Lewkiszki⁴²⁹, z niego na wschód letni o staj kilkanaście karczma Pokarpie, za którą o staj na wschód zimowy młynek, od niego na staj na południe przez sianożec rzeka Wilia, koło której w górę na wschód o staj 20 zaścianek Takwiliszki do starostwa kiernowskiego należący, za nim o 2 staje między górami i krynicami drugi dom tegoż zaścianka, za którym prosto koło Wilii o staj kilkanaście na górę wielką idzie droga, za którą trochę w dół na mniejszej górze, od Wilii na północ, o ćwierć mili wieś Pigańce JO księcia Pasterza, w której kończy się parafia. Na zachód //

- [136] Na zachód zaś od kościoła leoponarskiego nad rzeką Wilią wsie są te, jako to zaścianek Ruski Rog między zachodem zimowym i letnim, o pół ćwierć mili małej od Wilii, o staje 2. Za nim zaścianek Berzowikła nad samą Wilią prosto od kościoła o pół ćwierć mili wielkie, za nim o kilkanaście staj na górę wielką żwołgokolską i ona ponad Wilią Kunigiszki zaścianek, od kościoła o pół mili miernej, dalej Natoka folwark na zachód zimowy o 3 ćwierci mili miernej, dalej na zachód zaścianek Łaukista nad Rapą na Wilii zwaną Łaukista i naprzeciw rzeczki Łaukisty z drugiej strony, naprzeciw do Wilii wpadającej, o milę mierną 1 od kościoła. Powtórę nad rzeką Wilią, w województwie trockim są te wioski, zaczawszy na wschód od folwarku Pakalniszek JO księcia Pasterza, do parafii poporckiej należącego, ku zachodowi zimowemu ponad Wilią o ćwierć mili małej, w dole karczma Łozowka, a od niej dalej staj kilkanaście pod górą, wieś Budele⁴³⁰ od Wilii na południe o staje 3, dalej na zachód wiosenny folwark Podole o staj kilkanaście od wsi Budel, a od folwarku na zachód do wsi Litwiniszek⁴³¹ o pół ćwierci mili miernej, dalej z Litwiniszek na zachód zimowy wieś Rusiańce o ćwierć mili.

⁴²⁹ Folwark nad rz. Wilią, pow. wileński, o 55 w. od Wilna. Tamże, t. 5, s. 187.

⁴³⁰ Wieś pod górą i zaścianek na górze, pow. trocki, nad Wilią, o wiorst 2 od Czabiszek. Więcej informacji o Budelach, wraz z opisem góry, krajobrazu i skarbcą w Słowniku Geograficznym. Tamże, t. 1, s. 439-440.

⁴³¹ Zapewne wieś na lewym brzegu Wilii, powyżej Zubiszek, pow. wileński, o 59 w. od Wilna; była własność Montwiłły. Tamże, t. 5, s. 350.

[...] Za Wilią już nie od kościoła wyraża się odległość, ale od miejsca do miejsca dla łatwości. A z jeziora Komaje płynie ruczaj Komaje, na którym o prętów kilkaset były niegdyś 2 młyny między zachodem i północą, pierwszy od jeziora Prudy zowią : a za nim o stai kilkadziesiąt uroczyszczem Dyppa, obydwu o półtorej mili, a dalej na zachód i południe wieś Dyrszany nad nim,

k. 458

[137] nad tymże ruczajem, który od północy kręto ku zachodowi idzie tą stroną wsi.

Staw na rzece Musze i przy nim 2 groble, 2 mosty, młyn na jedno koło i folusz, między kościołem i wsią Czabiską na wschód zimowy do 100 prętów odległości.

Sadzawka do 60 prętów kwadratowych wielkości, od kościoła na południe, o prętów 70, dworem czabiskim.

Sadzawka od prętów 40 kwadratowych wielkości, za folwarkiem Ostrowkiem na północ ku zachodowi o pół mili miernej.

Młynek w folwarku Bobryszkach JM panów Korfów, przy sadzawce z krynic małych formującej się, na zachód od północy od folwarku.

Młynek Pokarpie na wschód zimowy za karczmą, jak się wyżej wspomniało, od kościoła o pół mili wielkiej, do folwarku leoponarskiego należący, ale mizerny i z krynicy formujący się.

Kanał w folwarku leoponarskim przy Wilii kopany, do 100 prętów kwadratowych, a od folwarku na zachód o prętów 10. Za Wilią w województwie trockim.

Młynek we wsi Litwiniszkach, gdzie jest grobla i mostek z kilku krynic dużych zbierający się.

Młynek przed karczmą surwelską JM pani Galińskiej, na ruczajku z jeziorka belskiego płynącym, o 3 ćwierci mili wielkiej, między południem i zachodem.

6 to.

Zaczawszy od wsi Pigańcow na wschód zimowy, to jest od Piganskiej Góry w województwie wileń[skim] koło Wilii wściąż, są góry wielki[e], miejscami blisko i nad Wilią, a w niektórych miejscach na stai kilka odległe, jakoż Pigańska Góra ciągnie się pod karczmą Pokarpie //

[138] Pokarpie, po tym na północ pod wieś Łapielance [Łapelańce], dalej ku zachodowi do Antokola folwarku JM pana Szmydta, i tam góra antokolska. Dalej od południa ku północy do wsi Pomusza, i do rzeki Muszy, stamtąd pod wieś Joniańce na północ, gdzie i Góra Joniańska, od niej na południe koło Kupy mimo wsi Burniszek, przed którą nad Muszą w rowie są skały kamienne, dalej pod pola zaścianku Tołłoczyszek⁴³², gdzie i cała góra Tołłoczyski. W pół onej, na muszej górze równej, a od Wilii jednak na górze kościół leoponarski, wyższa zaś góra Tołłoczyska ku zachodowi ciągnie się do rowu wielkiego bardzo, Leszczuniszki zwanego, w którym są skały kamienne, które i dopiero wyrabiają. Z tego rowu ku zachodowi, mimo pola leszczuniskiego, o stai kilkanaście mimo rowu, do góry wielkiej ostrowskiej, na której jest folwark Ostrowek. Ta góra, o stai kilkanaście kręto na zachód a dalej na południe, mimo zaścianku Berzowikły ciągnie się nad Wilią, aż do rowu ostrowskiego, który jest bardzo duży i ruczaj[e]k w nim z krynicy formuje się. Za nim góra zaczyna się Zwołłokolnia i ciągnie się koło folwarków Katokie i Bobryszki pod Dyrszany wieś, dalej płaszczyna borowa kończy granice parafii, a większej odległości gór od Wilii nie ma, jak tylko naprzeciw wsiów czabiskiej i podwaranskiej, do ćwierć mili małej są odległe przez płaszczyznę, aż do Muszy rzeki.

Po dołach wciąż koło gór nad brzegiem Wilii jest grunt borowy i nieużyteczny, po górach zaś samych obfituje puszcza w dęby, goby,

k. 459

[139] jasiony, klony, brzozę, osinę, sosnę, jodłę i do budowli jest dość zdatnego drzewa oraz grunta są użyteczne i urodzajne, chociaż onych niewiele jest ale puszczy najwięcej.

Za Wilią zaś w Trockim, zacząwszy od karczmy Łozowki, na wschód zimowy, do wsi Budel, są góry wielkie, od wsi tej do folwarku Xaweryna, a z niego ciągiem na zachód wiosenny do wsi Tel, z której taż góra ciągnie się, aż do folwarku Zubiszek i za nim, aż do Kowna i jak wnoszą, że od Wilna Ponarskie Góry ciągną się, aż do samego Kowna, chyba że miejscoma drogi przykre przecinaia, albo też od Wilii są odleglejsze, jak i od kościoła leoponarskiego nie są dalsze te góry jak o ćwierć mili i prosto na południe są skały kamienne, które i dopiero wyrabiają. Puszcza po dołach koło Wilii

⁴³² Tołociszki, zaścianek nad potokiem, pow. wileński, gm. Giełwany; dobra Piłsudskich, Czabiszki, o 59 w. od Wilna. Tamże, t. 12, s. 366-7.

borowa, i grunta są piaszczyste, i nieużyteczne, na górach zaś oprócz sosny i jodły w różne obfite, i grunta są całę użyteczne.

7 mo.

Przy stawach, groblach, mostach, w punkcie piątym młyny jakie się znajdują i folusz, są wyrażone , a więcej żadnych nie ma.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil opisują się:

1 mo.

Do Kiernowa, gdzie jest kościół parafialny, a razem i gościniec do Wilna, na wschód zimowy, droga prosto na Podwarańce, polem otwartym, o pół mili małej, na karczmę Pokarpie o pół mili wielkiej, drogą dobrą, borami, na wieś Pigance [Pigańce], razem do JO księcia Pasterza należącymi, o milę 1 wielką od kościoła leoponarskiego, na 2 góry, lasem borowym, brzozowym i dębowym, w której //

[140] w której kończy się. parafia leoponarska, a stamtąd do wsi Ordziszek, o 3 ćwierci mili, nad Wilią rzeką borami, dalej drogą dobrą i suchą do Kiernowa, na wschód o pół mili wielkiej, gdzie jest kościół parafialny.

2 do.

Do Muśnik droga, gdzie jest kościół parafialny, na wschód letni polem czabiskim, o ćwierć mili wielkiej, a borami takż ćwierć mili wielkiej do Antokola, folwarku JM pana Szmytta [Szmydt] na wielkiej górze, dokąd droga jest sucha, tylko korzenista, koło Antokola kręto w lewo o staj, a potem w prawo do wsi Łapielańców, drogą bagnistą i krętą na dwoje staj, przez zarośle, od niej prosto na wschód zimowy do wsi Skrudeł borem, drogą dobrą, o ćwierć mili małej, gdzie kończy się parafia, a z Skrudeł gościniec do półtorej ćwierci mili borami, o ćwierć mili dalej dąbrową, osinową i brzozową puszcza, mokrą drogą całę, a polami do dworu muśnickiego należącemi, kręto w obie strony, o ćwierć mili w dół do rzeki Muszy, od której na górę wielką do

słupa murowanego, a od niego w lewo kręto, groblą do 100 lub więcej prętów, do kościoła muśnickiego.

3 tio.

Droga do Giełwan, gdzie jest kościół parafialny, od leoponarskiego kościoła, między północą i zachodem położonymi, o staj 1 na północ samą, udawszy się na gościniec od wsi Czabiskiej idący na Giełwany, Pobojsk i Wiłkomierza, którym w lewo na zachód stai kilka borem, za nim staj kilka polem wąskim, między borami, aż pod górę wielką pola ostrowskiego, górą w prawo trochę, o stai kilkanaście, aż do rowu ostrowskiego. Za

k. 460

[141] za rowem w lewo, o staj folwark Ostrówek w lewej ręce, przy nim przez most, na rowie wykopanym, prosto, polem na zachód letni o stai kilkanaście, drogą do puszczy, którą staj dobre w prawo udając się drogą dla [.....] [.....], za tą puszcza, o 5 stai prosto na zachód, gdzie droga w prawo kręta, a prosto zostaje o kilka stai do wsi Juchniańców JO księcia Pasterza, dalej jadąc ku północy o 6 stai, karczma i za nią o staj dobre wieś Łabunów JO księcia Pasterza, za którą prosto za 2 staje, przez pole, a pod lasem w prawo kręto, gościńcem ku północy i wschodowi, przez puszcę ciemną, sosnową, jodłową i dębową [...] do ruczajku Komay o ćwierć mili miernej, za którym kilka stai lasem, a kilka polem, drogą wyboistą i korzenistą, do wsi Dawańców, która jest granicą parafii leoponarskiej od giełwańskiej.

4 to.

Droga do Giegużyna, gdzie jest kościół parafialny, od kościoła leoponarskiego jechać na wieś czabiską, w pół onej w prawo na przewóz z dwóch batów, przez rzekę Wilię już w województwie trockim, za którą kręto w prawo gościńcem kowieńskim, ponad brzegiem Wilii, na zachód do wsi Litwiniszek JO księcia Pasterza, o pół ćwierci mili małej w przód polem, a przy niej przez groblę, do 100 prętów, wykopaną, przez zarośle łożowe i olchowe, mimo karczmy, przez mostek przy młynku litwiniskim,

prosto przez wzmienioną wieś, polem otworzystym na zachód zimowy o ćwierć mili, drogą dobrą do wsi Rusiańców JM pani Galińskiej, która kończy parafią //

- [142] parafią leoponarską, przez którą wieś, wraz w lewo idzie gościniec do Żosiel na Żyzmory, [...] jak się poniżej wyrazi[ło], a prosto na kilkadziesiąt staj polem i drogą dobrą. Dalej koło boru, małego na stai kilkanaście, drogą dobrą, a za nim przez łąki krętą drogą i od zbiegających krynic mokrą, na staj dziesiątek, pod folwark Zubiszki⁴³³ JM pani Galińskiej, który już należy do parafii giegużyńskiej.

5 to.

Droga do Żosiel, gdzie jest kościół parafialny, też sama jest od kościoła leoponarskiego, przez Wilią aż do wsi Rusiańców ut supra [..], z której wyjeżdżając w lewo, kręto na południe idzie gościniec o 2 staje polem na górę wielką, która jak wyżej się namieniło, że ciągiem idzie aż do Kowna, na której o staj 1 borami, a resztę do karczmy Surwel, gdzie jest przed nią i młynek o ćwierć mili od wsi Rusiańców, lasem dębowym, brzozowym, olchowym, łożowym oraz drogą bardzo mokrą i wyboistą, przyjeżdżając do karczmy, w dole przez mostek, staw w lewej na wschód, a młynek w prawej na zachód zostaje stronie, od którego o prętów 30, na wzgórku w lewie karczma i za nią dom, który rozgranicza parafią leoponarską od żośleńskiej, a za tą karczmą, gościńcem na południe, wieś Barterzuny JW pana Siękiewicza o ćwierć mili, już należąca do parafii żośleńskiej.

6 to.

Droga do Poporć, gdzie jest kościół parafialny, na wschód zimowy od kościoła leoponarskiego, przez pół wsi czabiskiej i na Wilii przez przewóz, za którym na pagórek w lewo, drogą dobrą i prostą, na wschód zimowy o pół

k. 461

- [143] o pół ćwierć mili do wsi Budel, JO księcia Pasterza, gdzie kończy się parafia leoponarska, i do niej niedojeżdżając, w prawo na górę wielką, o 2 staje polem, aż do rowu, od którego w lewo, o pół mili lasem małym, różnego gatunku drzewa a najwięcej

łozy. Droga nikczemną na pole przeciw wsi Miciun już do parafii poporskiej należącej, skąd w prawo, o ćwierć mili wielkiej widać klasztor i kościół poporcki, dokąd jadąc dobrze godzinę czasu zajmuje.

Dróżki partykularne dlatego piszą się, że za górami i lasami innych wsiów nie widać.

Jako to za Wilią w trockim, do wsi Tel, między południe i zachód letni, na wielką i przykrą górę, o pół mili małej, a z niej do wsi Rudziów od zachodu ku południowi o kilkanaście staj. Takoz droga, zostawiając folwark Podol w prawie o 2 staje, a za nim na 1 staj udając się w prawo, na górę wielką, drogą na wskiełz ku zachodowi rozkopaną do folwarku Xaweryna, od niego na wschód i południe do wsi Skier⁴³⁴, o pół mili wielkiej, z której ku zachodowi wieś Mozolewszczyzna o staj kilkanaście, która kończy parafia[s].

Z tej strony Wilii, w województwie wileń[skim], jakie są dróżki do wsiów, oprócz tych, przez które drogi znaczniejsze idą do parafialnych kościołów, jak wyżej wyraziło się, jako to są:

Na wschód letni, przez wieś czabiską, zaraz w lewo do wsi Pomusza o pół mili miernej od kościoła, takoz wieś Brezely o milę 1 wielką, Strozdy wieś o 5 ćwierci mili, Markucie o milę 1. Na samą północ od kościoła, Tołłoczyski o ćwierć mili miernej, Burniszki wieś o ćwierć mili //

[144] mili większe. Wieś Joniance o pół mili wielkiej, Montyniany o milę 1 wielką, gdzie i parafia kończy się, z niej do Posadnik, pół ćwierci mili, parafii muśnickiej.

Na zachód zimowy mimo zaścianków Ruskiego Rogu i Berzowikły, na górę Żwołgokolnie, mimo samej Wilii ku wschodowi letniemu, na górze w prawo, do wsi Żwołgokola⁴³⁵ od kościoła o pół mili miernej, z niej puszcza do folwarku Bobryszek, na zachód od północy o milę mierną 1, takoz do wsi Dyrszan, takoz między zachodem a północą o milę 1 wielką, która graniczy parafią. Więcej żadnych dróg nie ma, jak tylko te do kościołów parafialnych, i zaścianki nad Wilią wyrażone mają dróżki.

9 no.

⁴³³ Folwark nad rz. Wilią, pow. trocki. Tamże, t. 14, s. 669.

⁴³⁴ Wieś nad rz. Wilią, pow. wileński, gm. Muśniki; dawne dobra Montwiłów, następnie Piłsudskich, Ksaweryn. Tamże, t. 10, s. 675-676.

⁴³⁵ Żwołgokol, wieś nad Wilią, pow. wileński, gm. Giełwany; dobra Piłsudskich Czabiszki. Tamże, t. 14, s. 669.

Chociaż parafia leoponarska składa się z dwóch województw, ale one z sobą inaczej nie graniczą, jak tylko rzeką Wilią, której [.....] do dóbr JO księcia Pasterza, w województwie wileńskim, należy do 5 [1 wyraz] niemieckich, a w województwie trockim półtorej mili, podług wymiaru jak mappy[s] oświadczają, więcej nie ma parafia leoponarska w trockim brzegów, jak na 3 ćwierci mili sobie przyłączonych, i wymienione w alfabecie wioski, a reszta do poporckiej parafii należący. Na dowód opisania rzetelnego parafii leoponarskiej podpisuje się:

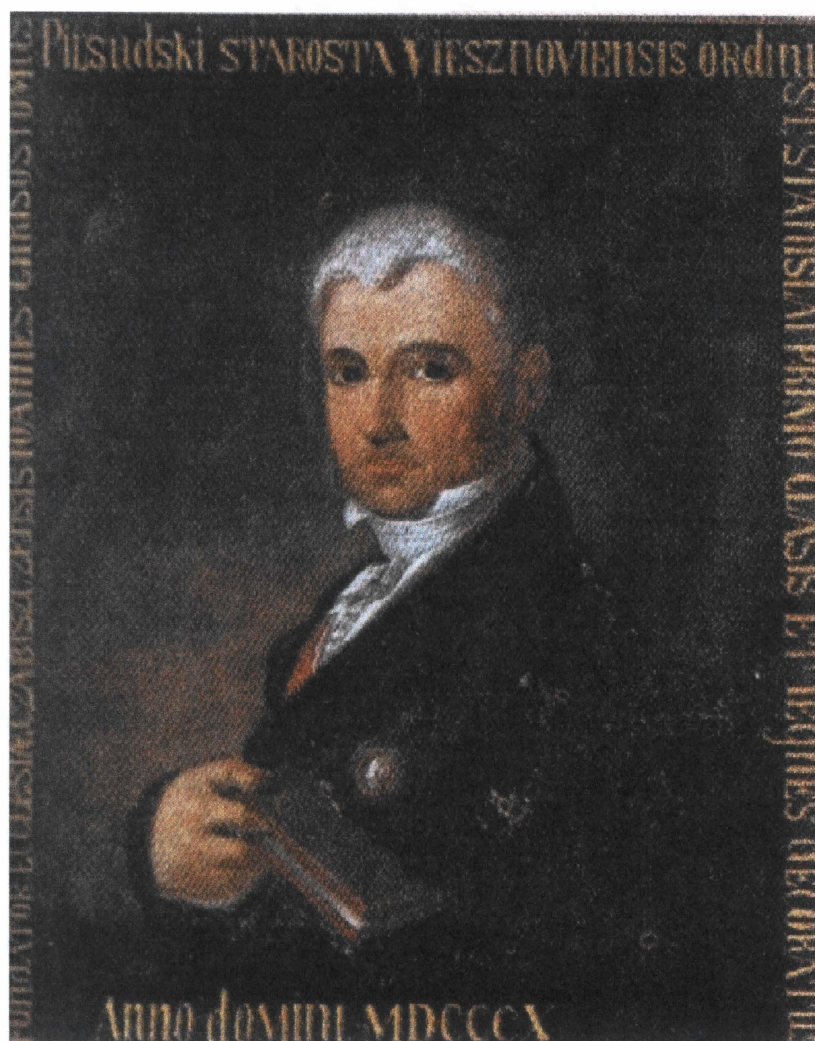
Ks. Adam Karpiński pleban parafii leoponarskiej.

Rysunek 16. Kościół w Czabiskach. KPE, t. 1, s.272.

Rysunek 17. Dzwonnica w Czabiskach. KPE, t. 1, s. 273.

Rysunek 18. Jan Chryzostom Piłsudski – budowniczy kościoła w Czabiskach.
KPE, t. 1, s. 273.

Z rozkazu

Jaśnie Oświeconego Książęcia [księcia] Pasterza, opisana co najdokładniej, stosownie do modelu [...] podbereskiej plebanii nadesłanego, w artykułach dziewięciu zawartego.

Artykuł pierwszy

Kościół parafialny upnicki⁴³⁷, w miasteczku dziedzicznym JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, położony jest w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim. Do tej parafii jakie są należące dwory, folwarki, wioski i zaścianki, w następnym, przez alfabet, ułożeniu naznaczają się.

Becze folwark JW pani Zabiłłówny⁴³⁸ łow[czynej] WKL, leży między zachodem letnim i północą, mila 1 od kościoła upnickiego, za rzeką Świętą.

Bojaryszki⁴³⁹ wieś tejże JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na południe słońca, leży za Świętą rzeką, od kościoła upnickiego pół mili małej.

Dowgielance wieś tejże JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na południe, z tej strony rzeki Świętej, od kościoła upnickiego pół mili dużej.

Gawiniance⁴⁴⁰ wieś tejże JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na wschód słońca mila 1 niewielka.

Górny folwark tejże JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na południe leży, od kościoła upnickiego pół ćwierci mili.

Jurkance⁴⁴¹ wieś JW panów Kossakowskich kasztelanów witebskich⁴⁴², leży na wschód słońca zimowy, od kościoła upnickiego mila wielka.

Kunigiszki⁴⁴³ wieś wspólna JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL z JW księdzem plebanem upnickim, leży na wschód letni, od kościoła upnickiego ćwierć mili.

⁴³⁶ Plebanem w 1784 r. był L. Borcewicz kanonik smoleński, wyświęcony w zakonie jezuickim. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 45.

⁴³⁷ Kościół p.w. św. Michała Archanioła, wzniesiony z drzewa w 1750 r. przez dziedzica Piotrowskiego. Pierwotnie kościół był tu fundowany w 1616 r. przez Szemiotta. Za dziedzictwa Grużeuskich istniał tu zbór kalwiński. Fundusz kościelny odzyskał od protestantów w 1650 r. dziekan mejszagolski. SGKP, t. 12, s. 814.; Patrz też: CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 43.

⁴³⁸ Zapewne żona Józefa Zabiłły, łowczego litewskiego od maja 1775 r. J. Wolff, op. cit., s. 240.

⁴³⁹ Wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Wieprze, 27 w. od Wiłkomierza. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 189.

⁴⁴⁰ Dwór, pow. wiłkomierski, gm. Wieprze. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 490.

⁴⁴¹ Kolonia starowierców, pow. wiłkomierski, gm. Wieprze. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 31.

⁴⁴² Kasztelania witebska została utworzona w 1566 r. i istniała do 1793 r.; kasztelanem od 5 czerwca 1781 był Michał Kossakowski, pisarz skarbowy litewski. J. Wolff, op. cit., s. 138-142.;

⁴⁴³ Wieś nad Szyrwintą, pow. wiłkomierski, gm. Wieprze, 5 w. od Wieprz. SGKP, t. 4, s. 877-8.

Łabanesy⁴⁴⁴ wieś JW panów Kossakowskich kasztelanów witebskich, leży od kościoła upnickiego na wschód słońca letni mila wielka.

Łokiany wieś tychże JW panów Kossakowskich kasztelanów witebskich, od kościoła upnickiego na południe, odległa zaś mila wielka za rzeką Świętą.

[146] Dalsze opisanie parafii upnickiej

Markuny⁴⁴⁵ wieś tychże JW panów Kossakowskich kasztelanów witebskich, leży na wschód słońca letni, od kościoła upnickiego odległa o milę wielką.

Manderyszki⁴⁴⁶ niegdyś okolica [ad presens] folwark JW pana Mąkiewicza i niektórych dzierżawców jego, i JW pana Tomasza Marcinkiewicza podczaszego wileńskiego⁴⁴⁷, leży na wschód słońca letni od kościoła upnickiego, za rzeką Szyrwintą, odległa pół mili dobrej.

Nowosady wieś JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, za rzeką Świętą, na południe leży, odległa od kościoła upnickiego ćwierć mili.

Opejkiszki folwark JM pana Kozakiewicza, na wschód słońca letni, od kościoła upnickiego ćwierć mili dużej.

Podejgi⁴⁴⁸ wieś JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na same południe, od kościoła upnickiego mila wielka.

Pakulniszki⁴⁴⁹ folwark i wieś JW panów Korsaków, na wschód słońca zimowy, a odległe od kościoła upnickiego na pół mili dobrej.

Podmłynie wieś JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na południe od kościoła upnickiego, za rzeką Świętą, odległa pół mili wielkiej.

Pogięłozki wieś JW panów Kossakowskich kasztelanów witebskich, na północ od kościoła upnickiego, za rzeką Świętą, odległa mila wielka.

Powple wieś JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL i zaścianek JW pana Tomasza Marcinkiewicza podczaszego wileńskiego, na wschód słońca letni, za rzeką Szyrwintą, odległa od kościoła upnickiego mila niewielka.

Ratowty okolica, na północ od kościoła upnickiego, za rzeką Świętą, mila wielka.

Ryżgancy wieś JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na północ od kościoła upnickiego, leży pół mili dobrej za rzeką Świętą.

⁴⁴⁴ Łabanosy, wieś w pow. wilkomierskim, gm. Wieprze. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 252.

⁴⁴⁵ Zapewne wieś nad rz. Szyrwintą, pow. wilejski, o 57 w. od Wilna. Tamże, t. 6, s. 132.

⁴⁴⁶ Zapewne Mandaryszki, zaścianek szlachecki, pow. wileński, o 70 w. od Wilna. Tamże, t. 6, s. 92.

⁴⁴⁷ Marcinkiewicz herbu Łabędź. Tomasz Marcinkiewicz podczaszcy wileński (1778 r.). K. Niesiecki, op. cit., t. 6, s. 345.

⁴⁴⁸ Podejki, wieś na prawym brzegu Wilii, pow. wileński, gm. Giełwany. Dobra Rukla Kossakowskich. SGKP, t. 8, s. 375.

⁴⁴⁹ Zapewne wieś nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, o 68 w. od Wilna. Tamże, t. 7, s. 824.

Samentance wieś tejże JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na wschód słońca letni, za rzeką Szyrwintą, od kościoła upnickiego mila niewielka.

Santoki⁴⁵⁰ zaścianek tejże JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na południu, od kościoła upnickiego półtóry mili.

Slize⁴⁵¹ folwark i wieś tejże JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na wschód słońca letni, przez Szyrwintę, od kościoła upnickiego odległa pół mili dobrej.

Słobotka wieś JW panów Kossakowskich kasztelanów witebskich, na wschód słońca letni, od kościoła upnickiego odległa, za rzeką Świętą, mila wielka.

Salenniki [Solenniki] wieś JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na południe, od kościoła upnickiego półtóry mili, nad Wilią rzeką.

k. 463

[147]

Dalsze opisanie parafii upnickiej

Togajły⁴⁵² wieś JW pana Jakuba Grużewskiego starosty [.....], na wschód zimowy słońca leży, od kościoła upnickiego mila wielka, za rzeką Świętą.

Upnikiele⁴⁵³ wieś JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL, na południe, od kościoła upnickiego leży pół mili dobrej.

Werejki wieś JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL i zaścianek JW pana Kazimierza Zegzdry, tudzież JM księży Pijarów wileńskich zaścianek, leżą na południe od kościoła upnickiego, odległe pół mili.

Wieprze⁴⁵⁴ dwór JW panów Kossakowskich kasztelanów witebskich, na północ od kościoła upnickiego mila wielka, za rzeką Świętą.

Artykuł drugi.

Od kościoła parafialnego upnickiego w okolicy sąsiedzkiej są kościoły następujące:

⁴⁵⁰ Dobra, pow. wiłkomierski, gm. Wieprze, o 25 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 10, s. 303.

⁴⁵¹ Ślize, wieś i dobra w pow. wiłkomierskim, gm. Wieprze. Tamże, t. 10, s. 303.

⁴⁵² Folwark tej nazwy w pow. wiłkomierskim, gm. Wieprze. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 659.

⁴⁵³ Wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Wieprze, o 27 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 12, s. 814.

⁴⁵⁴ Wieprze (lit. Weprej , w kronikach krzyżackich Weperen), miasteczko i dobra nad rz. Świętą w pow. wiłkomierskim. Stała tu dawna warownia litewska, wspomniana w kronice Wigunda w 1384 r. pod nazwą Weperen. Wieprze były niegdyś własnością Kieżgajłów, następnie ks. Ogińskich, od których drogą wiana przeszły do Szemiottów, od tych zaś, również jako wiano, do Tyzenhauzów. W 1808 r. Ignacy hr. Tyzenhauz sprzedał je Józefowi hr. Kossakowskiemu, łowczemu litewskiemu. W 1855 r. majątek, drogą sprzedaży przeszedł w ręce Ksawerego i Anny Podbereskich. Od nich dobra te nabyli Platerowie. Tamże, t. 13, s. 378.; W rękach Platerów dobra pozostawały do pierwszej wojny światowej. Po wojnie ich właścicielem był Litwin Eidukaitis. Do dziś zachował się pałac zbudowany przez hr. Adama Platera na przełomie XIX i XX w., który był przybudówką do starszego budynku (niezachowanego). W rezydencji Platerów znajdowała się bogata biblioteka, archiwum i dzieła sztuki, które rozgrabiono podczas I wojny światowej. Więcej w: G. Rąkowski, op. cit., s. 324-325.

Giegużyn kościół parafialny, za rzeką Wilią, w województwie trockim, w dekanacie kowieńskim, od kościoła upnickiego na południe, leży w dobrach JW pana Szymona Kossakowskiego podczaszego powiatu kowieńskiego⁴⁵⁵, odległy o półtóry mili więcej.

Giełwany kościół parafialny w dobrach JW pana Żaby kasztelana połockiego, w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim, na wschód słońca zimowy, od kościoła upnickiego odległy na milę wielką, za rzeką Szyrwintą.

Pobojsk kościół parafialny w województwie wileńskim, dekanat i miasteczka pobojskie same już w JM księdza proboszcza, od kościoła upnickiego leży na północ, odległy o milę wielką, za rzeką Szyrwintą.

Skonile kościół parafialny w powiecie kowieńskim i dekanacie, w dobrach JW księdza Kossakowskiego biskupa inflanckiego, na południe od kościoła upnickiego, za rzeką Wilią, odległy mil 2 dużych.

Artykuł trzeci.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła upnickiego są: Wilno miasto stołeczne WKL, między letnim i zachodnim wschodem słońca leży, odległe mil 10 od kościoła upnickiego.

Wiłkomierz miasto sądowe, przy rzece nazwanej Święta, od kościoła upnickiego na północ leży, odległe mil 3, za Świętą rzeką.

Artykuł czwarty.

[148] Dalsze opisanie parafii upnickiej

Droga z Upnik⁴⁵⁶ do Wilna górzysta, miejscami błotnista, piaszczysta i kręta, a dla przeprawy, i złe mosty na rzece Szyrwincie, niebezpieczna, mianowicie na wiosnę i w jesieni.

Droga z Upnik do Wiłkomierza górzysta i błotna, przeprawa przez rzekę Świętą zawsze znajduje się gotowa w Upnikach przez most pływający, a w Wieprzach przez przewóz, prócz wiosny.

Z Upnik do Wiłkomierza letnią drogą samej jazdy godzin 4. Zimową drogą godzin 2.

Z Upnik do Wilna letnią drogą samej jazdy godzin 24, zimową zaś godzin 10, nie licząc popasów.

⁴⁵⁵ Kossakowski Szymon był podczaszym pow. kowieńskiego. K. Niesiecki, op. cit., t. 5, s. 268.; Kossakowski Szymon Marcin, podczasz kowieński, generał wojsk rosyjskich, obwołany hetmanem polnym 25 czerwca 1792 r. przez konfederację targowicką. J. Wolff, op. cit., s. 159.

⁴⁵⁶ Miasteczko i dobra nad rz. Świętą, o 27 w. od Wilna. SGKP, t. 12, s. 814.

Artykuł piąty

W parafii upnickiej jeziora, bagna, błota, stawy, brody, kanały, sadzawki, tamy, kępy nie znajdują się żadne godne zmiankowania. Rzeki i przeprawy wyraża się w artykule dziewiątym.

Artykuł szósty

Lasu jest więcej w parafii upnickiej, aniżeli otwartego pola, drzewo nakoło znajduje się wszelakiego rodzaju, towarne jednak mało, ponieważ wszystkie lasy najwięcej się składają z różnego rodzaju drzew, jako to sosnowego, jodłowego zdatnego tylko do budowl, dębowego, olchowego, brzoźowego, leszczyn i [...] [etc].

Artykuł siódmy

Młynów 2 z foluszami, jeden w Wieprzach JW panów Kossakowskich kasztelanów witebskich. Drugi w Podmłynie JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL. Tartaków, rudni, amerni, huty żadnych nie masz w tej parafii upnickiej, ani też wód źródłowych i słonych.

k.464

[149]

Dalsze opisanie parafii upnickiej

Artykuł ósmy

Dróg publicznych i traktów podcztowych żadnych w parafii upnickiej niemal nie masz, prócz partykularnych na [...] które się wyrażają.

1 mo.

Droga do Giegużyna przez górę, niedaleko od kościoła, którą przybywszy, lasem błotnistym, mimo wieś Werejki JW pani Zabiłłowej łow[czynej] WKL i zaścianek JW pana Zegzdry, od której w dół spuściwszy się, od kościoła upnickiego na połudn[ie], do dworu Giegużyna prosto, a od niego przez Wilię przeprawiwszy się, do kościoła parafialnego giegużyńskiego.

2 do.

Droga do Giełwan od kościoła upnickiego, jadąc na wschód słońca prosto, mimo folwark Plebaniszki, przez rzeką Szyrwinta, na wioskę Slizę JW pani Zabiłłowej

łow[czynej] WKL, przez las błotnisty, krzywa i błędna, świadomy jednak wyjdzie na wioskę Szarakuycie JW pana Żaby kasztelana połockiego, od tej wsi oraz do Gielwan prostą i suchą drogą.

3 to.

Droga do Pobojska na północ leżącego od kościoła upnickiego, idzie prosto mimo górę i folwark Plebaniszki, skąd przez Szyrwintę rzekę przejechawszy, samemi tylko mianowcami [manowcami] ludzie jeżdżą, dla złej drogi, mianowicie na wiosnę i w jesieni, a zatym doskonałej drogi opisać nie można.

4 to.

Droga do Skomil na południe, leżących od kościoła upnickiego mile 2, poczyną się między wschodem zimowym i południem, prostą drogą poza Świętej rzeczce, przez las borowy i mieszany, aż do Solennik, wioski JW pani Zabiellowej łow[czynej] WKL, gdzie przeprawiwszy się przez Wilię, prostą drogą do Skomil pół mili.

5 to.

Droga do Wilkomierza od kościoła upnickiego, przez most pływający na Świętej rzeczce, prosta, przez górę na [1 wyraz], folwark zmianowany JW pani Zabiellowej łow[czynej] WKL, od którego folwarku oraz przez Wieprze gościńcem mało znacznym i błotnistym, mimo Leonpol Jaśnie Oświeconego Książęcia [księcia]Macieja Radziwiłły, ćwierć mili od Leonpola do Wilkomierza.

[150]

Dalsze opisanie parafii upnickiej

6 to.

Droga do Wilna, mimo zwyż zmianowany folwark Plebaniszki oraz wieś JW pani Zabiellowej łow[czynej] WKL Slize, takż Gielwany, na Muśniki, od których, jak zowią gościniec lubo najgorszy, dla złej drogi miejscoma mającej złe mosty na Piekieliskach, do Wilna prosty.

Artykuł dziewiąty

Parafia upnicka, położona w województwie wileńskim, graniczy z powiatem wilkomirskim, która się oddziela z tym powiatem rzeką Świętą, jako się wyżej rzekło, odległe od kościoła upnickiego na kroków 200 kilkanaście.

Taż parafia, jako się namieniło, ma swoje wioski w powiecie wilkomirskim i w województwie wileń[skim] leżące.

Rzeka Święta wpada do Wili, tocząc kręto swe koryta, na południe pod Solennikami, wsią odległą o półtóry mili od kościoła upnickiego.

Takoż rzeka Szyrwinta wpada do rzeki Świętej na północ od kościoła upnickiego, odległa o małe pół mili, a złączywszy się z rzeką Świętą, razem się zlewa i kończy z rzeką Świętą, jako się rzekło w Solennikach.

Kościół parafialny, w starostwie intruskim⁴⁵⁷, położony w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim, nad jeziorem Gilota⁴⁵⁸ nazwanym. Nieopodal ode dworu JKM, starostwa intruskiego. Wioski zaś i inne posesysze szlacheckie do tej parafii należące, w tymże województwie wileń[skim] Litum mające, według porządku alfabetu opisują się.

Antogołony dwór JM pana Buyki, na zachodzie letnim, o mile od kościoła parafialnego.

Antoiligie zaścianek JM panów Biłunskich, do Manetun należący, o mile wielką od kościoła, na zachodzie zimowym.

Androszuny⁴⁵⁹ wieś do JW pani Towiańskiej starościnej intruskiej należąca, od kościoła na zachodzie letnim.

Aszkoupis u Raudonaupis zaścianek tejże JM, na zachodzie letnim o ćwierć mili.

Berutyszki zaścianek JM pana Buyki, na zachodzie letnim o mile wielką.

Budkowszczyzna⁴⁶⁰ JM panów Wojnowskich, na południu o mile wielką.

Balczance⁴⁶¹ wieś do star[ostwa] intur[skiego] należąca, między zachodem letnim a zimowym mila wielka.

Bejneszyle zaścianek JM pana Wyszomirskiego, na zachodzie letnim mila mierna.

Bebrasy⁴⁶² JM pana Wasylewskiego, na zachodzie letnim mila wielka.

Bumbiance⁴⁶³ wieś JO księcia Radziwiłły, do księstwa dubińskiego należąca, ku północy mila mierna.

⁴⁵⁷ Drewniany, parafialny kościół p.w. Wniebowzięcia NMP został ufundowany w 1555 r. przez królową Bonę. Od początku był świątynią parafialną. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 8., BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w miasteczku Inturkach...1849, F.4, rkp. 2696, k. 1-2.; Jako fondusz kościół posiadał folwark Rudesę, wioskę Kaczergi (patrz p. niżej), dymów 6, obszaru włók 21, morgów 13. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w miasteczku Inturkach...1849, F.4, rkp. 2696, k. 1-2.; Nowy kościół powstał w 1751 r.; gruntowna przebudowa miała miejsce w 1855 r.; w pobliżu kościoła znajduje się dzwonnica z XVIII w., wbudowana w kamienny mur, otaczający dziedziniec kościelny. G. Rakowski, op. cit., s. 83.

⁴⁵⁸ Giełona. MTP 1: 100 000 (Orniany), WIG 1932.

⁴⁵⁹ Może Andraszuny, zaścianek, pow. wileński, gm. Malaty, dobra skarbowe Inturki. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 25.

⁴⁶⁰ Może Butkowszczyzna, wieś w pow. wileńskim, gm. Malaty. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 281.

⁴⁶¹ Balczańce, wieś w pow. wileńskim, gm. Malaty. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 72.

⁴⁶² Może Biebrusy, okręg wiejski w gm. Malaty. Tamże, t. 1, s. 203.

⁴⁶³ Bumbiańce, wieś w pow. wileńskim, gm. Malaty. Tamże, t. 15, cz. 1, s.274.

Bumbieniszki⁴⁶⁴ zaścianek JW pani Towiańskiej star[ościnej] intur[skiej], pod tymże horyzontem, pół mili od kościoła.

Babeikiszki zaścianek JM pana Towiańskiego, ku południowi, ćwierć mili od kościoła.

Dudonosy wieś do star[ostwa] intur[skiego] należąca, ku południowi ćwierć mili.

[152] Deksnio⁴⁶⁵ zaścianek JM pana Podreza, na zachodzie zimowym mila wielka.

Dawiaciszki⁴⁶⁶ zaścianek do star[ostwa] intur[skiego], ku zachodzie letnim mila wielka.

Deylidy wieś JW pani Towiańskiej, ku zachodzie letnim pół mili miernej.

Galbiszki alias Maciuniszki zaścianek JM pana Buyki, ku południowi pół mili.

Inturki⁴⁶⁷ dwór JKM, o kroków kilkaset ku zachodowi zimowym, nad jeziorem Giłotą.

Jurszyszki zaścianek JM pana Wołczka, ku zachodowi letnim mila wielka.

Jurkiszki JM pana Skindera, mila wielka ku wschodowi zimowym. Tamże mieszka JM pan Januszkiewicz na połowie.

Ilukiszki zaścianek JM pana Karola Towiańskiego star[osty] intur[skiego], mila mierna, między wschodem i południem.

Iuchniszki⁴⁶⁸ zaścianek JM pana Gieczewicza, ku południowi letnim mila wielka.

Januszki wieś prześwietnej kapituły wileń[skiej], mila wielka na południu letnim.

Kierszeniszki⁴⁶⁹ JM pana Wołczka, mila mierna ku zachodzie letnim.

Kunigiszki⁴⁷⁰ wieś JO księcia biskupa wileń[skiego], mila wielka, na zachodzie letnim.

Kaciuniszki zaścianek do JO księcia Radziwiłły, mila mierna ku południowi.

Koczorgi⁴⁷¹ wieś JM księdza plebana intur[skiego], na północ mila wielka.

Kauszyncze⁴⁷² wieś JO księcia Radziwiłły, pół mili miernej na zachodzie letnim.

⁴⁶⁴ Bumbianiszki pod Bumbiańcami. MTP 1: 100 000 (Ormiany), WIG 1932.

⁴⁶⁵ Może Dekśnie. SGKP, t. 1, s. 949.

⁴⁶⁶ Dowiatyszki, prywatny zaścianek, pow. wileński. Tamże, t. 2, s. 135.

⁴⁶⁷ Miasteczko nad jez. Gielona. Według spisów podskarbińskich z r. 1569 zaliczało się jeszcze w tym czasie do dóbr stołowych królewskich i składało się z miasteczka Inturek z przyległościami. W roku 1766 posiadał je Towiański. Tamże, t. 3, s. 298.

⁴⁶⁸ Juchniszki, zaścianek w pow. wileńskim, gm. i dobra skarbowe Bystrzyca lub wieś w powiecie wileńskim, gm. Janiszki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 28.; między Inturkami i Janiszkami.

⁴⁶⁹ Może Kierszaniszki, folwark w pow. wileńskim, o 56 w. od Wilna. Tamże, t. 3, s. 48.

⁴⁷⁰ Może folwark w pow. wileńskim, o 42 w. od Wilna. Tamże, t. 4, s. 877.

⁴⁷¹ Wieś w pow. wileńskim, gm. Malaty, dobra skarbowe Inturki. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 99.; około 6 km na północ od Inturek i około 9 km na poł.-wsch. od Malat. MTP 1: 100 000 (Ormiany), WIG 1932.

⁴⁷² Może Kowszyńce, wieś w pow. wileńskim, gm. Malaty, dobra Kierszaniszki. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 145.

Leszyski⁴⁷³ wioska JM pana Buyki, mila mierna na południe.
 Łaputańce⁴⁷⁴ wieś inturska JKM, mila wielka na południu.
 Łoukieniki wieś JM pana Towiańskiego, mila mierna na wschodzie zimowym.
 Milance wieś dubińska, mila mierna na zachodzie letnim.
 Miłasyszki⁴⁷⁵ zaścianek do ciwunstwa wileń[skiego], mila wielka na zachodzie zimowym.

k. 469

- [153] Mackance wieś inturska JKM, mila wielka na zachodzie letnim.
 Manetuny okolica JM panów Biłuńskich, mila wielka na zachodzie letnim.
 Mameniszki przy Manetonach zaścianek JO księcia biskupa wileń[skiego], mila wielka na zachodzie zimowym.
 Motele⁴⁷⁶ wieś JM pana Wołczka, mila mierna ku północy.
 Małotance wieś JM księdza Czaszkiewicza plebana mejszagolskiego, mila wielka na wschodzie letnim.
 Miscejewszczyzna zaścianek JM pana Usowicza, mila mierna tamże i drugi zaścianek tejże natury JM pana Wyszomierskiego [Wyszomirski], na wschodzie letnim, teraz obydwie zaścianki pod imieniem Zejmy.
 Narejkiszki⁴⁷⁷ wieś dubińska, pół mili miernej na wschodzie letnim.
 Paszkańce wieś dubińska, na zachodzie letnim mila wielka.
 Pogotonie JM panów Stankiewiczów, na zachodzie letnim mila mierna.
 Piażów⁴⁷⁸ alias Ratance wieś JM pana Adama Towiańskiego, między południem i zachodem mila mierna.
 Plikiszki⁴⁷⁹ zaścianek JM pana Wasylewskiego, na zachodzie letnim mila wielka.
 Popiszki⁴⁸⁰ wieś dubińska, pół ćwierci mili na wschodzie zimowym.
 Pooszuka zaścianek JM panów Giedrojciów, na wschód zimowy.
 Patokaje tychże JM panów Giedrojciów, na północ mila wielka.

⁴⁷³ Zaścianek, nad jez. Giełona. Tamże, t. 5, s. 180.

⁴⁷⁴ Zaścianek, nad jez. Giełona. Tamże, t. 5, s. 594.

⁴⁷⁵ Zaścianek, pow. wileński, gm. Malaty. Tamże, t. 6, s. 442.

⁴⁷⁶ Matele, zaścianek szlachecki w pow. wileńskim, gm. Malaty. Tamże, t. 6, s. 740.

⁴⁷⁷ Folwark w pow. wileńskim, gm. Malaty. Tamże, t. 6, s. 907.

⁴⁷⁸ Zapewne wieś królewska, w dawnym pow. wileńskim. Tamże, t. 8, s. 63.

⁴⁷⁹ Może Plikiszki, wieś i folwark nad rz. Mussą. Tamże, t. 8, s. 263 - 4.

⁴⁸⁰ Wieś w pow. wileńskim, gm. Malaty; dobra Narejkiszki. Tamże, t. 8, s. 791.

Rudesa⁴⁸¹ folwark JM księdza plebana intur[skiego], mila mierna ku zachodzie letnim.

Rudynia wieś inturska, pół ćwierci mili na wschodzie letnim.

Reputany⁴⁸² JW pana Towiańskiego star[osty] wileń[skiego], mila wielka na zachodzie zimowym.

Roukucie wieś JM pana Wasylewskiego, na zachodzie zimowym mila mierna od kościoła 2.

[154] R ymszyszki wieś JM pana Gieczewicza mieczn[nika], na wschodzie letnim mila wielka.

Reystaniszki wieś JM pana Karola Towiańskiego, na południe mila mierna.

Sudayki wieś JKM inturska, na południe pół mili miernej.

Sadaniszki⁴⁸³ wieś JM pana Buyki, mila wielka na zachodzie zimowym.

Staneliszki⁴⁸⁴ zaścianek JW księdza metropolity, na zachodzie zimowym mila wielka.

Symunce⁴⁸⁵ wieś JM księdza meyszgolskiego, mila mierna na zachodzie letnim.

Skinderyszki zaścianek JM pana Wołczka, na zachodzie letnim pół mili miernej.

Syrguszki⁴⁸⁶ zaścianek do star[ostwa] intur[skiego], pół mili wielkiej na wschodzie letnim.

Sadkuski zaścianek JM panów Wyszomirskich, mila mierna na wschodzie zimowym.

Uta zaścianek do JM pana Karola Towiańskiego, między wschodem zimowym i południem, mila mierna.

Wołkuniszki zaścianek JM pana Woynowskiego, na południe mila wielka.

Wymunce wieś JW księdza metropolity, mila wielka na zachodzie zimowym.

Warkisa zaścianek JM panów Biłunskich, mila wielka na zachodzie letnim.

Wiciszki zaścianek JM pana Wasylewskiego, mila wielka na zachodzie zimowym.

Wizyncy wieś intur[ska] JKM, mila mierna na wschód letni.

⁴⁸¹ Może zaścianek nad jeziorem tej nazwy, pow. wileński, gm. Malaty; kaplica katolicka parafii Inturki. Tamże, t. 9, s. 909.

⁴⁸² Zaścianek lub folwark nad stawem, w pow. wileńskim, o 62 w. od Wilna. Tamże, t. 9, s. 621.

⁴⁸³ Sadoniszki, wieś, pow. wileński, gm. Malaty. Tamże, t. 10, s. 203.; ok. 6 km na pd-zach od Inturek.

⁴⁸⁴ Stanuliszki, zaścianek w pow. wileńskim, gm. Malaty. SGKP, t. 11, s. 216.

⁴⁸⁵ Szymuńce. Tamże, t. 12, s. 119.

⁴⁸⁶ Surguszki, zaścianek nad jez. Biebrusy, pow. wileński, gm. Malaty, o 57 w. od Wilna. Tamże, t. 11, s. 597.

Wayksztancy⁴⁸⁷ wieś inturska JKM, ćwierć mili na północ.

Wołkuny dwór JM pana Karola Towiańskiego, pół mili miernej na południe.

Wiktoryszki zaścianek JM księdza plebana giedojckiego, mila wielka na zachodzie zimowym.

Zateniszki zaścianek inturski JKM, mila mierna między południem i zachodem.

Żakiszki zaścianek JM pana Piotra Towiańskiego, mila wielka na zachodzie letnim.

k. 470

[155] Zamokiele⁴⁸⁸ wieś JM pana Wasylewskiego, mila wielka na zachodzie letnim.

Zunys zaścianek JO księcia biskupa wileń[skiego], mila wielka na wschodzie letnim.

Żejmy dwór JM pana Gieczewicza mieczn[ika] wileń[skiego], mila wielka na wschodzie zimowym.

Żejmy JM pani Raczyńskiej, mila wielka na wschodzie zimowym.

Wyrażenie kościołów graniczących z parafią inturską:

1 mo.

Kościół parafialny Malaty nazywany, w dobrach JO księcia biskupa wileń[skiego], mile 2 wielkie od Inturek, na zachodzie letnim, do którego droga dobra, piaszczysta, borowa i równa, mostów żadnych, prócz rzeczki Kirneyły [Kirnejła], na której mostek niewygodny do Malat należący.

2 do.

Kościół parafialny Dubinki w dobrach JO księcia Radziwiłły, o mile 2 od Inturek na południe, droga górzysta, miejscoma błotnista i wąska.

3 tio.

Kościół parafialny Janiszki w dobrach JM pana Wasylewskiego, między wschodem i zachodem, mile 2 od Inturch, droga błotnista i zapadła, wcale nikczemna.

4 to.

Miast sądowych żadnych poblizszych[s] nie ma prócz Wilna, do którego na południe mil 9.

Opisanie jezior w parafii inturskiej.

⁴⁸⁷ Wejkszańce. Tamże, t. 13, s. 193.; 3 km na pn-wsch od Inturek. MTP 1: 100 000 (Ormiany), WIG 1932.

⁴⁸⁸ Zomoskiele. SGKP, t. 14, s. 661.

1 mo.

Giłony jezioro⁴⁸⁹ należące do Dubinek, JO księcia Radziwiłły, długości mająca w sobie na pół mili wielkiej. Szerokości na ćwierć mili miernej. Drugie, pod jednym kursem wody, zwane Gielota⁴⁹⁰ przy dworze inturskim JKM, na którym most pod Inturkami stary, mający w sobie długości sążni osiemdziesiąt [...] 80, przy nim błota wodnistego, którym przejeżdżają na sążni 70. Co czyni niebezpieczeństwo tak podróżnym do Wilna jadącym, jako też i parafianom do kościoła.

2 do.

Od m ostu Jezioro O szoka, inturskie, JKM, wąskie na kilka zimowych toni, przy nim tąż samą wodą zaczyna się jezioro duże, okrągłe, Isznora⁴⁹¹, na zawsze do Inturek JKM należące, długości i szerokości na ćwierć mili dobrej, z tego jeziora Isznory wypada rzeka, płynie błotami do jeziora Kiertai.

3 tio.

Jezioro Kiertoja⁴⁹² okrągłe długości i szerokości na pół mili // [156] mili , rozdzielone na 2 części , jedna połowa dubińska, JO księcia Radziwiłły, druga do Janiszek JM pana Wasylewskiego, z tych wszystkich jezior wyż[ej] opisanych rzeka wychodzi i wpada do jeziora Łokaje⁴⁹³ do Malat należącego.

4 to.

Jeziora pomniejsze, pierwsze nazwane Rudesele, należące do plebanii giedrojckiej, małe na toń 1. Drugie zwane Rudesogalie, okrągłe w sobie, na 3 lub 4 tonie zimowe, należące do księstwa dubińskiego, z którego rzeczka wypada przez drogę ciągnącą z Inturek do Malat i wpada do Jeziora nazwanego Rudesu JM księdza plebana inturskiego, nieużyteczne, w zawałinach, między borem i górami, z tego jeziora ciągnie rzeczka błotem i wpada przez drogą ciągnącą do Uciany, do jeziora malackiego nazwanego Łokaje, które ma w sobie długości na mil 3, szerokości miejscami na ćwierć mili, a miejscami mniej, z tego jeziora wypada rzeka Portowa, ciągnie kursem do Zejmiany [Żejmiana] rzeki.

5 to.

Jezioro inturskie JKM nazwane Łokiesa, pod wsią Balczancami, na toń 1 zimową.

⁴⁸⁹ Jezioro Gielona przylegające do Inturek od zachodu. MTP 1: 100 000 (Orniany), WIG 1932.

⁴⁹⁰ Jezioro od południowej strony przylegające do Inturek. Tamże.

⁴⁹¹ Jezioro Isznora na wsch od Inturek. Połączone z jez. Gielona. Tamże.

⁴⁹² Jezioro Kertoje położone ok. 3 km na pn-wsch od Inturek. Tamże.

⁴⁹³ Na mapie taktycznej są dwa jez. tej nazwy: Białe Łokaje (ok. 7-8 km na wschód od Malat) i Czarne Łokaje (pomiędzy jez. Białe Łokaje a jez.Kertoje). Tamże.

Stawów w tej parafii nie masz porządných, błot i mszarników po różnych miejscach jest nie mało nieużytecznych, w possesyi różnych JM panów senatorów.

Opisanie lasów w parafii inturskiej.

Puszcz wielkich nie ma. Są niektóre lasy do różnych passesorów należące, szachownicami, na budowle i na opał zgodne, w których co było zgodnego, na towary wycięte, mianowicie las borowy znajduje się, do star[ostwa] inturskiego należący i do księstwa dubińskiego cett cett cett.

Opisanie młynów w tej parafii

Młynki 3 w parafii inturskiej znajdują się, jeden w Wałkunach JM pana Karola Towiańskiego star[osty] inturskiego, na ruczajku z błota wypadającego, na wschodzie słońca. Na wiosnę raz w rok na dworną potrzebę miele

k. 471

[157] miele, innych czasów z niedostatku wody wakuje, drugi przy folwarku Antogołonach w JM pana Buyki, tejsze samej natury co i w Wołkunach. Trzeci JM księdza plebana inturskiego niedaleko folwarku Rudesy, do którego woda ciągnie mała z jeziora Rudesy, nie co lepszej sytuacji od tamtych dwóch pierwszych.

Opisanie gościńców i dróg.

1 mo.

Droga z Inturch do Malat mimo kościoła inturskiego na górę pod krzyż, z której wypadają partykularne dróżki do różnych wiosek, na zachód i północ ćwierć mili podjechawszy, widać folwark z karczmą JM pana Wołczka, nazywany Kierszeniszki. Stamtąd droga idzie w lewo, aż do rzeki Kirneyła [Kirnejła] nazwanej, do Malat należącej, dobra i sucha bez żadnego uprzykrzenia, tu granica parafii inturskiej z malacką, w prawo zaś iedzie droga mimo folwarku JM księdza plebana, gdzie przejechawszy młynek z karczmą, jedna partykularna droga idzie do Malat w prawo, druga do Uciany targowego miasteczka na północ.

2 do.

Droga z Inturek przez most do starostwa inturskiego należący, na jeziorze Gielota nazwanym, fundowany od dawnych czasów, który przejechawszy, błoto przy pagórku, ciągnie w prawo, dróżki do różnych wiosek koło jeziora ku zachodowi, którą i do Dubinek mimo dworu JM pana Buyki jechać można, prosto na pagórek. Od tegoż mostu wjechawszy na południe, widać karczmą JM pana Karola Towiańskiego starostwa

intursk[iego], podjechawszy dalej droga w prawo do Wilna, druga w lewo do Janiszek na wschód słońca, te drogi obie nikczemne, mikre, wiele mające w sobie ruczajów i wędolów błotnistych.

Parafia inturska więcej żadnych publicznych dróg nie ma, prócz partykularnych od wioski do wioski idących.

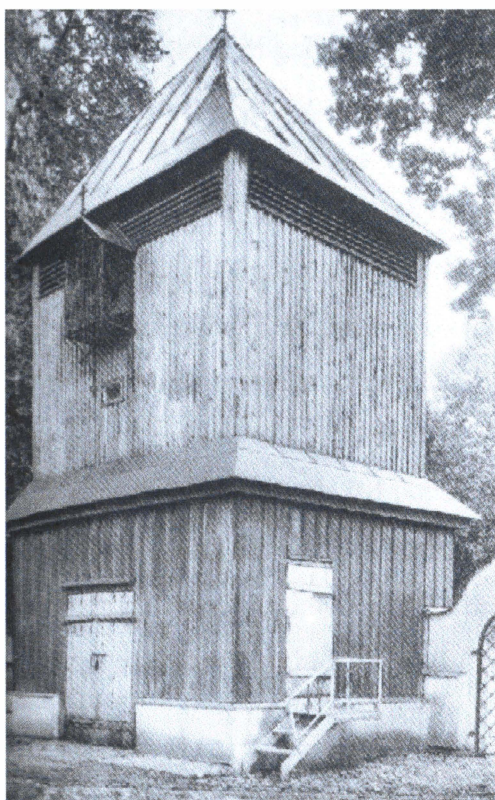
[158] Gór znacznych w parafii tejże nie ma, prócz niskich pagórków koło jeziora.

Takowe opisanie parafii inturskiej podpisem ręki własnej stwierdzam.

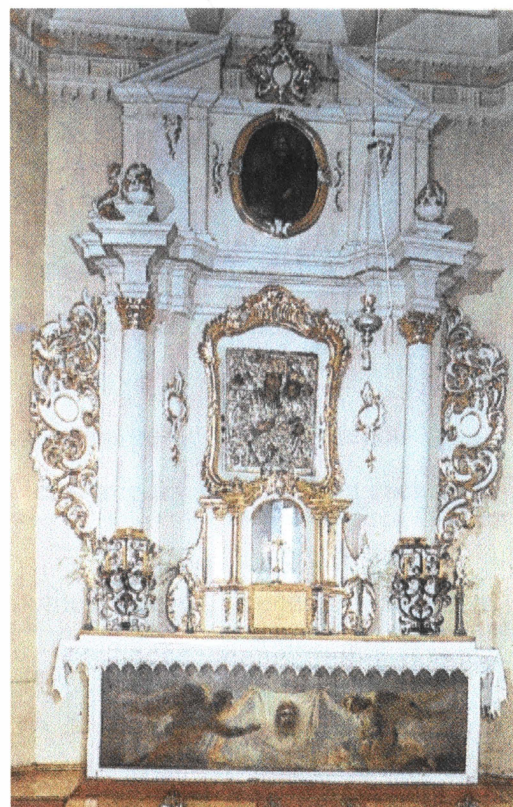
Ks. Mikołaj [Glyski] pleban
inturski [zmiana ręki piszącego]
[podpis nieczytelny]

Rysunek 19. Inturki. Kościół z dzwonnica. KPE, t. 1, s. 191.

Rysunek 20. Inturki. Dzwonnica. KPE, t. 1, s. 193.

Rysunek 21. Inturki. Ołtarz. KPE, t. 1, s. 192.

1 mo.

Kościół parafialny w miasteczku pobojskim położony, w województwie wileńskim, a dekanat pobojski. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie według porzątku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą.

Antokol folwark JW pana Kossakowskiego, kasztelana witeb[skiego], pod wschodem letnim, względem kościoła pobojskiego mila 1 wielka.

Antokol folwark tegoż samego JW, w tymże położeniu odległości.

Antokol zaścianek tegoż JW, w tymże położeniu odległości.

Antokol dwór JM pana Kosztella, pod wschodem letnim mila 1 wielka.

Antokol dwór JM pana Kołba, pod wschodem zimowym mila 1 wielka.

Antokol zaścianek tegoż JM, w tym położeniu odległości.

Antokol dwór JM pana Kupscia, pod wschodem zimowym mila 1 wielka.

Antokol folwark JM panów Baranowskich, pod wschodem letnim mila 1 wielka.

Antokol folwark JM pana Hussakowskiego, w tymże położeniu odległości.

Borcyski⁴⁹⁴ folwark JM pana Skurewicza, między wschodem zimowym a południem pół mili wielkiej.

Biluny⁴⁹⁵ wieś JM pana Kołba, pod wschodem zimowym mila 1 wielka.

Bakszany⁴⁹⁶ wieś JW pana Żaby kasztel[ana] połoc[kiego], między wschodem zimowym a południem mila 1 mierna.

Bugance [Bugiańce]⁴⁹⁷ wieś JO księcia Radziwiły, na północ mila 1 wielka.

Bohusławiszki zaścianek JM pana Marcinkiewicza, między południem a zachodem zimowym mila 1 wielka.

Bortkuny⁴⁹⁸ wieś Jakuba Bohusza prałata wileń[skiego], między wschodem zimowym a południem mila 1 mierna.

⁴⁹⁴ Borciszki, w spisie z 1892 r. Barczyski, folwark, pow. wiłkomierski, gm. Wojtkuszki, o 14 w. od Wiłkomierza. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 200.

⁴⁹⁵ Biluny, wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuszki, 6 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 154.

⁴⁹⁶ W spisie z 1886 r. Baszkany, wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuszki, 8 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 71.

⁴⁹⁷ Bugiańce, wieś, pow. wiłkomierski, gm. Wojtkuszki, 3 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 267.

⁴⁹⁸ Może Bortkuny, zaścianek w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuszki, 14 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 88.; Wieś na pd-wsch od Pobojska (ok. 8 km od Pobojska). Mapa operacyjna Polski (dalej MOP), 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/ A), WIG 1939.

Borczyński folwark JM pana Marcinkiewicza, między wschodem zimowym a południem pół mili wielkiej.

Chrzczeniński⁴⁹⁹ dwór JW pana Bohusza, między wschodem zimowym a południem mila 1 wielka.

Doniaćiszki dwór JM pani Mackiewiczowej, pod zachodem zimowym pół mili miernej.

Dziewiałtów⁵⁰⁰ folwark JW pana Kossakowskiego, na północ pół mili miernej.

Dawgieliszki⁵⁰¹ wieś JM pana Kupscia, pod wschodem zimowym mila 1 wielka.

Dudy⁵⁰² wieś JM pana Olffa, pod południem mila wielka.

Dagie wieś JM pani Mackiewiczowej, pod zachodem letnim pół mili miernej.

Dawknie zaścianek JW księdza Bohusza, pod południem pół mili wielkiej.

Dawknie zaścianek JM pana Horodeńskiego, w tymże położeniu odległości.

[160] Giełwany dwór JM pana Marcinkiewicza, między południem a zachodem zimowym mila 1 wielka.

Grauzecie⁵⁰³ wieś JW pana Kossakowskiego, między wschodem le[tnim] a północą mila 1 wielka.

Giagżny wieś JM pana Olffa, między wschodem zimowym a południem mila mierna.

Girgdzie wieś JM pana Kamińskiego, na wschodzie zimowym ćwierć mili miernej.

Gayluny⁵⁰⁴ wieś JM pana Olffa, między wschodem zimowym a południem mila mierna.

Gayciuny wieś plebanii pobojskiej, pod zachodem letnim kilkaset kroków.

Jordany⁵⁰⁵ dwór JM pani Mackiewiczowej, pod samym południem pół mili miernej.

Jordany wieś tejże JM, w tymże położeniu, odległości.

Jaskowdzie⁵⁰⁶ zaścianek JM pana Olffa, pod południem mila 1 mierna.

⁴⁹⁹ Dwór w pow. wiłkomierskim, o 15 w. od Wiłkomierza, z kościołem filialnym parafii pobojskiej, pod wezwaniem Zbawiciela, wzniesionym z drzewa w 1790 r. przez prałata Bohusza. SGKP, t. 1, s. 653.; W Chrzczeniszkach znajdowała się kaplica wzniesiona przez Pomarnackiego. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w mieście Pobojsku...1849, F.4, rkp. 2822, k. 1-2.

⁵⁰⁰ Może Dziewiałtów, miasteczko w pow. wiłkomierskim nad rz. Armoną, o 5 w. od Wiłkomierza. Dobra Tyszkiewiczów. SGKP, t. 2, s. 289.

⁵⁰¹ Około 9 km na pn-wsch od Pobojska. MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/ A).

⁵⁰² Wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuszki, 17 w. od Wiłkomierza. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 450.

⁵⁰³ Może wieś, w pow. wiłkomierskim, w dobrach Wojtkuszki. Tamże, t. 2, s. 289. Od 1764 r. Kossakowskiego. R. Aftanazy, Materiały..., t. 4 A, cz. 1, Warszawa 1987, s. 480.

⁵⁰⁴ Gajluny, wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuszki, 13 w. od Wiłkomierza. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 484.; wieś ok. 4-5 km na południe od Pobojska. MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/ A).

Jaczany wieś JM pana Sawickiego, pod wschodem zimowym mila 1 mierna.

Jaczuny wieś JM pana Zabięły, JM pana Marcinkiewicza i JM pana Mackiewiczowej, na zachodzie zimowym mila 1 mierna.

Kongiedy folwark JM pana Kontowsa.

Kongiedy folwark JM pana Wołotki [Wołodko].

Kongiedy⁵⁰⁷ wieś JM pana Olffa, w jednym położeniu miejsca, pod samym południem mila 1 wielka.

Koczaryszki folwark JM pana Marcinkiewicza, między południem a zachodem mila 1 mała.

Kiełmy⁵⁰⁸ wieś tegoż JM, pod zachodem zimowym mila 1 wielka.

Kisieliszki folwark tegoż JM, między południem i zachodem zimowym mila 1 wielka.

Kulniszki⁵⁰⁹ wieś tegoż JM, między południem a zachodem zimowym mila 1 mierna.

Knizłówka⁵¹⁰ wieś JM pana Marcinkiewicza, JM pani Mackiewiczowej, JM pana Beniawskiego i JM pani Kiersztenowej, pod zachodem zimowym mila 1 wielka.

Lateniszki zaścianek JM pana Kobyłęńskiego, między południem a zachodem zimowym, od kościoła kilkaset kroków.

Lenarty⁵¹¹ wieś do plebanii pobojskiej, na północ ćwierć mili małej.

Moygiszki⁵¹² folwark JM pana Egwiłta, w tymże położeniu odległości.

Moygiszki folwark JM pana Żłobockiego, pod zachodem letnim ćwierć mili małej.

Moygiszki dwór JM pani Mąkiewiczowej, w tymże położeniu odległości.

Moygiszki folwark JM pana Chrzczonowicza, pod zachodem zimowym ćwierć mili małej.

Moygiszki folwark JM pana Moygia, w tymże położeniu odległości.

Milewczynna⁵¹³ JM pana Sawickiego, pod wschodem zimowym pół mili miernej.

Miluki wieś JW pana Żaby, na wschodzie zimowym mila 1 mierna.

Milance wieś JW pana Kossakowskiego, na wschodzie zimowym mila 1 mierna.

⁵⁰⁵ Dwór w pow. wiłkomierskim, nad strugą Jordan i jez. Żyrnowo, 13 w. od Wiłkomierza; młyn wodny (1859). SGKP, t. 3, s. 604.

⁵⁰⁶ Jaskowdzie, wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuski. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 11.

⁵⁰⁷ Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 114.

⁵⁰⁸ Może chodzi o wieś w pow. wileńskim, o 71 w. od Wilna. Tamże, t. 4, s. 40.

⁵⁰⁹ Może wieś w pow. wileńskim, o 69 w. od Wilna. Tamże, t. 4, s. 40.

⁵¹⁰ Wieś i dobra, pow. wiłkomierski, gm. Wojtkuski. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 93.

⁵¹¹ Może Lenartowo, dobra, pow. wiłkomierski, gm. Wojtkuski. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 218.

⁵¹² Moygiszki, folwark w pow. wiłkomierskim, par. pobojska. Tamże, t. 6, s. 617.

[161] Moyżekiszki dwór JM pana Kobylenskiego , na zachodzie zimowym pół mili miernej.

Moyżekiszki wieś tegoż JM, w tym położeniu, odległości.

Nacielizki dwór JM pana Pietraszkiewicza, pod zachodem letnim ćwierć mili miernej.

Olana⁵¹⁴ wieś JW pana Żaby, na wschodzie zimowym mila 1 wielka.

Oszkaragie⁵¹⁵ folwark JW pana Kossakowskiego, pod wschodem zimowym pół mili miernej.

Pobojsk⁵¹⁶ miasteczko, w którym kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii. Same miasteczko należy do plebanii.

Pobojsk dwór JM pana Kamińskiego, między wschodem zimowym a południem, od kościoła kilkaset kroków.

Pietraszyny wieś JM pana Kołby, na wschodzie zimowym a południem mila 1 wielka.

Pietryki wieś tegoż JM, w tymże położeniu, odległości.

Parya zaścianek JM pana Korsaka, między wschodem zimowym a południem mila 1 mierna.

Parya wieś JM pana Kordzuka [Kordziuk].

Pawidzie wieś JW pana Żaby.

Pawidzie wieś JM pana Horodeńskiego, w tymże położeniu, odległości.

Prudy⁵¹⁷ zaścianek JM pani Bohuszowej, między wschodem zimowym a południem pół mili miernej.

Podworyszki⁵¹⁸ JM pana Kamińskiego, między wschodem zimowym a południem, od kościoła więcej 1000 kroków.

Praniuki wieś JM pana Marcinkiewicza, na południe mila 1 wielka.

⁵¹³ Folwark w pow. wiłkomierskim, o 10 w. od Wiłkomierza; gorzelnie (1859). Tamże, t. 6, s. 425.

⁵¹⁴ Olany, wieś, pow. wiłkomierski, gm. Wijkuski. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 404.

⁵¹⁵ Folwark w pow. wiłkomierskim. Tamże, t. 7, s. 751.

⁵¹⁶ Wieś kościelna zwana miasteczkiem, u zbiegu strumienia Wiktorki z Żyrnówką; kościół parafialny p.w. św. Trójcy, wzniesiony z muru w 1436 r. przez w. ks. Zygmunta Kiejstutowicza. Tamże, t. 8, s. 344.; Kościół w Pobojsku został wybudowany w 1441 r., po zwycięstwie Kiejstutowicza nad Krzyżakami i Świdrygillą w 1435 roku. W. Przyalgowski, Żywoty biskupów wileńskich, Petersburg 1860, t. 1, s. 48.; po zgorzeniu kościoła drewnianego została wybudowana w 1836 r. świątynia murowana, na planie czworokąta; BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w mieście Pobojsku...1849, F.4, rkp. 2822, k. 1-2.

⁵¹⁷ Dwie wsie i zaścianek w pow. wiłkomierskim, gm. Wijkuski. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 517.

Pożyrnów folwark JM pana Weryko, na zachodzie letnim mila 1 mierna.

Preny zaścianek JM pana Marcinkiewicza i JM pani Mackiewiczowej, na zachodzie zimowym mila 1 mierna.

Pożuwincie zaścianek JM pana Marcinkiewicza, JM pani Mackiewiczowej i plebanij pobojskiej, na zachód zimowy mila 1 wielka.

Popreniszki⁵¹⁹ wieś JW pana Kossakowskiego, pod wschodem zimowym mila 1 wielka.

Poszuszkołnie⁵²⁰ zaścianek JM pana Gielraszkiewicza, pod samym południem, od kościoła więcej 1000 kroków.

Reykowczyzna wieś JM pana Szwykowskiego, pod samym południem pół mili mniej.

Rogówka⁵²¹ wieś JM pana Olffa, pod samym południem pół mili miernej.

Swiecziszki zaścianek JM pana Marcinkiewicza, na zachodzie zimowym mila 1 wielka.

Sukinie wieś tego JM pana Pietraszkiewicza, JM pana Jałowta, na zachodzie zimowym mila 1 mierna.

Sawidanie folwark JM pana Żłobockiego, pod zachodem letnim pół mili miernej.

Słabaszyszki folwark JW pana Kossakowskiego, na północ mila 1 mierna.

Słobotka wieś tegoż JW, między północą i wschodem zimowym ćwierć mili miernej.

Sargielce⁵²² wieś tegoż JW, na północ ćwierć mili miernej.

Skopiszki wieś JM pana Kamińskiego, pod wschodem zimowym, od kościoła 100 kroków.

Tundziszki dwór JM pana Marcinkiewicza, między południem a zachodem zimowym mila 1 wielka.

[162] Tatarszki⁵²³ wieś JM pana Olffa, pod samym południem mila 1 mierna.

Towtyszki folwark JM pani Stockiej, na zachodzie zimowym ćwierć mili miernej.

Towtyszki wieś JM pani Mackiewiczowej, w równym położeniu, odległości.

⁵¹⁸ Podworyszki, zaścianek w pow. wiłkomierskim, gm. Szaty lub wieś w tymże powiecie, w gm. Wojtkuski. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 474.

⁵¹⁹ Należały do Kossakowskiego od 1764 r. Materiały..., t. 4 A, cz. 1, Warszawa 1987, s. 480.

⁵²⁰ Poszuszkołnie, dwór, pow. wiłkomierski, gm. Wojtkuski. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 500.

⁵²¹ Rogówka, wieś i folwark w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuski lub zaścianek w tym położeniu. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 545.

⁵²² Sargielce, wieś w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuny, o 7 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 10, s. 315.

⁵²³ Wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Tamże, t. 11, s. 228.; około 6 km na pd od Pobojska. MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/ A).

Tunkiewiczski zaścianek JW pana Kossakowskiego, na północ pół mili wielkiej.
 Uliczniki⁵²⁴ wieś tegoż JW, między północą i wschodem letnim ćwierć mili małej.
 Urniaże folwark JM pana Marcinkiewicza, między wschodem zimowym a południem mila 1 mierna.
 Urniaże folwark JM pana Łukianskiego.
 Urniaże wioska JM pana Olffa, w równym położeniu, odległości.
 Urniaże folwark JM pana Poczopowicza, między wschodem zimowym a południem pół mili wielkiej.
 Wazgieliszki dwór JM księży Missjonarzów alias seminaryski, pod wschodem zimowym mila 1 wielka.
 Wojtkuszki⁵²⁵ dwór JW pana Kossakowskiego, na północ mila 1 mierna.
 Wojtkuny⁵²⁶ wieś tegoż JW, na północ mila mierna.
 Warkolce wieś tegoż JW pana Kamińskiego i plebanii pobojskiej [w]spólna, między wschodem letnim a północą, od kościoła kilkaset kroków.
 Woyteliszki⁵²⁷ wieś JM pana Olffa i JM pana Bohusza, między wschodem zimowym a południem pół mili wielkiej.
 Woydzgienie JM pani Bohuszowej, dwór pod wschodem zimowym pół mili miernej.
 Wierzkaynie dwór JW pana Żaby, pod wschodem zimowym mila 1 mierna.
 Wileyki [Wilejka] wieś JW księdza Bohusza, między wschodem zimowym a południem mila 1 wielka.
 Winkszniszki wieś JM pani Mąkiewiczowej, pod zachodem letnim ćwierć mili miernej.
 Żyrnow dwór JM pana Olffa, pod samym południem mila 1 mierna.
 Żuklije wieś tegoż JM, pod południem pół mili miernej.
 Zwigany JW księdza Bohusza, między wschodem zimowym a południem mila 1 mierna.
 Zwigany JM pana Horodeńskiego, w równym położeniu odległości.

⁵²⁴ 5-6 km na pn-wsch od Pobojska. Tamże.

⁵²⁵ Miasteczko i folwark w pobliżu rz. Świętej, pow. wilkomierski, gm. Wojtkuszki, par. pobojska. W miasteczku kościół filialny p.w. Zbawiciela, z muru wzniesiony w 1789 r. przez Michała, wojewodę witebskiego i Barbarę z Zybergów Kossakowskich. (...) Na folwarku zamek, w stylu gotyckim, z wieżą, wzniesiony wśród rozległego i pięknego parku przez hr. St. Szczęsnego Kossakowskiego, prezesa heroldii Królestwa Polskiego, według jego planu. SGK, t. 13, s. 767.

⁵²⁶ Wojtkuny, wieś w pow. wilkomierskim, gm. Wojtkuszki, o 6 w. od Wilkomierza. Tamże, t. 13, s. 767.

⁵²⁷ Woyteliszki, wieś w pow. wilkomierskim, gm. Wojtkuszki, o 13 w. od Wilkomierza. Tamże, t. 13, s. 765.

Żuwinty⁵²⁸ wieś JM pana Marcinkiewicza, pod zachodem zimowym mila 1 wielka.
Zubele⁵²⁹ tegoż JM, pod południem mila 1 wielka.

2 do.

Od [skreślone TEGO] parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkiej są [skreślone NASTĘPUJĄCE]:

Szeszole Kościół parafialny, w tymże województwie i dekanacie, w dobrach JO księcia Pasterza, leży względem kościoła parafialnego pobojskiego na wschód zimowy mile 2 mierne.

Szyrwinty kościół parafialny, w tymże województwie i dekanacie, względem kościoła parafialnego pobojskiego, między wschodem zimowym a południem mile 3 mierne.

Upniki kościół parafialny, w tymże województwie i dekanacie, w dobrach JM pani Zabeliny, leży między południem a zachodem zimowym mile 3 mierne.

Nidoki kościół parafialny, w tymże województwie i dekanacie, w dobrach JM pana Micewicza, leży pod wschodem zimowym mile 3 mierne.

k. 475

[163] Giełwany kościół parafialny, w dobrach JW pana Żaby kaszt[elana] poł[ockiego], leży pod samym południem mile 2 wielkie.

Wiłkomierz kościół parafialny, za rzeką zwaną Świętą, w powiecie i dekanacie wiłkomierskim, w mieście sądowym, względem kościoła parafialnego pobojskiego leży na północ mila 1 wielka.

Dziewiałtów kościół parafialny⁵³⁰, także za rzeką Świętą, w powiecie i dekanacie wiłkomierskim, w dobrach JM pana Soroki, względem kościoła parafialnego pobojskiego, leży między zachodem letnim a północą mile 2 mierne.

⁵²⁸ Żuwinty lub Żywinty, wieś nad jez. tej nazwy, pow. wileński, gm. Giełwany; dobra Tundziszki. Tamże, t. 14, s. 870.

⁵²⁹ Wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Tamże, t. 14, s. 668-9.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła pobojskiego są: Wilno, miasto stołeczne lit[ewskie], między wschodem zimowym a południem, odległe mil 10 wielkich.

Wiłkomierz, miasto sądowe za rzeką nazwaną Święta, leży na północ mila 1 wielka.

4 to.

Droga z Pobojska do Wilna górzysta, błotnista i kręta.

Droga z Pobojska do Wiłkomierza górzysta, miejscami błotnista, piaszczysta.

Z Pobojska do Wilna letnio drogą, dnia jednego nocleg w drodze, drugiego można stanąć. Zimową jednego dnia.

Z Pobojska do Wiłkomierza letnią drogą godzin 2 jazdy, zimową godzinę.

5 to.

Jezioro większe żyrnowskie⁵³¹, ćwierć mili dłużyni, szyrzyni może być na kilkadziesiąt sznurów, względem kościoła pobojskiego parafialnego leży pod samym południem ćwierć mili miernej.

Jezioro Żuwinta, długości i szerokości na kilkaset prętów, względem kościoła parafialnego pobojskiego leży między południem a zachodem zimowym mila 1 wielka.

Jezioro Zubele nieco mniejsze, względem kościoła pobojskiego leży między wschodem zimowym a południem mila 1 wielka.

Bagn i błot znacznych nie ma.

Stawek plebanij pobojskiej, na rzece bardzo małej Żyrnówka⁵³² nazwanej, poczyną się z jeziora JM pana Olffa, także Żyrnów nazwane, na zachód zimowy od kościoła, po prawej ręce o kroków kilkaset.

⁵³⁰ Parafialny kościół katolicki p.w. św. Trójcy, zbudowany w 1476 r. przez Kieżgajłów, a odnowiony w 1752 r. Tamże, t. 2, s. 19-20.

⁵³¹ Żyrnowo, jezioro w pow. wiłkomierskim, gm. Wojtkuszki, pod osadą tej nazwy i dworem Jordany. Tamże, t. 14, s. 896.; jezioro - ok. 3 km na południe od Pobojska. MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/ A).

⁵³² Żyrnówka, strumień, w pow. wiłkomierskim, pod miasteczkiem Pobojsk łączy się z rzeczką Wiktorką. SGK, t. 14, s. 896.

Stawek JW pana Kossakowskiego, przy folwarku Gniuze nazwanym, z krynic tamże wynikających, rowami sprowadzona, szczupły i mały, względem kościoła pobojskiego na północ mila 1 mierna.

Stawek JM pana Marcinkiewicza, pod dworem Tundziszki nazwanym, także z krynic, tamże wynikających, formujący się, mały, między południem a zachodem zimowym mila 1 wielka.

Stawek tegoż JM [.....], w zaścianku Pożuwincie nazwanym, na rzece bardzo małej Sugiedo nazwanej, poczynający się od rzeki Żyrnówki, bardzo mały, względem względem kościoła pobojskiego leży, na zachód zimowy mila 1 wielka.

Staw JM pani Mackiewiczowej, przy samym jeziorze Żyrnowskim, z którego woda idzie do stawu, względem kościoła pobojskiego leży, na południe ćwierć mili miernej.

Stawek JM pana Olffa, pod dworem Żyrnów nazwanym, na rzece małej Giełwie, poczynającej się z jeziora Giełwy, które w parafii giełwańskiej wstępne, względem kościoła pobojskiego leży pod południem mila 1 mierna.

[164] Stawek JM pana Kołba pod wioską, tegoż JM, Bilunami, na ruczaju Saweła zwanym, z krynic tamże wynikających formujący się, szczupły i mały, względem kościoła pobojskiego na wschód zimowy mila 1 mierna.

Stawek JW pana Żaby, w samym dworze wirzkanskim, z krynic tamże wynikających, bardzo mały, względem kościoła pobojskiego leży na wschód zimowy mila 1 mierna.

Stawek JW księdza Bohusza, pod dworem chrzczenińskim, na rzece małej Parya nazwanej, z krynic wynikających formujący się, mały, między wschodem zimowym a południem mila 1 wielka.

Stawek JW pani Bohuszowej, przy zaścianku Bohuszyszki nazwanym i przy gościńcu wileńskim na tejże rzece Parya. Mały, przez środek którego jest mostek wygodny, względem kościoła pobojskiego leży między wschodem zimowym a południem pół mili wielkiej.

6 to.

Pola otwartego w parafii pobojskiej jest więcej, aniżeli lasu. Do znacznej budowli nie masz prócz brzozy, osiny, olchy, miejscami jodły, sosny i dębiny szczupłej, po większej zaś części chrosty i zarośle, długości i szerokości po kilka morgów i prętów, a że są bez właściwych nazwisk i na opał niezgodnych, tu się nie kładą.

7 mo.

Młynów 10 plebanii pobojskiej, JW pana Kossakowskiego, JM pana Marcinkiewicza 2, JM pani Mackiewiczowej, JM pana Olffa, JM pana Kołby, JW pana Żaby, JW księdza Bohusza, JM pani Bohuszowej na rzekach i krynicach, jako jest wyżej opisano Nro 5 to [sub numero 5] o stawach.

Innych machin tak wodnych jako wietrznych nie masz.

8 vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują.

1 mo.

Droga do Wiłkomierza, razem trakt zimowy i letni, gdzie jest kościół parafialny, w powiecie i dekanacie wiłkomierskim, od kościoła parafialnego pobojskiego graniczący, na północ polem otwartym do wioski Warkolców JW pana Kossakowskiego, JM pana Kamińskiego i plebanii pobojskiej. Przy tejże wiosce i gościńcu karczma JW pana Kossakowskiego. Od kościoła pobojskiego kilkaset kroków także otwartym polem, w równej odległości chrosty i zła droga na kilka prętów, z chrostu zaczyna się pole otwarte na pół mili wielkiej, gdzie zaraz po prawej stronie widać wioska Uliczniki nazwana, a po lewej gaj brzo[zo]wy, szczupły, dalej nieco po lewej ręce, przy gościńcu, folwark Dziewiałtów JW pana Kossakowskiego pominąwszy, wraz góra przykra. Zjechawszy, drogą dobra piaszczystą blizu ćwierć mili, po prawej ręce widać na górze wyniosłej dwór JW pana Kossakowskiego, nieco pominąwszy gościniec wileński do Wiłkomierza, od karczmy wraz zaczyna się bór, którego ćwierć mili małej, aż do przedmieścia wiłkomierskiego i do rzeki zwanej Święta, i tu się kończy granica parafiji pobojskiej.

2 do.

Droga prywatna do Dziewiałtowa, gdzie jest kościół parafialny, w powiecie i dekanacie wiłkomierskim, od kościoła parafialnego pobojskiego graniczący, między zachodem letnim a północą, polem otwartym ćwierć mili małej, złą drogą, po lewej ręce

folwark Moygiszki JM pana Egwiłta, od tego na 300 kroków chrost, na morgów 2, zła i ciasna droga. Przejechawszy, zaczyna się pole otwarte na kilkadziesiąt morgów, po prawej stronie zostaje gaj brzozowy, w lewej stronie

k. 476

[165] wioska Sargielce JW pana Kossakowskiego, od tej nieco pola, zaraz chrost małego przeciągu i tamże góra przykra. Zjechawszy, zaczyna się bór drzewa szczupłego, na 100 kroków przychodzi gościniec wilkomierski do Upnik i tym bliżu ćwierć mili podjechawszy borem, po lewej stronie, za rzeką Świętą widać pałac murowany Leonpol JO księcia Radziwiłły. Na tej zaś stronie rzeki, po prawej ręce, Bugiance [Bugiańce] wioska tegoż JO księcia, i tu się kończy granica parafii pobojskiej.

3 tio.

Droga do Szeszol, gdzie jest kościół parafialny, w województwie wileńskim, a dekanacie pobojskim, od kościoła parafialnego pobojskiego graniczący, na wschód zimowy, traktem wilkomierskim, polem otwartym, kilkaset kroków do wioski Warkolców Nro 1 mo [sub numero 1] wyrażonej, z której wyjechawszy, po lewej ręce karczma i gościniec wilkomierski zostaje, a w lewą kręto do chrostu, ciasna i zła droga. Bliżu ćwierć mili przejechawszy, zaraz zaczyna się pole otwarte na mile mierne, do folwarku Oszkaragie JW pana Kossakowskiego, o kilkaset kroków karczma tegoż folwarku, mimo tej przychodzi gościniec z Wilkomierza do Wilna z lewej ręki, który w poprzek przejechawszy, a po prawej ręce karczmę zostawiwszy, widać dwór Milewczynna JM pana Sawickiego po lewej ręce, a po prawej wioska Jaczany tegoż JM. O ćwierć mili po prawej stronie widać wieś Bakszany JW pana Żaby, także o ćwierć mili małej wioska Olance [Olana] tegoż JW pana Żaby, i tu się kończy granica parafii pobojskiej.

4 to.

Droga do Szyrwint, gdzie jest kościół parafialny, województwie wileń[skim], dekanacie pobojskim, ponieważ od kościoła pobojskiego przez Szyrwinty przypada i do Wilna zaczynam razem opisywać się droga i wileńska, graniczący, od kościoła

pobojskiego, między wschodem zimowym a południem, przejechawszy miasteczko pobojskie, o kroków 100 wioska Skopiszki JM pana Kamińskiego. W końcu tej, w prawą rękę do dworu JM pana Kamińskiego, a w lewą polem otwartym. Przejechawszy prze[z] rów kopany, widać po prawej stronie dwór Pobojsk nazwany JM pana Kamińskiego, do chrostu małego ciasna i zła droga, przejechawszy pole otwarte, na kilkaset kroków wioska Girgdie tegoż JM, które w pół przejechawszy, kręto w prawą rękę i polem otwartym nieco przejechawszy, las na kilka morgów być może. Droga ciasna, błotnista, za lasem tuż brot[bród] niedługi, za tym w pole. Widać po prawej ręce wioska Giegżny JM pana Olffa, pominawszy las, bliżu ćwier[ć] mili, droga ciasna, błotnista, potem pole otwarte, bród niewielki pod folwarkiem Urniazy [Urniaże] JM pana Poczopowicza, od tego na kilka staj wieś Bortkuny JW księdza Bohusza. O kilkaset kroków z lewej strony przychodzi gościniec wilkomierski do Wilna, na który w wjechawszy i tymże gościńcem nieco podjechawszy, widać po lewej ręce dwór Chrzczeniszki JW księdza Bohusza, a w prawie trakt wileński do wioski Wilejki tegoż JW księdza, od której o 200 kroków karczma chrzczeniska tuż przy gościńcu wileńskim, i tu się kończy granica parafii pobojskiej a zaczyna się parafia szyrwincka.

5 to.

Droga do Giełwan, gdzie jest kościół parafialny Księży Franciszkanów, w województwie wileń[skim], dekanacie pobojskim, od kościoła parafialnego pobojskiego graniczący, na południe od kościoła, z góry zjechawszy, do rzeki Wiktorki zwanej, brodem małym, potem //

[166] polem otwartym, na 100 kroków jest krzyż między dwoma drogami, w prawo rękę prywatna droga, a w lewą gościniec wilkomierski do Giełwan. Równej odległości od krzyża widać po prawej ręce stawek i młyn plebanii pobojskiej, z góry zjechawszy rzeczka Żyrnówka, na której most dobry, o 100 kroków zaczyna się góra przykra i las, i droga zła na kilka morgów, potem pole otwarzyste na mile mierną, od lasu mało odjechawszy, wioska i karczma Bortkuny zowiąca się. Pominawszy, na kilkadziesiąt prętów po prawej ręce widać dwór Jordany JM pani Mackiewiczowej, po lewej stronie zaczyna się jezioro Żyrnowskie JM pana Olffa, poza jeziorze nieco pojechawszy na górę, wieś i karczma JM pani Mackiewiczowej Nowomiestoi nazwaną. Stamtąd w doły na pagórek wjechawszy, przy gościńcu krzyż wysoki, który pominawszy, tuż w lewą

rękę droga do dworu żyrnowskiego, który widać, a gościniec w prawo. Bliżu ćwierć mili karczma, tegoż JM pana Olffa, Żyrnowska. Od tej nieco podjechawszy w lewą kręto, droga prywatna a w prawą rękę gościniec gielwański, o kilkaset kroków zaczyna się las bliżu ćwierć mili, droga błotnista, z góry zjechawszy karczma przy gościńcu, Grażeniszki nazywająca się, JM pana Marcinkiewicza, i tu się kończy granica parafii pobojskiej.

6 to.

Droga do Upnik, gdzie jest kościół parafialny, od kościoła parafialnego pobojskiego graniczący, na zachód zimowy, polem otwartym, nieco równino, po tym z góry zjechawszy rzeka mała Żyrnówka. Mostem dobrym przejechawszy, w górę przykro, na której dwór Moygiszki JM pani Mąkiewiczowej, mimo tegoż dworu podjechawszy w dół do wioski Winkszniszki tejże JM. Od tej na kilkaset kroków zaczyna się las na kilka morgów, droga szczupła i błotnista, po tym pole otwarte na ćwierć mili. Droga dobra, miejscami piaszczysta, nieco podjechawszy z prawej ręki przychodzi gościniec wilkomierski do Upnik i na on wjechawszy, po prawej ręce zostaje karczma i wieś Dagie JM pani Mackiewiczowej oraz rzeczka Żyrnówka, a w lewą gościniec, którym podjechawszy, są 2 karczmy o 10 kroków od siebie oddalone. Jedna JM pana Werejki, druga JM pana Marcinkiewicza, od tych kilkaset kroków, po lewej ręce, na górze wyniosłej widać wieś Sukinie JM pana Marcinkiewicza, po prawej ręce bór zaczyna się. Podjechawszy nieco, rzeczka Żuwinta, którą brodem przejeżdżają, i tuż karczma i wioska Pożuwincie JM pani Mackiewiczowej, tymże borem, małego drzewa, podjechawszy pod górę droga prywatna w lewą rękę, a gościniec prosto brzegiem rzeki nazwanej Święta, tymże borem bliżu ćwierć mili małej karczma Pałauża, nazwana, JM pana Marcinkiewicza, przy gościńcu o kilkaset kroków i do Świętej rzeki i przewozu po prawej ręce, i tu się kończy granica parafii pobojskiej [ss].

7 mo.

Droga do Nidok, gdzie jest kościół parafialny, wojewodz[twie] wileń[skim], dekanacie pobojskim, od kościoła pobojskiego graniczący, na wschód zimowy tymże samym traktem, jak z Pobojska do Wilkomierza, aż do karczmy Poszylinie zowiącej się,

pod borem, gdzie z Pobojska do Wiłkomierza i z Wilna także do Wiłkomierza schadzają się, jak jest opisano Nro 1 mo [sub numero 1] o drogach. Już od pomienionej karczmy Poszylinia, gościniec wiłkomierski poszedł w lewą rękę, a w prawą kręto do Nidok i zaraz zaczyna się bór na ćwierć mili małej, droga dobra,

k. 477

[167] piaszczysta. Pominowszy bór, zaczyna się pole otworzyste, kilkaset kroków podjechawszy gościńca do Nidok prosto, a droga prywatna w prawą kręta, i zaczyna się góra przykra i na tej [dwór], JM pana Kozieli, nazwany Antokol, od pomienionego dworu kilkaset kroków wioska Jodziszki nazwana, tegoż JM pana Kozieli, i tu się kończy granica parafii pobojskiej a zaczyna się parafia nidocka.

9 no.

Parafia pobojska graniczy z powiatem wiłkomierskim:

1 mo od wschodu letniego rzeką Świętą z wioską Kalekiance księży Miszionarów, w powiecie wiłkomierskim, tuż za rzeką Świętą mila wielka 1.

2 do na północ toż samo rzeką Świętą z Wiłkomierzem miastem sądowym, mila 1 wielka.

3 tio na zachód letni toż samą rzeką Świętą z pałacem Leonpol nazwanym, JO księcia Radziwiłły, w powiecie wiłkomierskim, tuż za rzeką mila 1 mierna.

4 to na zachód zimowy toż samą rzeką z Wieprzami JW pana Kossakowskiego, w powiecie wiłkomierskim, tuż za rzeką mila 1 wielka.

Pomieniona rzeka Święta skąd zaczyna się a gdzie się kończy, tam przyległejsze parafii opiszą.

Takowe opisanie parafii mojej, podpisem ręki własnej stwierdzam

Ks. Adam Wolweran pleban pobojski

Rysunek 22. Pobjask. Organy kościelne z XVIII wieku. KPE, t. 2, s. 106.

Pobojski.

Kościół parafialny stoi w miasteczku nazwanym Muśniki⁵³³, w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą.

Bortkuski⁵³⁴ dwór JW pana Żaby kasztelana połockiego⁵³⁵, na połudzień w lecie, a w zimie na północ, względem kościoła muśnickiego parafialnego miła letka, żadnym lasem nie zasłonięty, ale całe pole.

Bitaty dwór JW pana Narbuta strukczaszego wileń[skiego]⁵³⁶, na wschód słońca leży, miła wielka do kościoła, rzeki nie ma, lasu mało co zielonego zasłania ten folwark.

Dauboryszki JW pana Jardowskiego budow[.] k[sięstwa] żmujdzkiego, na połudzień letni, do kościoła pół mili letkiej, nad rzeczką Musą, pola, lasu nie ma, ani błot żadnych.

Jodance⁵³⁷ wieś JW panów Podbereskich, na zachód słońca letni, od kościoła miła wielka, między lasami zielonemi.

⁵³³ Miasto w pow. wileńskim. W roku 1496 Mikołaj Radziwiłł wojewoda wileński wydał tu akt, którym przyrzekł dać Konradowi ks. Mazowieckiemu za swą córką Anną posag w sumie 20 000 czerw. zł. Tamże, t. 6, s. 363.; „W Muśnikach, powiatu wileńskiego, z dawnych czasów był folwark królewski, jak się to pokazuje z tego, że Zygmunt I roku 1522 w dzień św. Mikołaja, dla powiększenia funduszu kościoła kiernowskiego, kazał z Muśnik (które w tym przywileju *antiqua Muschniki* nazywa), zsypkę zboża i dziesięciny dawać. Później w tych Muśnikach i w przyległej wsi Poporciach, nie wiadomo kiedy, przez królów polskich były dwa kościoły zbudowane. Lecz za odmianą czasów, herezja arjańska była się tam wkorzeniła i kościołki oba upadły; lud żył w ciemnocie na wzór bydła nieporozumnych. Dopiero Stanisław Kiszka wojewódzcy witebski, z przyrodzenia głuchy i niemy, jak powiada Niesiecki [Niesiecki Kasper (1682-1744), jezuita, genealog i heraldyk - J.W.S.], dziwna sprawa Boska, przez syna swego Stanisława biskupa żmudzkiego, z arjańskiej sekty do wiary katolickiej nawrócony, i od Benedykta Wojny biskupa wileńskiego, przez tłumacza wypowiedawszy się, rozgrzeszony, oba te kościoły, tj. w Muśnikach farny i w Poporciach filialny, odbudował (...), jak opiewa dokument, dnia 3 października 1614 roku uczyniony”. W. Przyłgowski, op. cit., s. 70.; O tym, że świątynia była w rękach kalwińskich i o przywróceniu jej katolikom mówią również starsze od Żywotów... Przyłgowskiego: Kronika tego kościoła z 1849 r. i Wizytacja ... z 1796 r.; BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Muśnikach...1849, F.4, rkp. 2762, k.1-2. oraz CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 31-32.; Już po 1661 r. kazano wybudować w Muśnikach nową świątynię. Patrz : J. Kurczewski, Stan kościołów w diecezji wileńskiej po nadejściu nieprzyjacielskim 1655-1661 r., podany przez X. Prał. J. Kurczewskiego, (w:) Litwa i Ruś, 1912, t. 1, z.3, s. 164-5.; W 1865 roku kościół został wymurowany. J. Kurczewski, Biskupstwo wileńskie, s. 184.

⁵³⁴ Okręg wiejski w gm. Muśniki, pow. wileński. SGKP, t. 1, s. 329. lub dobra w pow. wileńskim, gm. Muśniki, własność hr. Platerów. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 216.

⁵³⁵ Żaba herbu Kościesza. K. Niesiecki, op. cit., t. 10, Lipsk 1845, s. 7-8.; Żaba Tadeusz, podkomorzy wileński, mianowany kasztelanem połockim 23 listopada 1776 r. po rezygnacji Adama Brzostowskiego. J. Wolff, op. cit., s. 128.

⁵³⁶ Zapewne Narbut Michał, strukczasz wileński. K. Niesiecki, op. cit., t. 6, Lipsk 1841, s. 521.; Michał Narbut był strukczaszem wileńskim w latach 1788-1793. S. Uruski, Rodzina. Herbarz szlachty polskiej, Warszawa 1915, t. 12, s. 30.

⁵³⁷ Jodańce, około 9 km na wschód od Muśnik. MOP, 1: 300 000 (Wilno 37/A).

Kajminy wieś JW pana Podbereskiego skarb[nika] wileń[skiego], na południe letnie, do kościoła ćwierć mili, między lasami gęstymi, zielonymi zasłonię, błot nie ma.

Kejminele JW pana Żaby kasztelana połockiego, na wschód słońca w lecie, a w zimie na południu, nad jeziorkiem małym, do kościoła mila letka.

Kaukiszki⁵³⁸ JW pana Podbereskiego, na połudzień w lecie, leży od kościoła ze 100 kroków, nad samą Musą rzeczką, żadnych lasów nie ma, ani błot, pola tylko same.

Kaupiszki wieś na połudzień w lecie, do kościoła pół mili, lasem zasłonię gęstym, błotka małe są, należą do księdza plebana muśnickiego.

Kajrance⁵³⁹ wieś JW pana Rzeuskiego, nad samą rzeką Szyrwintą, na wschód słońca w lecie, mila do kościoła, lasami zielonemi, gęstymi otoczone.

Lewanie dwór tegoż JW pana Rzeuskiego rotmistrza w[ojewództwa] wileńs[kiego], nad samą rzeką Szyrwintą, lasy zielone, gęste, do kościoła półtora mili lasami, błotami choć małymi, ale gęstymi otoczony, na wschodzie letnim słońca leży, żadnych jezior, błot nie ma.

[169] Luliszki wieś JW panów Podbereskich, na zachodzie zimowym, // lasy zielone, wkoło wsi, gęste, użyteczne, błot wielkich nie ma, ale gęstwina wielka, od kościoła pół mili dużej.

Lewanie karczemka JW pana Rzeuskiego, nad Szyrwintą, od kościoła mila duża, na wschód słońca w lecie.

Muśniki dwór⁵⁴⁰ JW panów Podbereskich skarbn[ików] w[ojewództwa] w[ileńskiego], na samą rzeczkę Muszę na połudzień w lecie, od kościoła parafialnego na 1000 kroków być może.

Markucie⁵⁴¹ wieś tychże JW panów Podbereskich, na zachód słońca w lecie, pół mili od kościoła, lasy zielone.

Pigosze dwór JW pana Narbuta krajczyca w[ojewództwa] w[ileńskiego], na wschód słońca w lecie, od kościoła mila duża, lasami zielonemi zakryty, niedaleko od rzeczki Szyrwinty.

⁵³⁸ Kaupiszki leżą ok. 1 km na południe od Muśnik, nad rz. Musą. MTP, 1: 100 000 (29/40).

⁵³⁹ Może chodzi o Kejmińce, położone nad rz., Szyrwintą ok. 5 km na wschód od Muśnik. Tamże.

⁵⁴⁰ Dwór muśnicki pochodził prawdopodobnie z XVII w. i został wybudowany przez Druckich-Podbereskich. W bardzo dobrym stanie zachował się do drugiej wojny światowej. Więcej informacji o właścicielach Muśnik oraz wnętrzach dworku w: R. Aftanazy, *Dzieje...*, s. 231-233.

⁵⁴¹ Może zaścianek nad rz. Musą w pow. wileńskim. SGKP, t. 6, s. 132.

Dwór Poszyrwincie⁵⁴² JW pana Zmiejowskiego łowczego w[o]jewódzwa w[i]leńskiego, w lecie, nad samą rzeką Szyrwintą, od kościoła duże pół mile, lasu zielonego naokoło.

Skietery⁵⁴³ wieś JW pana Żaby kasztela[na], na wschodzie letnim, od kościoła duże pół mile, w polu, lasy borowe odal.

Swieczyski okolica, na wschodzie letnim, JW panów Prętnickich, Gruzewskich, Kostrowskich, od kościoła pół mili dużej, lasami zielonymi zasłonięte.

Tauczule wieś JW pana Towiańskiego, na wschód w lecie, od kościoła wielkie pół mili, w lasach zielonych.

Turluki wieś alias [Stotch] JO księcia Massalskiego, na połudzień letni, w lasach zielonych, od kościoła pół mili dużej.

Uzupele wieś JW pana Żaby, na wschód letni, mila od kościoła.

Uzubłondzie wieś, na wschód letni słońca, JW pana Żaby, mila duża od kościoła.

Ulkiszki wieś JW pana Zmiejowskiego, na połudzień letni, od kościoła pół mili, w lasach zielonych, gęstych.

Windejki⁵⁴⁴ wieś JW pana Zmiejowskiego, na połudzień letni, od kościoła pół mili dużej.

Wixnobrese [Winksznobrość]⁵⁴⁵ wieś JW panów Podbereskich, na południu letnim, mila duża do kościoła, na rzeką Szyrwintą.

Żarnowagi⁵⁴⁶ wieś JW pana Żaby, na wschodzie letnim, od kościoła półtóry mili dobrej, lasy borowe około.

2 do.

Od tego parafialnego kościoła w okolicy sąsiedzkiej są następujące kościoły:

Gielwany kościół parafialny, w tym województwie wileńskim i dekanacie pobojskim, JW pana Żaby, na połudzień

k.480

⁵⁴² Poszyrwincie, dobra nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, gm. Muśniki. Tamże, t. 8, s. 859.

⁵⁴³ Skietery, wieś nad rz. Mussą, pow. wileński, gm. Muśniki. Tamże, t. 10, s. 676.

⁵⁴⁴ Może wieś nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, gm. Muśniki, dobra Poszyrwincie. Tamże, t. 13, s. 546.

⁵⁴⁵ Może Winksznobrość, Winksznobroście, wieś na prawym brzegu Szyrwinty, pow. wileński, gm. Muśniki, 28 w. od Wiłkomierza. Tamże, t. 13, s. 551.

⁵⁴⁶ Żarnowagi lub Żernowagi. Tamże, t. 14, s. 741.

[170] na południu letnim, mile 2 duże do Muśnik.

Szyrwinski kościół parafialny, w dobrach JO księcia Massalskiego, na wschód słońca w lecie, w tymże dekanacie i województwie, mile 2 duże.

Czabiski kościół parafialny, w dobrach JO księcia Massalskiego, w tymże dekanacie i województwie, na zachód słońca w lecie, mile 2 od kościoła muśnickiego.

Mejszagolski kościół parafialny na południu letnim, w dobrach JO księcia Massalskiego, od kościoła muśnickiego mile 2 duże.

[3 tio.]

Miasto stołeczne Wilno, od kościoła muśnickiego mil 7, na wschodzie w zimie.

Wiłkomierz miasto sądowe nad samą rzeką nazwaną Święta rzeka, na północ letni od Muśnik, na mil 5 odległe.

[4 to.]

Droga do Wilna z Muśnik błotnista, górzysta i kręta, żadnych nie ma mostów, ani grobli [ok. 12 liter], dróg lasem zielonym, aż do samego niemal Wilna, a kręta.

[5 to.]

Jeziorko może być na pół ćwierci mili, nazywające się Pospierz⁵⁴⁷, jedno tylko, a 2 maleńkie JW pana Żaby, a do Posperza wiele jest panów i wyrazić trudno, leżą te jeziora na wschodzie słońca letnim, mili pół od kościoła parafialnego.

[6 to.]

Stawów dużych nie ma, tylko 2 przy młynkach dwóch, na rzece Musie. Jeden JW pana Żaby z Papiernią⁵⁴⁸, na wschodzie letnim, drugi na zachodzie zimowym JW pana Podbereskiego na tej Musie rzece. Lasy wszystko zielone w parafii muśnickiej,

⁵⁴⁷ Pośpierz, jezioro o ok. 4 km na pd-wsch od Muśnik. MTP 1: 100 000, 29/40.

⁵⁴⁸ Wieś nad rz. Mussą, pow. wileński, gm. Muśniki. SGKP, t. 7, s. 847.; około 6 km w linii prostej na wschód od Muśnik. MTP 1: 100 000, 29/40.

poła bardzo mało, tyle jak kto może dla użytku wyrobić, tyle wycina, a reszta drewna łożowe, olchowe, [9 liter], dębowe, ale do budowli nie ma

[171] drzewa jak nie ma. Są zielone lasy rzadkie, do paszenia bydła zgodne, a więcej ni naco zgodne są, na wschodzie na mile 2 wszyrz więcej, na połudzień leżą, Traki nazwane te lasy, należące wszystkie do dworu muśnickiego JM panów Podbereskich.

7 mo.

Młynki są 2 małe na całej parafii, na rzece Musa nazwanej. Jeden na połudzień, należy do JM panów Podbereskich, drugi na wschodzie letnim, należy do JW pana Żaby. Wietrznych żadnego nie ma.

8 vo.

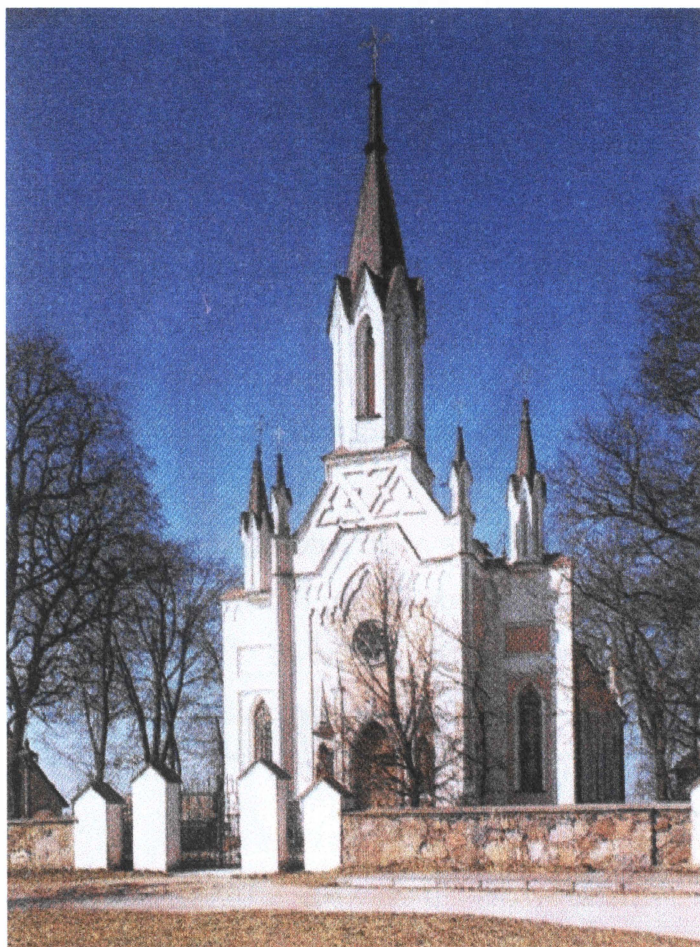
Drogi znacznej w parafii żadnej nie ma, ale partykularne, od wsi do dworu traktu nie ma znacznego. 1 mo. Droga do Wilna, poczynając od kościoła muśnickiego, na wschodzie zimowym. Lasami najwięcej. Za milę karczma Szylina nazwana, należy do plebanii muśnickiej, w lesie borowym z wioską Drowicze nazwaną. Z tej mili półtóry lasem borowym, aż do [1 wyraz oznaczający prawdopodobnie wieś] JW pana Romanowicza, na wschodzie zimowym. Such[a] , ale ukryta lasem borowym. 2 do. Droga do Wiłkomierza, od kościoła zacząwszy muśnickiego, za mil 3, całe mokra, mała, kręta, błotnista, lasem gęstym, zielonym ukryta. Poła mało otworzystego. 3 tio. Droga do czabiskiego kościoła miejscami mokra, kręta, lasami ukryta borowemi, nieużytecznemi do budowli, mil 2 na zachód zimowy. Wilia rzeka na południe letnie leży, w samych Czabiszkach, karczma [1 wyraz].

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki mej własnej stwierdzam

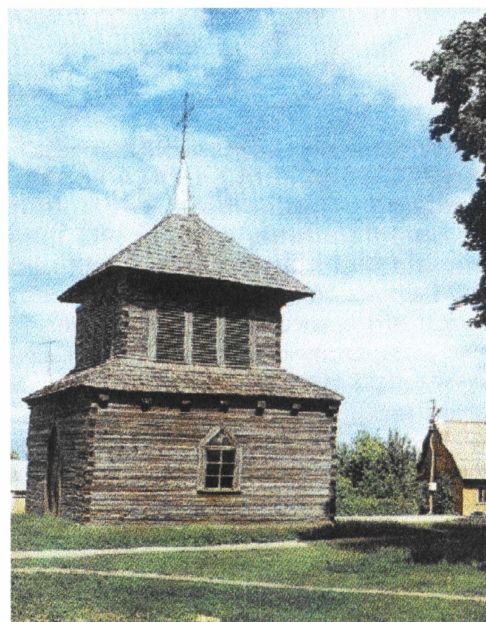
Ks. Anto[ni] Pohdziewicz[?]

Ple[ban] muśn[icki]

[podpis nieczytelny]

Rysunek 23. Muśniki. Kościół. KPE, t. 1, s. 293.

Rysunek 24. Muśniki. Dzwonnica z 1868 r.
KPE, t. 1, s. 295.

1 mo.

Kościół parafialny w miasteczku giełwańskim położony, w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim⁵⁴⁹. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie, według porządku alfabety ułożono, jak tu po sobie idą.

Antokole JM pana Kordziuka na północ, względem kościoła giełwańskiego, pół mili miernej.

Bogdysze JM pana Bohusza, na wschód letni mila mała 1.

Bogdysze karczma JM pana Horodeńskiego, w tymże położeniu i odległości.

Bogusławiszki⁵⁵⁰ dwór JM pana Szwykowskiego, wioska i karczma, pod wschodem letnim mila mała 1.

Gaciuniszki⁵⁵¹ JM pana Szczurkowskiego, między północą a wschodem letnim mila wielka 1.

Garniszki alias Poszyrwincie, między zachodem zimowym a letnim mila mierna 1, JM pana Żaby.

Gałwacze JM pana Horodeńskiego, na wschód letni od południa mila mierna 1.

Giełwany⁵⁵² miasteczko JM pana Żaby, w którym kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii.

⁵⁴⁹ Kościół w Giełwanach był erygowany w 1686 r. przez Kazimierza Siesickiego. Nową świątynię p.w. Narodzenia NMP (Nawiedzenia NMP- SGKP, t.2, s.555-6) postawiono w 1700 r. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 39., BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Giełwanach...1849, F.4, rkp. 2629, k.1-2.; Jak podaje Wizytacja z 1796 r., kościół giełwański był najpierw filią pobojskiego i dopiero w 1778 r. został uznany za parafialny.; Kronika tego kościoła z 1849 r. zawiera interesujące podanie. Ponoć w 1670 r. pojawił się kamień ze śladami stóp Matki Bożej, od którego ludzie doznawali cudów. Pleban pobojski (Giełwany były w parafii pobojskiej) poinformował o tym biskupa Aleksandra Michała Kotowicza. Ten delegował swego wysłannika, aby zapoznał się z autentycznością cudu. Ostatecznie cud został uznany, a w 1674 r. pozwolono Kazimierzowi Siesickiemu wybudować kaplicę w tym miejscu i sprowadzić zgromadzenie franciszkanów. BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Giełwanach...1849, F.4, rkp. 2629, k. 1-2.; Kościół został uposażony w 1762 r. przez ks. Radziwiłłową. J. Kurczewski, Biskupstwo..., s.188.; W XVII w. był w Giełwanach zbór kalwiński, przerobiony następnie na kościół katolicki, przy którym zostali osadzeni franciszkanie w klasztorze murowanym (...). Po kasacie franciszkanów klasztor ich obrócono na koszary wojskowe, a w r. 1872 wybudowano cerkiew dla wojska. SGKP, t. 2, s. 555-6.; O kościele w Giełwanach również w: W. Przyłgowski, op. cit., s. 22.

⁵⁵⁰ Miasteczko, zaścianek i dobra w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Dobra w 1865 r. należały do Górskich. W 1787 r. Ignacy Szwykowski wznosił drewniany kościół p.w. św. Krzyża. SGKP, t. 15, cz. 1, s. 180.

⁵⁵¹ Wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Tamże, t. 15, cz. 1, s. 481.

⁵⁵² Miasteczko i dobra w pow. wileńskim, na pn-zach od Wilna, na północ od Szyrwinty, lewego dopływu rz. Świtej. Po Żabach miasteczko należało do hr. Platerów. W 1794 r. mieli tu swoje części: Kossakowski, Horodeński i Górski. Tamże, t. 2, s. 555-6.; Patrz też: BUWil, Kronika Kościoła Parafialnego w Giełwanach...1849, F.4, rkp. 2629, k. 1-2.

Giełwany⁵⁵³ dwór JM pana Żaby, na zachód letni, do tysiąca kroków od kościoła odległy.

Giełwany dwór JM pana Górskiego, na wschód zimowy mila mierna 1.

Giełwany dwór JM pana Horodeńskiego, pod wschodem letnim mila wielka 1.

Giełwanowszczyzna dwór JM pana Bohusza, na samą północ mila mierna 1.

Godlewszczyzna⁵⁵⁴ JM pana Kossakowskiego, pod zachodem zimowym pół mili miernej.

Grykiszki JM pana Horodeńskiego, na wschód letni mila wielka 1.

Jakubańce⁵⁵⁵ tegoż JM, między północą a wschodem letnim mila mierna 1.

[173] Jaskowdzie⁵⁵⁶ JM pana Kordziuka, na północ mila wielka 1.

Iszoryszki⁵⁵⁷ JM księży Piarów [Pijarów], między południem i zachodem zimowym pół mili malej.

Kalekiemie JM pana Żaby, na północ ćwierć mili malej.

Karoliszki⁵⁵⁸ JM księży Piarów, pod samym zachodem zimowym pół mili malej.

Kiełpszyszki⁵⁵⁹ dwór JM pana Górskiego, między północą a wschodem letnim mila wielka 1.

Kuchciszki JM pana Skurewicza, między południem a zachodem zimowym pół mili miernej.

Kujaliszki JM księży Piarów, w tymże położeniu i odległości.

Ladacjalwiszki tychże, równie położone i odległe.

Lamentowszczyzna folwark JM pana Horodeńskiego, między wschodem letnim a zimowym mila mierna 1.

Leszczuny⁵⁶⁰ JM pana Kossakowskiego, JM pani Narbułtovej [Narbutowa] i JM księży Piarów, między południem a zachodem zimowym pół mili wielkiej.

Lono JM pana Szwykowskiego, na wschód letni mila mała 1.

Lono karczma JM pana Horodeńskiego, tamże.

Lugajliszki folwark JM pana Skurewicza, na same południe pół mili miernej.

⁵⁵³ Klasycystyczny dwór w Giełwanach założyli Żabowie albo Platerowie. Został spalony podczas I wojny światowej. Więcej w: R. Aftanazy, *Dzieje...*, s. 90-5.

⁵⁵⁴ Może wieś włościańska w pow. wileńskim. SGKP, t. 2, s. 644.

⁵⁵⁵ ok. 7 km w linii prostej na wschód od Giełwan. MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁵⁶ Może wieś szlachecka w pow. wileńskim, o 59 w. od Wilna. SGKP, t. 3, s. 486.

⁵⁵⁷ Może Iszoryszki, wieś nad potokiem Koborsztą. SGKP, t. 3, s. 308.

⁵⁵⁸ Może wieś nad rz. Szyrwintą. SGKP, t. 3, s. 853.; lub wieś o ok. 3 km na pd-zach od Giełwan.. MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁵⁹ Dobra w pow. wileńskim, gm. Giełwany. W 1794 r. własność Górskiego. SGKP, t. 4, s. 43.

⁵⁶⁰ Wieś nad rz. Szyrwintą, w pow. wileńskim. Tamże, t. 5, s. 172.; wieś o ok. 6 km na pd od Giełwan. . MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

Lukonie⁵⁶¹ dwór JM pana Kossakowskiego i wioska, pod samym zachodem zimowym pół mili wielkiej.

Lapiszki⁵⁶² księży Franciszkanów, między zachodem zimowym a letnim pół mili małej.

Lapsze⁵⁶³ folwark JM pani Szukszciniej, między południem a zachodem zimowym mila wielka 1.

Malowanka karczma JM księży Piarów, na południe pół mili małej.

Mażele⁵⁶⁴ tychże JM księży, w tymże położeniu, pół mili miernej.

Mejże JM pana Kordziuka, między wschodem letnim a południem mila wielka 1.

Mikołajuny⁵⁶⁵ JM pana Żaby, na zachód zimowy ćwierć mili małej.

Motejuny JM pana Górskiego i JM pana Szczurkowskiego, między północą a wschodem letnim mila wielka 1.

Mączuszany JM pana Żaby, między zachodem zimowym a letnim pół mili miernej.

k. 482

[174] Niewierańce⁵⁶⁶ JM pana Horodeńskiego, pod samym południem mila mała 1.

Olechniszki⁵⁶⁷ folwark tegoż JM, na wschód letni mila wielka 1.

Olechniszki folwark JM pana Romanowicza, między zachodem zimowym a letnim pół mili wielkiej.

Paciuniszki⁵⁶⁸ JM pana Horodeńskiego, na wschód zimowy pół mili małej.

Piple⁵⁶⁹ tegoż JM, między wschodem letnim a zimowym pół mili miernej.

Posadniki⁵⁷⁰ JM pana Podbereskiego, na południe mila mierna 1.

⁵⁶¹ Folwark w pow. wileńskim, nad rz. Szyrwintą. W 1778 nabył je Szymon Kossakowski, hetm. W. Ks. Litew. i wystawił tu wspaniały pałac; następnie rezydencja Józefa Kassakowskiego (generała adjutanta Napoleona I), który założył tu muzeum starożytności. Pałac zgorzał w 1859 r.; broń z muzeum darowano Wileńskiemu Tow. Archeologicznemu. SGKP, t. 5, s. 481.

⁵⁶² Łapiszki, wieś rządowa nad potokiem Koborsztą, pow. wileński. Tamże, t. 5, s. 591.

⁵⁶³ Łapsze, folwark szlachecki nad rz. Szyrwintą, pow. wileński. Tamże, t. 5, s. 592.

⁵⁶⁴ Wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 311.; wieś o ok. 3 km na południe od Giełwan. . MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁶⁵ Może Mikołajuncie, wieś w pow. wileńskim, w dobrach Giełwany. SGKP, t. 6, s. 407. ; wieś o ok. 3 km na południe od Giełwan. . MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁶⁶ Niewierańce, wieś włościańska nad jez. tej nazwy, w pow. wileńskim, gm. Giełwany. SGKP, t. 7, s. 134.; na mapie operacyjnej Polski wieś tej nazwy znajduje się o ok. 6 km na pd-wsch w linii prostej od Giełwan. . MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁶⁷ Folwark nad potokiem, pow. wileński, gm. Giełwany, okręg Bohusławiszki. SGKP, t. 7, s. 456.

⁵⁶⁸ Wieś włościańska, pow. wileński, gm. Giełwany, dobra skarbowe Szeszole. Tamże, t. 7, s. 809.

⁵⁶⁹ Wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Tamże, t. 8, s. 221.; wieś o ok. 4 km na wschód w linii prostej od Giełwan. . MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁷⁰ Wieś nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, gm. Giełwany. SGKP, t. 8, s. 840.; wieś o ok. 8 km na południe od Giełwan. . MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

Posilgiszki⁵⁷¹ JM pana Żaby, między południem a zachodem zimowym pół mili miernej.

Poszyrwincie⁵⁷² JM pana Kossakowskiego, na zachód zimowy pół mili miernej.

Potasznia tegoż JM, w tymże położeniu, mila mierna 1.

Prenej⁵⁷³ JM pana Dydyńskiego, na wschód zimowy mila wielka 1.

Prenele tegoż JM, tamże.

Raczyszki folwark JM pana Szczurkowskiego, między północą a wschodem letnim mila wielka 1.

Radkuniszkami JM księży Piarów, między południem a zachodem zimowym pół mili małej.

Rajstalindzie⁵⁷⁴ JM pana Kordziuka, między wschodem letnim a zimowym mila mierna 1.

Saduny JM pana Horodeńskiego, na wschód letni mila mierna 1.

Sawinga karczma JM pana Żaby, na południe ćwierć mili małej.

Sieniunce JM pana Górskiego, między wschodem letnim a zimowym mila mierna 1.

Soboliszki⁵⁷⁵ folwark JM księży Piarów, pod zachodem zimowym pół mili małej.

Stare Dworzyszcz⁵⁷⁶ JM pana Kossakowskiego, na zachód zimowy pół mili wielkiej.

Stawrygoła JM pana Górskiego, na wschód zimowy mila wielka 1.

Szarkajcie JM pana Żaby, między zachodem zimowym i letnim ćwierć mili małej.

Szejpuny⁵⁷⁷ JM pana Horodeńskiego, pod wschodem letnim mila wielka 1.

Szawle⁵⁷⁸ tegoż JM, w tymże położeniu i odległości.

[175] Szpakiszki⁵⁷⁹ JM pana Bohusza, na północ mila mierna 1.

⁵⁷¹ Posilgiszki, wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany; dobra Lukonie Kossakowskich. SGKP, t. 8, s. 844.

⁵⁷² Dobra nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, gm. Szyrwinty. Tamże, t. 8, s. 859.

⁵⁷³ Może Preny, zaścianek włościański, pow. wileński, gm. Giełwany. Tamże, t. 10, s. 35.; wieś o ok. 8 km na pd-wsch od Giełwan. . MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁷⁴ Rostelińdzie, wieś w pow. wileńskim, gm. Szyrwinty, dobra ks. Giedrojców Poszyrwincie II. SGKP, t. 10, s. 796.

⁵⁷⁵ Folwark i dobra nad potokiem, pow. wileński, gm. Giełwany; dobra hr. Kossakowskich Soboliszki. Tamże, t. 10, s. 951.

⁵⁷⁶ Starodworzyszcz, wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany; dobra hr. Kossakowskich, Soboliszki. Tamże, t. 11, s. 248.

⁵⁷⁷ Szejpuny, wieś włościańska nad potokiem, gm. Giełwany. Tamże, t. 11, s. 886.; wieś o ok. 4 km na pd-wsch od Bogusławiszek. . MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁷⁸ Szawle albo Szawłany, wieś włościańska nad potokiem, pow. wileński, gm. Giełwany. SGKP, t. 11, s. 814.; wieś o ok. 3 km na wschód od Bogusławiszek. . MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁷⁹ Wieś nad je. Giełwa, pow. wileński, gm. Giełwany; w 1865 r. należała do dóbr Giełwa, Adama Daukszy. SGKP, t. 12, s. 26.

Tylwiki⁵⁸⁰ JM pana Żaby, między zachodem zimowym a letnim ćwierć mili miernej.

Udory⁵⁸¹ JM pana Kordziuka, między wschodem letnim a zimowym mila wielka 1.

Weszkuny JM pana Górskiego i JM pana Szczurkowskiego, między północą a wschodem letnim mila mierna 1.

Wilejkiszki JM pana Kordziuka folwark, między wschodem letnim a zimowym mila wielka 1.

Wojdzieliszki⁵⁸² dwór tegoż JM, między północą i wschodem letnim mila wielka 1.

Żagajcie⁵⁸³ JM pana Kossakowskiego, pod zachodem zimowym pół mili wielkiej.

Żeweliszki JM pana Żaby, między północą a wschodem letnim ćwierć mili miernej.

Żobliszki JM pana Bohusza, na północ mila mała 1.

Życzkiszk⁵⁸⁴ JM pana Szwykowskiego i JM pana Horodeńskiego, między północą a wschodem letnim mila mała 1.

2 do.

Od tego parafialnego kościoła giełwańskiego kościoły w okolicy parafialne, sąsiedzkie są następujące:

Czabiszki alias Leoponary kościół parafialny, w tymże województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim, w dobrach JO księcia Pasterza, leży między południem a zachodem zimowym, nad rzeką Wilią, mile 2 wielkie.

Giegużyn kościół parafialny, w województwie trockim, w dekanacie kowieńskim, w dobrach JM pana Kossakowskiego, pod zachodem zimowym, tuż za rzeką Wilią, mile 2 wielkie.

Muszniki kościół parafialny, w województwie wileńskim, w dekanacie pobojskim, w dobrach JM pana Podbereskiego, pod samym południem mile 2 wielkie.

Pobojsk kościół parafialny (od którego dekanat bierze swoje nazwisko), w województwie wileńskim, we wsi funduszowej tegoż kościoła, między zachodem letnim a północą mile 2 małe.

⁵⁸⁰ Wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Tamże, t. 12, s. 701-2.; wieś o ok. 3 km na zachód od Giełwan. MOP 1: 300 000 (Wiłkomierz 27/A).

⁵⁸¹ Udora albo Udorka, zaścianek nad rz. Szyrwintą, pow. wileński, gm. Szyrwinty; w 1865 r. dobra Giedrojców, Poszyrwincie. SGK, t. 12, s. 743.

⁵⁸² Wojdzieliszki albo Wojdziuliszki, folwark i wieś w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Tamże, t. 13, s. 747.

⁵⁸³ Wieś nad potokiem, pow. wileński, o 69 w. od Wilna. Tamże, t. 14, s. 727.

⁵⁸⁴ Życzkiszk⁵⁸⁴, wieś włościańska w pow. wileńskim. Tamże, t. 14, s. 879.

Szyrwinty kościół parafialny, w tymże województwie, a w dekanacie pobojskim, w dobrach JO księcia Pasterza, na wschód letni mile 2 wielkie, leży nad rzeką Szyrwintą zwaną.

Upniki kościół parafialny, w tymże województwie i dekanacie pobojskim, w dobrach JM pani Zabiełłowej, nad rzeką Świętą zwaną, między zachodem zimowym a letnim mila wielka 1.

3 tio.

Miasta znaczniejsze około kościoła giełwańskiego są te:

Troki miasto sądowe, leży między południem a zachodem zimowym

k. 483

[176] zimowym, odległe od kościoła giełwańskiego parafialnego mil 7 wielkich.

Wilno miasto stołeczne litewskie, pod wschodem zimowym mil 9 wielkich.

Kowno miasto sądowe między rzekami Niemnem a Wilią, pod zachodem zimowym, mil 9 wielkich, od kościoła giełwańskiego odległe.

Wiłkomierz miasto sądowe nad rzeką Świętą zwaną, leżące między zachodem letnim a północą mile 3 mierne.

4 to.

Droga z Giełwan do Trok górzysta, piaszczysta, kręta i miejscami błotnista, przewóz na Wilii pod Czabiszkami mająca.

Droga z Giełwan do Wilna na wielu miejscach błotnista, kręta, górzysta, na mile 2 piaszczysta, a dla niewygodnych mostów i grobli przykra, szczególnie zaś dla niewygodnego mostu na rzece Szyrwincie pod wsią Wirksznobrość [Winksznobrość] zwaną.

Droga z Giełwan do Kowna w początkach, dla niedobrego mostu na rzece Szyrwincie, przykra i błotnista, dalej prosta, miejscami jednak piaszczysta, jedną groblę niewygodną i przewóz na Wilii mająca niebezpieczny pod Solenikami.

Droga z Giełwan do Wiłkomierza kręta, górzysta, piaszczysta, a miejscami i mosty znajdują się niewygodne.

Z Giełwan do Trok letnią porą, jazdy z popasem, godzin 10, zimową porą godzin 8.

Z Giełwan w Wilnie letnią drogą, z noclegiem lub popasem, można stanąć za godzin 15, zimową zaś za godzin 10.

Z Giełwan do Kowna letnią porą drogę można odbyć za godzin 12, zimową za 9.

Z Giełwan do Wilkomierza w lecie jazdy godzin 3, w zimie zaś 2.

5 to.

Jezioro Giełwa zwane, długie pół ćwierć mili, szerokie do kilkuset kroków, względem kościoła giełwańskiego parafialnego leży na samą północ, odległe o milę małą 1.

Jezioro Giełwańskie długie ćwierć mili, szerokie do kilkuset kroków, pod wschodem zimowym mila mała.

Jezioro Prenskie⁵⁸⁵ podobne być może w długości i szerokości do Giełwańskiego, leży między wschodem zimowym a południem mila mała.

Jezioro Weshkuny szerokie być może na kroków 200, długie na kroków 500, leży między północą a wschodem letnim mila 1.

[177] Jezioro Wiesa małe, bo ledwie kroków 200 wzdłuż i wszerz mające, między północą i wschodem letnim mila wielka.

Jezioro Nortok wcale szczupłe i prawie całe zielskiem różnym zarosłe, między północą a wschodem letnim mila wielka.

Jezioro Tylwiki szerokie na 100, a długie na 200 kroków, leży między zachodem zimowym i letnim, o ćwierć mili od kościoła giełwańskiego.

Bagn żadnych w parafii giełwańskiej.

Błoto zwane Szauksztys bierze swój początek od kościoła giełwańskiego parafialnego o ćwierć mili w północnej stronie, ciągnie się ku południowi do wsi Niewierańców, długie pół mili miernej, szerokość zaś nierówna tego błota, bo miejscami na kroków 200, miejscami mniej i więcej szerokie. Staw JM pana Horodeńskiego, po większej części różnym zielskiem zarosły, na ruczaju małym, poczynającym się z jeziora Nortoku JM pana Kordziuka, na północ o pół ćwierci mili leżące i krynic; na grobli tego stawu mostek mały.

⁵⁸⁵ Jezioro między Prenami a Niewierzańcami, na pd-wsch od Giełwan. . MOP 1: 300 000 (Wilkomierz 27/A).

Staw drugi tegoż JM, trochę niżej, na tymże ruczaju, pod samym dworem giełwańskim, pod wschodem letnim miła wielka 1.

Stawek JM księży Piarów, na rzece małej i szczupłej Koborszta zwanej, poczynającej się z błota Szauksztys, przy wsi Niewierancach, leży między południem a zachodem zimowym pół mili małej.

Stawek JM pana Żaby, na tejże rzece, mały i szczupły, pod samym zachodem zimowym, odległy od kościoła giełwańskiego ćwierć mili małej; taż rzeczka płynie dalej ku zachodowi letniemu i wpada do rzeki Szyrwinty pod Łapiszkami, folwarkiem księży Franciszkanów.

Szyrwinta rzeka z parafii szyrwinckiej, od wschodu letniego płynąca, pod wsią Mejże zwaną i folwarkiem wilejkiskim JM pana Kordziuka, rozgraniczając parafią giełwańską od parafii szyrwinckiej, idzie w parafię muśnicką na wschód zimowy i dalej na południe, skąd znowu zwracając się w parafię giełwańską, pod folwarkiem Łapsze zwanym, JM pani Szukszcinej, płynie tuż za wsią Posadnikami, ćwierć mili wielkiej na zachód zimowy względem kościoła giełwańskiego, koło wsi Leszczun, dworu Łakoń i wsi Poszyrwincia, Godlewszczyzny po lewej stronie one zostawując, dalej na pół ćwierci mili zwraca swój bieg pod wieś Karoliszki

k.484

[178] Karoliszki, w prawej stronie płynienia onejże rzeki, leżącą w równej po tym odległości, ku zachodowi letniemu pod folwark Łapiszki i tuż wioskę Mąciuszańską po tejże ręce będącą, gdzie na tejże rzece jest most niewygodny, idzie kręto, dalej ćwierć mili miernej do Garniszek alias Poszyrwincia JM pana Żaby, gdzie się kończy parafia giełwańska, a pomieniona rzeka płynie w parafią upnicką. Taż rzeka Szyrwinta nie jest obszerna w swoim korycie, miejscami jednak głęboka, a na wiosnę i w czasie nagłych dżdżów znacznie się wzbierają wody, iż między wysokimi płynie górami, w ryby różne obfituje z przyczyny, iż się łączy z większemi rzekami.

6 to.

Lasu jest więcej w parafii giełwańskiej, aniżeli otwartego pola, szczególnie jednak począwszy od wsi Kalekiemie JM pana Żaby, leżącej na północ, a od kościoła giełwańskiego ćwierć mili małej, odległej ku południowi. Z prawej strony błota

Szauksztys ciągnie się, poza miasteczku gielwańskim do wsi Mażelów i Niewieranców, las wyniosły, gęsty, pół mili wielkiej wzdłuż, a małej ćwierć mili wszerz, w którym najwięcej drzewa dębiny starej, osiny i brzeziny mniej, leszczyny obficie i łoży po zabłocie wyż[ej] namienionym. Drzewa do budowli zdatnego nie ma w tym lesie, iż jest zbyt stare i duplowate. Z lewej zaś strony pomienionego błota, od wsi Żeweliszek ku wsi Paciuniszkom o ćwierć mili więcej, znajduje się las różnego drzewa, na sam tylko opał zdatnego.

Takoz od wsi Niewieranców ku południowi, po prawej ręce ponad jeziorem Preńskim do wsi Pren, a od wsi Mażelów na zachód zimowy, za rzeczką Koborsztą do wsi Posadnik, jest las wyniosły, pół mili wielkiej wzdłuż i wszerz rozległy, w którym drzewa różnego rodzaju znajdują się, lecz do budowli i tu mało [z]naleźć można drzewa zdatnego.

Jest jeszcze las od miasteczka gielwańskiego, gdzie jest kościół parafialny, między zachodem zimowym, a letnim, pół mili wszerz, a ćwierć mili wzdłuż, do wioski Tylwik JM pana Żaby, w którym prócz innego drzewa, miejscami znajduje się sosna do budowli zdatna.

W tymże samym położeniu miejsca, tuż za rzeką Szyrwintą, pod górę i na samej górze, pół mili małej wszerz, a ćwierć mili wzdłuż, pod folwark Olechniszki JM pana Romanowicza, ciągnie się las w różnym rodzaju drzew, dalej zaś za pomienionym folwarkiem jest las borowy, na południe //

[179] ku wsi Dowańcom, w parafii czabiskiej na pół mili wielkiej rozległy, a na zachód zimowy ku wsi Kiejżanom⁵⁸⁶, parafii giegużyńskiej, rozciągający się takoz na pół mili wielkiej; w tym borze mało znaleźć się może drzewa towarowego i do budowli zdatnego, iż jest bardzo wycięty i spustoszony.

Za wioską Szawrygoła zwaną, JM pana Górskiego, leżącą pod wschodem zimowym, poczyną się las, wszerz pół mili miernej, wzdłuż zaś, pod sam folwark Wiłejkiszki JM pana Kordziuka, rozległy takoz na pół mili miernej, w którym różnego rodzaju drzewa jest obficie, do budowli zaś same drzewo jodłowe znajduje się na pomienionym miejscu.

Oprócz tego, za wioską Żeweliszką JM pana Żaby, o ćwierć mili od kościoła gielwańskiego odległą, a między północą i wschodem letnim leżącą, jest las sosnowy i leszczynowy, długi na ćwierć mili ku wsi Bogdyszom, wszerz zaś rozległy na kilkaset kroków ku wsi Bogusławiszkom JM pana Szwykowskiego.

Na ostatek, za wioską Saduny zwaną JM pana Horodeńskiego, odległą od kościoła o milę mierną, a pod wschodem letnim leżącą, w lewą stronę tejże wsi, na północ ku wsi Jakubancom tegoż JM, naprość zaś ku dworowi woydzieliskiemu JM pana Kordziuka, jest las wzdłuż i wszere ćwierć mili rozległy, w którym jest drzewo różnego rodzaju na sam tylko opał zdatne.

7 mo.

Młyny 3 tylko znajdują się w parafii gielwańskiej. Młyn JM pana Horodeńskiego na ruczaju i dwóch stawach. Młyn JM księży Piarów i Młyn JM pana Żaby na rzeczce Koborsza zwanej, jako jest wyżej opisano ⁵⁸⁶ 6 to [sub numero 6] o stawach . Innych zaś machin tak wodnych jako wietrznych i miejsc starożytność oznaczających nie ma w parafii gielwańskiej.

8 vo.

Drogi partykularne i publiczne w parafii gielwańskiej podług miary mil tak się opisują:

1 mo.

Droga do Pobojska, gdzie jest kościół parafialny, poczynszy od kościoła gielwańskiego parafialnego na północ o kroków 200, polem otwartym, mostek mały na rowie, tuż za mostkiem las dębowy, rzadki, na kroków kilkadziesiąt i most do kilkunastu kroków długi, niewygodny, na błocie. Dalej polem, drogą suchą, nieco krętą, pół ćwierci mili małej do wioski Kalekiemców JM pana Żaby, przy której o kilkadziesiąt kroków, po prawej ręce leży wioska zwana Zubele⁵⁸⁷ JM pana Marcinkiewicza, pagórkami zasłonięta, należąca

⁵⁸⁶ Wieś ok. 14 km na pd - wsch od Gielwan. Tamże.

⁵⁸⁷ Wieś w pow. wileńskim, gm. Gielwany; należała do dóbr Tundziszki, Łukaszewiczów. SGKP, t. 14, s. 668-9.

[180] ca do parafii pobojskiej. Dalej za wioską, z pagórka zjechawszy, mostek niewygodny, mały na miejscu błotnistym, a o kilkadziesiąt kroków przez las rzadki, borowy. Brodek mały na błocie, za którym, mierzy 100 kroków, karczma Grażeniszki JM pana Marcinkiewicza, do parafii pobojskiej należąca, przed którą na prość pod górę idzie droga do Pobojska w las wielki do tejże parafii należącej, w lewą zaś stronę tuż przed pomienioną karczmą rozdziela się droga i o kilkadziesiąt kroków idzie kręto pod górę, dalej zaś równą drogą na kilkaset kroków ku zachodowi letniemu idzie droga koło wsi Praniuków JM pana Marcinkiewicza, w parafii pobojskiej leżącej, do dworu Jundziszek tegoż JM, o pół ćwierci mili odległego, naprość zaś do wsi Antokolców, na północ, leżącej w parafii gielwańskiej, o 200 kroków za tą wioską kaplica JM pana Marcinkiewicza po lewej stronie, a o pół ćwierci mili wioskę Jodkańce widać, tychże JM, w parafji pobojskiej leżącą.

Droga z Gielwan do Szyrwint, gdzie jest kościół parafialny graniczący na wschód letni, poczyną się od kościoła gielwańskiego na północ, przez las dębowy, do pół ćwierci mili rozległy, mokra i dla wielu zakrętów nader przykra. Tuż za lasem przez błoto Szauksztys do 100 kroków, bród niegłęboki, za którym idzie droga ku wschodowi letniemu przez las niewielki, miejscem niskim i błotnistym do wsi Żeweliszek, przed którą na prość jest droga, a ta się poniżej opisze przy tym znaku T. Gościniec zaś idzie w prawą do wsi Żeweliszek, tę przejechawszy, między wschodem letnim a zimowym, prostą drogą do wsi Piplów, przed którą z pagórka widać, o pół ćwierci mili od drogi, w prawej stronie odległą, wioskę Paciuniszki, z onego zaś pagórka spuściwszy się i końcem tejże wsi Piplów przejechawszy, w prawo idzie droga równa, polem otwartym do folwarku Lamentowszczyzna zwanego i tuż za nim, przez ruczaj mały, o kilkanaście kroków, z jeziora Gielwańskiego wypływający, brodem do wsi Siemiunców [Sieniunce]. Na prość zaś od wsi Piplów idzie gościniec, takż polem, do karczmy Bogusławiszek JM pana Szwykowskiego, mając tuż dwór i wioskę tegoż JM po lewej stronie; dalej o kilkaset kroków przez wioskę Lono i ruczaj mały tymże nazwiskiem, w lewej stronie o kilkadziesiąt kroków, poczynający się z krynic, brodem przejechawszy, na pagórku karczma JM pana Horodeńskiego takż Loną zwana, za którą w prawą stronę idzie dróżka mała, przez las błotnisty, na ćwierć mili, do wsi Rajstalindzie //

[181] Rajstalindzie JM pana Kordziuka, a za tą przez las, lepszą nieco drogą, ćwierć mili do folwarku Wilejkiszek, wsi Meyżów [Meżów] i zaścianku Udory zwanego, gdzie rzeka Szyrwinta parafię giełwańską od szyrwinciej, a rzeczka Udora z błota, w bliskim lesie będącego, od zachodu poczynająca się i w Szyrwintę wpływająca, od parafii muśnickiej rozgranicza. Gościńcem zaś od karczmy Lono jadąc, w lewej stronie o kilkaset kroków za pagórkiem leży wioska Padziuny, dalej zaś pojechawszy, po tejże ręce, niedaleko gościńca jest wioseczka na pagórku, Gaławacze nazywająca się, potem równą drogą, polem otwartym, przez mostek na krynicy, z gór płynącej, koło wsi zwanej Szawle, w prawej stronie ona zostawiając kilkaset kroków, z pagórka zjechawszy, jest mostek na grobli między dwoma stawami, gdzie też młyn znajduje się jako opisano wyżej o młynach № 7 mo[sub numero 7], tuż za mostkiem na wzgórku dwór Giełwany JM pana Horodeńskiego po prawej ręce, za dworem zaś w równi na tejże stronie, do 1000 kroków pod lasem, widać zaścianek Grykiszki i wioskę Szejpuny, leżącą w parafii giełwańskiej. Naprość zaś ku wschodowi wioskę Bredańce⁵⁸⁸ JO księcia Pasterza, należącą do parafii szyrwinciej, w lewo też idzie droga poza stawie do folwarku Olechniszek JM pana Horodeńskiego, za którym dalej polem otwartym, o pół ćwierci mili do dworu Wojdzieliszek JM pana Kordziuka, który jest granicą parafii giełwańskiej Σ Przed wsią Żeweliszkami, na prość jest droga, którą jadąc w prawej też wioska, a dalej trochę podjechawszy wieś Zubele, do parafii pobojskiej należna, w lewej zostaje stronie, po tym przez las borowy i leszczynowy sucha, ale nierówna, idzie droga do wsi Brydysz, przed którą spuściwszy się z pagórka na pole, jest droga w lewo ku północy, poza pagórku do Żobliszek; minowszy te miejsce, otwartym polem, a potem około jeziora Giełwy idzie droga do dworu Giełwanowszczyzny JM pana Bohusza, leżącego na pagórku za jeziorem, skąd na prość, za rzeką Giełwa zwaną, widać zaścianek Szpakiszki do giełwańskiej, a okolice Kongiedy⁵⁸⁹ należącą do parafii pobojskiej; rzeczka Giełwa poczyną się od południa z jeziora tegoż nazwiska i zaraz wpada do jeziora Żyrnowa, w parafii pobojskiej. Jadąc do wsi Bogdysz wyż[ej] namienionej jest Sciek Wód Czasu, prowadzi do jeziora Giełwy, o ćwierć mili w lewej stronie odległego, za tą zaś wsią polem do karczmy Bogdysz JM pana Horodeńskiego o kilkaset kroków stojącej, gdzie po prawej ręce też karczmę zostawując i drogę do wsi Życzkiszek

⁵⁸⁸ Wieś w pow. wileńskim, gm. Szyrwinty. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 230.

⁵⁸⁹ Zaścianek w pow. wileńskim, gm. Giełwany. Tamże, t. 15, cz. 2, s. 114.

[182] Życzkiszek, leżącej o pół ćwierć mile na wyniosłym pagórku. Na lewej zaś stronie drogą, do wsi zwanej Dudy w parafii pobojskiej, na prość dalej idzie droga polem otwartym pół ćwierci mili, a tu po lewej stronie drogi jezioro Wekszuny zwane, za którym tuż wioska tymże nazwiskiem, tę przejechawszy po prawej ręce, o pół ćwierci mili, widać pod lasem wioskę Jakubańce. Prosto zaś w dół zjechawszy, o 200 kroków od drogi, w lewej stronie, między zaroślami jest jezioro Wiesza zwane, dalej trochę dwór Kiełpszyszki JM pana Górskiego po prawej ręce na pagórku, a po lewej na miejscu mało co odległym folwark Raczyszki JM pana Szczurkowskiego. Za tym zaraz tak się rozdzielają drogi: w lewo kręto do wsi Jaskowdźiów, do pół ćwierci mili graniczącej od Pobojska, a w prawo takż kręto do wsi Motiejunów dalej odległej, na prość zaś idzie droga polem otwartym, skąd w prawej stronie widać zaścianek Gaciuniszeki, o kilkaset kroków od drogi daleki, dalej pod lasem wyniosłym płynie ruczaj Wiesza od jeziora, z którego ma swój początek, tak nazywany, i na tym miejscu ten ruczaj jest granicą parafii gielwańskiej.

Droga z Gielwan do Musznik, razem trakt do Wilna, począwszy od kościoła gielwańskiego ku południowi, na pół ćwierci mili otwartym polem, dalej przez las sosnowy i leszczynowy do kilkuset kroków, drogą trochę mokrą, na pole wyjechawszy w prawej stronie wieś Mikołajuny, a za nią młyn JM pana Żaby, tuż na gościńcu ruczaj mały Sawinga, poczynający się, w lewej ręce, z błota, o kilkadziesiąt kroków, a wpływający do rzeczki Koborszty, o 2 staje za tąż wioską. Za tym zaś ruczajem stoi karczma tymże nazwiskiem, a za nią po za lesie dębowym, wyjechawszy na pole otwarte, w prawo pod lasem widać młyn JM księży Piarów, o kilkaset kroków od drogi, w równej odległości tuż Radkuniszki i Jszoryszki, a za temi osadami folwark Soboliszeki; trochę polem podjechawszy karczma Malowanka, przed którą tak dzielą się drogi, prosto na południe idzie droga mała, po za ruczaju Koborszta z prawej, a w si Mazole i folwark Lugajliszek z lewej strony, za którym pole przejechawszy, mostek niewygodny na Koborszczie. Dalej lasem na pół ćwierci mili do wsi Niewieranców, za tą wsią las gęsty w pole[ss], na którym po lewej ręce stoi dwór JM pana Górskiego, na prość zaś jest bród grząski na błocie, między preńskim po prawej, a gielwańskim po lewej stronie, tuż będącemi jeziorami. Ten przejechawszy, w lewo widać wioskę Stawrygołę, niedaleko jeziora Gielwańskiego, od drogi nieco odległa, w prawo zaś małemi chróstami trochę podjechawszy, a potem do wsi //

[183] do wsi Prenelów, z tej idzie droga takż polem do wsi Pren i tu się kończy parafia gielwańska.

Droga muśnicka i razem trakt do Wilna przed karczmą Malowanką, idzie kręto na zachód zimowy do Koborszty, na której mostek mały i groble niewygodną przejechawszy, w prawo idzie droga do Czabiszek, gdzie jest kościół parafialny, która się opisze niżej pod tym znakiem Σ , w lewo zaś zwraca się trakt na same południe, w las wielki do kilkuset kroków tylko rozległy, wiele wybojów i zakrętów mający. Za tym zaraz błoto grzęskie przebywszy, polem do wsi Posadnik, za którą jest ściek wód z pól do Szyrwinty, tuż za nim na pagórku karczma, od tej jadąc polem, widać w prawej folwark Łapsze, między lasem, za Szyrwintą, do którego idzie dróżka mała w dół ku tejże rzece, na której jest most niewygodny, a dalej pod górę do pomienionego folwarku, na samej granicy parafii będącego; gościńcem zaś z pola wsi Posadnik wjechawszy w las, na miejscu niskim i błotnistym jest grobla wcale niewygodna, za którą w prawej stronie tuż widać folwark JM pana Podbereskiego nowo zabudowany, należący do parafii musznickiej Σ . Od mostku i grobli na ruczaju Koborszczie obraca się droga do Czabiszek przez wioseczkę Padagalniszki, za którą polem jadąc, do lasu bliskiego, po lewej ręce o kilkaset kroków widać Kuchciszki, a Kujaliszki i Posilgiszki w tejże odległości leżą, lasem małym zasłonięte, dalej drogą błotnistą i ciasną, przebywszy las, pół ćwierci mili rozległy, a z góry przykryj zjechawszy, jest dom po prawej stronie i tuż most wygodny przez rzekę Szyrwintę. Za mostem pod górę, między dworem Lukonie po prawej, a wioską tymże nazwiskiem po lewej będącą ręce, idzie droga polem kręto, około lasu jodłowego do wsi Dowańców, już należnej do parafii czabiskiej.

Droga do Giegużyna od kościoła gielwańskiego parafialnego, między zachodem zimowym a letnim, ćwierć mili lasem wielkim, za którym po lewej stronie jezioro Tylwiki, idzie dalej do wioski tymże nazwiskiem, za którą wyjechawszy w pole, po lewej ręce o pół ćwierci mili za Koborsztą widać wioskę Karoliszki. Drugą zaś spuściwszy się z góry, tuż brodek na ruczaju Koborszczie, dalej o kilkaset kroków bród przez rzekę Szyrwintę, za którą kręto, pod wyniosłą górę, idzie droga bardzo do przejazdu trudna, na górze potym drogą mokrą do folwarku Olechniszek JM pana Romanowicza, który zostawując po prawej stronie, idzie droga do wsi Żagajciów, o pół ćwierci mili; w bok tej wsi idzie takż dróżka mała do Starego Dworzyszczu, w prawo zaś kręto do Potasznia JM pana Kossakowskiego, ćwierć mili odległej, która rozgranicza

[184] rozgranicza parafią giełwańską od giegużyńskiej.

Droga do Upnik, gdzie jest kościół parafialny, począwszy od kościoła giełwańskiego, między zachodem zimowym a letnim, polem otwartym, zostawując w prawej stronie dwór Giełwany JM pana Żaby, idzie dalej w lewo stronę kręto do wsi Szarkajciow, za którą kręto w prawo jest dróżka do wsi Żuwint o pół ćwierci mili, w parafii pobojskiej będącej, w lewo zaś do wsi Mączuszan, na otwartym polu, o pół ćwierci mili leżącej. Dojeżdżając do tej wsi, w lewej stronie widać folwark Łapiszki; na proś do wsi Szarkajciów takż otwartym polem, o pół ćwierci mili jest brodek na małym ruczajku, tuż w polu, poczynającym się z błota, na którym kończy się parafia giełwańska, a poczyną się upnicka.

Parafia giełwańska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w województwie wileńskim, jako się wyżej o tym namieniło.

Takowe opisanie parafii giełwańskiej, franciszkańskiej, podpisem ręki przełożonego
jest stwierdzone.

Ks. Stanisław Landzberg⁵⁹⁰

Gwardjan giełwański

Franciszkan

[podpis nieczytelny]

⁵⁹⁰ W chwili sporządzania opisu miał prawdopodobnie 39 lat. Plebanem został w 1786 r. CAHL, AKGW, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006, k. 62.

Rysunek 25. Kościół w Gielwanach. KPE, t. 1, s.275.

Indeks miejsc i osób:

- Abramowszczyzna
folwark, 109
- Adamejcie
wieś, 62
- Aklis jezioro, 72, 74
- Aklusze, 50
wieś, 60
- Alexandrowicz, 70
- Alezandryszki okolica, 109
- Ałowska, jezioro, 5
- Ambrożyski
dwór, 126
karczma, 123
- Androszuny
wieś, 175
- Andrulance, 92
- Andrzejkieski, 81
- Anforowicz, 10, 12, 16
- Anforyszki, 50
- Anikejas jezioro, 96
- Antadury
dwór, 32
- Antecesarka
folwark, 126
- Antogołony
dwór, 175
folwark, 181
- Antoilgie
zaścianek, 175
- Antojezierz
dwór, 9, 18
- Antokol, 197
dwór, 184
folwark, 152, 160, 161, 184
zaścianek, 184
- Antokolce
wieś, 215
- Antokole, 205
- Antokscie
folwark, 23
karczma, 9, 16
wieś, 9, 14, 16, 30
- Antokscie folwark, 30
- Antolepis jezioro, 55
- Antoleże, 23
- Antołowsze, 50, 57
wieś, 58
- Antomaki, 50
- Antopłasztoka, 50, 56
- Antopuncie, 32
folwark, 32
- Antopustnia, 109
folwark, 109
jezioro, 117, 118
rzeka, 118, 119
- Antoswincie, 92
jezioro, 96
- Antotylce, 2
wieś, 7
- Antytyski, 32
- Arodele, 109
wieś, 120
- Aryna jezioro, 96, 98, 100
- Asciki, 142
- Aszakinis jezioro, 97
- Aszkoupis, 175
- Atomaki jezioro, 54
- Auksztynie
zaścianek, 126
- Awilcie, 23
- Awizence, 142
- Azany, 9
wieś, 16
- Azusienie, 50
wieś, 58
- Ażubale, 23
zaścianek, 126
- Ażugiry, 109
wieś, 122
- Ażumokis, 126
- Ażuszele, 126
- Babeikiszki
zaścianek, 176
- Bakozła, 81
- Bakszany
wieś, 184, 194
- Bakszta, 88
karczma, 88
- Balczance
wieś, 175, 180
- Bańlenie
wieś, 9, 17, 18
- Bańleniszki
zaścianek, 9, 18
- Bańundelis jezioro, 97
- Bańundzie, 50, 57
wieś, 58
- Baniaszany, 142
- Baranowscy, 184
- Barcie, 142
- Barejkie, 33
- Barterzuny
wieś, 163
- Bartoszevska, 25, 29
- Barzdzie, 142
- Baski, 109, 124
- Bastuny
folwark, 126, 137
wieś, 126
- Batanowo
folwark, 127
- Batańce, 127
- Bebrasy, 175

Bebrusy, 32
 folwark, 32
 Becze
 folwark, 168
 Bedugnie jezioro, 97
 Bejneszyle
 zaścianek, 175
 Bejwidzie, 81
 wieś, 88
 Bekiepur, 92
 wieś, 99
 Bekiesze, 109
 Bekupie
 dwór, 110, 123
 Bekupka rzeka, 123
 Belrusy
 folwark, 45
 jezioro, 41
 Belskie jezioro, 159
 Belza rzeka, 89
 Beniański, 186
 Bernatańce, 127
 Berutyski
 zaścianek, 175
 Berza, 142
 bagno, 148
 Berzgańce
 folwark, 2
 wieś, 2
 Berzowikła
 zaścianek, 152, 158, 160, 164
 Berza jezioro, 72
 białodworski młyn, 138
 Biały Dwór, 126, 138
 Biały Dwór staw, 48
 Bielawska
 starościna czywilska, 33
 Bieliński, 32, 34, 36, 37, 39, 46
 Bierżałaty, 81
 Biesiekirski, 33
 Biesiekirski Stanisław, 66
 Bijekie
 okolica, 9, 14, 17
 Bijuciszki, 62, 65, 74, 75
 dwór, 62
 Bijuny, 92
 Bikańce, 127
 Bilsze, 109
 Biluny
 wieś, 184, 192
 Biłduny, 63
 Biłtuńscy, 175, 177, 178
 Bimbiry, 32
 Bimbiryski, 33
 Bimbiszki, 92
 Bimbryski
 zaścianek, 46
 Bindziuki, 92
 wieś, 77, 99
 Binkunie
 wieś, 99
 Bireta, 25
 birżańskie księstwo, 51, 52, 60
 Bitaty
 dwór, 199
 Blinda jezioro, 117
 Bliziuniec jezioro, 135
 Bludynie jezioro, 41
 Bludynis jezioro, 41
 Błuznianscy, 92
 Błynda, 142
 błoto, 148
 jezioro, 148
 Bobryski
 folwark, 152, 159, 160, 164
 Bodkuny
 wieś, 102
 Bogdysze, 205
 karczma, 205, 216
 wieś, 213, 216
 Bogusławski
 dwór, 205
 karczma, 205
 wieś, 205, 213, 215
 Bohusławski
 zaścianek, 184
 Bohusz, 83, 185, 189, 192, 193, 195, 205, 206,
 208, 209, 216
 Bohusz Jakub
 prałat wileński, 184
 Bohuszowa, 187, 189, 192, 193
 Bohuszyski
 zaścianek, 192
 Bojarele, 142
 Bojary, 23, 81, 110
 wieś, 123
 Bojaryski
 wieś, 168
 bolnickie starostwo, 24, 25, 26, 28, 50, 51, 52,
 53, 56, 58, 59, 60
 Bolniki, 19, 20, 23, 29, 30, 50, 54, 61, 122, 126,
 130, 131, 138
 dobra, 12
 dwór, 50, 56, 57, 59
 kościół, 8, 12, 20, 26, 50, 54, 58, 59, 61, 104,
 107, 134
 parafia, 20, 28, 50, 57, 58, 59, 60, 61, 107,
 138
 wieś, 50
 ziemskie, 50, 56
 Bolniki alias Marcjanów, 50, 57
 Bołdena jezioro, 55, 61
 Bołona
 karczma, 78
 Bołosza, 76, 77
 folusz, 63
 jezioro, 67, 75
 karczma, 63, 73
 młyn, 63
 Bołoszarza jezioro, 73

Borcyszki
 folwark, 184
 Borczyszki
 folwark, 185
 Boreyszyski, 142
 Boridziuny, 63
 Borkiszki
 nowa osada, 51
 Borkuski
 osada, 63
 Bortkieliszki
 dwór, 63, 78
 Bortkuny
 karczma, 195
 wieś, 184, 195
 Bortkuski
 dwór, 199
 Boryszki, 81
 Bradis, 124
 brasławski dekanat, 40, 95
 Bredance, 142
 wieś, 150
 Bredańce
 wieś, 216
 Brezely
 wieś, 152, 157, 164
 Brezgie
 folwark, 2
 wieś, 2
 Broniec, 2, 3, 5, 7, 8, 81, 82, 83, 84
 Bronisz, 26, 34, 36, 38, 39, 46
 Brońcowie, 113, 114, 118, 119, 124
 Brydysze
 wieś, 216
 Brzeziński, 2, 6
 Buciszki, 126
 Buczeliszki, 33
 Budele
 wieś, 154, 158, 160, 163
 Budkowszczyzna, 175
 Bugiance
 wieś, 184, 194
 Bujewicz Rafał, 64
 Bujwidy, 9
 Bumbiance
 wieś, 175
 Bumbieniszki
 zaścianek, 176
 Burawikinia, 81
 Burniance, 63
 wieś, 78
 Burniszki
 wieś, 152, 160, 164
 Burzyły, 23
 Butkany, 81
 Butler, 8, 10, 11, 16, 50, 51, 52, 53, 56, 57, 58,
 82, 83, 85
 Butlerowa, 9
 mieczna powiatu wiłkomierskiego, 19
 Buyko, 78, 175, 176, 177, 178, 181
 Buzaycie, 110
 Buzaycki bród, 121
 Cesarka, 2, 102, 127
 dwór, 127
 folwark, 127
 karczma, 127
 Cesarka jezioro, 42, 44, 47, 48
 Cesarka rzeka, 7, 44, 45, 47, 48, 53, 54, 58, 61,
 105, 106, 107, 108, 135, 136, 138
 Chilicki, 50
 Chlewiński, 10, 12, 14, 20, 24
 Chrzczeniszki
 dwór, 185, 192, 195
 karczma, 195
 Chrzczonowicz, 186
 Ciwuniszki, 78
 wieś, 63, 78
 czabiskie pole, 161
 Czabiszki, 152, 203, 210, 218
 dwór, 152, 159
 kościół, 202, 203, 218
 parafia, 218
 wieś, 152, 157, 158, 159, 162, 163
 Czabiszki alias Leponary
 kościół, 209
 Czaszkiewicz
 pleban mejszagolski, 177
 Czereszki, 57
 wieś, 59, 60
 Czereszki alias Niewiery, 51
 Czeszejko, 144
 Czułany, 33
 karczma, 46, 47
 wieś, 44, 46
 Czuzeliszki, 33
 Czyniliszki, 127
 Czywile, 110
 dwór, 33
 Czyżyski
 folwark, 127
 Daciszki, 92
 Daciuny, 143
 wieś, 148
 Dadulin
 zaścianek, 128
 Dagie
 karczma, 196
 ruczaj, 7
 wieś, 185, 196
 Dagiszki
 zaścianek, 63
 Dalnicy
 zaścianek, 63
 Damasyszki, 33
 Daniszki, 33
 Dapluniszki, 51
 wieś, 59
 Dauboryszki, 199
 Daugudzie
 wieś, 127

Daulis jezioro, 14
 Daunerowicz, 129, 132
 Dawańce
 wieś, 153, 157, 162
 Dawboryszki
 folwark, 110
 Dawgieliszki
 wieś, 185
 Dawiaciszki
 zaścianek, 176
 Dawknie
 zaścianek, 185
 Dawnorowicz, 130, 131, 133
 Daylidyski, 63
 wieś, 74
 Dąbrowscy, 5, 7, 107
 Dąbrowska karczma, 128, 137
 Dąbrowski, 2, 3, 58, 102, 103, 104, 107
 Degucie, 143
 wieś, 99
 Degutynie
 zaścianek, 127
 Dejuny
 folwark, 2, 8
 wieś, 2
 Deksnio
 zaścianek, 176
 Delidziany, 143
 Delinis, jezioro, 5
 Delptyski, 110
 Dełwa jezioro, 75, 76
 Denowagi, 128
 Dergasta jezioro, 135, 136
 Deylidy
 wieś, 176
 Dębny
 zaścianek, 128
 Diakinie, 82
 Dienawagie, 110
 wieś, 120, 121
 Diginie
 karczma, 127
 Dobinie bród, 58
 Dobis jezioro, 55
 Dobrzyński, 12
 Dobusze, 128
 Dobuze jezioro, 42
 Doniściszki
 dwór, 185
 Douborzyski
 dwór, 127
 wieś, 127
 Dowańce
 wieś, 213, 218
 Dowgielance
 wieś, 168
 Dowiacie, 110
 Dowiańce, 128
 wieś, 138
 Downarowicz, 81
 Dragowdzie, 51
 Drowicze
 wieś, 203
 Drublany, 143
 Drusiancy, 33
 Drusie, 63
 Druski, 128
 Druze, 142
 Dryganka ruczaj, 100
 Dubinki, 71, 72, 74, 94, 99, 119, 120, 121, 180
 dwór, 63, 74, 78, 181
 jezioro, 67, 72, 73, 75, 76, 78
 kościół, 40, 44, 62, 65, 70, 72, 77, 95, 99,
 116, 179
 parafia, 62, 72, 77, 78, 79, 121
 dubińska droga, 45
 dubińskie księstwo, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68,
 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 180, 181
 Dubowszczyzna
 zaścianek, 102
 Dudańce, 110
 Dudonosy
 wieś, 176
 Dudy
 wieś, 185, 217
 Duilańska Puszcza, 118
 Dukarajstis błoto, 56, 58
 Dumble
 zaścianek, 63
 Dumblin jezioro, 42
 Dunaburg
 zaścianek, 51
 Dury jezioro, 42
 Dusinas jezioro, 14
 Duskowa ruczaj, 122
 Dweylince
 wieś, 64
 Dworaliszki, 81
 wieś, 87
 Dydyński, 208
 Dyktory
 wieś, 9, 17
 Dyppa uroczysko, 159
 Dyrmeity
 wieś, 63
 Dyrszany
 wieś, 153, 159, 160, 164
 Dziesiukiszki, 20
 dwór, 9, 19, 20
 karczma, 9, 19
 wieś, 9, 19, 20
 Dziewiałtów, 193
 folwark, 185, 193
 kościół, 190, 193
 Dzwınrany
 wieś, 137
 Egwiłt, 186, 194
 Ejdiecie, 33
 wieś, 44, 47
 Ejgiaty, 33

Elezlis jezioro, 28
 Elspoga jezioro, 55, 56
 Erdman, 51, 52, 56, 57, 59
 Erzerynis jezioro, 73
 Eyduliszki, 68, 70
 zaścianek, 64
 Ežerajtis jezioro, 55
 Frąckiewicz, 12
 Gaciuniszki, 205
 zaścianek, 217
 Gaj, 34
 Gajdamance
 okolica, 23, 29
 Gajdele, 111
 Gajgały, 23
 Galbiszki alias Maciuniszki
 zaścianek, 176
 Galińska, 154, 159, 163
 Gaławacze, 205
 wieś, 216
 Garneliszki, 33
 Garniszki alias Poszyrwincie, 205, 212
 Gasparunce, 64
 Gaukieliszi, 77
 zaścianek, 64
 Gawejki
 folwark, 64
 wieś, 64
 Gawenie, 143
 Gawiniance
 wieś, 168
 Gayciuny
 wieś, 185
 Gayluny, 128
 wieś, 185
 Gejdziekalnie, 23
 zaścianek, 30
 Gejgalis jezioro, 56
 Giagżny
 wieś, 185
 Giecewicz, 65, 67, 68, 69, 92, 93, 94, 109, 110,
 111, 112, 117, 119, 120, 121, 176
 miecznik wileński, 178, 179
 rotmistrz wileński, 64, 65
 Gieczany
 okolica, 9, 17
 Giecze, 33
 wieś, 46
 Giedreytele, 64
 Giedrojcie, 45, 76, 77, 88, 116, 137, 150
 dwór, 110, 122
 kościół, 40, 71, 76, 85, 108, 109, 115, 116,
 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 134,
 146
 miasto, 109, 110, 119, 120
 parafia, 45, 77, 88, 109, 118, 120, 121, 124,
 137
 Giedrojcie alias Ławrynowszczyzna
 dwór, 111
 Giedrojcie alias Marcianiszki
 dwór, 111
 Giedrojcowa, 92, 94
 Giedrojciowie, 40, 71, 72, 85, 134, 177
 giedrojcki gościniec, 45
 Giedroję, 127
 podkomorzy wileński, 110, 111, 112, 113,
 117, 119, 120, 121
 pułkownik, 113, 115, 118, 119
 rotmistrz, 112, 114, 121, 122
 Giegużyn, 158, 162, 172, 218
 dwór, 172
 kościół, 155, 171, 172, 209
 parafia, 163, 213, 219
 Giegżny
 wieś, 195
 giejuński dwór, 62
 Giela
 jezioro, 55, 59, 60
 rzeka, 57, 58, 59
 Gielagole
 wieś, 56, 60
 Gielajok, 51
 Gielazniki, 33
 Giełbuciszki, 128
 Gielota jezioro, 180, 181
 Giełtraskiewicz, 188
 Giełuże, 128
 jezioro, 135
 Giełwa
 jezioro, 192, 211, 216
 rzeka, 192, 216
 Giełwanowszczyzna
 dwór, 206, 216
 Giełwany, 88, 150, 162, 172, 173, 195, 210,
 211, 215, 217
 dwór, 185, 206, 212, 216, 219
 kościół, 85, 147, 155, 171, 190, 201, 205,
 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 217,
 218, 219
 miasto, 205, 213
 parafia, 87, 148, 162, 192, 205, 211, 212,
 214, 215, 216, 217, 219
 giełwański gościniec, 196
 Giełwańskie jezioro, 211, 215, 217
 Giemieliszki, 82
 Gierczuki, 111
 Gierświany, 128
 wieś, 139
 Giertociszki, 128
 Giertocyzyski
 dwór, 128
 Giertuciszki, 60, 130, 131, 135, 138
 jezioro, 135, 136
 karczma, 139
 Giertwyciszki
 karczma, 31
 Gikany
 wieś, 10, 17
 Giłona jezioro, 180
 Giłota jezioro, 175, 176

Gintwiliszki
 folwark, 9, 17
 Girgdzie
 wieś, 185, 195
 Giryńce, 93
 Giże, 110
 karczma, 120
 wieś, 120
 Glinciszki, 77, 119
 kościół, 71, 116
 parafia, 120
 Głóśmin jezioro, 28
 Głowmina ruczaj, 29
 Gniuże
 folwark, 191
 Gockiszki, 64
 Godlewszczyzna, 206
 wieś, 212
 Gogkas
 jezioro, 117, 118
 ruczaj, 123
 rzeka, 118
 Goglia, 119
 Golkiszki, 75
 Gołbas jezioro, 42
 Gołgna jezioro, 96
 Gorszużany, 99
 Gorszwiany, 92
 Gorszwiszki, 64
 Gowejki
 dwór, 74
 jezioro, 74
 Górny
 folwark, 168
 Górski, 206, 207, 208, 209, 213, 217
 Góry jezioro, 97
 Grabista
 młyn, 128
 Grabosta
 jezioro, 135
 młyn, 128
 ruczaj, 136
 Grasaytys
 jezioro, 74
 Grauzynie, 92
 Graużecie
 wieś, 185
 Graużynia ruczaj, 123
 Graużynie
 wieś, 99
 Grażańce, 102
 Grażeniszki
 karczma, 196, 215
 Greciekalnie
 osada, 64
 Grejciuniszki, 74
 Grejniszki, 23
 Grodzie, 128
 jezioro, 135
 Groyciuniszki, 64
 Grubiszki, 92
 Grużewscy, 201
 Grużewskiego Jakub, 170
 Grykieńce, 2
 Grykiszki, 206
 zaścianek, 216
 Grzybiany, 93
 Gubesa
 błoto, 117
 młynek, 121
 rzeka, 117
 siedziba, 121
 Gudance, 110
 Gudejki alias Papiszki, 111
 Gudele, 143
 Gudeyki
 karczma, 64
 wieś, 64
 Gudziszki
 karczma, 10, 17
 wieś, 10, 17
 Guekiszki, 92
 Gulbia jezioro, 27, 29
 Gurele, 92
 Gursztany, 82
 dwór, 82
 Gutele
 wieś, 10
 hermaniskie księstwo, 52
 hermaniskie lasy, 56
 Hermaniszki, 56, 59
 dwór, 51
 Hołowska jezioro, 54, 58
 Horodeński, 185, 187, 189, 205, 206, 207, 208,
 209, 214, 215, 216
 Hryszkiewiczowie, 128
 Huryna, 129
 Hussakowski, 184
 Ilgis jezioro, 42
 Ilukiszki
 zaścianek, 176
 Iłga jezioro, 74, 75
 Inturki, 47, 78, 95, 99, 179, 180, 181
 dwór, 176, 180
 kościół, 40, 71, 99, 181
 parafia, 78, 175, 179, 181, 182
 inturskie starostwo, 40, 46, 71, 75, 175, 176,
 178, 181, 182
 Iociapy, 129
 Iodaki, 129
 karczma, 129
 Irkiciszki
 zaścianek, 64
 Isznora jezioro, 180
 Iszora, 127, 131
 Iszoryszki, 206
 Iuchniszki
 zaścianek, 176
 Iwaniszki, 65
 Iwanowski, 11, 12, 20

Jaczany
 wieś, 186, 194
 Jaczuny
 wieś, 186
 Jadancy
 wieś, 46
 Jadowcie, 102
 Jadpurwie, 51
 Jagwiłły, 102
 Jakubańce, 206
 wieś, 214, 217
 Jałowt, 188
 Janance
 wieś, 10, 20
 Janciury, 111
 Janczany, 23
 Janidzie
 folwark, 10, 18
 karczma, 10, 18
 okolica, 10, 14, 18
 wieś, 10, 18
 wioska, 10
 Janiszki, 34, 77, 78, 96, 180, 182
 kościół, 92, 95, 99, 100, 179
 miasto, 92, 93, 99
 parafia, 73, 77, 92, 98, 99, 100
 Jankiły, 102
 Jankuniszki
 zaścianek, 64
 Janowicz, 33, 34, 38, 40, 46
 Janowiczowa, 92, 93, 94
 Janowo
 folwark, 34
 Janówek, 51
 Januszki
 kościół, 71
 wieś, 176
 Januskiewicz Antoni
 pleban malacki, 48
 Jardowski, 199
 Jasieniszki, 93
 Jasiński, 122, 142, 143, 145, 146, 148, 149, 150
 krajczy wileński, 144
 Jasiuliszki
 folwark, 64
 karczma, 111, 122
 wieś, 111, 122
 Jaskowdzie, 206
 wieś, 217
 zaścianek, 186
 Jaunekiszki, 34
 Jaurazyski
 dwór, 111
 karczma, 111
 Jaury, 111
 Jedzieniany, 93
 Jekietry
 folwark, 34
 Jeleński, 39, 45, 47, 70, 71, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 118, 119, 120, 122, 123, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 136, 137, 155
 podkomorzy mozyrski, 71, 116
 sędzia wileński, 68
 Jenkietry, 34
 Jęga, 124
 Jęgasia ruczaj, 120
 Jochimy, 102
 Jocz, 34
 karczma, 47
 wieś, 47
 Joda bród, 121
 Jodaki
 karczma, 138, 139
 ruczaj, 138
 Jodance
 wieś, 199
 Jodańce, 111
 Jodele, 143
 karczma, 150
 wieś, 150
 Jodeła, 82
 Jodeny jezioro, 42
 Jodkańce
 wieś, 215
 Jodkiszki, 23
 Jodupurwis jezioro, 97
 Jodyski, 23, 34
 Jodziszki
 dwór, 111, 122
 osada, 64
 wieś, 197
 Jodziuny
 wieś, 108
 Jonele, 82
 wieś, 86
 Joniance
 wieś, 157, 164
 Joniańce
 wieś, 153, 160
 Joniańska Góra, 160
 Jordany
 dwór, 185, 195
 wieś, 185
 Jszoryszki, 217
 Juchniańce
 wieś, 153, 162
 Juliniance, 102
 Jundziszki
 dwór, 215
 Junkietry jezioro, 42
 Jurażyski
 dwór, 118, 123
 karczma, 123, 124
 Jurgiszki
 zaścianek, 10
 Jurkance
 wieś, 168
 Jurkiszki, 176

zaścianek, 64
 Jurszyski
 zaścianek, 176
 Juszpany
 wieś, 10, 17
 Jutance, 93
 Juzdziany, 82
 Juziski, 82
 Jzławzy, 82
 Kabałda
 karczma, 138, 150
 Kabele, 34
 Kabeliszki, 35
 Kaciuniszki
 zaścianek, 176
 Kaczyński, 10, 11, 12, 19
 Kajmiano ruczaj, 157
 Kajminy
 wieś, 200
 Kajrance
 wieś, 46, 200
 Kajrancy, 35
 Kalekiance
 wieś, 197
 Kalekiemce
 wieś, 214
 Kalekiemie, 206
 wieś, 212
 Kalinowszczyzna
 zaścianek, 10, 19
 Kalize, 35
 wieś, 45
 Kalnie, 23
 wieś, 29
 Kalniski, 65
 kalwiński zbór, 73
 Kamieński, 185, 187, 188, 189, 193, 195
 Kamuza jezioro, 42
 Kanis jezioro, 97
 Kapinis jezioro, 74
 Kapustele, 2
 Karega Ignacy
 ksiądz, 89
 Karklina
 karczma, 10, 19, 111
 Karklinia
 bród, 123
 karczma, 123
 Karkliniszki, 34
 Karoliszi, 206
 wieś, 212, 218
 Karp
 chorąży upicki, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 72
 Karpiński Adam
 pleban leoponarski (czabiski), 165
 Kaszelina
 karczma, 47
 Katokie
 folwark, 160
 Katwele

wieś, 10, 16
 Kaukiszki, 200
 Kaupiszki
 wieś, 200
 Kauszync
 wieś, 176
 Kaymiana błoto, 157
 Kazimierzow
 folwark, 129
 Kejminele, 200
 Kibertowie, 39
 Kibildzie, 51
 Kibort, 92
 Kiejżany
 wieś, 213
 Kiele, 35, 143
 wieś, 45, 48, 151
 Kielma
 folwark, 18
 karczma, 18
 zaścianek, 18
 Kielczewski, 82, 83, 84, 85
 Kielma
 karczma, 10
 Kielmy
 wieś, 186
 Kiełpszyski
 dwór, 206, 217
 Kiementa
 bród, 120
 jezioro, 117, 118, 119
 rzeka, 119
 Kierkusziszi, 111
 folwark, 121
 kiernowskie starostwo, 143, 154, 158
 Kiernów, 161
 kościół, 155
 Kierszeniszki, 176
 folwark, 181
 karczma, 181
 Kiersztenowa, 186
 Kierszyś jezioro, 55
 Kiertoje jezioro, 180
 Kiertusza, 83
 jezioro, 86, 150
 Kierule, 65, 75
 wieś, 77
 Kietutany
 dwór, 129
 Kieukla, 119
 jezioro, 118
 rzeka, 118
 kieuklańska altaria, 81, 84, 88
 Kieukle
 dwór, 82
 jezioro, 86
 kaplica, 82
 Kieuklis jezioro, 88
 Kiewele, 35
 Kiewkliszki, 82

Kieydeniele, 65
 wieś, 78
 Kildysze, 57
 wieś, 58
 Kildysze alias Gipopeny, 51
 Kirkliszki, 34
 Kirnejlis jezioro, 47
 Kirnejła rzeka, 47, 179, 181
 Kirnejłas jezioro, 42
 Kirnis
 jezioro, 5
 ruczaj, 6
 Kirpie, 65
 Kisieliszki
 folwark, 186
 Kitkiewicz
 ksiądz, 81, 84
 Klepsiś, jezioro, 5
 Klepsze
 wieś, 8
 Klimaszewska, 93
 Kliwiany, 10
 wieś, 17
 kliwiańskie pole, 17
 Kłobinie
 folwark, 23
 wieś, 23
 Knizłówka
 wieś, 186
 Koborsza, 218
 ruczaj, 217, 218
 rzeka, 212, 213, 214, 217, 218
 Kobyleński, 186, 187
 Kocieł, 127, 129, 130, 132
 Koczaryszki
 folwark, 186
 Koczorgi
 wieś, 176
 Kołba, 184, 187, 192, 193
 Komaje, 136
 jezioro, 157, 159
 ruczaj, 157, 159, 162
 Komar, 66
 sędzia wilkomierski, 65
 Komarowie, 110, 111, 112, 113, 115, 121, 122
 Komarowszczyzna
 dwór, 112
 Komosta, 111
 jezioro, 117
 Kongiedy, 216
 folwark, 186
 wieś, 186
 Koniuchy
 folwark, 23
 karczma, 23, 30
 wieś, 23, 30
 Konopaccy, 39
 Kontows, 186
 Kontrymiszki, 143
 wieś, 151
 Kopanica, 148, 149
 Kopański, 52, 56
 Koraliszki, 83, 143
 Korczyński, 9, 17
 Kordziuk, 187, 205, 206, 207, 208, 209, 211,
 212, 213, 214, 216
 Korfowie, 152, 153, 155, 159
 Korkoryszki, 95, 100
 Korneliszki
 dwór, 65
 folwark, 74
 jezioro, 74
 Korsak, 83, 85, 89, 187
 pleban owancki, 3
 podczaszy połocki, 144, 146
 Korsak Józef, 31
 Korsakowie, 149, 169
 Korynciszki, 34
 Kossakowscy
 kasztelanowie witebscy, 168, 169, 170, 172
 Kossakowski, 83, 87, 89, 92, 94, 103, 104, 153,
 155, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 193, 194,
 197, 206, 207, 208, 209, 218
 biskup inflancki, 9, 12, 17, 171
 kasztelan witebski, 184
 Kossakowski Szymon
 podczaszy kowieński, 171
 Kostrowicki, 93, 95, 98
 Kostrowscy, 201
 Koszteła, 184
 Kościółkowsy, 65, 69, 73, 76, 110, 111, 113,
 114, 118, 121, 123
 Kościółkowski, 10, 11, 18, 19, 67, 68
 starosta czotyński, 18
 Kotebrydy, 51
 Kowalniszki, 129
 wieś, 45, 136
 Kowarsk, 7, 13
 kowieński dekanat, 155, 171, 209
 kowieński gościniec, 162
 kowieński powiat, 171
 Kowłaki, 35
 wieś, 44
 Kowno, 105, 156, 160, 163, 210, 211
 Kozaki, 35
 wieś, 45, 123
 Kozakiewicz, 169
 Kozalishki, 51, 56
 wieś, 51
 Koziełło, 69, 197
 Kozły, 24
 wieś, 30
 Krakinie jezioro, 97
 Krakow
 jezioro, 97
 zaścianek, 93
 Krewny, 82
 Kreywie, 65
 Kreywiszki, 65
 Kropi

karczma, 65
 Kropienia, 143
 karczma, 150
 Kropinia, 67
 Kruniszki
 wieś, 58
 Krupeliszki, 65, 69, 129
 Krywołajdzie
 karczma, 112, 119, 120
 wieś, 112, 119
 Krzywcowie, 24
 księstwo dubińskie, 64
 Księstwo Litewskie, 57
 Kuchciszki, 206, 218
 Kuczewski, 9, 11, 14, 18, 19
 Kujaliszki, 206, 218
 Kukuciszki, 46
 kościół, 40
 parafia, 47
 Kulancy, 35
 Kulesza, 11, 23, 30, 33, 39, 83, 128, 130, 133
 sędzia ziemi smoleńskiej, 16
 Kuliszki, 24
 Kulniszki
 wieś, 186
 Kułundzie, 111
 Kumance, 93
 wieś, 99
 Kumejkiszki, 34
 Kumigiele, 2
 Kumpy, 35
 Kumsza
 karczma, 47
 Kunczyny, 143
 Kunigiszki, 2
 wieś, 168, 176
 zaścianek, 153, 158
 Kunliszki, 24
 Kupa, 160
 kupiski dekanat, 13, 16, 18, 26, 41
 kupiski powiat, 13
 Kupryszki, 112
 dwór, 121
 Kupść, 184, 185
 Kuraliszki
 osada, 51
 Kurciszki, 129
 Kurkle, 7, 20, 29, 30, 58
 dwór, 10, 19
 kościół, 13, 19, 26, 53
 parafia, 19, 59
 Kurkliki, 18
 Kurkliki alias Kiełma
 folwark, 10
 Kurmin, 23, 25, 38
 Kuryszek, 65
 zaścianek, 72
 Kuweni, 129
 Kużyły, 82
 wieś, 82, 88
 Kuże, 65, 67
 Kuży
 karczma, 112
 Labie, 24
 zaścianek, 29, 30
 Ladacjalwiszki, 206
 Lakonie
 dwór, 212
 Lamentowszczyzna
 folwark, 206, 215
 Landzberg Stanisław
 ksiądz, 219
 Lapiszki, 207
 Lapsze
 folwark, 207
 Lateniszki
 zaścianek, 186
 Lausze, 102
 Laużodziszki
 wieś, 10, 17
 Leiniszki, 83
 Lele
 wieś, 157
 Lelekańce
 dwór, 129
 karczma, 129
 wieś, 129
 Lelnikstis
 rzeka, 44
 Lelunce, 36
 Leluniszki
 zaścianek, 10, 18
 Leluny
 dwór, 10, 17
 karczma, 10
 wieś, 10
 Lenarty
 wieś, 186
 Leonpol, 173
 pałac, 194, 197
 Leoponary
 folwark, 153, 157, 159
 kościół, 157
 kościół, 152, 156, 158, 160, 161, 162, 163
 parafia, 152, 154, 158, 161, 162, 163, 164, 165
 Leoponary alias Lewkiszki, 153
 folwark, 158
 Lepis jezioro, 55, 57
 Lesańce, 24, 129
 leszczuniskie pole, 160
 Leszczuniszki rów, 160
 Leszczuny, 206
 wieś, 212
 Leszyszek
 wieś, 177
 Lewanie
 dwór, 200
 karczma, 200
 Lewaniszki, 35

Lewniszki, 89
 dwór, 89
 wieś, 89
 Lewony, 66
 Leżys jezioro, 27
 Lidakinas jezioro, 97
 Lidyminie, 143
 Ligolówek, 74
 zaścianek, 66
 Liliszki
 dwór, 35
 Limany, 83
 Limen, 74
 jezioro, 74
 Liminas jezioro, 14
 Lininas jezioro, 97
 Lintwary, 102
 wieś, 107
 Lioczuka, 83
 Lipawa, 149, 150
 Litwiniszki
 wieś, 154, 158, 159, 162
 Liwejkie
 wieś, 11, 16
 Lojcie, 24
 Lono, 206
 karczma, 206, 215, 216
 wieś, 215
 Lubowa
 zaścianek, 129
 Lugajliszki
 folwark, 206
 Lukno bagno, 28
 Lukonie
 dwór, 218
 wieś, 207
 Luliszki
 wieś, 200
 Luny, 143
 wieś, 149
 Łabaciszki, 66
 wieś, 76
 Łabanesy
 wieś, 169
 Łabejki, 83
 dwór, 106
 Łabejkie
 karczma, 11
 wieś, 11, 16
 Łabele
 osada, 51
 Łabeyszyski, 93
 Łabonary, 44, 47, 95, 100
 kościół, 40
 parafia, 47
 Łabuciszkami
 wieś, 74
 Łabunów
 wieś, 153, 162
 Łakszteki jezioro, 96

Łankiele, 51
 Łapelańce
 wieś, 153, 160, 161
 Łapiszki
 folwark, 212, 219
 Łapsze
 folwark, 212, 218
 Łapsze, 143
 Łaputańce
 wieś, 177
 Łatnycze, 36
 wieś, 46
 Łaukista
 rzeka, 158
 zaścianek, 153, 158
 Ławnikance (Zatyłce), 66
 Ławyszki, 144
 Łazarce, 130
 Łele
 wieś, 48, 154
 Łokagiry, 93
 Łokaje
 jezioro, 180
 karczma, 100
 rzeka, 98
 Łokiany
 wieś, 169
 Łokies jezioro, 42, 45, 180
 Łomiance, 36
 Łomiany, 56
 dwór, 59
 karczma, 59
 młyn, 59
 wieś, 45
 Łomiany alias Andrzejowszczyzna, 51
 Łopacińska, 92, 93
 Łougiady jezioro, 97
 Łoukieniki
 wieś, 177
 Łowgzdany, 83
 Łowmiany, 83, 130
 dwór, 130, 137
 wieś, 137
 Łowmiańscy, 45
 Łoynce
 zaścianek, 103
 Łozowka
 karczma, 158, 160
 Łuinikance
 wieś, 77
 Łukaszuny, 130
 Łukiany, 83
 Łukiański, 189
 Łukna ruczaj, 16
 Łukneta ruczaj, 18
 Łukno jezioro, 117
 Łukownica
 dwór, 11, 16
 Łuksztyni
 zaścianek, 66

Maciejunce, 24, 145
 wieś, 150
 Mackance
 wieś, 177
 Mackiany, 24
 Mackiewicz Benedykt, 64
 Mackiewiczowa, 185, 186, 188, 192, 193, 195, 196
 Maczany
 wieś, 11, 17
 Maguny, 112
 wieś, 122
 Makarski, 36, 37, 45
 małacki gościniec, 118, 122
 małacki trakt, 121
 małackie jeziora, 53, 105
 Malaty, 29, 41, 44, 45, 46, 47, 54, 60, 78, 96, 122, 136, 179, 180, 181
 dwór, 35, 44, 45, 47, 48
 kościół, 26, 32, 40, 41, 42, 44, 46, 47, 71, 116, 122, 134, 179
 miasta, 54
 miasto, 32, 44, 45, 48, 95
 parafia, 28, 32, 45, 46, 47, 48, 123, 181
 Maldziuny, 93
 Malicki, 10, 11, 12, 15, 16, 17
 Malinas jezioro, 97
 Malinowszczyzna
 zaścianek, 66
 Malkiasty jezioro, 42
 Malowanka
 karczma, 207, 217, 218
 Małance
 wieś, 11, 19
 Małducie
 wieś, 11, 16
 Małotance
 wieś, 177
 Mameniszki, 177
 Manderyszki, 169
 Manetuny, 175, 177
 okolica, 177
 Marcianów alias Bolniki, 59
 Marcinkiewicz, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 193, 196, 214, 215
 Marcinkiewicz Tomasz
 podczaszy wileński, 169
 Margiele, 145
 Markieliszki
 zaścianek, 66
 Markucie, 164
 wieś, 153, 157, 200
 Markuny
 wieś, 169
 Martyniance, 51
 wieś, 58
 Martyniszki, 83
 Masiule, 103
 Massalski Ignacy
 biskup wileński, 35, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 201, 202
 Matejkiszki, 83
 wieś, 87
 Matejunce
 karczma, 30
 Materowszczyzna
 zaścianek, 66
 Matulele, 145
 Maydeburja
 karczma, 130
 Mażele, 207
 wieś, 213, 217
 Mażule, 93
 wieś, 100
 Mączuszany, 207
 wieś, 212, 219
 Mąkiewicz, 169
 Mąkiewiczowa, 186, 189, 196
 Medeyki, 93
 karczma, 100
 Medyle, 83
 Medyniszki, 83
 Medyny, 36
 folwark, 112
 wieś, 112, 121
 mejszagolskie starostwo, 63, 64
 Mejszagola, 150, 151
 kościół, 147, 202
 Mejże, 207
 wieś, 212, 216
 Mełupie
 karczma, 61
 młyn, 61
 Meszka ruczaj, 123
 Meyluny, 130
 Meyrance, 93
 Meyszele
 karczma, 112
 wieś, 112, 122
 Micewicz, 4, 53, 58, 61, 83, 84, 85, 87, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 190
 Michaliszki, 66
 Miciuny
 wieś, 164
 Mieczanie, 146
 Miedzichowscy, 110
 Miedzichowski, 110, 112, 114, 124
 Miegucie, 146
 Mieguie
 wieś, 87
 Miegunie, 83
 wieś, 89
 Miekance, 112
 Mieluncy, 36
 Mieluże, 112
 wieś, 122
 Mieniki
 wieś, 61
 Mieszkaidimis, 93

Mieżance, 66
 wieś, 73, 77
 Migdałiszki, 66
 Migiszki
 karczma, 24, 60
 okolica, 24, 29
 Mikołajuny, 207
 wieś, 217
 Mikołowskiszki, 24
 Mikulicz, 83, 111, 115, 118, 119, 145
 Milance
 wieś, 177, 186
 Milewczynna, 186
 dwór, 194
 Milteniszki
 zaścianek, 130
 Miluki
 wieś, 186
 Miłaszyszki
 zaścianek, 177
 Miłupis
 zaścianek, 105
 Mindry jezioro, 41
 Minducie, 36
 Minikance, 103
 Miskiejewszczyzna
 zaścianek, 177
 Miskany, 130
 Miskincy, 112
 Miskinie, 11, 24
 zaścianek, 20
 Miskiniszki, 83
 Miskiszki, 36
 zaścianek, 46
 Miszniuny, 83
 karczma, 88
 wieś, 88
 Mitkiany, 36
 Mokile, 36
 wieś, 11, 19
 Molinos
 zaścianek, 130
 Montyniany, 164
 wieś, 153
 Morykoni, 4, 12, 37, 61, 102, 103, 104, 105,
 106, 107, 108
 chorąży wiłkomierski, 16
 Moszny, 103
 Motejuny, 207
 wieś, 217
 Motele
 wieś, 177
 Moygia, 186
 Moygiszki
 dwór, 186, 196
 folwark, 186, 194
 Moyżekiszki
 dwór, 187
 wieś, 187
 Mozejki, 36
 wieś, 46
 Mozolewuszczyna
 wieś, 154, 164
 Munduny
 karczma, 47
 Muraliszki, 66
 wieś, 78
 Musza rzeka, 105, 157, 158, 159, 160, 161, 199,
 200, 202, 203
 Muszeja
 jezioro, 14, 15
 rzeka, 14, 15
 Muśniki, 153
 Muśniki, 151, 157, 161, 173, 202, 217
 dwór, 200, 203
 kościół, 147, 155, 162, 199, 202, 203, 209
 miasto, 199
 parafia, 199, 202, 212, 216, 218
 Myszynie, 24
 wieś, 29
 Nacieliszki
 dwór, 187
 Nagurkiszki, 11
 wieś, 19
 Naliszki
 dwór, 36
 zaścianek, 36
 Naragiszki, 36
 Narbut
 krajczy wileński, 200
 strukczaszy wileński, 199
 Narbutowa, 142, 145, 206
 łowczyzna wileńska, 142
 Narejkiszki
 wieś, 177
 Narkiewicz, 36, 37, 39, 40, 45
 Narkiewiczowa, 32
 Narkuszki
 zaścianek, 131
 Naruszyszki
 zaścianek, 130
 Narwiłowa, 32
 Nasaliszki
 folwark, 124
 Nasańce, 130
 Naszuny, 66
 wieś, 78
 Naszyszki, 75, 78
 folwark, 66
 Naszyszki albo Dezubary, 73
 zaścianek, 66
 Natoka
 folwark, 153, 158
 Nejdzie, 83
 Neryża jezioro, 55
 Nidoki, 7, 58, 61, 89, 105, 106, 196, 197
 dwór, 103
 kościół, 53, 61, 85, 102, 104, 105, 107, 108,
 190
 parafia, 58, 102, 105, 106, 107, 108, 197

wieś, 102
 Nieczance, 148
 wieś, 150
 Nieczanka rzeka, 148, 149
 Niemen rzeka, 156, 210
 Niemenczyn, 72, 78, 99, 120, 137
 kościół, 71, 95
 parafia, 73, 78
 Nieprys jezioro, 96
 Niewiaża
 jezioro, 14, 18
 rzeka, 4
 Niewierance, 207
 wieś, 211, 212, 213, 217
 niewordowskie jeziora, 120
 Niksy staw, 98
 Nikszta jezioro, 14
 Niniszki, 36
 Nitawa, 149, 150
 Nortok jezioro, 211
 Nosaliszki
 folwark, 112
 Notoki, 103
 Nowomiastoi
 karczma, 195
 wieś, 195
 Nowosady, 66
 wieś, 169
 Obręb, 25
 Ofsis jezioro, 55, 57
 Oganowski, 36
 Ogince, 52
 Okmiana, 66, 77
 bagnó, 117
 karczma, 112, 120
 rzeka, 119, 120
 wieś, 112, 120, 149
 zaścianek, 67, 113
 Okmiance, 146
 Okmiancy, 37
 Oksza jezioro, 14, 16
 Ola jezioro, 147, 148, 149
 Olana
 wieś, 187, 194
 Olanszczyzna
 karczma, 112
 wieś, 121
 Olany
 dwór, 146, 150
 wieś, 122, 146, 148, 150
 Olechniszki
 folwark, 207, 213, 216, 218
 Olff, 185, 186, 188, 189, 191, 192, 193, 195
 Oli alias Ażubali, 113
 Ołka, 67, 72, 73, 78
 Ołkuniszek
 zaścianek, 67
 Ołkuński Las, 66
 Ołniedas jezioro, 42
 Omulski, 69, 75, 77
 Omulski Jakub
 ksiądz, 124
 Omulski Michał
 rotmistrz wileński, 64, 67
 Omulszczyna, 69, 75
 dwór, 67, 77
 Onikszty, 13, 14, 54, 56
 kościół, 13, 18
 parafia, 17, 19
 oniksztyńskie starostwo, 9, 10, 11, 12, 17
 Opejkiński
 folwark, 169
 Ordziszki
 wieś, 161
 Orniany
 dwór, 93, 100
 Osiupie, 37
 Ostrowek
 folwark, 153, 159, 160, 162
 ostrowski rów, 160, 162
 ostrowskie pole, 162
 Ostupa
 rzeka, 27, 28, 30
 Ostupy, 24
 folwark, 24, 28
 jezioro, 27, 30
 Oszkaragie
 folwark, 187, 194
 Oszkinie
 dwór, 130
 Oszoka jezioro, 180
 owanckie jeziora, 53
 Owanta, 15, 25, 27, 46, 59, 60, 139
 dwór, 24, 29
 kościół, 13, 23, 26, 27, 28, 30, 41, 53, 134
 miasteczko dolne, 25, 30
 parafia, 16, 20, 23, 28, 29, 30, 31, 46, 60, 139
 wieś, 23
 Owantka ruczaj, 28
 Owancka Puszcza, 31
 Ozereski
 wieś, 59
 Pacewicz, 68, 78
 rotmistrz wileński, 63
 Paciuniszki, 207
 wieś, 213, 215
 Paciuny
 dwór, 113, 121
 Paciury, 3
 Padagalnieszki
 wieś, 218
 Padziuny
 wieś, 216
 Pagirance, 146
 wieś, 150
 Pagraumieli, 113
 Pajodzis
 ruczaj, 122
 siedziba, 122
 Pakalnieszki

folwark, 158
 Pakulnisk
 folwark, 169
 wieś, 169
 Pałauża
 karczma, 196
 Pałaynis
 jezioro, 135
 Pałeynis
 zaścianek, 131
 Papiernia, 202
 Papiszki, 37
 Paprywalis błoto, 98
 Parya
 rzeka, 192
 wieś, 187
 zaścianek, 187
 Pasławis staw, 44
 Paszelinie
 karczma, 131
 zaścianek, 131
 Paszkańce, 103
 wieś, 177
 Paszkowski, 60
 Patokaje, 177
 Paużole, 113
 Pawidzie
 wieś, 187
 Pawinksznie
 zaścianek, 52
 Pawiśnia
 zaścianek, 131
 Paxiance, 94
 Pągowska, 32, 33, 35, 37, 39, 46
 Peczule, 37
 Perkale
 folwark, 52, 56
 jezioro, 55, 56, 57
 rzeka, 56
 wieś, 52, 60
 Peszkucie, 52
 Petrykiszki, 52
 Petumeny, 52
 Piazów alias Ratance
 wieś, 177
 Piekieliszki, 173
 Pieskiszki, 25
 karczma, 25
 wieś, 25
 Pietkiewicz, 23, 50, 52, 53, 56, 57
 Pietraszkiewicz, 187, 188
 Pietraszuny
 wieś, 187
 Pietruszewicz, 114, 121
 Pietryki
 wieś, 187
 Pigańce
 wieś, 153, 158, 159, 161
 Pigańska Góra, 159
 Pigosze
 dwór, 200
 Pikciuny, 131
 wieś, 138
 Pikuny, 146
 Pilanie, 84
 Pilańce
 wieś, 87
 Pilekańce, 113
 wieś, 120
 Pilkiszki albo Sadowszczyzna
 zaścianek, 67
 Piotrowska
 karczma, 131
 wieś, 131, 138
 Piotuch, 3, 7
 Piple, 207
 wieś, 215
 Pirszany jezioro, 55, 58
 Pisneła
 zaścianek, 52, 59
 Pitweliszki
 zaścianek, 67, 72
 Piwonince, 67
 Plarkuski, 84
 Plarniszki, 94
 Plater, 3, 23, 24, 25, 26, 28, 34, 36, 46, 53, 59
 generał adjutant wojsk litewskich, 13
 Platerowie, 25
 Plebaniszki
 folwark, 172, 173
 góra, 173
 Plepiszki
 zaścianek, 11, 17
 Plikiszki
 zaścianek, 177
 Płaciszki
 zaścianek, 67
 Płasztocka
 dwór, 52, 55
 jezioro, 55, 56
 młyn, 6
 rzeka, 5, 6, 56, 58
 wieś, 52, 55
 Pobojsk, 47, 61, 149, 150, 162, 173, 191, 196,
 214, 215, 217
 dwór, 187, 195
 kościół, 85, 104, 143, 147, 171, 184, 187,
 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 209,
 214
 miasto, 147, 184, 187, 195
 parafia, 87, 184, 192, 193, 194, 195, 196,
 197, 215, 216, 217, 219
 pobojski dekanat, 2, 9, 12, 23, 27, 32, 40, 41,
 47, 50, 53, 62, 72, 81, 85, 92, 102, 109, 126,
 134, 142, 146, 152, 155, 168, 171, 175, 184,
 194, 195, 196, 199, 201, 205, 209, 210
 Pobołdonie, 52, 56
 dwór, 59
 Pobor
 zaścianek, 60

Poczopowicz, 189, 195
 Podberescy, 147, 153, 155, 199, 200, 201, 203
 skarbnicy wileńscy, 200
 Podbereski, 200, 202, 207, 209, 218
 skarbnik wileński, 200
 Podbołosze albo Araliszki
 zaścianek, 67
 Podbrzezie, 77
 kościół, 71
 Podcesarka
 zaścianek, 103
 Podejgi
 wieś, 169
 Podeksznia
 karczma, 25
 Podgaie, 52
 Podgraboście, 131
 Podkrzyż, 64, 67, 68
 Podmłynie, 172
 wieś, 169
 Podole
 folwark, 154, 157, 158, 164
 Podrez, 176
 Podreza, 40
 Podubinka
 rzeka, 98, 99
 wieś, 99
 Podwarańce, 113, 161
 wieś, 153, 157
 Podwornie, 25
 wieś, 30
 Podworyszki, 187
 Pogięłoz
 wieś, 169
 Pogiry, 84
 Pogotonie, 177
 Pohdziewicz Antoni
 pleban muśnicki, 203
 Poieziorce
 wieś, 11, 17, 18
 Poiodzie, 113
 Pojodupis, 37
 Pokarpie
 karczma, 153, 157, 158, 159, 160, 161
 młyn, 159
 Pokirnie, 67
 Pokolniszki
 zaścianek, 11, 16
 Pokrzyże
 wieś, 45
 Pokubiaciszki, 37
 folwark, 37
 Polance
 wieś, 11, 19
 Polepce, 94
 Połączugzdanie, 84
 Połokaje, 94
 Połuknele, 11
 wieś, 18
 Pomarnacki, 10, 11
 łowczyc smoleński, 16, 18
 Pompucie, 131
 wieś, 138
 Pomusze
 folwark, 153, 157
 wieś, 154, 157, 160, 164
 Ponarskie Góry, 160
 Poniewież, 4
 Pooszuka
 zaścianek, 177
 Poożercy, 113
 Popiszki, 131
 karczma, 137
 wieś, 60, 138, 177
 Poporcie, 163
 klasztór, 164
 kościół, 155, 164
 parafia, 158, 165
 Popowszczyzna, 103
 Popreniszki
 wieś, 188
 Portowa rzeka, 180
 Pory, 146
 jezioro, 148, 151
 Porzesze, 84
 Posadniki, 164, 207
 wieś, 212, 213, 218
 Posilgiszki, 208, 218
 Pospierz jezioro, 202
 Postawis jezioro, 48
 Postawy jezioro, 43
 Poszaudynie, 131
 Poszesgołka
 karczma, 84, 89
 młyn, 86
 Poszołdynie
 wieś, 138
 Poszulniszki, 94
 Poszumień, 95, 96
 Poszuskolnie
 zaścianek, 188
 Poszylce, 11
 wieś, 18
 Poszyle, 84, 113
 wieś, 119
 Poszylinia
 karczma, 196, 197
 Poszynincie folwark, 146
 Poszyrwincie, 208
 dwór, 150, 201
 folwark, 150
 wieś, 212
 Potasznia, 208, 218
 Potu Jan Tomasz
 pleban bolnicki, 61
 Poundenie, 94
 Pouzole, 67, 68
 folwark, 25
 Pouzole alias Antopłasztoka
 karczma, 58

wieś, 58
 Powiryncie, 25, 37
 Poworniszki, 37
 Poworpie, 67
 Powple
 wieś, 169
 zaścianek, 169
 Pozelwa, 6, 87, 106, 130, 138
 filia, 131
 Pozelwie
 folwark, 3, 6
 wieś, 3, 6
 Pożus
 wieś, 88
 Pożuwie, 84
 Pożuwincie
 karczma, 196
 wieś, 196
 zaścianek, 188, 192
 Pożymów
 folwark, 188
 Praniuki
 wieś, 187, 215
 Prenej, 208
 Prenele, 208
 wieś, 218
 Prenske jezioro, 211
 Preny
 wieś, 213, 218
 zaścianek, 188
 Preńskie jezioro, 213
 Prętniccy, 201
 Prowsle, 3
 wieś, 7
 Prudele, 52, 57
 staw, 56
 Prudniki, 52
 zaścianek, 59
 Prudy
 jezioro, 159
 zaścianek, 187
 Pukieniszki
 folwark, 113, 120, 121
 Puksztuliszki, 94
 Puntia ruczaj, 45
 Puntje jezioro, 43, 45
 Purpuryski, 37
 Purużnisk, 94
 Purwiancy, 37
 Pustiła, 113
 rzeka, 119
 wieś, 119, 120
 Pustnia
 karczma, 113, 118, 124
 wieś, 113, 118, 124
 Pusto-Pole, 11
 wieś, 20
 Puśnia, 87
 Putrynje jezioro, 97
 Puyzie rzeka, 88

Puzyryszki
 zaścianek, 67
 Pużany
 dwór, 63
 Raciszki, 113
 wieś, 123
 Raczynska, 179
 Raczyski
 folwark, 208, 217
 Radkuniszi, 208, 217
 Radziszewka
 folwark, 3
 Radziwiłł, 23, 24, 25, 26, 28, 40, 41, 52, 53, 92,
 93, 94, 95, 98, 116, 126, 128, 131, 175, 176,
 179, 180, 184, 194, 197
 wojewoda wileński, 13, 23, 32, 128
 Radziwiłł Maciej
 książe, 173
 Radziwiłłowie, 63
 Rafaliszki, 131
 folwark, 138
 Rajstalindzie, 208
 wieś, 215, 216
 Rakszany, 67
 Rakucie
 zaścianek, 131
 Rapieje alias Mischkielcy, 114
 Ratowty
 okolica, 169
 Raubiszki, 67
 Raudonaupis, 175
 Raudynie
 zaścianek, 132
 Raupiskie jezioro, 43
 Raupiszki
 folwark, 37
 karczma, 45
 Rawdykielio jezioro, 43
 Rawdys jezioro, 43
 Redis jezioro, 96, 98
 Reginiszki
 zaścianek, 67
 Reklaniszki
 zaścianek, 68
 Rektaliszki albo Czymbry, 68
 Reputany, 178
 Reykowczyzna
 wieś, 188
 Reystaniszki
 wieś, 178
 Reyszaliszki, 68
 Reyteliszki
 zaścianek, 68
 Rezmiszki, 37
 Rofsaliszki
 wieś, 87
 Rogowczyzna, 84
 folwark, 88
 Rogowka
 karczma, 68

wieś, 188
 Romance, 68
 Romanowicz, 203, 207, 213, 218
 Romaszkanca, 144
 Romejkie
 folwark, 12
 karczma, 12
 wieś, 12, 16
 Rosaliszki, 84
 Roukucie
 wieś, 178
 Rowmiańscy, 39
 Royngiele, 132
 Rubikańce, 84, 88
 wieś, 88
 Rudaki
 karczma, 77, 113, 121
 wieś, 77, 113, 121
 Rudesza
 folwark, 44, 178, 181
 jezioro, 180, 181
 Rudeszele jezioro, 180
 Rudesogale jezioro, 180
 Rudylce, 37
 wieś, 46
 Rudylec
 karczma, 46
 Rudynia
 wieś, 178
 Rudzianca, 113
 Rudzie
 wieś, 154, 164
 Rudziński, 38
 Rundzie, 3
 wieś, 7
 Ruńianca, 25
 wieś, 30
 Rusiańce
 wieś, 154, 158, 163
 Ruski Rog
 zaścianek, 154, 158, 164
 Ruszczycowa, 110, 111, 112, 113, 114, 118,
 122, 123
 Rutańce, 52
 wieś, 57
 Rutyszki, 52
 Rybnik błoto, 157
 Rydwaniszki, 113
 Ryga, 122, 149, 150
 Rymeysie, 104
 Rymowicz, 10, 18, 33, 34, 35, 36, 38
 Rymyszyski
 wieś, 178
 Rymucie, 37, 144
 Ryngemuth, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 46
 ryski gościniec, 16, 17, 137, 139
 ryski trakt, 18, 30, 89, 107, 121
 Ryżgancy
 wieś, 169
 Rzeuski, 145, 200
 rotmistrz wileński, 200
 Sadaniszki
 wieś, 178
 Sadańce, 132
 Sadkuski
 zaścianek, 178
 Sadowczyzna, 52
 Sadowczyzna, 132
 Saduny, 208
 wieś, 214
 Sagdaniszki
 zaścianek, 68
 Sałatys jezioro, 97
 Samentance
 wieś, 170
 Sankiszki, 25
 Sanobie, 52
 Santoki
 zaścianek, 170
 Sargielce
 wieś, 188, 194
 Saroliszki
 zaścianek, 68
 Sauginie, 132
 Saweła ruczaj, 192
 Sawicki, 129, 132, 136, 186, 194
 Sawidance, 68
 Sawidanie
 folwark, 188
 Sawinga
 karczma, 208
 ruczaj, 217
 Sawiński Antoni, 20
 Sagaliszki
 karczma, 12, 15
 Senobie
 zaścianek, 60
 Serapkiniszki, 85
 Seweyki, 145
 Seyruny, 114
 wieś, 118, 123
 Sidabry, 68
 wieś, 74
 Sidary, 145
 Sidobary
 wieś, 77
 Sieciuny, 132
 Siemiańce, 132
 Siemieniszki, 2, 3
 dwór, 108
 wieś, 108
 Sieniunce, 208
 wieś, 215
 Sienkiewicz, 146
 Sienkiewiczowa, 154
 Sieuruki, 68
 Sikoryszki, 38
 Sikuny, 25
 Skaminiszki
 zaścianek, 68

Skarewicz Józef
 plebanidocki, 108
 Skataniszki
 folwark, 114, 121
 Skiemiany, 13, 14, 30
 klasztór, 12
 kościół, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 26
 parafia, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 28
 wieś, 9, 11, 16, 18
 Skierdyma
 zaścianek, 132
 Skierdymy, 68
 zaścianek, 68
 Skiery, 133
 wieś, 155, 164
 Skietery
 wieś, 201
 Skinder, 37, 176
 Skinderyszki
 zaścianek, 68, 178
 Skoczuny
 dwór, 61, 104, 106
 Skoduciskie jezioro, 43
 Skomile, 173
 kościół, 171
 Skominy, 104
 Skopiszki
 wieś, 188, 195
 Skoreniki, 68
 Skrablince, 68
 wieś, 79
 Skrabulce
 wieś, 45
 Skrabule, 39
 Skrudely
 wieś, 154, 161
 Skrudziszki, 114
 Skrypetiszki, 84
 Skuduciszki
 dwór, 38
 miasteczko, 38
 Skurewicz, 184, 206
 Slize
 folwark, 170
 wieś, 170, 172, 173
 Slizyszki
 folwark, 38
 Slugliszki, 69
 Słabaszyszki
 folwark, 188
 Słoboda, 104
 wieś, 107, 108
 wioska, 107
 Słobotka
 wieś, 170, 188
 Smielinia, 114
 karczma, 120, 122
 wieś, 122
 Smigle, 69
 Smilgie, 39
 smoleńska ziemia, 16, 17
 Smoliszki
 folwark, 26
 Smulkie
 dwór, 11, 17
 jezioro, 14, 15, 17
 Sniegi, 69
 Snypeliszki, 39
 Sobolańce
 karczma, 69, 114
 Soboliszki
 folwark, 208, 217
 Soia
 jezioro, 28, 74
 rzeka, 28, 30
 Sokołowski, 50, 51, 52, 56, 59, 109, 110, 111,
 113, 114, 118, 119, 123, 124
 Soleniki, 210
 Solenniki, 174
 wieś, 170, 173, 174
 Sołteja jezioro, 28, 29
 Soroka, 190
 Specuuny, 38
 Speczuny
 zaścianek, 12
 Sperscy, 142, 143
 Spodniliszki, 148
 dwór, 144, 149
 Społęja jezioro, 117, 118
 Spule, 25
 Stacjów
 folwark, 26
 Staneliszki
 zaścianek, 178
 Staniszki, 144, 149
 Stankiewicz, 66
 Stankiewiczowie, 177
 Stankowszczyzna, 74
 karczma, 69
 zaścianek, 12, 17
 Stare Dworzyszczce, 208, 218
 Stasikuniszki
 dwór, 144
 Staszkuuny, 114
 Stawrygoła, 208
 wieś, 217
 Stepary, 144
 Sternowo jezioro, 74
 Stocka, 188
 Stolaryszki
 zaścianek, 133
 Strakancy, 38
 Straliszki, 38
 Strozdy
 wieś, 164
 Strozdy alias Turłuki
 wieś, 154
 strutynskie dobra, 41
 Strutyńscy, 41
 Strutyński, 26

Stugliszki, 77
 wieś, 77
 Styrny jezioro, 43
 Sudayki
 wieś, 178
 Suderobia
 karczma, 133
 Suderwia
 karczma, 137
 Sugiedo rzeka, 192
 Suginty
 dwór, 38
 karczma, 46
 Sukinie
 wieś, 188, 196
 Sulina jezioro, 97
 Sulpiszki
 zaścianek, 69
 Sunktadiszki, 38
 Surgiance, 94
 Surowszczyzna albo Kluki, 69
 Surwele
 karczma, 155, 159, 163
 Sutrance, 69
 Sużany, 78
 kaplica, 71, 78
 Swaliszki
 dwór, 25
 Swieciszki
 okolica, 201
 zaścianek, 188
 Symunce
 wieś, 178
 Sypajłówna, 126, 128, 130, 133
 Syrguszki
 zaścianek, 178
 Syrwid, 2, 8
 Syrwiszki
 dwór, 12, 14, 20
 okolica, 12, 20
 Szachownice, 94
 Szadurski, 84, 142, 143, 144, 145, 150, 151
 sędzia ziemi wileńskiej, 144, 149
 szambelan, 144, 145, 146, 149, 150
 Szaduyki, 114
 Szakaliszki, 94
 Szakima
 osada, 69
 Szałtenie, 114
 Szałtobarszczyzna, 132
 Szałtupia, 119
 bród, 120
 ruczaj, 118
 Szarajkiszki
 dwór, 94
 Szarakuycie
 wieś, 173
 Szarkajcie, 208
 wieś, 219
 Szarkiszki
 zaścianek, 69
 Szarski, 52
 Szaszow
 karczma, 108
 Szaudynie
 karczma, 59
 Szaudzie, 114
 wieś, 123
 Szaukszteliszki
 okolica, 39, 45
 Szauksztys błoto, 211, 212, 213, 215
 Szawle, 208
 wieś, 216
 Szawrygoła
 wieś, 213
 Szczurkowski, 205, 207, 208, 209, 217
 Szczury
 osada, 52
 Szczuryszki, 39
 wieś, 45
 Szebuliszki, 94
 Szejkiszki
 karczma, 47
 Szejpuny, 208
 wieś, 216
 Szekszłys jezioro, 97
 Szepelis jezioro, 117
 Szereykiszki, 114
 wieś, 122
 Szerkaje jezioro, 57
 Szeszałgiszki
 zaścianek, 69
 Szeszki jezioro, 56
 Szeszole, 6, 86, 106, 137, 149
 dwór, 89, 145
 jezioro, 86, 88
 kościół, 81, 85, 86, 87, 88, 89, 104, 115, 123,
 134, 147, 190, 194
 miasto, 81
 parafia, 81, 87, 88, 89, 106, 124, 137
 Szeszolki
 dwór, 132
 Szeszolki jezioro, 135
 Szeszolska Puszcza, 150
 szeszołski klucz, 150
 Szeszołka rzeka, 54, 89, 106, 107, 108
 Szeszoły
 dwór, 145
 wieś, 145
 Szetejki
 zaścianek, 145
 Szeyminiszki, 104
 Szklaryszki, 39
 Szlagieryszki, 65, 73, 76
 dwór, 114, 118
 Szlawelis ruczaj, 46
 Szlawetryszki, 114
 wieś, 122
 Szleki
 zaścianek, 70, 78

Szłowin, 94
 dwór, 100
 jezioro, 97
 Szmatyski, 25
 Szmieliny, 132
 Szmilgi, 70
 Szmydt, 152, 160, 161
 Sznipanie
 wieś, 144
 Szynpeliszki
 karczma, 45
 Szółkowszczyzna
 dwór, 144
 Szółtokiyski
 zaścianek, 132
 Szostakiszki, 38
 zaścianek, 132
 Szpakiszki, 208
 zaścianek, 216
 Szrobot jezioro, 28
 Sztaweł, 38
 Szukiszki
 dwór, 133
 folwark, 138
 Szuszcina, 207, 212
 Szunikańce, 25
 Szupienie
 dwór, 114
 karczma, 114, 124
 wieś, 114, 124
 Szurajkiszki
 dwór, 100
 Szusztaliszki
 zaścianek, 70
 Szutyński
 generał adjutant wojsk koronnych, 13
 Szwabiniński, 25
 Szwabinki, 28
 Szwabiseckzi
 folwark, 25
 Szwabiszki
 dwór, 28, 30
 Szwaki, 84
 Szwedryszki, 39
 Szwedzi
 karczma, 132, 138
 Szwelejniszki, 38
 Szwintuszys
 jezioro, 14
 Szwykowski, 188, 205, 206, 209, 213, 215
 Szydegie, 70
 Szydegiszki, 70
 Szydegie, 114
 wieś, 123
 Szylele, 84
 Szylina
 karczma, 203
 Szylina, 114
 siedziba, 121
 Szylniki
 dwór, 133, 138
 Szyrwint jezioro, 74
 Szyrwinta jezioro, 117, 148
 Szyrwinta rzeka, 122, 147, 148, 149, 150, 169,
 170, 171, 172, 173, 174, 200, 201, 210, 212,
 213, 216, 218
 Szyrwinty, 88, 89, 105, 144, 147, 148, 194, 215
 kościół, 85, 115, 121, 142, 144, 147, 149,
 190, 202, 210
 parafia, 89, 122, 148, 149, 150, 151, 195,
 212, 216
 wieś, 142
 Szyrwinty Stare, 148, 149
 Szytejkancy, 39
 Świdorski, 10, 18
 Świeciany, 96
 miasto, 95
 Święta rzeka, 4, 7, 13, 27, 44, 48, 53, 54, 72, 86,
 105, 108, 116, 134, 147, 148, 156, 168, 169,
 170, 171, 173, 174, 190, 191, 193, 194, 196,
 197, 202, 210
 Świętorzecki, 81, 83, 87
 Takwiliński
 zaścianek, 154, 158
 Talica, 39
 Taraszkiewiczowie, 94
 Tarauciszki, 115
 Tataryszki
 wieś, 188
 Tateyki, 70
 Tauczule
 wieś, 201
 Taukiele, 114
 wieś, 121
 Taurelis jezioro, 117
 Tejkutyski, 39
 Tele
 wieś, 160, 164
 Tkaczyski, 133
 karczma, 137
 Togały
 wieś, 170
 Tołoczyski, 164
 góra, 160
 zaścianek, 154, 160
 Tołucie, 85
 Tomaszyski, 85
 Towgin, 19
 Towiańska, 92, 93, 94, 176
 starościna inturska, 34, 38, 175, 176
 Towiański, 25, 66, 67, 70, 113, 123, 128, 132,
 133, 137, 176, 177, 201
 starosta wileński, 178
 Towiański Adam, 177
 Towiański Karol, 178, 179, 181
 starosta inturski, 176, 181
 Towiański Piotr, 179
 Towtyski
 folwark, 188
 wieś, 188

Trapęły, 115
 trockie województwo, 152, 154, 155, 157, 158,
 159, 162, 165, 171, 209
 Troki, 156, 210, 211
 Troniszi, 94
 Trumpańce, 26
 wieś, 29
 Trumpokaje, 70, 75
 Tryberze, 26
 Trydele, 3
 Trydele alias Awizele
 wieś, 58
 Trzeciak Paweł
 książdz, 79
 Tumonce, 70
 Tundziszki
 dwór, 188, 192
 Tunkiewiczski
 zaścianek, 188
 Turliszki, 70
 wieś, 74, 77
 Turłuki
 wieś, 201
 Turniewski, 33, 34, 35, 38, 47
 Tylwiki, 209
 jezioro, 211, 218
 wieś, 213
 Tyminszczyzna
 dwór, 115
 folwark, 122
 Tyskiejczówna
 starościanka gitańska, 143
 Tyszkiewicz, 3
 kanonik wileński, 33
 Tyszkiewiczowa, 92, 95, 99
 Tyszkiewiczowie, 62
 Tyszkiewiczówna, 151
 starościanka gitańska, 150
 Tyzenhauz, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 52, 56, 63, 64, 102,
 104, 127, 130, 131, 134, 138
 Uciana, 18, 30, 46, 180
 kościół, 13, 16, 26, 41
 miasto, 181
 parafia, 16, 18
 uciański trakt, 121
 Udora rzeka, 216
 Udory, 209
 zaścianek, 216
 Uliczety, 145
 Uliczniki, 145
 wieś, 189, 193
 Ulkiszki
 wieś, 201
 Ułże
 zaścianek, 133
 Unciuny, 85
 wieś, 88
 upicki kraj, 149
 upicki trakt, 150
 Upniki, 171, 196, 219
 kościół, 173
 kościół, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174,
 190, 210
 parafia, 148, 168, 169, 170, 171, 172, 173,
 174, 212, 219
 Upnikiele
 wieś, 170
 Urliki
 karczma, 115, 118
 wieś, 115, 118
 Urniaże
 folwark, 189, 195
 wieś, 189
 Usowicz, 177
 Uta
 zaścianek, 178
 Uzołinia
 karczma, 150
 Uzubłondzie
 wieś, 201
 Uzupele
 wieś, 201
 Uzyminiki, 149
 Walentynowicz, 65, 74, 75
 rotmistrz wiłkomierski, 64
 Walentynowicz Marcin, 62
 Wanagie, 52
 Wanaginie
 zaścianek, 52
 Wanagiszki, 39
 Wardas ruczaj, 136
 Wargulis błoto, 105
 Warkisa
 zaścianek, 178
 Warkolce
 wieś, 189, 193, 194
 Warnaki ruczaj, 137
 Warniszki, 39, 115, 133
 jezioro, 43
 Warykas jezioro, 43, 48
 Warykielis rzeka, 47
 Wasilewska, 93
 Wasilewski, 32, 33, 38, 40, 47, 71, 93, 94, 98,
 99, 175, 177, 178, 179, 180
 Wasilewski Łukasz
 pleban janiski, 100
 Waysztancy
 wieś, 179
 Wazgieliszki
 dwór, 189
 Ważyński, 155
 Wederowszczyzna, 53
 Wedery, 115
 wieś, 122
 Wekszuny
 jezioro, 217
 Welikuny
 wieś, 12, 17
 Wercymie
 osada, 53

Werejki
 wieś, 170, 172
 Werejko, 196
 Werszmina, 14
 ruczaj, 15, 17
 Weryko, 188
 Weszkuny, 209
 jezioro, 211
 Weyciele, 115
 Weykucie, 115
 Weżele, 133
 Węcewicz, 52, 56
 Wiciszki
 zaścianek, 178
 Wiciuny, 145
 Widugiry, 95
 Widzieniszki, 30, 33, 45, 46, 47, 48, 53, 60, 78,
 87, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 133, 134,
 135, 136, 137, 138
 kościół, 27, 41, 53, 60, 72, 85, 116, 123, 134,
 135, 136
 miasto, 126, 133
 parafia, 6, 45, 47, 60, 124, 126, 131, 136,
 137, 138, 139
 Widziski, 92
 Widziszki
 filia, 7, 104, 107
 Wielowdzie, 104
 Wieprze, 171, 172, 173, 197
 dwór, 170
 Wierbile, 145
 Wierzbieszki, 70
 Wierzkaynie
 dwór, 189
 Wiesa
 jezioro, 211, 217
 ruczaj, 217
 rzeka, 150
 Wiesłabele
 osada, 59
 Wiesy, 145, 147, 148, 150
 folwark, 150
 karczma, 149, 150
 wieś, 150
 Wieuszbaj jezioro, 74, 76
 Wiewierście, 26
 Wiktorka rzeka, 195
 Wiktoryszki
 zaścianek, 179
 Wilcza Jama, 60
 Wilczyński Kazimierz
 dziekan pobojski, 151
 Wildawa, 149, 150
 Wildziszki
 wioska, 12
 wileński dekanat, 71, 95, 155
 wileński gościniec, 30, 45, 88, 137, 150, 151,
 192, 193, 195
 wileński trakt, 56, 58, 106, 119, 120, 121, 137,
 195
 wileńskie starostwo, 39
 wileńskie województwo, 27, 32, 33, 34, 35, 36,
 37, 39, 40, 41, 42, 44, 47, 48, 53, 58, 61, 62,
 71, 79, 81, 89, 92, 100, 102, 104, 108, 109,
 124, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133,
 134, 135, 139, 142, 146, 147, 151, 152, 155,
 157, 158, 159, 164, 165, 168, 171, 174, 175,
 184, 194, 195, 196, 199, 200, 201, 205, 209,
 219
 Wilia rzeka, 72, 98, 154, 155, 156, 157, 158,
 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 170, 171,
 172, 173, 174, 203, 209, 210
 Wilkieliszki
 zaścianek, 70
 Wilkiszki
 osada, 53
 Wilniskami
 dwór, 74
 zaścianek, 74
 Wilniszki
 dwór, 70
 zaścianek, 70
 Wilno, 4, 15, 27, 30, 41, 45, 72, 78, 86, 95, 96,
 99, 105, 116, 134, 135, 137, 147, 150, 156,
 160, 161, 171, 173, 179, 180, 182, 191, 194,
 195, 196, 202, 203, 210, 211, 217, 218
 Wiłejka
 wieś, 189, 195
 Wiłejkiszki
 folwark, 209, 212, 213, 216
 Wiłejko, 112, 115, 121
 wiłkomierski dekanat, 13, 18, 26, 190, 193
 wiłkomierski gościniec, 123, 124, 194, 195,
 196, 197
 wiłkomierski kraj, 149
 wiłkomierski powiat, 2, 8, 9, 13, 20, 23, 26, 31,
 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44,
 47, 48, 50, 53, 54, 61, 72, 108, 126, 127, 128,
 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 139,
 174, 190, 193, 197
 wiłkomierski trakt, 58, 59, 150, 194
 Wiłkomierz, 4, 7, 13, 14, 27, 41, 48, 54, 72, 76,
 86, 89, 105, 116, 122, 123, 134, 135, 147,
 149, 150, 156, 162, 171, 173, 191, 193, 194,
 196, 197, 202, 203, 210, 211
 kościół, 190
 parafia, 7
 Windejki
 wieś, 201
 Wingryszki, 53
 Winingle jezioro, 75
 Winkszniszki
 wieś, 189, 196
 Winksznobroś
 wieś, 201, 210
 Wirboły, 53
 Wirygoła jezioro, 96, 98
 Wirynktis ruczaj, 46
 Wirynta
 jezioro, 28, 43

rzeka, 28, 29, 30, 53
 Wirzkany
 dwór, 192
 Wiszomirscy, 95
 Witeyki, 115
 Witkuny, 26
 Wizuny, 18
 kościół, 13
 parafia, 17, 18
 Wizyncy
 wieś, 178
 Wiżyniszki
 zaścianek, 70
 Wocieny jezioro, 46
 Wocimas
 karczma, 46
 Wocimis ruczaj, 46
 Woim jezioro, 43
 Wojciechowski Jan, 8
 Wojdzieliszki
 dwór, 209, 216
 Wojnowscy, 175
 Wojnowski, 178
 Wojszniuny, 26
 Wojtkiszki
 wieś, 88
 Wolweran Adam
 pleban pobojski, 197
 Wołczek, 176, 177, 178
 Wołkowszczyzna, 71
 zaścianek, 70
 Wołkuniszeki
 zaścianek, 178
 Wołkuny, 181
 dwór, 179
 Wołodko, 52, 186
 Wołonicz, 146
 Wołowa
 wieś, 3, 6
 Wołtuny, 3
 wieś, 5
 Worlinie
 karczma, 79
 Worniszki
 okolica, 39
 Woronowiczowie, 109, 110, 112, 115
 Woronowo, 149
 Worunce, 70
 Woydzigienie, 189
 Woydzieliszki
 dwór, 214
 Woyteliszki
 wieś, 189
 Woytkuny, 70
 wieś, 189
 Woytkuszki
 dwór, 189
 Wterpezjo
 zaścianek, 12, 14, 17
 Wymunce
 wieś, 178
 Wysoki Dwór, 85
 folwark, 85
 Wyszomirscy, 178
 Wyszomirski, 175, 177
 Xaweryn
 folwark, 155, 160, 164
 Zabelina, 190
 Zabiełło, 186
 Zabiełłowa, 210
 łowczyna, 168, 169, 170, 172, 173
 Zabłocki, 93
 Zabunowo
 wieś, 157
 Zadworze
 zaścianek, 134
 Zaieżiercy, 40
 Zaieżierce, 26
 Zaleska, 51, 53, 56, 57, 81, 82, 83, 86, 93, 106
 Zaleski, 131
 Zamaki, 40
 Zamokiele
 wieś, 179
 Zateniszki
 zaścianek, 179
 Zawadzki, 50, 51, 52, 57, 59
 Zdaniszki
 folwark, 115, 118, 121
 wieś, 115
 Zegzdra, 172
 Zegzdra Kazimierz, 170
 Zegzdry
 zaścianek, 172
 Zejmy, 179
 zaścianek, 177
 Zele jezioro, 157
 Zelskie jezioro, 157
 Zeniance, 115
 wieś, 122
 Złociszki, 20
 dwór, 19, 20
 wieś, 19
 zaścianek, 19
 Zubele, 190
 jezioro, 191
 wieś, 214, 216
 Zubiszki
 folwark, 160, 163
 Zunys
 zaścianek, 179
 Zury, 39
 karczma, 46
 wieś, 46
 Zwigany, 189
 Zwirbliszki, 39
 Zybały
 folwark, 146, 149
 Zybejcie, 26
 Zyberek, 4, 5, 9, 33, 37, 38, 39, 46, 47, 50
 starosta, 134

wojewoda brzeski, 9, 13
 Zysznówka
 folwark, 136
 Żyzdra
 ruczaj, 5
 rzeka, 7
 Żaba, 85, 155, 186, 187, 189, 192, 193, 194,
 201, 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 212,
 213, 214, 217, 219
 kasztelan połocki, 147, 171, 173, 184, 190,
 199, 200, 201
 Żadyski
 folwark, 40
 Żagajcie, 209
 wieś, 218
 Żagarynia
 karczma, 115, 122, 123
 Żagi
 dwór, 12, 16
 karczma, 12
 wieś, 12, 16
 Żakiszki
 zaścianek, 179
 Żarnowagi
 wieś, 201
 Żebukształt jezioro, 97
 Żebunsztelis jezioro, 97
 Żedowoynie, 70
 Żedowoynie czyli Polepsze
 zaścianek, 71
 Żejmiana rzeka, 98, 180
 Żejmy, 99
 dwór, 179
 Żelktynia, 77
 karczma, 71, 73
 staw, 75
 Żelwikstis rzeka, 46
 Żelwy, 40
 jezioro, 43, 74
 Żeweliszki, 209
 wieś, 213, 215, 216
 Żeymele, 95
 Żeymiszki
 zaścianek, 71
 Żłobocki, 186, 188
 Żmiejowski, 201
 łowczy wileński, 201
 Żmujdki, 3, 4, 58, 104, 107, 138
 dwór, 3, 5, 7
 kościół, 2, 5, 6, 7, 8, 53, 85, 107, 134
 parafia, 2, 5, 6, 7, 8, 58, 87, 107, 138
 wieś, 2
 Żobliszki, 209, 216
 Żołciszki
 dwór, 12
 wieś, 12
 zaścianek, 12
 Żośle, 163
 kościół, 155
 parafia, 163
 Żougiady, 95
 Żubre, 3
 wieś, 7
 Żudziszki, 26
 zaścianek, 31
 Żuklije
 wieś, 189
 Żukowski, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 136
 Żury jezioro, 43
 Żusis jezioro, 55, 59, 148
 Żuwinta
 jezioro, 191
 rzeka, 196
 Żuwinty
 wieś, 190, 219
 Żuziła jezioro, 55, 56
 Żwernie jezioro, 65, 66, 75, 77
 Żwołgokole
 góra, 158
 wieś, 154, 164
 Żwołgokolska Góra, 160, 164
 Życki, 64, 65, 66, 74
 Życzkiszki, 209
 wieś, 216, 217
 Żygieliszki, 26
 Żylwiszki
 zaścianek, 71
 Żyngi
 jezioro, 73, 98
 karczma, 71, 73
 Żymowo
 dwór, 189, 192, 195
 jezioro, 191, 192, 195, 216
 karczma, 195
 Żymówka rzeka, 191, 192, 195, 196
 Żysznówka
 folwark, 134
 Żyzdra
 folwark, 3
 karczma, 8
 wieś, 3
 Żyzebro
 jezioro, 43
 rzeka, 45, 46
 Żymory, 163

Spis ilustracji:

Rysunek 1. Pierwsza strona opisu parafii skiemiańskiej.	21
Rysunek 2. Ostatnia karta z opisu parafii skiemiańskiej.	22
Rysunek 3. Kościół w Malatach p.w. św. Piotra i Pawła.	49
Rysunek 4. Obraz z kościoła w Malatach.	49
Rysunek 5. Obraz z kościoła w Malatach.	49
Rysunek 6. Drogi w parafii: dubińskiej, inturskiej, janiskiej i malackiej.	80
Rysunek 7. Drogi w parafii: szeszolskiej i szyrwinckiej.	90
Rysunek 8. Szeszole. Wnętrze kościoła.	91
Rysunek 9. Szeszole. Dzwonnica z 1872 r.	91
Rysunek 10. Dwór w Ornianach.	101
Rysunek 11. Drogi w parafii: giedrojckiej i widzieniskiej.	125
Rysunek 12. Widzieniszki. Kościół.	140
Rysunek 13. Widzieniszki. Ambona.	140
Rysunek 14. Widzieniszki. Ołtarz.	140
Rysunek 15. Widzieniszki. Klasztor Augustianów.	141
Rysunek 16. Kościół w Czabiskach.	166
Rysunek 17. Dzwonnica w Czabiskach.	166
Rysunek 18. Jan Chryzostom Piłsudski – budowniczy kościoła w Czabiskach.	167
Rysunek 19. Inturki. Kościół z dzwonnica.	183
Rysunek 20. Inturki. Dzwonnica.	183
Rysunek 21. Inturki. Ołtarz.	183
Rysunek 22. Pobojsk. Organy kościelne z XVIII wieku.	198
Rysunek 23. Muśniki. Kościół.	204
Rysunek 24. Muśniki. Dzwonnica z 1868 r.	204
Rysunek 25. Kościół w Giełwanach.	220
Rysunek 26. Drogi w południowej części dekanatu pobojskiego (1784 r.).	221

Bibliografia:

Źródła (rękopisy):

1. Centralne Archiwum Historyczne Litwy, Akta Wileńskiej Rzymskokatolickiej Kurii Metropolitarnej, Opisy parafii diecezji wileńskiej, F. 694, op. I/3508, 3504.
2. Centralne Archiwum Historyczne Litwy, Akta Konsystorza Generalnego Wileńskiego, Dekanatu pobojskiego wizyta generalna roku 1796, F. 604, op. I/4006
3. Kronika kościoła parafialnego w Bolnikach (dalej: KKP), położonego w diecezji wileńskiej, guberni kowieńskiej, powiecie wilkomierskim, dekanacie uciańskim. 1849, Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego (dalej: BUWil), F. 4, rkp. 2565.
4. KKP w Czabiszkach,), położonego w diecezji wileńskiej, guberni wileńskiej, powiecie wileńskim, dekanacie giedrojckim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2933.
5. KKP w Dubinkach, położonego w diecezji wileńskiej, guberni wileńskiej, powiecie wileńskim, dekanacie giedrojckim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2650.
6. KKP w Giedrojciach, położonego w diecezji wileńskiej, guberni wileńskiej, powiecie wileńskim, dekanacie giedrojckim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2631.
7. KKP w Giełwanach, położonego w diecezji wileńskiej, guberni wileńskiej, powiecie wileńskim, dekanacie giedrojckim. 1849 , BUWil, F. 4, rkp. 2629.
8. KKP w Inturkach, położonego w diecezji wileńskiej, guberni wileńskiej, powiecie wileńskim, dekanacie giedrojckim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2696.
9. KKP w Janiszkach, położonego w diecezji wileńskiej, guberni wileńskiej, powiecie wileńskim, dekanacie giedrojckim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2916.
10. KKP w miasteczku Malatach, położonego w diecezji wileńskiej, guberni wileńskiej, powiecie wileńskim, dekanacie giedrojckim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2765.
11. KKP w Muśnikach, położonego w diecezji wileńskiej, guberni wileńskiej, powiecie wileńskim, dekanacie miasta Wilna. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2762.
12. KKP w Pobojsku, położonego w diecezji wileńskiej, guberni kowieńskiej, powiecie i dekanacie wilkomierskim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2822.

13. KKP w Szeszolah, położonego w diecezji wileńskiej, guberni wileńskiej, powiecie wileńskim, dekanacie giedrojskim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2941.
14. KKP w Szyrwintach, położonego w diecezji wileńskiej, guberni i powiecie wileńskim, dekanacie giedrojskim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2943.
15. KKP w Widzieniskach, położonego w diecezji wileńskiej, guberni i powiecie wileńskim, dekanacie giedrojskim. 1849, BUWil, F. 4, rkp. 2602.

Źródła drukowane:

1. Kodeks Dyplomatyczny Katedry i Diecezji Wileńskiej, oprac. J. Fijałek, W. Semkowicz, t.1, z. 1-3, Kraków 1948.
2. Mapa taktyczna Polski 1: 100 000 (Orniany, Pozelwa), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1932.
3. Mapa operacyjna Polski 1: 300 000 (Wilno 37/A, Wiłkomierz 27/A), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1930-39.
4. Opisy parafii dekanatu knyszyńskiego z roku 1784, wyd. W. Wernerowa, (w:) Studia Podlaskie, t. 1, Białystok 1990.
5. Przyszłość kultury Polaków na kresach, pod red. J. Maroszka, Białystok-Drohiczyn 2000.

Opracowania:

1. Aftanazy R., Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej, cz. 1, t. 4, Wrocław 1993.
2. Aftanazy R., Materiały do dziejów rezydencji, t. 4 A, cz. 1, Warszawa 1987.
3. Boniecki A., Herbarz polski, t. 1-17, Warszawa 1899-1987.
4. Bumblauskas A., Položenie kostelov v Velikom Knjažestve Litovskom v period reformacji (Vtorajo polovina XVI v), (w:) Naučnye trudy vysšich učebnych zavedenij Litovskoj SSR istorija, 1990, t. 31.
5. Chwalewik E., Zbiory Polskie, t.1, Kraków 1993.
6. Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku, Wrocław 1953.
7. Jakubowski J., Mapa Wielkiego Księstwa Litewskiego w połowie XVI wieku, Kraków 1928.
8. Kasabuła T., Ignacy Massalski biskup wileński, Lublin 1998.

9. Krahel T., Zarys dziejów (Archi)diecezji Wileńskiej, (w:) Studia Teologiczne, t. 5-6, Białystok -Drohiczyn - Łomża 1987-1988.
10. Kultūros paminklų enciklopedija Rytų Lietuva, t. 1-2, Vilnius 1996-98.
11. Kumor B., Historia Kościoła, cz.8, Lublin 1998.
12. Kumor B., Ustrój i organizacja kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918), Kraków 1980.
13. Kurczewski J., Biskupstwo wileńskie od jego założenia do dni obecnych, Wilno 1912.
14. Kurczewski J., Kościół zamkowy czyli katedra wileńska, t. 2, Wilno 1910.
15. Kurczewski J., Stan kościołów w diecezji wileńskiej po najściu nieprzyjacielskiem 1655-1661 r. podany przez X. Prał. J. Kurczewskiego, (w:) Litwa i Ruś, 1912, t. 1, z. 3.
16. Morzy J., Kryzys demograficzny na Litwie i Białorusi w II połowie XVII wieku, Poznań 1965.
17. Müllerowa L., Organizacja (Archi)diecezji Wileńskiej w latach 1914-1984, (w:) Studia Teologiczne, t. 5-6, Białystok -Drohiczyn - Łomża 1987-1988.
18. Niesiecki K., Herbarz polski Kaspra Niesieckiego S. J. Powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nepomucena Bobrowicza, t. 1-10, Lipsk 1839-1846.
19. Ochmański J., Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie, Poznań 1972.
20. Ochmański J., Dawna Litwa, Olsztyn 1986.
21. Olczak S., Rozwój sieci parafialnej w Diecezji Wileńskiej do II poł. XVIII w., (w:) Studia Teologiczne, t. 5-6, Białystok -Drohiczyn - Łomża 1987-1988.
22. Polski Słownik Biograficzny, t. 1-38, 1935-1998.
23. Ptaszycki S., Kodeks Olszewski Chomińskich. Wielkiego Księstwa Litewskiego i Żmudzkiego Kronika, Wilno 1907.
24. Rąkowski G., Ilustrowany przewodnik po zabytkach kultury na Litwie, Warszawa 1999.
25. Skarbek J., Organizacja parafialna w Diecezji Wileńskiej w latach 1772 / 73-1914, (w:) Studia Teologiczne, t. 5-6, Białystok -Drohiczyn - Łomża 1987-1988.
26. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, pod red. F. Sulimirskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, t. 1-15, Warszawa 1880-1902.

27. Słownik języka polskiego, pod red. W. Doroszewskiego, t. 2, Warszawa 1960.
28. Tyszkiewicz K., Wilija i jej brzegi. Pod względem hydrograficznym, historycznym, archeologicznym i etnograficznym, Drezno 1871.
29. Uruski S., Rodzina. Herbarz szlachty polskiej, t. 12, Warszawa 1915.
30. Wolff J., Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386-1795, Kraków 1885.

Spis treści:

Wstęp.....	I
Wykaz skrótów.....	XXIII
Spis parafii dekanatu pobojskiego.....	1
Parafia żmujdecka.....	2
Parafia skiemiańska.....	9
Parafia owancka.....	23
Parafia malacka.....	32
Parafia bolnicka.....	50
Parafia dubińska.....	62
Parafia szeszolska.....	81
Parafia janiska.....	92
Parafia nidocka.....	102
Parafia goedrojcka.....	109
Parafia widzieniska.....	126
Parafia szyrwinka.....	142
Parafia czabiska.....	152
Parafia upnicka.....	168
Parafia inturska.....	175
Parafia pobojska.....	184
Parafia muśnicka.....	199
Parafia gielwańska.....	205
Indeks miejsc i osób.....	222
Spis ilustracji.....	247
Bibliografia.....	248